

www.e-rara.ch

**Preclarissimum atque diuinum opus quod gemma predicantium
nuncupatur cunctis verbi dei proclamatoribus perutile ac necessarium**

Denisse, Nicolas

[Basilee], [1516]

Universitätsbibliothek Basel

Persistent Link: <https://doi.org/10.3931/e-rara-119466>

[Tractatus III]

www.e-rara.ch

Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelinformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [Link]

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [Link]

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [Link]

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [Link]

Trac. III. destructorij q̄ est de pcti annihilatiua offensione

E Quintus est fructus obseruande
passiois scz ad primū. Un̄ dicit Chrys.
q̄ idcirco diuine pudentie secretū pmi-
sit: vt p̄mus ipse laberet. Petrus: q̄ erga
peccantes duriorē s̄niam p̄p̄ij casus in-
tuitu temperet. **S**extus est fructus
oprande p̄fectionis. Iaco. i. Omne gau-
dium existimate fr̄es mei / cū in tentatio-
nes varias incideritis / sciētes q̄ proba-
tio fidei vestre patientiā opat̄. Patiētia
aut̄ opus p̄fectum habet vt s̄c̄s p̄fecti.
Septimus est fructus diuine con-
solationis. In huiusm̄ysteriū (Mat. iij)
legit̄: q̄ cōpleta omni tentatiōe reliquit
diabolus dñm: z ecce angeli accesserūt.
Octauus est fructus exēplar̄ offē-
sionis. Tob. ij. Hanc tentationē p̄misit
deus euenire illi: vt postea daret exēplū
patiētie zc. **N**onus est fructus diuine
gl̄ificationis. Nā q̄ sic sustinet̄ tentatio-
nes sic primos edificat p̄ exemplū: ita
deum gl̄ificat. i. Petri. ij. In q̄erula-
bitis modicū nūc si oportet p̄stari in
varijs tērationibz: vt p̄batio fidei vestre
multo p̄ciosior sit auro q̄ p̄ignē p̄bat̄ / i
ueniat in laudē / z gl̄iam / z honorem in
reuelationē iesu christi.
Decimus est fructus diuine retributionis. Deus
enī in p̄nti retribuit illis gr̄am z famam
Gen. xxiij. Postq̄ dñs tentauerat abra-
am / dixit ei: B̄ndicam te z m̄ltiplicabo
Irem in vitaspa. postq̄ antonius demo-
nes deuicerat / dixit ei dñs iesus sibi ap-
parēs: Quia fidelr̄ dimicasti / faciam te
toto orbe nominari. Itē in futuro gl̄ifi-
cat eternāl̄. Iaco. i. B̄n̄s vir q̄ suffert
tentationē qm̄ cū p̄bat̄ fuerit / accipiet
coronā vite zc. Et ap̄ls. ij. Tim. ij. Non
coronabit̄ nisi q̄ legitime certauerit. Et
Aug⁹. Si nullus esset hostis / nulla esset
pugna / nulla victoria / er̄ nulla corona.
Amb. sup̄ Lucam. Corona p̄posita est /
subeunda sunt certamina. Nemo pote-
rit coronari nisi vicerit: nemo p̄t vince-
re nisi ante certauerit. Ipsius quoq̄ co-
rone maior est fructus: vbi certamis ma-
ior est labor. Un̄ sciendū q̄ q̄nto q̄s ma-

gis est inclinatus ad aliq̄d pctm̄: rāto ma-
ioris gl̄ie coronā meret̄ illi virilr̄ resisten-
do. **S**ecundū. Quoties resistit: toties coro-
nabit̄. **L**egit̄ in vitaspa. q̄ s̄n̄i cui
dam de discipulo suo reuelatū fuit: q̄ se-
ptē coronas meruerat: q̄ septies resistit
cogitationi sue impugnātī cū vt dis-
cederet ab eodē sene dormiēte: z irer etiā
ipse ad dormiendū. Nec de tentatione.

Ep̄lic̄ sc̄s tractat⁹ destructorij

Tractatus tertius hui⁹ destructo-
rij: q̄ est de pcti annihilatiua offensione.
Et habet multas consideraciones.

Postq̄ de impulsua tentati-
one dictū est (que viz impel-
lit sp̄iale edificij vt cadat)
consequenter de annihilati-
ua offensione dicuri sum⁹
q̄ viz totum sp̄iale edificij annihila-
t⁹ de pctō: de quo p̄mo in cōdicemus.
Postmodū rō in sp̄iali de singulis pec-
cator⁹ generibz. De ipso aut̄ pctō in gene-
rali tres faciemus cōsideraciones. Pri-
ma est cōsideratio notande distinctio-
nis. Sc̄da est cōsideratio euirande p̄-
gressionis. Tercia est cōsideratio abo-
minande detestationis.

Prima est p̄sideratio de pcti di-
stinctione: q̄ viz triplex ē pctm̄
Primū est originale. Sc̄dm̄ ēve-
niēte. Tertiū est mortale.

Primū punctū in q̄ tangit̄ pecca-
tū originale: quod scz con-
trahit vnusq̄sq̄ naturalr̄ ex adam descē-
dens rōne sue originalis / q̄d non ē aliud
nisi carentia originalis iustitie debite in-
esse cū indignitate habendi. De hoc aut̄
ad p̄ns nihil aliud intendim⁹ dicere. De
ipso tñ aliqua sepsimus in ser. de conce-
ptione beate virginis.

Secundū punctum in quo t̄gitur
peccatum veniale: quod
in se quidem habet aliquam deordina-
tionem / non tamen contrariam charita-
ti dei aut proximi. Ideo veniale dicitur.

id est venia dignū. ¶ **N**orandū tñ/q̄ veniale dicit̄ pctm tribz modis. a ¶ **U**no modo ppter penitentia: z sic p actus de mortali fit veniale. Ambro. Omne peccatū p penitentia fit veniale. Secdo modo ppter imperfectiones act⁹ sicut sunt primi mortis: q̄ si essent pfecti/essent peccata mortalia. Dicunt autē primi mort⁹ qui ratione pueniunt/z subito fiunt sine deliberatione. Tercio modo dicit̄ veniale ex genere: qd̄ scz nō est cōtra dei preceptum aut ecclesie: vt verbū ociosum/risus iocosus/vana cogitatio/z sic d̄ alijs. Licet autē peccatū veniale nō tōdat gratiā/ tamen infert anime tria maxima dāna. b ¶ **P**rimū est damnū perniciose obligationis scz ad penam: z nisi purgetur in presenti/ graue sustinebit hō penā in purgatorio: grauiorem vicz q̄ beat⁹ laurentius in craticula. Nulla enim pena reposita est illi cōparabilis: vt parz dis. xxy. c. Qui in aliud. Exēplū in libro de purgatorio beati patricij. Quidam monachus q̄ purgatoriū illud intrauit/ at/ habebat plagas quas ibi receperat/ q̄si semp recētes: semper etiā erat in magna penitentia. Qñ autē videbat aliquē iuuenem monachū vel immoderateridentē/ vel aliter leuiter se gerentē/ clamabat dicens: O si scires q̄ acerba pena pro leuitatibus istis datur/ tu illa nec diceres nec faceres. c ¶ **S**ecundū est damnū ruinosae diminutionis/ scz feruoris charitatis. Aug. sup. Job. Minute sunt guttetque tñ simul collecte flumina implēt. Idem. Minute sunt grana arene: s; si multa arena ponat/ premitt atq; opprim. d ¶ **T**erciu est damnū piculose dispositionis: qz vicz disponit venialia occasio nali ter ad mortale. Grego. in pastoralis. Qui minima peccata deslere ac deuicare neglexerit/ de statu iusticie nō qdē repetet/ sed paulatim z particulatim cadit.

Tertiu pūctū in quo tāgit̄ pctm mortale/ qd̄ sic d̄ a morte qua dignū est/ z quā inducit. Eū autē sit triplex vita: scz nature/ grē/ z glie: ideo

etiā triplex est mors opposita: scz mors nature/ culpe/ z gehēne: quolibet illaz est a pctō inducta. Nā a primis ex pctō ade/ qd̄ in eo actuale fuit: in nob autē est originale tota natura humana obligata fuit ad illam triplicē mortē. **Uñ. Aug⁹. ij. de ci. dei. ca. xij. ait: Eū q̄rit/ quā mortē primis parētibz de⁹ cōminat⁹ sit/ si ab eo mandatū trāsgrederent acceptū vtrū aie an corpis/ an totū hōis/ an illā q̄ apellat̄ secūda. Rñdēdū q̄ oēs. Nec ille.** b ¶ **P**rimo igit̄ d̄ mortale a morte nature quā habem⁹ a pctō originale occasionat⁹: vt scripsim⁹ in ser. de morte: et quā cōringit sepi⁹ ppter pctm actuale ac celerari. Job. xxiij. Impij sublati sūt ante tēp⁹ suū. Et Prover. x. Anni impiorū breuiabūt. c ¶ **S**ecdo dicit̄ mortale a morte culpe: q̄ est separatio ipsius anime a deo q̄ viuificat animā p grāz/ quā tollit pctm mortale. Aug⁹. xij. de ciuita. dei. **Mors anime fit/ cū eā deserit de⁹/ sicut mors corpis est illō deserit aia. et Sap. xvi. Hō p maliciā occidit aīam suā. Jō pctōz dicit̄ pōt illō Apoē. iij. Nō me habes q̄ viuas z mortu⁹ es. Jō Aug⁹. sup. Job. ser. xlvij. Vis q̄ peccat/ morit̄. S; mortē carnis oīs hō timet: mortē autē pauci: p mortē carnis q̄ sine dubio quāz vctura est/ curāt oēs ne veniat: laborat/ ne moriatur hō necessario moritur⁹. Et nō laborat ne peccet hō in eternū victurus. Et cum laborat ne moriatur hō/ sine causa laborat: Idē em agit/ vt multū viuatur: vt mors differat/ nō vt euadat. Si autē peccare nollit/ nō laboraret z viueret in eternum. d ¶ **T**ercio d̄ mortale a morte gehēne ad quā obligat. Psal. Si cur oues in inferno positi sūt/ mors de pascet eos. Nec ē mors opposita vite glorie: de qua psal. Mors pctōz pessima. Mors qdē nature mala/ qz corp⁹ pferit. Secda peior: qz perimit aīam. Tertia hō pessima: qz vt dicit Aug⁹. xij. de ci. dei. ca. ij. Illa mors grauior est z oīm pessima: que nō fit separatiōe aie z corpis/ s; in eternā penā poti⁹ vtriusq; cōplexu.**

Tractatus. III. destru. De pcti venialis z mortalis distinctione.

Nō erāt ibi hoies ante mortē z post mor-
tē/ sēp in morte. Ac p b nūq̄ viuetel
nūq̄ mortui/ s; sine fine morietes. Nūq̄
erit hōi peior in morte/ q̄ vbi erit mors
ipsa sine morte. Nec ille. e ¶ Preterea
prima mors est mala: qz est stipēdiū pec-
cati. Aug. vbi supra. Mala mors est/ qz
pcti stipendiū. Scda hō est peior/ cū sit
ipsa cui adhibet ipsa corporalis mortis pe-
na. Tertia autē est pessima: qz est culpa
simul cum pena. Sēp em pmanēs cul-
pa/ penā quoq; pperuat. Unde dicit Le-
sarius: Quia nō recipit causa remediū/
ideo carebit sine supplicij. f ¶ Itē a pu-
ma morte oēs resurrecturi sum⁹. j. Lo.
xv. Nōs qdē resurgemus. g ¶ Scda
pauci resurgūt: qbz paucis dē illud Lo-
lof. iij. Si cōsurrexistis cū christo zē. A-
tertia hō null⁹ vnq̄ resurget. Prouer.
xi. Mortuo hoie impio nulla erit vltra-
lipes. Prēz igit qm illa mors est pessima.

Ecūda cōsideratio est de pcti ve-
nialis z mortalis distinctione. S; qm iter veniale z mortale distin-
ctionē assignauim⁹/ que nō sēp facilis
est videri: idcirco pro ampliori hōi di-
stinctionis declaratiōe notabimus tres
pēcipuas regulas. Prima/ d; regula con-
trarie trāsgressiōis. Scda/ d; regula vo-
luntarie adhesionis. Tertia/ d; regula ex-
tranee cooperationis.

Prīmū punctū in q̄ ponit regula
contrarie trāsgressiōis: que
qdē p̄varietas trip̄l̄r attēdi pōt. Vel qz
est cōtra charitatis dilectionē. Vel p̄tra
deitatis p̄ceptionē. Vel cōtra sup̄iori-
tatis ordinationē. Et fm b̄ hec p̄ma re-
gula subdiuidit in tres speciales regu-
las. a ¶ Prima est: Illud ē pctm mor-
tale qd charitati cōtrariat siue dei siue
primi. Ratio est in ap̄to: qz fm oēs theo-
logos nulla virtuosa op̄atio sine chari-
tate ad salutē pdesse pōt. j. Loz. xij. Si
linguis hōim zē. sequit: charitatē nō ha-
buerō/ nihil mibi pdest. Notandū tñ sic
dicit tho. ij. q. lxxj. q̄ illud qd modicū
est/ ratio apprehēdit q̄si nihil. Ideo pos-

set aliq̄s excusari a mortali p̄p̄ op̄is mo-
dicitate: sicut esset de furto vnus acus
qua aliq̄s accipiens nesciēte dñō/ si dñū
p̄ rei paruitate nō putabat inferre excusa-
tur a furto: s; si cū p̄tra dñi voluntatem
putabat auferre/ vel aīo furādī mortale
posset ipse peccare. b ¶ Scda regula
est: Illud est pctm mortale qd est contra
p̄ceptū diuine leḡs. Psal. Maledicti
q̄ declinat a mādatis tuis. Tñ Ambro-
diffinitio peccati dicit: Pctm est puari-
cario legis diuine z celestis inobediētia
mandatorū. c ¶ Tertia regula est: Il-
lud est pctm mortale/ qd est p̄tra mādā-
ta sup̄iorū licita z honesta rōnabiliter in-
stutura. Sicut em dicit br̄s Bona. in
ij. dis. vl. ar. iij. Tenent christiani obedī-
re p̄ncipibz suis tp̄alibz in his que nō sūt
contra deū z ecclesiā: nō quidē in his om-
nibz/ sed in his que fm rectā cōsuetudinē
rōnabiliter statuta sunt sic tributa vectiga-
lia z similia. Tñ dñs dicit Math. xx.
Reddite que sunt cesaris cesari zē. Et
ap̄lus Roma. xij. Dis aīa p̄t̄ibz subli-
mioribz s̄dita sit. Et infra. Reddite om-
nibz debita: cui tributū/ tributū: cui ve-
ctigal/ vectigal. Et iterū ibidē Subdi-
ri estore nō solū p̄pter irā/ s; p̄pter consciē-
tiā. Iterū ibidē. Qui potestati resistit/
dei ordinationi resistit. Qui autem resi-
stunt sibi p̄p̄sis dānationē acquirunt. Et si
hoc verū est de p̄tate tp̄ali/ multo ḡ ma-
gis de sp̄iali. Tñ Ray. sub titulo de sen-
tentia p̄cepti dicit/ q̄ subdit: tñc de
necessitate obedire p̄cepto plati sūtalis
peccat mortale: imo ariolus z idolatra
iudicat/ nisi forte eum excuset iusta igno-
rantia. extra de consti. c. Ut aniaz. li. v.
Propterea dicit Sco. in. iij. sen. dis. xv.
q̄ nō implens penitentiā sibi a sacerdote
intuncrā/ peccat mortale: qz agit cōtra
mandatū eccl̄ie z cōfessoris sui dei vica-
rii in illo actu. d ¶ Multo etiā graui⁹
peccat ille q̄ mādata sancte matris eccl̄ie
sic trāsgrediunt: qz dicit Math. xviij.
Si ecclesiā nō audierit/ sit tibi sic et b̄ni-
cus z publican⁹. Nōs ḡ illi q̄ sine legiti-

ma excusatione non obstant ieiunia statuta ab ecclesia nec celebrant festa ab ea ordinata nec missam audiunt in diebus festis ab ecclesia preceptis: nec coherant semel in anno peccata sua: nec suscipiunt sacra communione in pasce: nec obrepant alijs mandatis et interdicijs sub pena excommunicationis factis peccant mortaliter.

Secundum punctum in quo ponitur regula voluntarie ad bestionis: quoniam scilicet est non exerceat actus exterior peccati: tamen voluntas adheret interiori peccato. Nec ergo regula est respectu actus interioris. Et subdividitur in tres speciales.

Prima est regula deliberare conscientie. Non enim sola operatio exterior contra charitatem aut preceptum: sed etiam deliberatio conscientie in tali operatione est peccatum mortale. Mat. v. Qui videt mulierem ad concupiscendum eam: iam in corde suo peccatum committit. Ubi advertendum quod duo faciunt peccatum mortale. scilicet agere contra preceptum et charitatem: et agere illud deliberate. Ipse ergo deliberatus conscientie peccatum est mortale: quod dicitur in textu cor et animus: ut etiam habetur. xliij. q. v. c. si quid.

Secunda est regula morose delectationis: quod morosa habet non propter tempus diuturnitatem: sed quod ratio habuit sufficiens ad deliberandum et reprehendum: et non respicit immo in delectatione consensus. Non enim solus peccatus est mortale: quoniam est consensus deliberatus in actu sed etiam quoniam est consensus deliberatus in delectatione: licet non in actu exteriori. Ratio autem apta est: quod non potest esse sine gravi offensa divine charitatis quod delectetur in eo quod deus abominatur. Greg. homel. xliij. Qui adhuc pillicita desideria destruit: deus profecto non diligit: quod et in sua voluntate contradicit. Nec ille. Notandum tamen secundum Thoma in ii. sen. dist. xliij. et secundum Alex. Bonaven. et Rich. quod consensus in delectatione potest intelligi dupliciter. Vel consensus in delectatione cogitationis. Vel in delectatione cogitati. Primus potest esse meritorius: puta cum aliquis de suis peccatis cogitat ut penam agat: vel cum de peccato cogi-

tat ad predicandum. Potest tamen aliquando esse curiosus et vanus: puta cum in delectatione cogitationis est imoderantia: et talis consensus est curiosus et veniale peccatum. Secundus autem consensus est peccatum mortale: quod talis consensus procedit ex concupiscentia fornicationis/furti/homicidii/vel alterius mortalis peccati. Et autem autem consensus talis delectatio sit peccatum veniale per accidens propter imperfectionem actus: tamen superveniente consensu deliberato peccatum est mortale.

Tertia est regula piculose expositiois: quod videtur ille qui voluntarie discrimini peccati mortalis se exponit/peccat mortaliter. Probatum sic: Ille enim qui sine iusta necessitate scienter et voluntarie exponeret proximum ad piculum mortis corporalis/multum offenderet charitatem: et ita peccaret mortaliter per primam regulam. Et a fortiori: Si quis discrimini exponeret animam proximi: in quantum anima incomparabiliter excedit corpus ut etiam dicitur xxxiiij. q. iij. c. si habes. Multo fortius valde grave peccatum committit qui ad piculum ponit animam suam cui magis obligatur: de pe. dist. iij. c. qui vult. Eccl. iij. Qui amat periculum/peribit in illo.

Tertium punctum in quo ponitur regula extranee cooperationis scilicet in quantum aliquis cooperatur peccato alieno. Et hec etiam regula subdividitur in tres speciales. Prima est regula conscientie. Secunda est regula scandalizationis. Tertia negligentis gubernationis. **Prima** est regula conscientie. Omnis enim qui mortali culpe ab alio commisit vel committende consentit/volendo eam vel dando consilium/auxilium/aut favorem mortaliter peccat. Rhoma. j. Digni sunt morte non solum qui faciunt ea: sed etiam qui consentiunt faciendis. Quod etiam habetur. ij. q. i. c. Notum sit. Et tanto amplius quod peccat: quanto maiorem causam dat peccato. Unum gravius peccant precipientes quam agentes. xj. q. iij. c. Qui consentit. Et. xliij. q. iij. c. Qui aliorum. **Secunda** est regula scandalizationis: quando scilicet quod

Tractatus. III. destructorij

scandalizat proximū. Licet enim mortali culpe quod non penitet: nec ipsa sibi placeat: tamen si ex indiscreta locutione vel opatione dat primo eam peccandi mortali/ profectione mortali peccat. Patet per illam regulam. Qui occasione dāni dāni dāni dedisse videtur. in c. Si culpa. de iniuriis. et dāno dato. Et ideo sepius ab eo quod licitum est quod abstinere tenetur ne per hoc peccet ut scandalizetur. Unde Rhodanus. xiiij. Si propter cibum frater tuus contristatur: iam non secundum charitatem ambulas. Noli cibo tuo illum perdere pro quo Christus mortuus est. Unde etiam secundum Theodosium. 2. 2. q. xliij. ar. viij. et Alexandrum. in. ij. p. i. tract. de scandalo. et Rich. in. iiij. dist. xxviiij. Ne primus scandalizet quoniam abstinendum est a bonis non tamen necessariis ad salutem: donec viciis rationibus ostensum sit ex illis eum scandalizari non debere. Quod verum est si scandalum primi puenit ex infirmitate vel ignorantia. Tunc enim si probabile est quod scandalizet mortali: ommissio illius operis est impercepta. Si autem probabile est quod scandalizetur tamen venialiter: ommissio talis erit in consilio. Unde Hieronymus dicit: Dimittendum est propter scandalum omne quod premitur per: quod dicit dominus Matt. xvij. Qui scandalizaverit unum de pusillis istis minimis qui me credunt: expedit ei ut suspendatur mola asinaria in collo eius et demergatur in profundum maris. Et quis primus ex alterius scandalo non peccaret: tamen ille qui eam peccati vel scandali dedit/ iam peccavit: quod quoniam in se fuit venenū effudit/ licet illud nemo absorberit. Ex his proinde potest quantā damnatione incurrunt viri ac mulieres suis cantilenis/ choreis/ vestimentis/ et ceteris vanitatibus primū scandalizantes. Notandum tamen quod aliqui propter scandalum vitandū vitas sit occultanda vel differenda nunquam tamen est falsitas docenda. Ideo dicit Gregorius super Ezechiel. Si de veritate scandalum sumit vitilium nasci permittitur/ quod veritas relinquatur. Et dictum autem apparet quod opus quod est de se peccatum mortale quoniam in publico fit coram alijs: quibus ex hoc directe datur occasio ruine propter malū exemplū plurimū

exinde aggravatur ratione scandali. Unde etiam si hoc fiat intentione trahendi alium ad peccatum: tunc scandalum illud actum habet ratione specialis peccati: ut dicit Theodosius. 2. 2. q. xliij. Ideo dicit Gregorius. Sciant quod tot mortibus digni sunt: quot peccatis crepula ad alios transmittunt. Nec ille. Tales vicijs sunt diaboli venatores. Mich. viij. Tur frem suum venat ad mortem. Esa. v. Ne qui trahitis ad iniquitatem in funiculis vanitatis. c. Tercia de regula negligentis gubernationis aut puenit. Nam quod peccatum ut convenit non obuiat quantum potest mortali peccat. Unde Augustinus. homel. super illud Mat. xvij. Si peccaverit frater tuus etc. ait. Mibi non sufficit ut iniuriam primo perdonem: sed si quod possum iniuriantis salutem fraterna correptione non percurro in peiori et graviore damnationem incurro. Hoc idem habet lxx. dist. c. facientis. Et extra de homicidio. c. sicut dignum. Et lxxiiij. dist. c. error. Dicit Innocentius. Error cui non resistit approbat: et veritas cum minime defensat/ opprimatur. Et notandum quod tanto magis ad hoc quis obligatur: quanto magis in officio presidentie et gubernationis palatij sublimatur. Nec excusat ex infirmitate: quod in c. quis. de regulis iur. dicitur. Non potest esse excusatio pastoris si lupus comedit oves et pastor nescit. Ex quibus etiam manifeste patet: quod pariter ad omnia peccata filiorum obligantur que per eorum negligentiam faciunt. Et similiter quilibet per familias et maior dominus episcopalis/ vel parochialis libet de peccatis que eorum officio evitari possunt rationem reddere debent. Unde Augustinus ait. Quilibet regenti aptata est et accommodata disciplina non solum episcopo regenti plebem suam: sed etiam pauperi regenti domum suam: diviti regenti familiam suam/ marito regenti coniugem suam: patri regenti plebem suam: iudici regenti provinciam suam: regi regenti regnum suum: quod omnia ponuntur. xxiij. q. iiij. c. duo ista. Similiter obligantur parentes spirituales reddere rationem de filiis quos in baptismo susceperunt si in via mori et fidei ab eis documenta non

habuerint. Un̄ de consc. di. iij. c. vos añ omnia, dicitur sunt vba Aug. in ser. post Pasca/ q̄ incipit: Hodie vobis dies. Vos (inqt) ante omnia tam viros q̄ mlieres q̄ filios in baptismo suscepistis? moneoyt vos cognoscatis fidei ussores apd dñm pro illis extitisse: quos vñ estis de sacro fonte suscipe. Ideo eos semp admonere deberis vt castitatē custodiant/ iustitiaz diligant/ charitatem teneant/ z añ omnia symbolū z orōnem dñicam z vos ipi tenere: z illis quos de sacro fonte suscepistis ostendite. Hec ille. Hec de pcti venialis z mortalis distinctione.

¶ Sequit̄ d gradū pcti descensione.

¶ Etia consideratio est de gradu pcti descensionet quō vñ p diuersos gradus p̄gredit̄ mens humana in profundū pcti. Sunt aut̄ p̄cipue nouem gradus quibus diabolus conatur hominē in profundum mergere. Prim⁹ est impulsiva suggestio. Secundus est infectiua cogitatio. Tertius est allecitiua delectatio. Quartus est ad bestia consentatio. Quintus est peccati completiua operatio. Sextus est contruatiua assuetudine. Septimus est obstinata induratio. Octauus est execratiua gloriatio. Nonus est damnatiua desperatio.

¶ Primū punctū in quo ponit̄ p̄m⁹ gradus: z est impulsiva suggestio: que fit a diabolo/ mundo/ et carne. Iuxta illud Aug. Mundus/ caro/ demonia/ diuersa mouent plū. Sed lz diabolus possit suggestionem immittere/ re/ nō tamē si volentem ad pctm adducere. Greg. Debilis est hostis q̄ nō vincit nisi volentem. Aug. Diabolus quidem suggerit consiliū: sed deo auxiliante necessarium est eligere vel refutare qd suggerit. Est enim diabolus sicut canis latrans q̄ ligatus est: cui si appropinquas potest te ledere. Si aut̄ effugeris et non appropias ei/ non potest te ledere: s; bñ contra telatrare potest. b ¶ Secund⁹ gradus est infectiua cogitatio. Hieron.

ad Paulam z Eustochiū. Solet diabolus anteq̄ veniat quendam p̄mittere p̄cursorem aduentus sui: s; cogitationē hanc si corde susceptam nutrieris/ iustinsecus: z crescere faciemus: z cum i nobis plen suam auctam viderit: tūc i ipse audebit intrare. Hec ille. Cogitatio ergo mala in anima est p̄mogenita diaboli que statim interficiēda est. Nam sic dicit Bern. in quodam s̄mone. Potest equidem diabolus excitare cogitationis motum: sed in te est si volueris dare vel negare consensum. Et Hieron. ad Eustochiū. Quia impossibile est in sensu hominis nō irruere cogitationis motum: z medullarum calorem: ille laudatur: ille predicatur beatus/ qui statim vt ceperit cogitare interficit cogitatus z allidit eos ad petram. Petra autem erat ch̄s. Hec ille. c ¶ Notandum itaq; q̄ triplices sunt cogitationes. Quedam sunt inuiles z ociose: vt multe cogitationes vage z friuole: q̄bus tamen plerūq; distrahitur anim⁹ orantis. R. hom. j. ca. Euanuerunt in cogitationibus suis. Et tales sunt reficiēde z contemnēde. Alię sunt cogitationes viles z fructuose: s; cogitationes diuinorū. Sap. v. Cogitatio eorū apud altissimū. Sunt aut̄ maxime cogitanda ea que faciunt ad pcti detestationem. Bern. li. d̄ consideratione. Consideratio est omnis boni initium. Considerare debet peccator qd p̄ peccatū offendit/ quia deū: qd amisit/ quia celum: qd incurrit/ qz infernum. Item ea que faciunt ad sui contemptū z humiliationē. Bern. sup illud Gen. xv. Agar vnde venis: dicit: Cogitauēde venis z erubescet vbi es z ingemiscet quo vadis z cōtremisce. Item ea que faciunt ad dī z proximi dilectionem. Eccl. iij. Que tibi precepit deus/ cogita semp. d ¶ Alię aut̄ sunt cogitationes culpabiles z vitiose. Et ad h̄mōi cogitationes p̄niciores sumus ex corruptione nature. Sap. ix. Corp⁹ qd corrumpitur aggrauat animā: z terrena inhabitatio deprimit sensum multa co-

Tracta. III. de structorijs. De graduū peccati descensio ne

gitantem. Videmus q̄ plus trahit vñ equus deorsum: q̄ decem sursum: sic fo mes q̄ manet ad malū semp contra nos est. Sen. viij. Sensus z cogitationes cor dis humani ad malum pna sunt ab adolescētia sua. Tales autem cogitationes licz non habeant rōnē culpenisi interue niente aliquo consensu: tamen sunt mul tum piculose / nisi cito repmanf. Sunt em̄ ad peccatuz dispositiue siue attracti ue. Hiero. Nunq̄ vagis cogitationibz pateas que si in animo fedent / domi nabunt tui: z te ducent ad delictū maxi mū. Beſ. *Cogitationes male cū in ani ma ludunt / illudunt.* Item sunt domi cilij diaboli pparatiue. Greg. v. moral. Licz reproboz mentes non semp sequā tur diabolus in ope: valde tamen se illi obligant in cogitatioe. Item sunt a deo separatiue z catene infernalis operatiue. Prouer. xv. Abominatio dñi cogitatio nes male. Et Sap. j. Peruerse cogitati ones sepant a deo. Aug⁹ in epla ad De metriadem. Quicqd pudet dicere / pu deat z cogitare: qz cogitationes catenā parant infernalē. e Quoniam vitz si cut dicit Gre. Ex cogitatione delectatio nascitur / ex delectatione affectio / ex affe ctione consensus / ex consensu opatio / ex opatione cōsuetudo / ex consuetudine de speratio / ex desparatione defensio / ex defē sione glatio / ex glatioe eterna damna tio. Jo dr Esa. j. Auferte malū cogitatio num vestraz. Et Hiere. iij. Laua a ma litia cor tuum: vsqz morabunt in te cogi tationes noxie. et Prouer. iij. Om̄i cu stodia serua cor tuū / qm̄ ex ipso vita pce dit. C Sunt aut notanda tria principa lia remedia contra malas cogitationes. f Prīmū ē diligentia excitatiois in lectione vitz aut oīone / aut corpali occu patione. Hiero. ad Saluinam de nebrī dio z viduitate. Semp in manibz tuis diuina sit lectio: z tam crebre oīones vt omnū cogitationū sagitte: quibz adole scētia pcuti solet / huiusmodi clypeo repellantur. Et idem ad Rusticū mona

chum. Semp facito aliqd opis: vt bla bolus semper te inueniat occupatum. g Scdm̄ est diligentia euitatiois. Est em̄ euitanda curiosa z supflua auditio / locutio z visio. De pmo. i. Cor. xv. Cor rumpūt bonos mores colloquia praua. De scdo Brist. vj. pol. Ex dicere defacili quodcūqz turpiū sit z ipm̄ facere et mul to magis auget ipm̄ cogitare. De tertio Thren. iij. Oculis meis depdatus ē animā meā. Expientia certe docet q̄ so lent multiplicari cogitationes ex auditis z dictis z visis. h Tertium remedi um ē diligentia repssionis: vt vitz cum se offerunt hmōi cogitationes nullatenus nutriantur: sed cito repellantur. Hiero. ad Eustoch. Nolo finas cogitationes cre scere. Nihil in te babylonicum vel cōsu sionis adolescat. Dū paruus ē hostis in terfice: neq̄tia elidat in semine. Nec ille Ista aut repssio habet maxime fieri p ali quā amaricationē. Un̄ in vitaspa. ait q̄ dam sener Sicut apponitur amaritudo vberi vt puer ab eo separet: ita delecta tioni cogitatiois apponēda est amaritu do que eas amaras z inspidas reddat. Ad hoc autem p̄cipue valet triplex ama ra mēoria. i Prīma est mēoria mor tis. Eccli. xij. O mors q̄ amara est mēo ria tua. Scda est mēoria diuine seueri tatis cōtra peccatores: que maxime ap parebit in iudicio z in penis reproborū. Soph. j. Uox diei domini amara rē. Tertia est mēoria dñice passionis Thre. iij. Recordare paup̄tatis mee z trasgres siois z abstinehij z sellis. His itaqz repel li pnt cogitationes male. Cesarius. Inci piamus bonas cogitationes diligere z sta tim ab his que male sunt nos dignabit dñs liberare. Nec ille. Sz beu beu pau ci bonas diligūt cogitationes: ideo pauci vacui sunt malis. Vultu q̄pe sunt q̄ u cogitationes nō hūane sunt: sed porcine / qui de corde suo cō qnam faciunt vel boz dellum: quia in corde suo sola carnalia tractantur. Ezecb. xvj. Fecisti tibi imagi nes sz cogitationum fantasias z formi

cata es in eis.

Secundū punctū in quo ponit^r tertius gradus in pgressionē pcti/z est allectiua delectatio. Et cogitatio ē m̄ ori⁹ delectatio: vt patz ex p̄dictis. Dicit autē mag^r sen. in. ij. dist. xxiij. q. peccatū si diu in cogitatione delectatiōis teneat etiā si volūtas p̄ficiēdi desit/ mortale est. a ¶ Ad cui⁹ declarationē notandū s̄m Tho. ij. q. c. liiij. z Bonauē. in. ij. dist. xxiij. z Rich. ibidē. q. ip̄a delectatio cōsistit in sensualitate. Idcirco primo est aduerendū q. impossibile est portione inferiorē peccare sine cōsensu superioris exp̄presso vel interpretatiuo: quia rō nostra nō t̄m est supior portio in q̄rum absolute cōtēplatiō eterna/ sed etiā in q̄rū ex cōtēplatione eternoz seipsam regit in cōsideratiōe tēporaliū. Cum ergo delectatio suggerit^r z p̄cipit. Aut statim repellit^r z sic est nullū aut leue pctm̄. Aut retinet^r z hoc pōt ē tripliter. b ¶ Aut placet illa delectatio z opis p̄sumatio si facultas adesset: z tunc est ibi plenus cōsensu z peccatū mortale: vt patebit in gradu sequēti. Unde hic vir z mulier simul comedūt. Aut placet delectatio/ sed t̄m displicet operis cōsumatio/ z tunc est cōsensus semiplen⁹: est t̄m peccatū mortale q̄n vici⁹ est p̄sensus in delectationē rei cogitate: vt sup̄ dictum est in sc̄da p̄ncipali regula ad cognoscendū distinctionē inter mortale z veniale. c ¶ Aut vtrūq. displicet sc̄z ip̄a interior delectatio z opis p̄sumatio. Et tūc aut aduertit piculū aut nō. Si nō aduertit piculū delectatiōis nec repellit eam peccat/ sed nō mortaliter. Aut aduertit piculū z t̄m delectationē nō repellit: sed sinit eā: z tūc s̄m aliquis p̄dicto z doctorū peccat mortale: qz q̄uis nō sit ibi cōsensus exp̄pressus: est tamen consensus interpretatiuus. Et si comedat sola mulier: t̄m nihilomin⁹ peccatū illud imputatur viro: quia cum eam compescere debuisse/ nō tamē cōpescuit. Hoc tamē qd nūc yltimo dictū non est vsq. quaq. cer-

tum. Negant enim aliq. esse mortale in negligentia reprimēdi vbi est displicētia q̄rūq. qd piculū aduertat. Sed t̄m securior via tenēda est. Et si cui contingat hoc sanū est p̄siliū/ vt de ip̄o tāq. de mortali peniteat: qz in dubijs tutior pars est eliciēda. d ¶ Quartus gradus est ad hēsiua p̄sentatio. Delectatio ē m̄ puocat z allicit ad cōsensum. Ubi notandum q. fere omnes doctores in hoc cōueniūt q. qlibet actus human⁹ vt cogitationis delectatiōis/ z operis cōtra dictamē rōnis indeliberate elicit^r est pctm̄ veniale: s̄z si deliberatio accedit efficaciter ē mortale. Hec est sentētia magistri in. ij. dist. xxiij. Hoc confirmat Grego. de pe. dist. ij. §. Sciētia. di. Predicator egregi⁹ dicit: Tentatio vos nō apprehēdat nisi humana quippe tēratio est qua plerūq. turpi cogitatione tangunt etiā nolentes: qz dū nōnūq. illicita ad mentē veniūt: hoc vtiq. in nobismetip̄is ex hūanitatē corruptibilis pondere habemus. Jam hō demoniaca tentatio est nō hūana cui⁹ ad hoc qd carnis corruptibilitas suggerit/ per cōsensum se anim⁹ astringit. Hec ille. Ecce itaq. tres gradus conneri sc̄z cogitatio/ delectatio/ cōsensus: quibus oē pctm̄ p̄ficiūt. Et vt p̄dicta limpidius pateat capiam⁹ exēplū in p̄mo pctō qd z Aug. ponit. xij. de trinitate. c. xij. z magister in. ij. dist. xxiij. In p̄mo enī pctō cōcurrerūt/ serpens/ mulier z vir. Serpens tentauit mulierē: mulier hō virū: vt patz Gen. iij. Sic in nobis esse solet. Nostra est in nobis sensualitas: z illa est serpens: z nobis inest pars rōnis que inferior dicit^r: que est ps rōnis adherēs p̄ti sensitivē: z hec est mulier. Et etiā nobis inest rō superior: que sc̄z cognoscit bonū z malū: z hec est vir. Lū igitur sola sensualitas suggerit inferiori rōni: delectationē quasi vt comedat si ratio inferior consentit: nec ibi cogitat: sed illos mortuū viriliter expellit: tunc mulier fugat serpentē z nō ē aliq. peccatū/ s̄z vtr⁹. Si autē ipsam sensualem delectationē sensitiva

Tractatus. III. de structozij. De gradibus peccati.

acceptat: q̄ qd̄ acceptatio est in aliq̄ mo-
ra z inclinatione siue cogitatione ad di-
cta mala: tunc mulier comedit scz ratio
inferior z est veniale. Sz si vltcrius pro-
cedit: ita q̄ ratio supior cōcurrat: z volū-
tas delectet in tali opetia vir comedit et
ipe cū vrozē damna: z de paradiso. i. de
grā expellit. c. **D**igit̄ miseri pēdores/
o luxuriosi/ o carnales q̄tiens expellitis
vos de paradiso/ q̄ semp̄ mentē vestrā in
carnalibz delectationibz tenetis: q̄tiens
em̄ talibz cōsentitis/ toriēs eterna morte
digni estis. Audite ḡ aplm̄ Ro. viij. di.
Spiritui ambulare/ z desyderia carnis
nō pficietis. Circa predicta autē est ad-
uertendū q̄ septē modis q̄s cōsentit in
pccm̄: q̄uis ipse nō cōmittat ne cōmitte-
re velit in persona p̄pria. Unde Versus.
Precipiens nō impediēs aut cui placet
actus. Auxiliū seu p̄sil: q̄ tribuēs q̄s fauo-
rem: scz cōmunicando. Si nō corripit/
vel si defendat iniquū. f. **P**rimo con-
sentit nō impediēs cū possit. Aug. xxiij
q. iij. c. Ostēdit. Qui desinit obuiare q̄s
pōt peruersis z nō facit/ cōsentire videt.
g. **S**cdo cōsentit cui placet pccm̄ com-
missum aut nō repellit cū posset. Amb.
f. de offi. et. xxiij. q. iij. c. Nō inferēda. ait
Qui nō repellit a socio iniuriā si pōt/ tā
est in vitio q̄ ille q̄ facit. Tñ moyses vi-
dens hebreū ab egyptio patientē/ cū de-
fendit: egyptium occidit z abscondit.
h. **T**ertio cōsentit/ q̄ peccatū cōmissuz
corripere negligit. Tñ. lxxvj. dist. c. Fa-
cientis. dicit̄ faciētis pculdubio culpā
habet/ q̄ qd̄ pōt corrigere: negligit emē-
dare. i. **Q**uarto in peccatū p̄sentit/ q̄
peccatū cōmittēdi p̄cipit. Tñ. xj. q. iij. c.
Si q̄s phibet nobis qd̄ a dño p̄ceptū est
vel rursus imperat fieri qd̄ dñs phibet.
excrabilis sit omnibz qui diligūt deuz.
k. **Q**uinto in peccatū p̄sentit/ q̄ pccō fa-
uorē auxiliū aut cōsiliū tribuit. Tñ In-
nocētī terti⁹ extra de sen. excōica. c. q̄ntē.
ait̄ faciētes z p̄sentētes z a fortiori fa-
uorē dātes/ pari pena plectēdos catholi-
ca cōdēnat auctoritas eos delinquentibz

favere interpretans q̄ cum possint manife-
sto facinorosi desinūt obuiare. l. **S**e-
cto in peccatū p̄sentit/ q̄ peccatū defendit.
Iñdo. xj. q. iij. c. Qui p̄sentit. dicit. Qui
cōsentit peccatibz z defendit aliū delin-
quētē/ maledict⁹ erit apud deū z hoies:
z corripitur increpatione seuerissima.
Hinc etiā qd̄a sc̄tus p̄ ait: Si q̄s peccā-
rē defendit acrit⁹ q̄ ille q̄ peccauit/ coer-
ceatur. Nec ille. m. **S**eptimo in pec-
catū p̄sentit/ q̄ pccōzi cōmunicat z amica-
bilem se ostēdit: in q̄tū scz pccō est quasi
cōplacentiā habēs in pccōe. Tñ. xxiij.
dist. c. Sinimicus. dicit̄: Si q̄s vō ami-
cus fuerit his zc. vn⁹ est ipse ex illis: q̄ ec-
clesiam exterminare volunt. Talis et̄si
nobiscū in corpe esse videat/ mente tamē
z animo contra nos est. Nec ibi.

Tertiu⁹ p̄ccatū in q̄ ponit q̄nt⁹ gra-
dus pccō. Et est cōplectiva
opatio/ q̄ a p̄sentis orit⁹. Psal. Concepit
dolorē. i. filiū mortis: q̄ est opatio pccō: z
pepit iniquitatē eā/ extrinsec⁹ demonstrādo.
Sicut autē dicit Bona. in. ij. dist. xlij.
act⁹ exterior: nō est mortal⁹ nisi p cōpara-
tionē ad actū interiorē volūtati. Jo act⁹
exterior z interior sunt vnū z idē pccm̄.
a. **S**ext⁹ grad⁹ est cōtinuatiua assue-
factio sicut habituatio: q̄ ex actibz frequ-
tatis generat⁹: vt d. ij. ethic. Iñdo. li. iij
de symbolo. c. xxiij. ait: Pccm̄ admittē-
re/ est in pccatū cadere: consuetudinē p̄o
facere/ est os purei coangustare/ ne is q̄
cecidit/ inde valeat erire. Et Bristo. ix
ethicoz. Nō est facile hoi ab antiq̄ p̄ue-
tudinē trāsmutari. Dmōi autē trāsmuta-
tionis modū docet Bristo. li. de regimi-
ne p̄ncipū vbi dicit: Mutatio consuetu-
dinis nō erit subita/ sed successiua.
b. **E**xēplū. Legim⁹ q̄ fuit qd̄a nobilis
cardinalis quē beat⁹ Bernard⁹ rogauit
vt penitentia ageret: q̄ nō acquiescebat eis.
Lui beat⁹ Bernard⁹? Si nō vis facere/
cum deo facias treugas. At ille: Quō
hoc faciam? Qui ait: Abstine tribz diebz
ab omni opere illicito propter amorem
dei. Et sic fecit. His completis/ dixit

brūis Berni. Modo alijs tribus diebus ab
stineas ppter amorē virginitatis maritū qd si
militer fecit: post hoc tribus alijs diebus ab
stinuit p amorē aploz: et itez tribus ob
amorē martyz: et tūc tribus ob amorē con
fessorz: et post amorē angeloz. Et his oī
bus sic factis dicit cardinalis ille beato
Bernardo. Jam nolo treugas facere / s;
pacem. Leue em̄ mibi est decetere abiti
nere Et sic malā consuetudinē postposu
it et mutauit. c ¶ **S**eptimus grad⁹ est
obstinatiua induratio / q sequit ex predi
ctis. Sicut em̄ venenū d sui natura car
nes indurat: ita pctm̄ cor. Indurat qd
pe aliqd forti desiccatione et aliqn̄ forti
congelatione: sic pctm̄ qd humorē gfe et
pluuia lachrymarū desiccatur et excludit et
frigoze iniquitatis cor p gelatū indurat cor
bois. Hier. xvij. Indurauerūt ceruicē
suā ne audirent me et ne acciperent discipli
nam. Et Job. xli. Cor eius congelabit q
si lapis. Berni. ad Eugeniū. Nemo duri
cordis salutē vnq̄ adeptus est nisi forte
misericoz deus abstulerit ab eo in tē p
pbera: cor lapideū d dedit ei cor carneū
Quid igit cor durū? Ip̄m est qd nec com
punctione scindit / nec pietate molitur
nec deuotione mouet. Minis nō cedit /
flagellis durat / ad consilia infidum / ad
iudicia seuerum / ingratum ad bñficia /
inrecundū ad turpia / ipavidum ad pe
ricula / inhumanū ad hūana / temerariū
ad diuina / pteritoy obliuiscens / pñtia
nō ordinās / futura nō puidēs. d ¶ **E**t
vr̄ in breui horribilis mali mala cōple
ctar ip̄m est qd nec deū timet / nec hominem
reueret. Nec Berni. Qd pñitiosa ē bu
iūsimodi induratio. Cor em̄ durū deuo
cantē ad pñiam cōtemnit. Ro. ij. An ig
noras qm̄ benignitas dei ad pñiam te
adducit: tu autē fm̄ duritiā tuā rē. Item
spūs sancto tangētī resistit Be. vñ. Du
ra ceruice et incircūcis cordibz et auribz
vos semp spūs sancto resistitis. Item qn̄
to durius tanto pluius ad cadendum
piculosus corruit. Prover. xxvij. Qui
mentis est dure / corruet in malū. Ibidē.

Qui corripientē dura ceruice cōtemnit
repentinus ei supueniet interitus. Idco
etiam dicit Ecc. iij. Cor durū male habebit
in nouissimo. Properea clamat p̄s
Hodie si vocem eius audieritis / nolite
obdurare corda v̄ra. Hodie dicit: qz i p̄
senti est ip̄s audiendi. Iuxta illud Ecc.
xxvij. Mibi heri et tibi hodie: diē mor
tus viuo: ac si diceret. Ips quo op̄ra
ri potui p salute transiit: sed tibi adhuc
licet opari. Al̄ hodie dicit ne differat hō
conuerri ad dñm. Ecc. v. Ne differas d
diē in diē. Subito em̄ venit ira illi⁹ et
i tpe vindicte dispdet testis p̄didit pha
raonem in mari rubro. vt h̄s Exod. xij. Noli
te igit obdurare corda vestra. i. p̄
naciter in pctō p̄seuerare. Nolite clau
de aures v̄ras si vocē dñi audieritis / si p̄
qz: quia audire debetis et potestis. No
lite ḡ claudere / nec amore carnali / nec
amore mūdano: quē ad modū aspis dur
est in fouea obrurat vnā aurē cū cauda / p
quam designat amor carnalis / et aliam
cum terra / p quam designat amor mun
danus: vt nō audiat vocē incantantis et
cogētis eum exire de cauerna. c ¶ **S**ic
faciunt multi stulti et infani de quibz p̄s.
Furoz illis fm̄ similitudinē serpentū et si
cut aspidis surde et obturant aures su
as: q nō eraudiet vocem incantantiū / et
venefici incantantes sapienter. Lb̄s vti
qz dñs est sapiens et incantatoz animaz
quem si audire voluerimus de cauerna
pctōz eribimus. Non ḡ obturemus au
res more aspidis: ne de nobis verificet il
lud Hier. v. Indurauerunt facies suas
supra petrāz noluerūt reuerri. f ¶ **O**cta
nus gradus ē excecatio gloriatio / que
sequit ex induratione. Prover. ij. Leta
tur cum malefecerint et exultāt in rebus
pessimis: quoz vie pueri et infames gres
sus eoz. P̄s. Quid gl̄iaris in malitiā
quod profecto idem est ac si quis gl̄iare
q in lutum cecidisset / vel si mulier gl̄ia
ret se pepisse bufonem vel serpentem / vl̄
si gl̄iare auis de laqueo / piscis bamo
et lupus de pedica / vel si quis gl̄iare ppter

Trac. III. destructorij. De detestatioe peccati in cōi

hereditatem suam et omnia bona sua amisisset. Immo quod est gloriari de peccato nisi de vulnere sibi inflicto: et de morte sua gaudere. *Ecci. x.* Qui gloriatur in malitiis iocundatur denotabitur. id est de notitia christi dolebitur. *Ps.* Deleantur de libro viventium et cum iustis non scribantur. *¶* Nonus gradus est damnatio desperatio. scilicet de salute propria ratione cuius omittit aliquis et contemnit facere precepta dei et ecclesie: et quod sibi persuaderetur ab amicis vel intungitur a sacerdote. *¶* Ido. lib. de sum. bono. Perpetrare flagitium aliquod est mors anime: sed desperare est descendere ad infernum. *¶* Re. quod autem in hunc periculosissimum gradum corruat/habeat consideratioes aliquas superius positas in tractatu de dei misericordia: et in tractatu de virtute spei. Nec de gradibus peccati.

¶ Sequitur detestatio peccati in cōmuni.

Quarta consideratio est de detestatioe peccati in cōmuni. Nunc exigit peribatus ordo ut ad peccati detestationem accedamus. Sunt autem tria quibus maxime appet peccatum esse abominandum atque fugiendum. Primo quod est dei iniuriarum. Secundo quod est diaboli lerificatum. Terrio quod est homini summe nocivum. Primo quod est dei valde iniuriarum siue offensivum unde et sibi summe displicet. Summe inquam quod quantum bonus est deus sibi displicet peccatum. Ido cum di sit summa et infinita bonitas: idcirco summe et infinite sibi displicet peccati iniquitas. Nō est ergo creatura que possit nec omnes similes possent offendere quantum deo peccatum displicet. Illud igitur quantum possumus abominari debemus si deum vere diligimus. *Ps.* Qui diligit dominum odite malos. Peccatum autem esse summe detestabile deo apparet auctoritatibus signis: et rationibus.

Primum punctum in quo apparet peccatum detestabile auctoritatibus. *Sap. xiiij.* Odio est deo impietas eius. *Et Ecci. xij.* Altissimus odio habet peccatores. *¶* Ido timeret sibi dicens regis si certus esset eius odium i-

currisse: semper pauidus cogitaret. Quod contra me est rex factururus: quanto magis tu infelix anima. *Et Ps.* Odisti omnes qui operantur iniquitatem. *Ideo Aug. xij. d.* civi. dei. Dicuntur in scripturis inimici dei omnes qui eius adversant imperio/nō naturas: sed vitio. Quod horrendum est illud esse vicem inimicum dei esse in indignatione summi iudicis. Nec solus deus indignatur contra peccatores: sed etiam contra tota celestis curia. Non enim fieri potest ut ipse dominus maiestatis offendant: quoniam sancti omnes offendantur. Unde angeli beati dicuntur tristari de peccato hominis: nō quod em ut dicit Petrus aureoli in. *ij. di. xj.* accipiendo tristitiam per passionem causam involuntate/que formaliter est afflictio quedam: sed accipiendo tristitiam aut dolorem per quodam intenso nolle quo nolent peccatum permutari. Dicunt etiam tristari propter peruationem gaudij. *¶* In Aug. li. solilo. c. xviij. Quotiens bene agimus gaudent angeli et tristantur demones. Quotiens vero a bono deviamus diabolus letificamus: et angelum suo gaudio defraudamus. Gaudium enim est eis super vno peccatore penitentiam agente. Quid ergo super vno iam iusto penitentiam deserente: quod magna tristitia: da ergo per eis semper gaudere de nobis ut et tu per eos semper lauderis in nobis: et cum eis in vno ovile tuo adducamur et confiteamur simul nomini sero tuo. Nec ille. Quod fetidus est et abominabilis peccator coram deo et angelis. *¶* Anselmus. Tolerabilius feret canis putridus coram hominibus quam anima peccatrix deo et angelis eius.

Secundum punctum in quo apparet peccatum detestabile signis et maxime tribus. a. **Primum** signum domine passionis: quod videtur tacerbam passionem sustinuit dominus per peccato destrudo. *Esa. liij.* Ipse vulneratus propter iniquitates nostras/attritus est propter scelera nostra: disciplina pacis nostre super eum. Hoc utique evidentissimum signum est: quod deus odit maxime peccatum: quod tam graviter

pati voluit pro peccati destructione et tam acer-
bissimam passionem eregit pater a proprio filio
pro peccati satisfactione. b ¶ **S**ccondum est si-
gnu temporale puocationis: quia per peccatum
frequenter puocatur ira dei temporaliter in hac
vita. Thren. iij. Nos inique egimus et ad
iracundiam te puocauimus. Hoc patuit
in aquis diluuij. vt habetur Gen. vii. In
igne sodomorum: vt habetur Gen. xix. In
submersione pharaonis et egyptiorum vt
per Exod. xiiij. et in alijs multimodis pu-
nitionibus quas exercuit de iusticia ad
vindictam peccatorum: vt per in multis sacre scri-
pture locis. c ¶ **T**ertium est signu fina-
lis persecutionis: quia finaliter et sine fine per-
sequitur deus peccatum iram terribilem contra
reprobos ostendens. Unum propter pecca-
tum angelos deiecit de celo in infernum a
quo nunquam poterunt liberari. Esa. xliij.
Quo cecidisti lucifer qui mane orieba-
ris etc. Sic et homines reprobos in infernum
deiecit in perpetuum cruciandos. Sap. xix.
Impius vsque in nouissimum sine misericor-
dia irasupuenit. d ¶ **I**male dictum quod de-
stabile est peccatum. Totus suauis est dominus
et propitius est ei? misereri: et tamen indignatur propter
peccatum et dominatur quos saluare voluisset/
et reuera si non esset peccatum nulla esset dila-
tio.

Tertium punctum in quo (natio) apparet peccatum detestabile
erroribus: et precipue tribus. a ¶ **P**rima est
ratio contrarie transgressionis: quia per pec-
catum transgrediuntur homines precepta dei fa-
cientes id quod est contrarium legi dei et ei? ho-
nori. Unde dicit Aug. quod allegat magi-
ster in. ij. dist. xxvj. Peccatum est dictum
vel factum vel concupitum contra legem dei.
Si ergo displicet patri quod filius suus pre-
cepta eius recusat si cuius homini mor-
tali in aliqua superioritate constituto gra-
ue est precepta sua a suis subditis contenti:
quanto magis abominabile est excelsio celo-
rum regi? quod homines peccato eius mandata
transgrediuntur? b ¶ **S**ecunda est ratio
in gratissime derelictionis. Quotiescunque
est quod mortaliter peccat/ derelinquit ipsum suum
mum bonum verissimum et desiderabilissimum

quo sola omnia repleri potest et satiari pro bo-
no vili et momentaneo. Aug. li. de libero
arbitrio. Peccatum est sperare in commutabili
bono bonis commutabilibus adherere. Si
cut a sit dicit Hiero. in epistola ad Damascum
papam. Sciendum non locorum spacijs sed
affectibus nos esse cum deo aut ab eo recede-
re. Hec ille. O anima quod facis cum peccas/ a quod
recedis/ a quod te separe a deo creatore tuo
pijsimo patre tuo et redemptore/ imo a sa-
lute et vita tua/ et ad fetorem peccati curris/ ad
diabolum inimicum tuum accedis/ et inferno
appropinquas. Deut. xxxij. Deus qui te ge-
nuit dereliquisti et oblitus es domini creato-
ris tui. O peccatores excecati cognoscite vi-
as vestras/ cognoscite errores merite dam-
nationis/ quotienscunque peccatis mortaliter/
o ipso tempore deum vilipenditis et derelinquitis. Co-
gitare igitur quantum deo displiceat iniquitas
vestra/ et ingratitudo turpissima. Ideo
Esa. j. Te genti peccatrici populo gra-
ui iniquitate/ semini neque/ filijs sceleratis/
dereliquerunt deum/ blasphemauerunt
sanctum israel/ alienari sunt retrosum: sup-
quo percutias vos ultra addentes puerica-
rionem. Et Eccl. xij. Te vobis impij qui
dereliquistis legem altissimi etc. O igitur
amic bone dicite in cordibus vestris illud
Iosue. xliij. Absit a nobis vt relinqua-
mus dominum/ et seruiamus dijs alienis.
Nos autem o peccatores plorate et dicite il-
lud Dan. iij. Peccauimus/ inique egi-
mus recedentes a te. c ¶ **T**ertia est ro-
tate crucifixionis: quia quod peccat mortali-
ter/ iterat causam crucifixionis: et quantum
in seipso iterum eum crucifigit. Heb. vi. Rur-
sum crucifigentes filium dei sibi metipsis et
ostentui habentes. Hec de prima detesta-
tione peccati.

Sequitur de secunda detestatione.

¶ Quinta consideratio est de secun-
da detestatione peccati. Secun-
do detestandum est et abominan-
dum atque confugiendum peccatum: quia
est diaboli aduersarij nostri iustificatiuum
et ei valde placet. Unde Augustinus de
ciuitate dei libro quarto capitulo. xxvij.

Tractatus. III. destructorij. De scda detestatiōe peti.

Demones prana docēt/turpibz gaudēt. Ibi. Hac fallacia demones miris modis delectant. Gaudēt autē demones d pcrō maxie triplici rōne. Prima estratio subiectiōis. Scda est rō assimilatiōis. Tertia est ratio inhabitatiōis. a

Primū pūctū in quo ponit ratio subiectiōis: qz vīz hō per pcrū subijcīt diabolo. Job viij. Qui facit pcrū seruus est peti. Glosa. i. diabolus. Et. ij. Pef. ij. A quo quis supatus est eius z seruus est. Nam sicut seruus nō facit qd vult sed qd dñs eius: sic pcrō facit qd vult diabolus. Q turpissima z piculossima seruitus. Sicut nauis fracto gubernaculo illuc tendit quo vētus impellit: sic pcrōz diuīe gratie auxilio p dīro hoc agit quo tentatiōis diabolice tēpestas impellit. Est itaqz diaboli seruus quicūqz ab eo per pcrī cōsensum superat. Rom. vj. Nescit qm cui exhibetis vos seruos ad obediendū serui estis eius cui obedistis. Tenere ergo doctrinā beati Jacobi di. Jaco. iij. Resistite diabolo z fugiet a vobis. Qd fm Rich. in ij. dist. vj. intelligi debet qn vincit diabolū pfecta victoria ita q desperet iā vltērius vincere. Diabolū em supbus est z horret vinci: si vō solū vincat semiple ne nō ppter hoc recedit sed aliqn fortius impugnat. Greg. xliij. moral. Hostis nū adhuc in hac vita nos positos qto magis rebellare cōspicit: tātō ampli⁹ expugnare cōtendit. Decille. Sed vt ait Aug. li. de agone christiano. in pncipio. Multi dicūt. Quō possum⁹ vicere diabolū quē non videmus? Sed habemus magistrū q nobis mōstrare dignatus est quō inuisibiles hostes vincant. De quo dicit aplos. Exuēs se carnē principat⁹ z potestates expoliant: fiducia rētrūphans in semetipso. Ibi em vincuntur inimici inuisibiles: vbi vincim⁹ rerū tēporaliū cupiditates. Qn em dictū ē diaboloz terrā māducabis: dictū est pcrōz terra es z in terrā ibis. Data est ergo in cibū serpētis terra ne sumus terra si no-

lumus manducari a serpēte. Sicut effi qd māducamus in corpus nostrū cōuertimur: vt ipse cibus corpus hoc efficiat qd sumus: sic malis moribz p superbiā/nequitia z impietate hoc qsqz efficit qd diabolus est: hoc est similis ei⁹ z subijcīt ei sicut nobis corpus nostrū subiectū est. Quisquis itaqz timer illū ignē q parat⁹ est diabolo z angelis ei⁹/ det operā trium phare de illo semetipso. Eos em q foris nos oppugnat intus vincimus vincēdo cōcupiscētiās p quas nobis dominant. Decille. Digīt scelerate pcrōz. Q serue diabolo qui in tua confusione delectaris z diabolo dño tuo materiā vani gaudiū tribuis: recognosce miseriam status tui. punctum in quo ponitur

Scdm ratio assimilatiōis: qz peccatum assimilat hominem diabolo. Quicqd em deformitatis aut turpitudinis est in diabolo/ hoc est a pcrō quo ex cluso esset diabolus nobilis z pulchra creatura. Sic z anima p pcrū turpis efficitur z deformis vt diabolus. Vide g quantā deo facit iniuriā peccatum: quia de imagine dei facit imaginē diaboli. si gura. j. Nach. j. Edificauit rex Antiochus abominandū idolū sup altare dei. Peccatū vtiqz idolū ē diaboli idolū abominatiōis. Ezech. xvj. Abominatiōē fecisti decorē tuū. Ansel. Anima si in peccato fuerit nigrior erit coruo. Nec nigredo macula est a pcrō causata: que includit diminutiōē pulchritudinis naturalis puatiōē corporālē pulchritudis sup naturalē z adhesionē rei cōmutabilis: sicut accipi pōt ex dictis Tho. j. ij. q. lxxvj.

Tertiū punctū in quo ponit rō inhabitatiōis: qz p peccatū sic hō habitaculū z tēplū diaboli: quād modū p grām efficit tēplū dei. Tū cuius bet peccatū mortālē dicit pōt illud. j. Regū. xvj. Ecce spūs dñi malus eragrat te. Tū Apoē. xviij. Cecidit babilon et facta est habitatio demoniorū. Q qūa est malidictio peti/ qd dei templūz facit templū diaboli. Quāta est differentia

Inter hos duos hoſpites: ſc; ſp̄m ſc̄m z diabolū. Patet igit̄ tres p̄cipue rōnes ppter quas demones de peccato gaudēt. Un̄ apparet in quātā miſeriā ducit iniquitas pcti. Proverb. xiiij. Miſeros p̄p̄os facit pctm̄. Et Bui. de trinit. Magna hoīs miſeria cū illo nō eſſe/ ſine quo non pōt bene eſſe. Idē li. p̄f. Quid miſeri miſero nō miſerāte ſeipm̄. Et certe multi ſunt tales q̄ in miſeria inexpl̄icabili ſūt ſerui diabolī: ſimiles diabolo z diabolī templū nec ſibi mer miſerent̄. Nec de ſc̄da deſtatione peccati.

Sequitur de tertia deſtatione.

Extra p̄ſideratio eſt de tertia deſtatione pcti. Tercio deſtationē eſt z fugiendū pctm̄: qz eſt hoī ſūme nociuū: qz ſicut dicit̄ Sen. Nihil eſt hoī bonū ſine ſe bono. hoc ſolū malū facit hominē malū. Nec ille. Sic eſt hoī nociuū pctm̄: qz ſi nō eſſet peccatū oīa p̄deſſent hoī. z ppter peccatū oīa p̄uertuntur in hoīs detrimentū. Sūt aut̄ p̄cipue p̄ſiderāda tria no cumēta q̄ inferunt̄ hominē p̄ peccatū. Prīmū eſt diſtractio naturalis q̄litaris. Scdm̄ eſt priuatio ſpiritualis vtilitatis. Tertium eſt incurſio multiplicis penalitatio.

Prīmū punctū in quo ponit̄ primū no cumētū/ z eſt diſtractio naturalis qualitaris. Abijcit enim pctm̄ z diſtrahit tripl̄icē naturales hoīs qualitatē. Prīmō abijcit naturalē bonitatē. Scdm̄ abijcit naturalē libertatē. Tercio abijcit naturalē dignitatē. **¶** Prīmō igit̄ diſtrahit ſine abijcit naturalē bonitatē. Luc. x. Homo deſcendens ab hierl̄m in hiericho. i. in defectū peccati expoliat̄ gratiā/ z vulnerat̄ in naturalibz: vt exponit̄ Beda. Ad cuius intelligentiā norandūz ſm̄ Tho. ſ. ij. q. lxxv. qz bonū nature hūane dici poteſt tripl̄r. **¶** Prīmō ip̄a principia nature ex q̄bz conſtat natura z p̄prietates ei⁹ naturales ſicut ſunt potētie aniē z alia h̄mōi. **¶** Scdm̄ mō dicit̄ bonū nature humane donū originalis iuſticie qd̄ in

primō hoīe collatū ē toti nature hūane. Tercio mō dicit̄ bonū nature hūane ip̄a naturalis inclinatio ad virtutes. Prīmū nec tollit̄ nec diminuit̄ p pctm̄. Un̄ etiā dicit̄ Dionyſius. iij. c. de di. no. qz bona naturalia in demonibz manent integra poſt peccatū. Scdm̄ aut̄ ē tota r̄ ablatū p peccatū p̄mi parēt̄. Tercū x̄o p pctm̄ diminuit̄. Per act⁹ em̄ hūanos ſit inclinatio ad ſiles actus. Ex hoc aut̄ qz aliqd̄ inclināt ad vnū cōtrariorū: diminuit̄ ei⁹ inclinatio ad aliū. Un̄ cū peccatū ſit cōtrariū p̄turi: ex h̄ ip̄o qz hō peccat: diminuit̄ ip̄a inclinatio ad virtutē. Nec tho. Per ſeptē q̄ppe grad⁹ diminuta bonitate nature ruit p̄ſcia in pfundū peccatorū. **¶** In primo gradu peccatū ē importabile. Mens enī inſueta pctis cū peccare incipit apparet ei adeo ip̄ortabile peccati onus: vt videat̄ viuens eſſe in inferno. In ſecūdo gradu peccatū eſt graue licet nō ip̄ortabile. In tercio gradu eſt leue. In quarto eſt inſenſibile eo qz eius onus nō ſentit̄ nec ei⁹ grauitas exiſtimat̄. In quinto gradu eſt delectabile z tam cum ſtudio comitit̄. In ſexto ē deſiderabile qz poſt diuturnā in illo p̄ſeuerantiā adeo ad ip̄m inclināt volūtas: vt ſine vlla p̄uicentatione carnis aut diabolī q̄rat̄ z deſyderet̄ vt poſſit comitit̄. In ſeptimo ſit deſenſibile. Nā ſicut dicit̄ Proverb. xvij. Pctōr cū in pfundū pctōr venerit contenit̄. Contēnt ſiquidē dei iuſticias z iudicia z peccatū q̄ ſi ridēs z ludēs cōmittit̄: z ſi redarguit̄ illud excuſat atqz defendit̄. Patz ergo qualiter vulnerat̄ natura ex pctō. **¶** Ponit̄ aut̄ Beda q̄ tuor vulnera nature hūane ex peccato ſibi inſicta: que ſunt p̄cupiſcētia/ infirmitas/ ignorantia/ z malicia. Et ſm̄ Tho. vbi ſ. Lōcupiſcētia hīc noiat̄ deſtitutio nē appetit⁹ p̄cupiſcibilis a ſuo ordine ad delectabile moderatū rōne. Infirmitas aut̄ licet cōiter dici poſſet omnis paſſio in q̄tū debilitat̄ robur anime z impedit̄ rōnē: tū hīc ſumit̄ vt noiat̄ deſtrutionē appetit⁹ irrōnalis a ſuo ordine ad arduū

Tractatus. III. destructorij.

z opponit fortitudini. Ignorantia autē hic nō sumit p carentia sciētiā q̄ etiā fuisset in hoīe nouiter nato ante pctm̄ in statu innocentie: vt pz. ij. sentē. dis. ij. sed nominat difficultatē acq̄rēdi sciētiā inq̄rū de-stituit a suo ordine ad verū. Malicia autē nō sumit hic p pctō sed pro quadā pni- tate volūtatis ad malum: s̄m q̄ dicitur Gen. vi. Propter sūt sensus hoīs ad malū ab adolescētia sua. f. ¶ Ista igit sūt qua- tuor vulnera humane nature infecta ex pctō pmi parētis: sed qz inclinatio ad bo- nū virtutis in vno qz p pctm̄ minuit: vt ex dictis pz. Jo etiā q̄tuor vulnera ex alijs pctis magis ac magis agguant: inq̄rū cō- cupiscētia magis exardescit: maior diffi- cultas bñ agēdi accrescit. Rō ebetat p̄ci- pue in agēdi z volūtatis iduat ad bonū. Nec tho. Q̄ graue ē piculosū est vul- nus pcti. Tūlū pfecto mortale/vulnus p naturā icurabile. Oytinā sic cēt pctōz solici? despiāli medicina? vuln? spūa- le sic corpāl'r vulnerat? de medicina cor- pali. Amb. li. de offi. Que pena grauior q̄ vuln? p̄cie. g. ¶ Scdō pctm̄ abijcit z distrabit naturālē libertatē. dicit qdā Non bñ p toto libertas vendit auro: s̄ velis nolis pdis eā pctō. U. Aug. 2. iij. de ciuita. dei. Bonus etiā si seruit liber est: malus autē etiā si regnet seruus est nec vnus hoīs tm̄ sed qd grauius est tot dño rñ quor viriorū. Nec ille. Propterea in- terrogat? Scdō pbs qd est libertas ho- minis: ait. Innocētia. ergo a contrario sensu q̄ maior est seruit? q̄ seruire pctō. Unde etiā dicit Aug. xix. de ciui. dei. ca. xv. q̄ prima causa seruitutis peccatū est. h. ¶ Et hoc idē determinat rheologi in ij. d. st. vlti. q̄ si peccatū nō fuisset/ nulla in mūdo seruit? esset. S̄ attēde qm̄ nul- la peior est seruit? in mūdo q̄ seruit? pec- cati. Job. viij. Qui facit pctm̄ seruus est pcti. Glosa. id est habitus ex pctō relict. Alia glosa. pcti id est diaboli vt supra di- ctū est. O pctōz quis te priuauit tāto li- bertatis donoz: quis te ad tā miserabiles seruitutē venūdedit: nō puter/ nō marer

nō creatura aliq̄: sed solū pctm̄ mortales Dicit de Bchab. iij. Regū. xij. Eo q̄ ve- nūdatus sis vt faceres malū quasi vicz captiu? pcti z p p̄ns inferni. Este Hie- re. xv. q̄ de captiuitate ad captiuitatē s̄ de captiuitate pcti ad captiuitatē inferni i. ¶ Tertio pctm̄ abijcit z distrabit natu- ralē hoīs dignitatē quā bz sup bestias in- q̄rū rōnalē. Nā p pctm̄ hō efficit filius be- stie. Ps. Nō cūi honore esset nō intellexit cōpar? est iumentis isipictibz z filis fact? est illis. Nec solum similia illis: sed de filio dei efficit porco: u. seru? sicut de filio p- digo dicit Luc. xv. Hoc autē qd dictū est etiā ph̄ose phico pbari pōt fūdamēto. Bit eni pbs. j. politic. q̄ triplex fuit pos- ta aphis. Prima voluptuosa. Secūda politica. Tertia contemplatiua. ¶ Cōsyderabāt eni hominē esse mediū inter superiora. i. angelos: z inferiora sc̄z bruta. Et ideo attēdebāt hominē tripli- citer posse cōsyderari. Vno modo vt par- ticipat cū brutis: sic cōuenit ei vita vo- luptuosa. Scdō vt est rōnalis z ratione vtens z sic cōuenit ei vita politica. Tercio vt cōmunicat cū angelis in intelligē- tia: sic ei cōuenit vita prēlatiua. Qui ergo viuūt p̄ma vita/ bestia est: q̄ scdā hō est/ qui tertiā/ angelus est. Concludit q̄: qz hō licz vt rōnalis est sic dignior bru- tia: tñ in eo q̄ peccādo rōnē subijcit sen- sualitati viuūtq̄ more brutoz vita volu- ptuosa recte eis comparat: imo vilior z peior eis efficit. Chrys. in homilia ascē- sup illud (Homo cōparatus est iumen- tis) ait. Peius est cōparari q̄ nasci. Na- turaliter nō habere rationem tolerabile est: hominē hō rōne decoratum irrōnali nature cōparari voluntatis crimen est. Ideo etiā deus ad animā peccatricez loquens (Hie. ij.) ait: q̄uilibz facta es nimis: Et Aristō. j. politic. Sicut pfer- ctus virtutibz optimū animalis est hō: ita alienus a lege z iudicijs pessimum est omnīū. Erubescē infelix anīa peccatrice: esses contenta luxuriosa ribaldi appare- re feridas canis vel lupus rapax coram

omnibus solū p vñū dīc: Non nō dīceres
p toto mūdo/quō g sic vilipendis aīam
tuā tā nobīlī creatā vt puerat in beluā.
Q igit creatura īsenfata: cur peccare nō
times: hōes: sed bestia efficeris peccan-
do. Nam vt dicit pbs. j. pol. In tantum
q̄s est homo: in q̄rum habet certitudinē
in seipso p subiectionē viriū īferiorū ad rō-
nem: z ad alterum p iustam z ciuilem cum
alijs excoicationē. Q infelix g pctōr qui
sic naturalē suā amittit dignitatē. Nec
solum pfecto infelix: sed fatuus z īsen-
satus valde est pctōr. Sunt autē p̄pue
septē fatuitates peccantiū diligēt p̄p/
derande. Prima est fatuitas electionis.
Secūda est fatuitas sollicitatiōis. Tertia
est fatuitas delectationis. Quarta est fa-
tuitas illaqueatiōis. Quinta est fatuitas
pditionis. Sexta est fatuitas famulatio-
nis. Septima est fatuitas derelictionis
l. **P**rima est fatuitas electionis: quia
vīc potius eligit pctōr laram viam que
ad mortē ducit/ q̄ arcem q̄ ducit ad vi-
tam: abijciēdo summe sapie consiliū no-
bis vīc datum. Proverb. i. Sapientia
atq; doctrinā stulti despiciūt. m. **S**e-
cūda ē fatuitas sollicitatiōis: qz vīc ma-
gis sollicitus est vere viliissima q̄ de re no-
bilissima: de carne vīc moribunda q̄ de
immortali anima: imo vt carnis corticē
custodiat z nutriat/sepe anie nucleum p-
dit. Bern. Sic stulti existimatores d mi-
nimis maximāt: z d maximis minimā cu-
ram gerūt. n. **T**ertia est fatuitas de-
lectationis: qz ppter modicā stillam dul-
cedinis exterioris comedit venenosissi-
mū cibū z mortifex. Job. vi. An gustare
poterit aliq̄s qd gustatum affert mortē.
Multi tamen auide de hoc venenū hau-
runt. i. delectationes carnales veneno-
sas. Aug. Omne feminariū voluptatis
venenū puro. Apoē. viij. Multi mortui
sunt d aq̄s. i. delectationibus mundi: qz
amare facie sunt. s. post mortē. O si con-
sideraret pctōr qualr turpis illa sui pec-
cati delectatio in horribilem amaritudi-
nem conuerteretur. Deuter. xxxij. Quia

corp vna fellis: z botrus amarissim⁹. Fel-
draconum vinū corp: z venenum insana-
bile. Similis itaq; est peccator rustico/q̄
inuitatus ad nuptias in via sitiens bibit
aquam de fimo fetidam/ quam euomit
it in porta nuptiarum turpiter: z nō so-
lum nō est ad nuptias admissus: immo
cum flagello i carcerē reclusus. Sic ho-
mo hic bibens delectationes immūdas
in morte euomet: qz omnes relinquit et
celestibus nuptijs indignus turpiter est
cietur in tenebras exteriores. Gregor. 9.
Quid insanius q̄ pro modica delectati-
one carnis: eternis se obligare supplicijs
Bern. **T**ia peccati ingredientibz propi-
nat mel sophisticum/ pro gradientibz sel-
z acrum/ egredientibz īsanabile vene-
num aspidum. o. **Q**uarta est fatui-
tas illaqueationis: quia peccator seipm
illaqueat in manibz inimici. Job. xviij.
Immisit in rete pedem suum. **U**bi Gre-
go. Qui pedem in rete mittit/ nō statim
cum voluerit eicit. Sic q̄ in peccatum
se deicit: non mor cum voluerit surgit.
Prover. v. Iniquitates sue capiūt im-
pium: z funibz peccatorū suoz vnusq;sq;
constringit. p. **Q**uinta ē fatuitas p-
ditionis: qz quasi p nihilo pdit infinitū
bonū. i. paradisum ad modū esau q̄ p
lenticula vendidit ius p̄mogeniture suē:
vt bñ Gen. xxi. Hinc Bern. ait. Ne ve ve
vapor est ad modicum parēs q̄ eterne fe-
licitatis aditum intercludit. q. **S**e-
xta ē fatuitas famulationis: qz scz tem-
pus suum exponit famulādo z fūendo
diabolo. Q̄mīsera stultitia. **U**n Gre-
go. Stultum est offenso deo seruire dia-
bolo q̄ nullo placatur obsequio. Sed q̄n-
to plus ei seruerit: tanto ipse euz ampli⁹
torquebit. r. **S**eptima est fatuitas
derelictionis: qz deserit peccator fontes
vire z fontē totius bonitatis. s. ipm deū
p vili z turpi blandimento pcti. Hinc cō-
querit deus. Hier. ij. dicens. Me de-
reliq̄runt fontē aq̄vive: z foderunt sibi ci-
sternas dissipatas: que continere non va-
lent aquas. Fons aq̄vive est ipse deus:

Tractatus tertius destructorij. De detestatiōe peccati.

qz in eo est ois boni indeficiens plenitudo. Cisterne aut dissipare vocantur huius seculi bona: qz absqz deo nihil sunt. Aug. ix. cōfessi. Omnis copia qua deus meus nō est egestas mihi est. s. ¶ Pōt aut etiam fatuitas peccantiū declarari z apparere p visionē ostensam scōp pzi Arsenio de q in vitaspā legist: qz vocē audivit dicentem sibi. Arseni veniegrede z ostēdam tibi opā hoim. Egressus autē vidit tres hoies inuultū z fatue laborātes. Prim⁹ fasciculum delignis faciebat: z cū non posset a terra leuare p grauedie deponebat z iterū alia ligna supaddebat: sic pluries faciebat. Scōs aquā de puteo pfundissimō cū multo labore hauriebat: z haustā in momēto inuultū effundebat. Tertius trabē portans z volens intrare eccliam hostio ex transuerso ponebat: sic de illa trabe sibi obicem faciebat ne intraret. Primus est peccōr q aliqui volens incipere conuerri ad dñm z pñiam agere cum sentiat peccōr gravitatē z pñie difficultates ab incepto pposito desistit: z peccā peccatis itez supaddit. Scōs est peccōr q multū laborauit in pñis p peccis suis: z statim ad vomitū reuertit: z sic gñam p q diu laborauit cito effandit. Tertius ille q celo regnū cupit intrare: z nō p inobedientie rigore sibi aditū intercludit.

Scdm punctū i quo ponit pñie pale nocumentū quod homini ex peccō puenit/est pñatio spūal vtilitatis. Nam qz diu hō est in statu peccati qzū aliqua bona opā faciat: qz vitz ex genere suo sunt bona: nō tñ sunt ei vtilia siue fructuosa spūal ad meritūz eterne glie. Esa. lix. Opā eoz inuilia. et Hier. xviij. dē de maledicto viro. Erit quasi mirice in deserto: qz sez sine vtili fructu. Talis ē filius est ficulne maledicte: in q dñs fructus nō inuenit: vt bñ Mat. xij. Item p peccm pñatus est charitate z gñā et omnibus meritis q prius habuerat. Ezech. xviij. Si auerterit se iustus a iustitia sua z fecerit iniquitatem zc. Sequitur Deo iustitie eius quas fecerat nō recoz-

dabunt. In figura hui⁹. i. Mach. i. Antiochus introiit in templū z spoliavit illud vasis diuitijs z ornamentis. Antiochus interpretat silentiū paupratis: z signat peccm quod silet ad quantā paupratem adducit dum intrat templū cordis z illud spoliat omnibus donis spūalibus z meritis. Ideo cuilibet peccōri dici pōt illud Apoc. iij. Nescis qz tu es miser z miserabilis paup z cecus z nudus. Qz graue nocumentū: qgnitiosum dānū. An peccm cum homo esset in gñā filius erat dei: ius habens ad celestē hereditatē. Per peccm autē efficit filius diaboli obligatus ad eternā damnationē. Ideo peccōri dicit Apoc. iij. Memor esto itaqz vnde cecideris. i. a quanta dignitate z sh limitare. et Dier. ij. Vide vias tuas i cōnalle: sciro qd feceris. Un z adam erubescens vilitatē z paupratē ad quā p peccm ceciderat/abscōdit se z etiam vroz eius a facie dñi. Et vocauit euz dñs z dixit ei. Adam vbies: vt bñ Gen. iij. id est in q miserabili statu. Propterea bñ dici pōt cuilibet peccōri quod z ipse audire debz libeter qd dicitur Osee. xiiij. Conuertere ad dominū deus tuus: qm corruisti in iniquitate tua. Corruisti inquā miserrime. Primo de statu liberrimo in miserrimā seruitutē. Scōdō d statu ditissimō ad extremā paupertatē. Tertio de statu dignissimō ad turpissimā vilitatē: qz ex homie efficit bestia: de tēplo dei tēplū diaboli: z de filio regni: filius pditionis. Et patet becoia ex supra dictis.

Tertium pñctū in q ponitur tertium nocumentū qd homini ex peccō puenit/est incurso multiplex penalisitatis: qz sicut dicit Aug. Nō sinit diuina iustitia dedecus culpe cē sine deco revindicare. Incurrit autē peccōr maxie triplicē penam. Primo penā remotionis glie. Scōdō penā separationis a deo. Tertio penā dānationis. a Primo incurrit penā remotionis. s. conscie. Dū em voluntas a synderesi discordat ex illa repugnātia sequit remorsio qd affli-

etiva. Jo Aug. li. p^{re}f. Iussisti dñe z sic est vt sibi p^{re}stet pena sit ois inordinat⁹ animus. Et Hieron. ij. Scito z videt⁹ q^{uod} malū est z amarū reliq^{ue} te dñm deū tuū. Verūm multi in p^{ec}tis assueti sunt sicut pisces maris q^{ui} nutriti in mari/repugnant mare dulce. Tales em̄ reputat⁹ p^{ec}atū dulcia. Esa. v. Ne q^{ui} dicit malū bonū/ z bonū malū ponētes amarū dulce/ z dulce amarū. Hoc autē p^{er}tingit p^{ro}pter incōsuetudine eo q^{uod} p^{ec}atū reddit hoīem cecū vt nō p^{er}deret/ q^{uod} offēdit/ q^{uod} amittit/ z q^{uod} incurrit z h^{ab}et. Et in hoc peccatū est si mile coruo q^{ui} aialī cui infidet/ p^{ri}mo extra hit oculos: vt erceatū aial facili⁹ possit occidi. b. Scdō incurrit penā sepationis scz a deo a q^{ui} sepat⁹ ania p^{er} peccatū q^{uod} est deo abominabile vt supra dictū est: z ideo vbi ē peccatū nō habitat de⁹. Ideo dicit Esa. lii. P^{ec}atū vestra diuiserūt iter vos z deū vestrū. Et in hoc cōsistit mors anie p^{er} culpā. Aug⁹. xij. de ciui. dei. c. ij. Mors aīe fit cū eam d^{es}erit deus sicut mors corpis cū d^{es}erit aīa. c. T^{er}tio incurrit penā dānationis. Rom. vj. Stipendia p^{ec}i mors: scz eterna. Dicit pabolice sicut t^{em}p^{us} in li. de dono timoris: q^{uod} duo pegrini veniētes ad quendam locū q^{ui}serūt a quo dā sapiēte de via sua. Qui rēdit. Si uerit⁹ ad sinistrā ibitis p^{er} q^{uod}ndā ciuitatē vbi p^{er}uēdo ē q^{uod} pegrini cū gaudio recipiunt z p^{er} tridū op^{er}a eis largiunt: sed post viliter cūciunt z spoliati oib^{us} bonis suis suspēdunt z occidunt. Si autē ad dexterā per tridū inuenietis viā difficilē: sed postea pulcherriā ciuitatē vbi cū gaudio recipiunt coronabimini z ditabimini. Peregrinatio ista vita p^{re}sens est. Ciuitas p^{ri}ma est mūdus vbi post p^{er} tres dies deliciarū diuitiarū z hono^{rum} (que sunt tria sola in centia mūdanis z eis cōplacētia) ibidē volup^{er}ates suas cōpleuerint dicunt nudi ad suspendiū infernalis patibuli. Via autē difficilis est penitentia. Nec em̄ est arda via q^{ui} ducit ad vitā: vt habet. Marthei. viij. Nec est via de qua dicit Ero. iij

Ibimus viā triū dierū in solitudine: vt imolemus dño deo nostro. Tridū huius vie est p^{er}itio/ confessio/ z satisfactio. In his igit⁹ se exercētes coronant⁹ in celesti hierusalē. Ne ve illi qui viam ad sinistrā accipit alia p^{re}termittat. Nam vt dicit Bern. Via p^{ec}i ingrediētes cōraminat/ egrediētes obstat/ egrediētes exterminat. Nec de p^{ec}to in cōmuni.

Sequitur de superbia.

Sep^{ri}ma cōsideratio est de superbia. Dicto de p^{ec}to in cōi. Nunc descēdēdū ē ad spēcia p^{ec}atū. Et primo ad supbiā q^{ui} fm Begeo. regina est z mater oim vitiō^{rum}: q^{uod} vitz ordinat alia vicia in finē suū/ q^{ui} est excellētia. Nam in alijs vitijs etiā q^{ui}nt aliqua excellētia vel etiā ex hoc q^{uod} auersio a deo q^{ui} formaliter cōplet rōnē p^{ec}i p^{ri}net ad supbiā p^{er} se ad alia aut p^{ec}atū ex p^{er}sequēti. Ideo Eccl. x. Initiū ois p^{ec}i supbia. a. Est autē supbia inordinat⁹ appetit⁹ p^{ro}p^{ri}e excellētie. Cū supbiare dicit⁹ q^{ui} supire. Qui enim vult supgredi q^{uod} est: superbus est. b. Licet autē ex p^{ar}te cōuersiōis ad bonū cōmutabileque naturaliter se habet in p^{ec}to nō habeat supbia maximā grauitatē eius/ tñ est maxima grauitas ex p^{ar}te auersionis a bono incōmutabileque est formalis z cōpletina p^{ec}i. P^{ri}mū p^{ro}bat⁹ q^{uod} celsitudo quā supbus appetit inordinatē fm suā rationē nō habet maximam repugnātiā ad bonū virtutis. c. Secundū probat⁹: q^{uod} in alijs peccatis homo auertitur a deo/ vel p^{ro}pter ignorātiā vel p^{ro}pter infirmitatē suā p^{ro}pter desyderium cuiusq^{ue} boni. Sed supbia sed auersionem a deo: ex eo q^{uod} nō vult deo z regule eius subijci: quia scz aliq^{ui}s vult excellere supra id q^{uod} est sibi p^{re}fixum fm regulam diuinā. Unde dicit Boetius q^{uod} cum omnia vicia fugiāt a deo/ sola supbia se opponit deo: p^{ro}pter q^{uod} etiā spēcialiter dicitur Jaco. iij. q^{uod} deus superbis resistit. Nec ex Thom. ij. ij. q. clxij. Licet autem aliqui dicant superbiā esse vitiū capitale sicut Isidorus z Las

Tractatus. III. destructorii. de superbia.

hanus. Tamē Gregorius considerans
vniuersalē ei⁹ influentiā: quā habet in oīa
alia vitia q̄ nata sunt ex ea ori/ licet for-
te nō semper ea originent/ ponit eā esse ali-
quid principalius capitalib⁹ vitij⁹: scz
regina ⁊ matrē omnium vitioꝝ. Un. xxi.
moral. sic dicit. Ip̄a vitioꝝ regina sup-
bia cū deuictū cor plene suscepit/ mor-
illud p̄ncipalib⁹ siue capitalib⁹ vitij⁹ q̄si
quibusdā suis ducib⁹ deuastādū tradit/
ex quib⁹ vitioꝝ multitudines oriuntur.
Decille. Ex quib⁹ patet q̄d diligenter ca-
uenda est superbia: que sic deo repugnat
⁊ alia introducit vitia. Ad ip̄sam autem
fugiendam maxime nos inducere debēt
tres considerationes. Prima est con-
sideratio miserāde nostre q̄litaris. Scōda
est p̄sideratio formidāde diuine potesta-
tis. Tertia est detestāde sue fallacitatis.
Et fm hoc sunt tria puncta.

Primū punctū in quo ponit p̄s-
deratio miserāde nostre
qualitatis. Job. xiiij. Homo nat⁹ de mu-
liere: breui uiuens tēpore repletur mul-
tis miserijs. Est autē contra supbiam
consideranda p̄cipue triplex nostra mi-
seria. a Prima est miseria nostre vili-
tatis: quia nihil sumus nisi terra et ci-
nis. Eccl. i. Quid supbis terra et cinis.
Unde quidā. Cum fer/ cū limus/ cū res
vilissima simus. Unde supbimus/ in ter-
ram terraredimus. b Secūda est mi-
seria nostre dubietatis. Eccl. viij. Nescit
homo vtrum amore vel odio dignus sit
sed omnia nobis in futurū reseruantur
incerta. Ne ergo per superbiam te pre-
feras alijs/ aut eos contēnas/ consyde-
ra quia forte virtutes occultas habent
q̄bus cares. Item forte sunt predestina-
ti ⁊ tu dānandus: vt in iuda ⁊ magdale-
na claruit. Itē p̄sidera: quia ea q̄ in o-
culis nostris interdū putant⁹ merita: sunt
demerita. Esa. lxiiij. Facti sumus vt im-
mundi omnes: ⁊ quasi pānus mēstrua.
te vniuerse iusticie nostre. Ideo Job di-
cebat Job. ix. Verebar omnia opa mea
sciens quia non parceres delinquenti. Et

Gregorius. v. moral. Sepe iusticia no-
stra ad examen diuine iusticie deducta:
iniusticia est/ ⁊ sordet in conspectu distri-
cti iudicis/ q̄d fulget in oculis operantis.
Hec ille. Nescimus certe licet sperare
possumus si aliq̄d opus meritorijū fece-
rimus toto tempore vite nostre: tum q̄
sepe vitia virtutis palliū induunt/ tum
quia omissio vnius debite circūstantie
totum opus viciat/ tū quia superbia vel
inanis gloria sept⁹ se imiscet. Itē debet
homo cōsiderare p̄pria peccata: de quib⁹
bus ⁊ si cert⁹ sit q̄ ea fecerit/ ignorat tñ
an sufficiētē de eis penitentiam egerit.
Considera itaqz si semel mortaliter pec-
casti q̄ deū ⁊ omnē creaturā sibi seruien-
tem offendisti. Ideo fm dei iusticiā pa-
nis te suffocare deberet/ aqua submerge-
re/ ignis incinerare/ aer inficere/ bestie de-
uorare ⁊ ita de alijs intelligendū est fm
Hugonē. Et fm Aug. p̄ctōz nō ē dign⁹
pane quo vescit⁹. Quid igit dices de te/
q̄ forte cēties peccasti mortaliter. Consy-
deremus itaqz contra superbiam in alijs
quidē bona nō mala/ in nobis hō frequē-
ter mala nostra. c Tertia est miseria
nostre nihilitatis. Ubicūqz em̄ nos in-
spicimus reperim⁹ nos nihil esse. In no-
bis em̄ quinqz cōsiderare possumus sic-
ri/ esse/ cogitare/ velle ⁊ operari: quozus
nullum est ex nobis in p̄tū aliquid bo-
ni ibi est: sed in p̄tū ibi defectuosū ali-
quid est. De fieri patet: quia creati est ex
nihilō fieri. Unde Rom. viij. Vanitati
creatura subiecta est. De secūdo vicz de
esse. Gal. vi. Qui se existimat aliquid es-
se cum nihil sit/ ip̄e se seducit. Et Esa. xl.
Omnes gētes quasi nō sint sic sunt co-
ram deo: ⁊ quasi nihilū ⁊ inane reputare
sunt ei. Et sicut dicit Breg. Omnis crea-
tura in quolibet instanti in nihilū deci-
deret: nisi manus omnipotētis eam con-
seruaret in esse. De tertio vicz cogitare.
ij. Cor. iij. Non sumus sufficiētes ali-
quid cogitare a nobis q̄si ex nobis. De
quarto ⁊ quinto videlicet velle ⁊ p̄ficere.
Abil. ij. Deus operatur in nobis velle ⁊

Tractatus tertius destruc. De indignatiōe et murmure **fo. C.**

ficere. et **Esa. xvi.** Omnia opera nostra operari es in nobis domine. Ex quo patet quod per nihil ex parte nostra saluamur. **Ps.** Pro nobis lo saluos facies illos. Nec despare debemus. **q. ij. Lxx. iij.** Fiduciam tale habemus per christum ad deum; non quod sufficientes simus aliquid a nobis cogitare quasi ex nobis: sed sufficientia nostra ex deo est. Sed attende quod valde modicum predestinatio talia solo intellectu cogitare et cognoscere vicis inspectiones nostras: nisi etiam moneatur voluntas ad contrarium nostrum et ad deum per gratiam adiutorio recurramus cum gemitu et ad humiliationis signa et opera operamur deum.

Secundum punctum in quo ponitur consideratio formidande diuine preteritis: quod semper superbos deicit et humiliat. **ps.** Oculos superborum humiliabis. **Item** Deicisti eos domine alleluia. **Ecc. i.** Sedes ductus superborum destruxit deus. **Exemplum** in Pharaone. **Ero. xliij.** In Nabuchodonosor. **Dn. iij.** In Balthasar. **Dan. v.** In aman. **Hester. vij.** In Holoferne. **Judith. xij.** In chore et dathan et abiron. **Nu. xvi.** In Antiocho. **ij. Mach. ix.** In Herode. **Ber. xij.** Considera igitur o superbe omnipotentia dei: cui nullus unquam resistere potuit: et quod precipue superbi resistit et eos deicit. **Job. xv.** Quid timeat contra deum spiritus tuus?

Tertium punctum in quo ponitur consideratio deestitute sue fallacitatis. Est enim superbia fallacissima: quia superbia ad hoc eleuat ut deprimat: sicut dicitur de cornicula: quod volens frangere nucem et non valens volando eleuat eam in altum et deiciens eam ad ima super durum lapidem: corruet et frangit et nucleum comedit. Deprimit autem et deicit superbia temporaliter/spiritualiter et eternaliter. **a** **Primo** temporaliter: quia frequenter superbi in iudicio dei deprimuntur in hac vita: et quandoque ad inopiam maximam deducuntur: quia videlicet propter superbiam suam consumentur diuitias in vestimentis et equis/familias et festis superfluis et huiusmodi. **Ecc. x.** Domus quod a iumentis locuples est annullabitur su-

perbia. **Item** cum superbi cupiunt se alijs preferri: in hoc existimantes honorem suum suare: et excellentiam acquirere: nihil exinde aliud nisi confusionem et despectionem reperiunt: quod erinde ab alijs despicuntur. **Inde** vide bene gratiosam humilitatem additionem et superbie fatuitatem et fallacitatem. quanto enim alijs se humiliat: et minus querit se alijs preferre: et ab alijs honorari: tanto magis ab alijs appretatur et honoratur et amatur. Superbi autem quanto amplius querit preferri et honorari: tanto magis contrarietur et vituperatur et minus amatur: minusque coram deo et hominibus appretatur. **Ecc. i.** Odibilis est coram deo et hominibus superbia. **b** **Secundo** depremit spiritualiter: quia vicis spiritualia bona si quis sine infirmitate et ad multa vitia rueret facit. **Unum** dicit **Aug.** Superbia infundit bonis operibus ut peccant. Et quod dicit. Iniquat egregios adiuncta superbia mores. **Item** aliter quod dicit. Si tibi gratia/si sapientia formaque des: destruit omnia sola superbia si comiteret. Et **Prover. xvij.** Qui altum facit domum suam: quod dicit ruinam. Et **Iob. iij.** Superbia in tuo sensu et in tuo animo nunquam dominari permittas. Ab ipsa enim sumpsit initium omnis peccatum: quod per peccatum laeserit et ade. **c** **Tertio** depremit eterna liter. scilicet in inferno. **Unum** lucifero dicit **Esa. xliij.** Deiecta est ad inferos superbia tua. Et certe quanto quis amplius cupit preferri et honorari in hoc seculo: tanto amplius deicietur in futuro. **Iuxta illud Lu. xvij.** Qui se exaltat humiliabit. **Igitur** et quod se magis exaltat magis humiliabit. Et **Esaie. ij.** Dies domini exercitus super omnem superbum et excelsum et super omnem arrogantem et humiliabit eum. **Nec** de Superbia.

Sequitur de indignatione et murmure **Et** tunc consideratio est de indignatione et murmure. **Quia** et ex superbia statim nascitur indignatio et murmur. **Indignatur** enim et murmurat superbi statim ut aliquid contra suum honorem vel voluntatem suam percipit fieri sicut pharisei superbi indignabantur et murmurabant contra christum arguentem eos vitia: ut patet ex pluribus locis euangelij. **Item** dicto de superbia dicemus de murmure et indignatione.

Tracta. III. de structorijs. De indignatione et murmure

Notandum itaq; pmo q triplex est indignatio siue murmuratio. a **Prima** e laudabilis: sicut cum qd indignat et murmurat cōtra vitia siue ppria siue aliena. Ezech. iij. Abij amarus in indignatione spūs mei. et Zach. viij. Zelatus sum si on zelo magno: et indignatiōe magna zelatus sum ea. b **Secūda** est indignatio excusabilis: q vitz pcedit ex simplicitate et ignorantia. Hoc modo indignatus ēbeliū cōtra iob et amicos eius: vt hī Job. xxiij. c **Tertia** est indignatio detestabilis: q est displicentia cū inflatione cordis elati. Et hec ex supbia puenit: videlicet ex hoc q aliqd nō vult subijci regule diuine. Et sic ei displicent ea q a dō fiunt. Frequenter etiā homini indignatio displicent q cūq; fiūt ab alijs: qd p seculo ex supbia cordis puenit: q detestabilis aut et fugienda sit indignatio et murmuratio maxime ptra deū/ aut etiā contra p̄sidentē loco dei apparere pōt precipue et triplici cōsyderatiōe. Prima ē cōsyderatio p̄templande gubernationis. Secūda ē cōsyderatio mēorande obligatiōis. Tertia ē cōsyderatio formidande punitionis.

Prīmū punctū in q ponit cōsyderatio p̄templande gubernationis: qua vitz gubernant oia p dei puidenciam. Sap. xiiij. Tu autē p̄ gubernas omnia puidētia. In hac gubernatione concurrunt diuina sapia/miscētia/ et iustitia: que relucēt in singulis dei operibus. Murmurās igit contra dei opera grauissime peccat contra ista tria. P̄mo contra dei sapiam. Secūdo contra dei misericordiā. Tercio contra dei iusticiam. **Primo** contra dei sapiam: qz sicut ē Sap. viij. Sapia dei disponit omnia suauiter. Ideo dicit Aug. sup Ps. xcij. ser. ij. Murmuratio contra deum/ par est blasphemie. Sic d̄ppe murmurās cōtra deum: Quare fur non moritur? Appende in statera eq̄tatis furem et blasphemū. Jam dicis/ qz fur non es: sed murmurando aduersus deum blasphemus

es. Ille caprat somnū hominis vt aliqd rapiat: tu dicis/ qz dormit deus et hominē nō videt: qz vis vt ille corrigat manū: pus tu linguam corripis. vis vt ille corrigat cor aduersus boies: tu corripis cor aduersus deū: ne forte tu cū optas vindictā dei: si venerit te p̄torem inueniat. Nec ille. Proinde etiam dicit idem Aug. sup Joan. q de nulla re magis deum offendisse ille p̄p̄s Iudaicus dicit: est: qz murmurando contra deū. Hinc etiam dicit ipse Aug. sup illud Ps. Desine ab ira/ et derelinque furorem tū. Credidisti in christum. quare credidisti? quid tibi promisit? Si felicitatem huius seculi promisit tibi ch̄s/murmura aduersus illū. Quid tibi promisit/ felicitatem: sed felicitas non est nisi in resurrectione mortuorum. Quid autē promisit i hac vita: qd inquam ipse habuit. An dedignaris serue et discipule/ quod dñs et m̄ḡs habuit? Nōne ab ipso audis: qz nō est seruus maior dño suo: et non est discipulus sup m̄ḡm b **Secūdo** peccat contra dei miscētia: ex qua prouenit q iusti flagellant i hoc mūdo. Greg. Misericorditer adhibet deus temporalē seueritatē/ ne eternam ierare vltionē. Nec ille. Facit vitz de fide fidelis et pius medicus: qui licet aliquādo egro desperato/ concedat vniuersa q appetit: egro tamen (de cui⁹ salute spes hī) multa denegat: et aliquando vulnerat partē ignobiliorē: vt saluet pars nobilior. Ideo percutit corp⁹: vt ania saluetur. Job. v. Ipse vulnerat et medetur: percutit et manus eius sanabūt. Jō Eccl. x. Prudens et disciplinatus nō murmurabit correptus. Greg. Ille solus ē flagellomurmurat/ q causam p̄cussoris ignorat. Legit in Utraq; parz. Cum qdam peteret ab abbate Joanne: vt rogaret p eo vt curaret/ ait: Rem tibi necessariam cupis abijcere: qz vt corda purgantur medicinis amaris: ita anime languoribus Nīmio q̄tatuus est q de infirmitate aut tribulatione murmurat. Jō sicut dicit Greg. v. mora. Sancti viri in hoc mun-

do magis p̄spera q̄ aduersa formidant. Sicut nāq; q; mens dum blanda occu-
patione p̄mitur/ aliquando libēs ad ex-
teriora deriuat. Idem: Sancti tempo-
ralē penam lucy putant: q; per hāc eter-
nam euadere non formidant. c. C Ter-
tio/ peccat cōtra dei iusticiam: q; iustus
dominus in omnib; v̄s suis: vt dīc p̄s.
Uñ Greg. in moral. Si recta deo place-
re scimus: pari aut nulla nisi que dō pla-
cent possumus. Iusta ergo sunt cuncta
q̄ patimur. Valde ergo iniustum est: si d
iusta passione murmurē. Hec ille. fa-
tuus itaq; est ⁊ grauissime offendit/ qui
de maloz p̄speritate ⁊ iustoz aduersita-
te murmurat: q; hec om̄ia fm̄ rectissimā
dei iusticiam fiunt. In p̄sona quippe ta-
liter murmurantiū dicitur Hierem. xij.
Quare via impioz p̄sperat: Bene ē his
q̄ p̄uaricantur ⁊ inique agunt ⁊c. Sed
attende quid sequitur: q; vicz recurrens p̄-
pheta ad oronem illustratam sp̄sancto
subdit: Congrega eos sicut gregem ad
victimā ⁊c. q. d. Certe video iusticiā tu-
am deus Nam quia h̄mōi reprobos de-
putas ad mortē eternam p̄pter eoz ma-
lam vitam: ideo tu eis facis sicut macel-
lari q̄ vitulos ⁊ porcōs q̄s vult victima-
re/ bñ nutrit. Greg. Mactandus vitul⁹
in yberrimis pascuis relinq̄tur: seruan-
dus iugo p̄mitur Ita mali per amena-
p̄rata ad foueam/ boni per aspera ad pa-
triam veniunt. Idem: Continuis suc-
cessus rerum temporalium/ eterne dam-
nationis est indicium. Ambro. Non in-
dignamini si mali florent in mūdo: vos
aut mala patimini. Nō est christiane di-
gnitatis in temporalib; exaltari: sed po-
tius deprimi. Illi nihil habent in celo/
nec vos in mundo. Ideo si quid mali vo-
bis contingat: potius gaudere debetis/
q̄ irasci. Hec ille. Ad hec etiam pertinet
psalmus. lxxij. qui incipit: Quā bon⁹ is-
rael deus ⁊c. Ubi in persona infirmoz ⁊
simplicium dicitur: Zelauī super iniq̄s
pacem peccatorum videns ⁊c. Sequitur
Et dixerūt: Quomō scit deus ⁊c. Ecce

ipsi peccatores et abundantes in seculo
obtinuerunt diuitias ⁊c. Existimabam
vt cognoscerē: hoc labor est añ me donec
intrem in sanctoriū dei: et intelligam i
nouissimis eoz. q. d. Non possum cog-
noscere causam p̄dictoz: nisi respiciā ad
retributionē iusticie diuine: q̄ fit vnicuiq;
in nouissimo die suo fm̄ opera sua. Un-
de sequitur: Deiecisti eos. s. in morte suat
dum allenarētur. Quō facti sunt in de-
solationem: subito defecerunt/ perierūt
p̄pter iniquitatem suam. Velut somnium
surgentiū domine in ciuitate tua imagi-
nes ip̄oz ad nihilum rediges: infligēdo
scz eis eternam damnationē in qua sunt
quasi ad nihilum redacti p̄pter carētiā
omnis boni. Et tunc eis clare apparet:
q; omnia temporalia que viuentes posse
derunt: vt somniū transierunt. Ideo vi-
cunt illud Sap. vj. Quid nobis profu-
it supbia/ aut diuitiaz iactantia qd nob
contulit: Omnia ista q̄s ymbra transie-
rūt. Propterea bñ dicit Lhryf. de peni.
dist. iij. ca. Quid g. Quid g turbamur:
Nemo videns malos prosperitatē habe-
re/ turbetur/ non est hic retributio ⁊c. uñ
aut vitij. Et Greg. v. moral. ca. j. Lūbo-
nis male ē/ malis bene: hoc fortasse dep-
henditur: quia ⁊ boni si qua deliquit/
hic recipiunt: vt ab eterna plenius dam-
natione liberentur: et mali bona que p
hac vita faciunt/ hic inueniunt: vt ad so-
la impofterum tormenta pertrahantur
Unde ⁊ ardenti diuitiū in inferno dictum
est: Memento fili/ quia recepisti bona in
vita tua ⁊c.

Scdm punctum in quo ponitur
cōsideratio memorande
obligationis. Triplici gñ iure deo obli-
gamur nos totos deo reddere: vt de no-
bis tanq; de re sua faciat quod voluerit:
⁊ sic q̄cqd ei placet debem⁹ libetē acce-
ptare ⁊ nunq; murmurare. a C Pri-
mo iure creationis. Bern. Totum te de-
bes ei a quo totum habes. Ido Esa. xlv.
Ne q̄ contradicit factori suo. Nunquid
dicit lutū figulo. cur ita facis: et. xxxij. c.

Tractatus tertius destructorij. De excōicatione.

Perversa est ista vestra cogitatio: quasi si luctum cōtra figulū cogitet et dicat op^o factori suo/nō me fecisti. **b** **Secūdo** iure redemptionis. i. **Cor.** vi. Empti em̄ estis p̄cio magnorū non estis vestri. et **Ro.** vi. Siue morimur siue vivimus dñi sumus: q̄ pro nobis dedit vitam suā: et mortem sustinuit. **c** **Tertio** iure p̄missionis: q̄ nobis eternam vitam p̄mittit p̄ laboribus vite presentis. **Matth.** v. Beati q̄ p̄secutionem patiuntur propter iusticiam: qm̄ ip̄orū est regnum celorum. **Anf.** Certe domine quia me fecisti: quia me redemisti: quia tanta p̄mittis: de beo amori tuo me ipsum totū: immo de beo amori tuo plusq̄ meip̄m quāto maiores meip̄os: p̄ quo dedisti teip̄m: et cui p̄mittis teip̄m.

Tertium punctū in q̄ ponit cōsideratio formidande p̄nitionis. Sēp̄ em̄ punit et punit dñs hoc vitiū. Et hoc triplici pena.

Primo pena temporalis afflictionis.

Secūdo pena corporalis interemptiōis.

Tertio pena eternalis p̄nitionis. **a**

Primo pena temporalis afflictionis: sicut **Numeri.** xij. **Maria** soror **Moyſi** propter peccatū murmuris percussa est lep̄ra. Item **Ero.** xvij. Cum murmurasset populus pro aque penuria: statim affuit **amalech** pugnans contra eos. **b** **Secūdo** pena corporalis interemptiōis: sicut patet **Numeri.** xxi. Cum murmurasset populus contra deum: immisit in eos serpentes ignitos: quorū moribus moriebantur. Ideo. ij. **Corinth.** x. Neq̄ murmuraveritis sicut quidā eorū murmuraverunt et a serpentibus perierunt. Itē **Numeri.** xj. Factum est murmur populi et. Sequitur: Accensus est ignis domini in eos: et deuoravit extremā castrorum partem. Item **Num.** xvi. **Chor.** **Dathan** et **Abiron** murmurātes contra **Moyſen**: absorpti sunt a terra: et viros ducentos q̄nquaginta offerentes incensum: ignis a domino egressus iterfecit. **c** **Tertio** pena eternalis p̄nitionis

siue exclusionis. s. a regno celesti. **Bregorius.** Regnū celorū nemo q̄ murmurat/accipit. Unde **Num.** xij. Qui murmurastis contra me: non intrabitis in terrā super quā leuavi manū meā: v̄dare eam vobis. Patet itaq̄ murmuratiōis detestatio per tres predictas cōsiderationes. Quarū **Prima** ostendit peccatū murmuris esse grauissimū: q̄ ē blasphemia cōtra dei p̄videntiā. **Secūda** ostendit illud esse ingratissimū: p̄pter triplicē hominis ad deū obligatiōē. **Tertia** v̄o ostendit illud esse piculossimū: q̄ per illud hō incurrit grauē p̄nitionē. Hec de Ingratitudine.

Sequitur de Excōicatione.

Una consideratio est de excōicatione. Quoniam etiā pro contumacia que superbia ē qua quis cōtēnit subijci iudici et ecclesiasticis sanctionibz ferri solet excōicationis snia: q̄ plurimū timenda est. Ideo de ip̄a excōicatione pauca quedā hic interseremus. De ip̄a igit̄ hic faciemus tres p̄siderationes. **Prima** est p̄sideratio ferende sententiatiōis. **Secūda** est cōsideratio tenē dereputatiōis. **Tertia** ē cōsideratio horrendē separationis.

Primū punctum in quo ponit cōsideratio ferende sententiatiōis: vbi videndū est de causa p̄ qua ferenda est excōmunicatiōis sententia: vbi declaranda est ista conclusio: videlicet **Nullus** debet excōmunicari nisi pro cōtumacia: aut pro peccato cui cōtumacia est annexa. Probatur: Quia excōmunicatio maior (de qua loquimur) est pena grauissima: quam ecclesia potest inferre: vt patet. **xxij.** q. iij. c. **Corripianz.** Ideo non est inferenda pro leuibus criminibus: sed solum p̄ mortali: nec pro quocūq̄ mortali: sed p̄ p̄ccō cōtumacie: vel cui annexa est cōtumacia: vt **b.** xj. q. iij. c. absit. Qñ aut̄ p̄baſ crimē cōtumacie contra innocentē: tunc etiā iudex ferre sententiam sicut p̄ mortali: q̄ iudex i forō cōtentioso non debet iudicare s̄m sententiā

præ conscientie sed fm allegata. Ideo iuxta leges z iura pronunciat.

Secundū punctū in q̄ ponit consideratio tenende reputatiōis. Ubi videndū an iniuste excommunicat⁹/ debeat excommunicat⁹ reputari. a ¶ Ubi notādū q̄ sentētia aliqñ est iniusta ex anio proferentis: iusta vō ex ordine z causa. Aliqñ est iusta ex anio z ordine/ s; nō ex causa. Ex causa autē est iniusta/ qñ oīno nullū delictum est in eo in quē fert excommunicatio: qd sit excommunicatio dignū. Ex anio iniusta est sentētia/ qñ nō proferet amore iusticie/ sed lino re odijs vel precio/ aut favore aduersariorum. Ex ordine iniusta est/ qñ fertur iudiciali ordine nō seruato: vt dicit. xj. q. iij. c. Seruet. In omnib⁹ autē his casibus sentētia excommunicatiōis iniusta timenda est quousq; p̄ eū qui tulit eā vel alium supiorē fuerit reuocata. b ¶ Exceptis aliq̄b⁹ casib⁹ in q̄bus nō est timēda. Un⁹ est qñ excommunicans non habet potestatem excommunicandi. Alius qñ fert excommunicatiōis sentētia post legitimā appellationē/ z continet intolerabilē errorem: vt patet extra de appellationib⁹. c. Ad nostrā presen. iā. Tertius casus/ cum p̄ indebitis exactionib⁹ aliq̄s excommunicatur. extra de exco. prelatorum. c. Luz ad quorundā. Quartus casus/ qñ quis excommunicaret excommunicatione maiorit illos q̄ excommunicato comunicaret non in crimine/ sed in locutione z in alijs casibus: in q̄b⁹ incurrit excommunicatio minor. Talis em̄ sentētia nō valet/ nisi tria premissa monitione/ vel vna pro tribus: z nisi admonēdi notatim exprimatur: vt patet li. vi. c. Statuimus. Quintus/ qñ a suo iudice proferit sentētia/ sed excommunicat⁹: vt patet. xxiij. q. j. c. Audiuius. Sextus/ cū a delegato q̄s excommunicat cōtra delegātis intentionē: vt patet extra de prebendis. c. si. Septimus/ qñ fert excommunicatio cōtra priuilegiū: vt patet extra de exco. prel. c. Sane. Sunt z multi alij casus de q̄b⁹ ma-

gis spectat ad iuristas. In alijs autē casibus etiā si sentētia excommunicatiōis sit iniusta/ tñ sustinēda est: licet nō ledar q̄ ad deum/ qñ excommunicatio est iniusta ex causa/ z excommunicat⁹ nō contēnit excommunicationē: sic em̄ nō contēnēdo meretur sic q̄ talis sentētia est aīe disciplina: vt pr. xxiij. q. iij. c. Notandū. in fi. Si autē cōtemneret/ ligaret apud deum.

Tertiū punctū in q̄ ponit consideratio horrede separationis. Un⁹ dicit anathema/ qd interpretat separationē: eo q̄ excoīcat⁹ excoīcatione. s. maiore: q̄ dicit anathema separat a multis magnis bonis. a ¶ Primo separat a societate celestis curie: qz nunq̄ celū intrabit/ nisi pri⁹ absoluat. Un⁹ dicit dñs Mar. xvj. Quodcūq; ligaueris sup terrā/ crit ligatū z in celis. Propterea dicit Lbrz so. xj. q. iij. c. Nemo. Nemo contēnat vincula ecclesiastica. Non em̄ est hō q̄ ligat/ s; christus q̄ hanc potestatem dedit/ z dñs fecit hoīes tāti honoris. b ¶ Scdo separat ab omni sacramēto ecclesie: vt pr. iij. q. iij. c. Engeltrudam. Ratio est qz separatur a corpore christi: vt ibidem dicitur/ cuius virtute sacramenta ministrat. Quapropter dicit Aug. xj. q. iij. c. Nihil. Nihil sic debz formidare christiana/ q̄ separari a corpore christi. Si em̄ separat a corpore christi/ nō est mēbrū eius. Si nō est mēbrum eius/ nō vegetatur spiritu eius. Et si queris cuius tunc mēbrum efficitur/ dico quia diaboli. Nam vt ait Aug. xj. q. iij. c. Omnis christianus. Dilectissimi qui a sacerdotib⁹ excommunicat⁹/ satane traditur: quomodo scz quia extra ecclesiam est diabolus/ sicut in ecclesia christus. Ac per hoc quasi diabolo tradi dicit/ q̄ ab ecclesiastica comunione remouet. Hec ille. Un⁹ in ecclesia primitiua qñ oportebat ad fidē inuitare per signa sequebat excoīcationē ali⁹ effectus: scz manifesta veratio corporalis ipi⁹ diaboli: vt pr. etiā. j. Coz. v. S; nūc spū ritualiter z inuisibilr satane tradit. Uidebi. s. j. Coz. v. quōd apl⁹ mandabat

Tractatus. III. destru. De excommunicatione.

quendā dari diabolo cū volebat eū exco-
municari. Traditur ergo excoīcati lu-
pis infernalibz deuorandi. Sed forte q-
ris: quare ergo nō statim excoīcatū deuo-
rat diabolus/qui (vt dicit. j. Petri. v.)
tanqz leo rugiens circūit querēs quē de-
uoret. Dicendū qz diabol⁹ similis est lu-
po qui qñ inuenit ouem extra ouile: in
os suū eā collegit/sed nō statim eā dētes
sentire facit/sed leniter eam tractat: dese-
rēs vsqz ad siluam vt dicitur: ne si forte
statim eam lederet accurrerēt z succurre-
rent ei canes z pastores ea clamante: vt
eam ab eius faucibz eriperēt z alie extra
ouile erire timerent. In pūmītiua qdez
ecclesia quādo aliquis excoīcabatur z a
diabolo deuorabāt z occidebatur in cor-
porē: alij tantū timebāt qz nullus excoī-
cationēz sustinere audebat. Qd videns
diabolus blande z leniter tractat exco-
municatos vsqz ad mortē/sed tunc acri-
ter cruciat. c. **E**x dictis igitur patet
qz excoīmunicatus nullius sacramēti est
capax. Tñ nec talis absolui posset a pec-
catis qñcūqz esset contritus z disposi-
tus ad omnia faciēda: nisi prius absol-
natur a vinculo excoīcationis/z si absol-
ueretur non valeret/sed oporteret eum
iterū postea absolui. Nec talis potest cō-
trahere matrimonium. Si tamen con-
traheret teneret quidē matrimoniū: sed
peccaret mortaliter contrahēdo. Et si re-
cipit sacros ordines: efficit irregularis
indigēs dispēsatōe pape. Nec pōt reci-
pi ad religiōē nisi prius absoluat: z h
nec in pbatōne nec in professione. Si tñ
fuerit receptus vel professus tenet.
d. **T**ercio separat ab omni actu legiti-
mo. Unde si exequit act⁹ ordinū vel ce-
lebrando vel captādo euangeliū z bmoī
efficitur irregularis. e. **N**ec etiā testi-
ficari potest/nec accusare/nec aduocare
nec indicare/z indicata p eū cū notoriū
esset nō tenerent. Nec absoluerē nec liga-
re potest/nec eligi ad prelaturam seu di-
gnitatem/nec eligere. f. **Q**uarto sepa-
ratur a diuino officio. Unde Jūdozus

rx. q. iij. ca. Cum excoīmunicato. dicit qz
nō licet cū illo orare. Unde dicit Ray.
in sum. z alij doctores qz si est excoīmuni-
catus in ecclesia quando dicitur diuinū
officiū/debet admoneri vt exeat: z si exi-
re nolit violenter debet emitti. Et si fieri
nō potest: debet dimitti officiū quousqz
exeat/etiam missa si nondum inceperit
canonem. Secus si incipit: quia tunc de-
bet prosequi vsqz ad cōmunionem sum-
ptam: z postea residuum exetundo in sa-
cristiam dicere. Hoc hō intelligendum
est quando esset excoīmunicatio notoria.
g. **N**am si occulta est/non est euitan-
dus excoīmunicatus in publico: ne pro-
datur crimen. Hodie tamen per decre-
tum constā. phibita est huiusmodi par-
ticipatio in diuinis quo ad excoīmunica-
tos denūciatos in ecclesia z nominatim.
Ipse autem excoīmunicatus sciēter par-
ticipans in diuinis non euadit mortale
peccatum. Nec etiam potest tam prope-
stare extra qz audiat diuina: vt patet ex-
tra de penitētia z remis. Qd in te. Non
tamen sibi phibetur simplex ingressus
ecclesie extra tempus diuinorū. Potest
etiam interesse predicationi quando non
dicūt ibi diuina: vt ex doctrina ad ve-
ram ecclesie obedientiam conuertatur
vt prz de conse. dist. ij. ca. Episcopus. Et
si obligatus est ad horas/tenetur eas p-
soluere: non tamen potest hoc facere cū
aliis non excoīmunicato: sed solus debet
legeret z sine Dominus vobiscum.
i. **Q**uinto separatur ab omni ecclesia
stico suffragio. Dicit enim apłus Rōm.
xij. Omnes vnū corpus sumus in ebriz-
sto: scz mysticum z spirituale. Clarū est
autem qz membrum separatum a corpo-
re non recipit partem nutrimenti. Libus
autem qz nutrimentum huius corporis
sunt orationes z alia bona que fiunt in
ecclesia. Excoīmunicatus autē est mēbrū
separatū ab ecclesia vt supra dictum est.
Per hoc autē qz ab ecclesie suffragiis se-
paratur/incurrit magnū incōmodum:
quia fm magistrū senten. in. iij. dist. xx.

Ex suffragijs ecclesie obtinet aliquis divi-
nam precectione et defensione ab hostibus et
si tam habeat quam consequitur ei? augmen-
tum. Et ita divina preceio strabit excoi-
catis et diabolo datur prorsus in eos scuti-
di. **R** **C** Si tñ qd iniuste excoicatur et ex-
comunicacione humiliatur servat: tñc huili-
tatis meritum recopensat excoicacionis da-
num. Un fm Rich. in. iij. Talis p hoc
nō excludit a suffragijs ecclesie: qz nec ec-
clesia hoc intrēdit. Et si est/ si excoica-
tur iusta causa penitet/ ac absolucione di-
ligentissime pcurat/ paratus facere qd i-
se est. **I** **C** Secro separat a fidelium con-
sortio: qz nō pōt cum alijs picipere/ nec
ipsi cū eo comedendo/ bibēdo/ salutando/
loquēdo: exceptis casibz qd ponunt. xj. q.
iij. c. qm. in textu et in glo. De qbz notan-
di sunt isti vsus. Si p delictis anathema
qd efficiat. **D** s orare vale cōmunio/ mē-
sa negant. Nec anathema qdem faciunt
ne possit obesse. Utile lex huile res igno-
rata necesse. **M** **C** Si aut in alijs casibz
bus sciēter cōmunicaret aliqd cū excoi-
catis/ incurrit excoicacionē minore: q se-
parat a sacramentis ecclesie/ sed nō a cōio-
ne fidelium. **N** **C** Seprimo separatur
post mortē ab ecclīastica sepultura. Nec
pōt pro eo fieri orōnes solēnes seu offici-
um/ nisi prius absolueret post mortē a sen-
tētia: qd fieri posset/ qñ appareret signa
cōtricionis an mortē: et qñ qñuit absolu-
cionē: vt p. xxiij. q. ij. c. sane. **S** **C** Secreta
tñ orōne pōt orari p excoicatur fm Petri
de Perusio. Nec etiam cadaver eius fa-
cit locū religiosum sicut cadaver hominis
fidelis nō excoicari. Et si pōt discerni/ de-
bet de loco sacro proijci. **O** **C** Exēpluz
est de illis sanctimonialibz quas beatus
Bndictus excoicavit ppter loquacitatem
suam: q post mortē eaz vilesunt d sepul-
chris eriret/ d ecclīa quando celebraba-
tur et dicebatur officium. Quas cū bea-
tus Bndictus recōciliasset/ nō sunt am-
plius viles erire: sicut refert Bz. ij. dial.
li. p **C** Est et aliud exemplū noranduz
circa illud quod dictum ē: q excoicatus

tradit diabolo. i. exponitur: qz vicz non
defendit ab ecclīa/ sed deservit: et sic ex-
ponit diabolo. Legimus em in vita bea-
ti eligij: q cum qdam sacerdos infamis
fornicarius esset in sua diocesi et frequen-
ter admonitus/ noluit abstinere a concu-
bina sua: tunc beatus eligius epus excoica-
vit eū: et prohibuit ne vilo modo celebra-
ret. Cū autē epi mandatis pūpenderet et
celebrare vellet/ astans altari subito ce-
cidit retrosum: et a diabolo suffocatus
expiravit coram omni populo. Nec de
excoicacione.

C Sequit de inani glia/ q est

pmū capitale vitij fm Bz.

S **C** Ecima cōsyderatio est de inani
glia. Postq de supbia diximus
(q est regina oim vitioz) Conse-
quēter de seprē vitijs capitalibus (q sunt
quasi duces sub supbia) dicendum est q
sunt/ inanis glia/ invidia/ ira/ acedia/ ava-
ritia/ gula/ et luxuria. Dicunt autē capi-
talia: qz ex ipsis nata sunt alia multa ori-
ri et frequēter oriuntur. Primo autē di-
cturi sumus de inani glia: que statim ex
supbia procedit. Differūt tamen qz sup-
bia appetit excellentiā: et inanis glia ap-
petit excellentie manifestationē. Un dicit
Alexand. in. ij. volumine sum. q inanis
glia est appetitus inordinatus: et inordi-
nata delectatio humanelaudis. Est au-
tem ad pns triplex faciēda cōsyderatio
de inani glia. Prima ē cōsyderatio
notāde distinctiōis. Scda ē cōsyderatio
vitande offēnsiōis. Tertia ē cōsyderatio
abominande detestatiōis. Et fm b sūt
tria puncta.

Primū punctum in quo ponit cō-
syderatio notāde distincti-
ōis. Est em triplex glia: beata/ sancta
et vana. **A** **C** Prima ē glia beata: d qua
ps. Exultabunt scii glia. Item: Bñ
hec ē omibz scis eius. De hac scpsimus
in tractatu siue sermone de celesti bñdicti-
one. **B** **C** Scda ē glia scdāssime dicitur Tho.
2.2. q. cxxij. cū quis cognoscit bonū su-
um laude dignum et approbat illud: cū

Tractatus. III. destructorij. De inani gloria

piēs illud ab alijs laudari / aut ppter di-
uinū honorē / aut ppter primorū salurē.
Tū appetitus huius glie non est malus
Ecci. iij. Juram habet de bono nomine
Et Prover. xv. Fama bona impinguat
ossa. Et Qui. li. de tristibz: Deniqz non
paruas animo dat glia vires. Et secūda
fac pectora laudis amor. Vera itaqz glo-
ria z bona est: que est de bone cōscie testi-
monio. ij. Coz. i. Glia nostra hēc est te-
stimoniū cōscie nostre: quando scz ho-
mo refert in deum hmoi glia a quo est
z cōscie puritas: z bonorū operum exe-
curio. Sicut hortatur Aplūs. ij. Coz.
x. dicens: Qui glia tur / in domino glie ē.
Non enim qui seipm commēdat: ille p-
barus est zc. Item vera ē glia quam ha-
bet vir iustus de testimonio spūs sancti et
eius dulcedine quam sentit: quādo mēs
eius in domino gloriatur. Rhom. viij.
Ipe spūs testimonii reddit spiritui no-
stro qd sumus filij dei. Et iterum ibidem
Glīamur in spe glorie filiorum dei. Itē
vera est glia / qua vir iustus glia tur in tri-
bulationibus ppter deum. Rhom. v.
Glīamur in tribulationibz. Et. ij. Coz.
xij. Libenter gloriabor in infirmitatibz
meis zc. Item fin Tho. vbi s. Lauda-
bilis est gloria quam aliquis appetit ad
alioz utilitatē. Sic se commēdabat pau-
lus. ij. Coz. xj. et. xij. Et Rhom. xij. di.
Providentes bona nō tū coram deo: sz
etiam coram hominibz. Ubi dicit glosa:
Qui cōscientie fidens famam negligit
crudelis est. Ibi iterum dicit glo. Pro-
pter nos cōscientia sufficit. propter pri-
mū autem fama nostra non pollui / sz pol-
lere debet in nobis: Et ideo qui baptizā-
tur / inunguntur chrismate quod confici-
tur ex oleo et balsamo. Oleum pertinet
ad nitorem cōscientie / balsamū ad odo-
rem bone fame. c Tercia est glia va-
na: cuius appetitus ē vitiosus. Ps. Ut
quid diligitis vanitatem zc. Potest au-
tem dici tripliciter. Tum ex parte rei / de
qua quis gloriā querit: puta cum qs
gloriatur de eo quod non est: puta de sa-

piencia quam non habet: vñ de eo quod
non est gloria dignum / sicut de re fragili
z caduca. Vanissima autē immo insanissi-
ma z diabolica est gloria de malicia orta
Ps. Quid gloriaris in malitia? Tū ex
parte eius a quo qs gloriā querit: pu-
ta ab homine principaliter cuius iudici-
um non est certum. Ps. Deus dissipat
ossa eorum: qui hominibz placēt: supple-
cum ponit ibi finis. Tum ex parte ip-
sū q glia appetit: qui scz non refert appe-
ritum glie in finem debitū: puta ad ho-
norem dei z salurē z edificationē primi.
Nā omnis glia finalr est ad deū referen-
da. Ps. Non nobis dñe non nobis: sed
nomini tuo da glia.

Scdm punctū in quo ponit cōsy-
deratio euitande offensio-
nis. Ubi videndū est an per inanem glo-
riā offendatur de⁹ moralr / vel venia-
liter. Ubi notandum / qd peccatum ex h
iudicatur mortale: quia charitati ptra-
riatur. Pctm autē inanis glie fin se non
videtur cōtrariari charitati neqz dei / ne-
qz proximi. Ideo ex genere suo nō ē mor-
tale Potest tamen esse mortale tripl.
a Primo ratione contrariationis: qz
vici est de aliquo falso / aut de aliq malo
quod contrariat diuine reuerētie. Ez.
xxvij. Eleuatum est cor tuum z dixisti:
deus ego sum. b Secundo / ratio-
ne pcelationis: qz vel bonum de q glori-
atur / pferit deo: vel testimonii hominū
pferit testimonio dī: sicut contra quosdā
dicitur Ioan. xij. Qui dilexerunt magis
glia hominū / q glia dei. c Tercio
ratione intēctionis / que tendit ad ra-
lem glia vñ ad vltimū finem ad quem
etiam ordinat opa vñtum: z p qua con-
sequēda non p̄mittit facere / etiam illa
q sunt cōtra deum. De hac glia dicit do-
min⁹ Joā. v. Quō potestis credere glo-
riā ab inuicē expectātes: z glia q a solo
deo est / nō querentes. Sic etiā antiq Ro-
mani glia humanā querebant: vt dī
Aug. lib. v. de ciui. dei. ca. xij. Si autē
amor vel appetit⁹ humane glie quis sit

Inanis nō repugnat charitati aliq̄ p̄di-
croz modo p̄tūc est veniale pctm̄. Diffi-
cile enī est inani glorie q̄ ad primos mo-
tus resistere/nō vt veniant/sed sunt pra-
tionē reprimēdi z subijciēdi/recognoscē-
do deū z illi se humiliādo. Sicur enī di-
cit sēñ. ad lucillū. Nulla est tā excelsa vir-
tus:que dulcedine glorie non tāgatur.
Et Hiero. ad sabitanū. Naturali duci-
mur malo/z adulatoribz nostris libēter
faucm̄. Et q̄z p̄ respōdamus nos indi-
gnos/z calidus rubor ora pfundat: ta-
men ad laudē suā intrinsecus letat ani-
mus. Et Auḡ. Sic cuiq̄ facile est lau-
dem non capere dū negat/difficile enī est
eā nō delectari dū offert. **¶** Cū signa-
tur p̄ puluerē de q̄ Martb. x. dicit apo-
stolis: Excute puluerē de pedibz vris.
Dicit enī Grego. q̄ p̄dicatio vir sine ali-
qua admittione pulueris trāsit. Predi-
cans enim aut ad indignationē trahit si
contemnit/aut aliquā inane gloriā acq̄-
rit/si ab auditoribz honorat. Et Chry-
so. sup̄ Martbē: Cū cetera vitia locuz
habeant in seruis diaboli: inanis gloria
locum habet etiam in seruis christi.

Tertiu p̄ncipiū in q̄ ponit cōsyde-
ratio abomināde detesta-
tionis. Apparet autē detestabilis z fu-
giēda inanis gl̄ia/precipue ex triplici cō-
syderatione. **a** **¶** Primo ex cōsydera-
tione imitabilis exēplationis. Vēs em̄
sancti dederūt nobis exēplū fugiendi
z detestandi vanā gloriā: vt patz ex eorū
gestis. Cū in vi. pa. legit de quodā sene
qui vt vitaret laudes hoīm/sinxit se esse
stultū/expoliatus vestimēta sua/z nudus
ea lauās in flumine. Cū dicit Cicero. j.
de offi. Cauēda est gl̄ie cupiditas/cripit
enī animi libertatē. **b** **¶** Secūdo ex cō-
syderatiōe vituperabilis iniuriatiōis. In-
iuriat enim deo/qd̄ ei p̄inet vsurpādo.
Iuxta illd. j. Timo. j. Soli deo honor
z gl̄ia. Ideo q̄ gloriā in suis opibz q̄rit/
nō est fidelis seruus dei. Cū Bern̄. fide-
lis reuera famulus es/si de multa gl̄ia
dūtiueris nō creūte ex te/rū p̄ te trāseū.

te nihil manibz tuis adherere cōtingat.
Fidelis famulus fuit ioab: vt legitur. ij.
Regū. xij. qui videns/q̄ capiēda esset
rachab ciuitas quā obsederat domino
suo dauid gloriā reseruauit/mandās ei
vt veniret z ciuitatē caperet/ vt ipsi da-
uid/nō ioab victoria ascriberet. Sic z
nos omniū operū nostrorū/que per nos
facit dñs/ gloriā ei dare debem⁹ dicētes
illud psal. Non nobis dñe nō nobis/ sed
noi tuo da gloriā. Sic legit sanct⁹ z Tho-
mas de aquino fecisse crucifixo/ qñ ho-
norabat/ cū pollice crucē secreta faciēdo
sub scapulari. **c** **¶** Tertio/ ex cōsydera-
tione miserabilis cōclusionis. Misera-
bilis enim valde est cōclusio inanis gl̄ie.
d **¶** Cum ratione breuis durationis.
Psal. Vidi impiū super altatū z eleua-
tum super cedros libani: z trāsiui/ z ec-
ce non erat: quesiui eum/ z non est inue-
rus locus eius. Item: Inimici hō domi-
ni mor vt honorificati fuerint z exaltati
deficiētes quēadmodū sumus deficiēt.
e **¶** Cum ratione damnificatiōis. No-
mo enim per vanam gloriā magnum
damnum incurrit: scilicet amissionē ce-
lestis glorie p̄ falsa gloriā. Ideo de que-
rentibus vanā gloriā dicit dominus
Martb. v. Amen dico vobis/ receperūt
mercedē suā. Unde dicit Tho. q̄ opus
virtuosum amittit vim merendi vitam
eternam/ si propter inanem gloriā fiat/
etiam si illa inanis gloria nō sit peccatū
mortale. Unde legitur. iij. Regū. xij. q̄
Ezechias (quia thesauros suos ostēdit
babilonijs) omnes p̄didit. **f** **¶** Cum
ratione obligatiōis: scz ad penam sen-
sus. Apocal. xij. q̄rum gloriificauit se
z in delictis fuit/ tantū dare illi tormen-
tum z luctū. Et Hiero. xl. q̄. Erit mo-
ab in derisum/ z exēplū/ z opprobriū.
Sequitur: Et erit cor eius sicut mulie-
ris parturientis: quoniā cōtra deū glo-
riatus est: pauor/laqueus/ z fouea cōtra
eum: pauor scilicet demonum/laqueus
penarum inuitabiliū/ z fouea inferal.
Dec de inani gloria.

Tractatus. III. de iactantia et adulatione.

Sequitur de Iactantia.

Vndecima consideratio est de iactantia. Dicto de inani gloria dicens est de iactantia/que ex ea origiatur. Potest autem iactantia esse peccatum mortale vel veniale: scilicet si quis potest esse vel non esse contra dei aut primi charitatem. Est autem vituperabilis et deridenda precipue propter tria. **a** **P**rimo quia euacuat internam conscientiam. Iactator enim quicquid habet in corde unde possit habere laudem et excellentiam suam ostendere renelat et interdum etiam quod non habet. Bern. Lingua in humido posita est lata et tenuis optimi instrumentum ad euacuandum cor. **b** **S**ecundo perturbat fraternam concordiam. Proverb. xvij. Qui se iactat et dilatat iurgia concitat. **c** **T**ertio incurrit dei displicentiam. Hier. xlvij. Audiuimus superbiā moab: superbus est valde: sublimitate eius et superbiā et altitudine cordis eius et iactantiā ego scio/dicit dominus: non scientia approbationis/sed potius reprobationis. Nec pauca de iactantia.

Sequitur de adulatione.

Dodecima consideratio est de adulatione. Cum adulatur alter alteri ut ei placeat et apud deum laudem inueniat et gloriam: manifestum est adulationem ad inanem gloriam pertinere etiam ex parte eius qui adulatur: quod etiam ex parte eius qui adulatione delectatur. Idcirco et hic de adulatione dicemus. Circa quam triplex est facienda consideratio. Prima est consideratio diffinitionis. Secunda est consideratio offensionis. Tertia est consideratio remediatiois. Et secundum hanc puncta. **P**rimum punctum in quo ponitur consideratio diffinitionis. Aug. super psal. dic. quod adulatio est fallaci laude seductio. Et Hiero. Adulator apud philosophos diffinitur blaudus inimicus. Iste sic solet describi: Adulatio est peccatum ex sermone vane laudis alicui exhibite/intentione placendi. Unde ad adulationem pertinet/si quis velit aliquem laudare in his in quibus non est laudandus: vel ubi/aut quando

aut quando non est laudandus. Pro ampliori autem declaratione sunt tres distinctiones. **a** **P**rima quod laus dicitur vana tripliciter. Aut ex parte materie cum laudatur quod non est laudandum. Aut ex parte modi cum laudatur aliquid plusquam est laudandum. Aut ex parte finis: cum non fit eo fine quo debet fieri. **b** **S**ecunda distinctio est: velle alteri placere. Et potest fieri quadupliciter. **c** **U**no modo civiliter: puta cum quis alteri vult placere ad eius benivolentiam obtinendam: sicut paulus querebat placere herodi dicens (ut habes Act. xxi). se fore beatus audiri coram eo/ut habita eius benivolentia liberaret a calumniis iudeorum. Credendum est tamen paulum hoc vltimus ordinasse ad gloriam dei et utilitatem ecclesie/propter quas omnia faciebat. **d** **S**ecundo modo laudabiliter/cum hoc fit ad querendam dei gloriam et primorum utilitatem sicut fecit hester regi assyero. Hester. xv. Accessit ad eum ornatissima/laudans eum magnifice. Sic et hieremias laudabat nabuchodonosor. Hier. xix. Et paulus dicebat. i. Cor. x. Ego omnibus per omnia placeo. Et. i. Cor. ix. factus sum omnia in omnibus/ut omnes lucrificerem. Conformare enim se eorum moribus quantum poterat sine peccato ut eis placeret. **e** **T**ertio modo danabiliter: quando vici hoc fit propter inanem gloriam sive vel ad alium decipiendum aut damnificandum: vel ad aliquid illicitum consequendum. Et hoc est peccatum proprium ad adulationem. De hoc apulus Gal. j. Si vobis minibus placere christi seruis non essem. Psal. Deus dissipat ossa. i. virtutem eorum qui hominibus placent. **T**ertia distinctio. Tres sunt species adulationis. **f** **P**rima species est in laudatione eius quod est bonum indebitum facere: puta cum quis laudat de bono quod non habet/vel ultra illud quod habet/vel de bono dubio et incerto/vel non seruatis debitis circumstantiis. De quo potest intelligi illud Esa. iij. Popule meum quod te beatus dicitur/ ipsi te decipiunt. Et Ecclesiastici. xj. Ne laudes quemquam ante mortem. Ubi glosa. Stultum est lau-

dare pugnante/ quasi iam victore. **Am. bzo.** Lauda nauigantis felicitatem/ sed cū peruenierit ad portū. **g** **Secunda** species est in diminutione ei⁹ qd est malum: puta cū quis expresse videt malum alicui⁹ et dimittit adulando vt illi placeat/ vel id qd videt malū nō reprehēdit/ cū potest et debet. **Uñ** et videt approbare **Beda.** Adulator est q̄ tacet/ et dat consensum ne offēdat illū quē credit habere propitium. **b** **Tertia** species est in laudatione ei⁹/ qd est illicitū. **Psal.** Laudatur peccator in desyderijs anime sue. **Bregio.** Sunt nonnulli qui dum malefacta hoīm laudib⁹ effert/ augent que increpare debuerūt. **Et Laffio.** In quadā epistola: Adulator blanda omnibus applaudie/ omib⁹ salue dicit/ prodigos vocat liberales/ auaros/ parcos et sapientes/ lasciuos/ curiales/ garrulos/ affabiles/ obstinatos/ constantes/ pigros/ maturos et graues. **Hec ille.** **O** q̄ multi sūt adulatores in curijs dominorū. **Uñ** dicit **Sene.** Monstrabo tibi qd oīa possidentibus desit. s. qui verū dicat. Sicut bene recognouit theodosius imperator de ambrosio: q̄ arguit eū publice de peccato suo publico. **Uñ** ait: Inueni vnum hominē veritatis in mundo/ ambrosiū scilicet pontificem.

Scdm punctum in quo ponitur consyderatio offensionis. **Ubi** videndum qualis sit offensa adulationis/ an scz mortalis vel venialis. **Ubi** sunt notande tres consyderationes fm **Alexā.** et fm **Tho. ij. q. cxj. a** **Prima** dicit⁹ psyderatio pcessionis. **Ubi** fm **predi. doc.** notādum qd adulatio potest esse licita et virtuosa. **Et** hoc tribus modis. **Primo** cū quis alicui adulatur vt proficiat de virtute in virtutem: qz virtus laudata crescit. **Secdo** quando alicui adulat⁹/ ne in tribulatione deficiat. **Nam** hoc ptinet ad virtutē amicitie fm **alex.** **Tertio** qñ sit ppter charitatē nutriendā/ vt in ea spiritualiter proficiat. **Ista** tñ nō est ppter adulatio/ sed affectuo

sus et dulcis sermo. **b** **Secunda** dicit⁹ psyderatio alienationis. **Ubi** notandū qd adulator potest esse peccat⁹ veniale tribus modis. **Primo** qñ aliquis plus qd oportet laudat⁹: ea tñ intentiōe vt ali cui pfit⁹/ et nulli obsit. **Secdo** qñ sit gratia placēdi alteri temperate nō excedendo modū in adulādo. **Tertio** qñ sit gratia cōsequēdi aliqd bonū in necessitate. **Nullū** em horū est de se contra charitatem. **Et** in his casib⁹ intelligendū est illud dictū **Aug.** Si vnqz maiori persone vel minori/ aut ex necessitate/ aut ex voluntate adulari voluerit/ ad minima ptinet peccata. **c** **Tertia** est cōsyderatio aggrauationis. **Ubi** notandū qd adulator potest esse peccat⁹ mortale trib⁹ modis. **Primo**/ ratione materie: vt cū qd laudat peccatorē de pctō/ vel de aliq falso: asserēdo scz illud qd nō est: nam tunc est mendacium perniciosum/ si ex tali adulatione sequat⁹ alicui detrimētū. **Secdo** ex intentiōe finis: cū qd p adulationē intendit nocere alicui. **Tertio**/ ratione occasionis: qz vicz ex hoc qd aliquis laudat supra modū/ exinde supbiam incurrit/ et inanem gloriā: sic qd peccat mortaliter: quod intelligendū est/ si sit occasio data et non tantum accepta.

Tertiū punctū in quo ponit⁹ consyderatio remediacionis. **Ubi** sunt vidēda precipue tria remedia cōtra adulationē. **Hec** autem remedia sunt tres cōsyderationes. **Prima** est cōsyderatio detestabilis inductiōis. **Secda** est vitupabilis seductiōis. **Tertia** est/ no stre miserabilis cōductionis. **Prima** est cōsyderatio detestabilis inductionis: qz vicz adulatio inducit et allicit ad peccatū. **Et** h̄ tripl. **a** **Primo** em allicit ad pcti delectationē. **Aug⁹** sup illud **psal.** Qm laudat⁹ pctōr zc. Adulatiū lingue alligant aīas in pctis. **Delectat** em hoīem ea facere in quib⁹ nō solū nō inuenitur reprehēdor/ s; etiā auditor laudator. **Jō** dicit **Sen.** de naturalib⁹ questionibus. q. viij. Adulatorib⁹ locuz ne pre-

Tractatus. III. destru. De adulatione.

beast artifices sunt ad capiendos supio
res. Hoc habet in senaturale adulatione
num bladiu qd etia cu reijciunt placet:
z ad id iam demetie venim? vt q parce
adulat? p maligno habeat. b **Secdo**
allicit ad peti corinuatione. Est em adu
lator: nutrit diaboli/ lactas filios diabo
li lacte adulationis: z eos nutriendos z ob
dormire facies in petis cantado eis can
t lena diaboli. **Prover. j.** Fili si te lacta
uerint pctores/ nec accipias eis. **Et. xvj.**
Vir impi? lactat amicu suu/ z ducit eu
per via no bona. **Itē** adultores sunt sa
cerdotes diaboli cantates cantu adula
tionis sup mortuos in petis: quos flere
deberet/ z eos sepeliunt in petis. Un sup
illud **Barth. viij.** Sinite mortuos sepe
lire mortuos suos. **Dicit Greg.** Mor
tuus mortuu sepelit/ cu pctoz pctore sa
uoris aggere pmit. **Isti** incipiunt qsi vi
gilias de placebo: ea em dicunt/ q hoib?
placere credunt. **Rndet** singulis sicut so
nus echo: se em cōformāt alioru vocib?
quib? cōplacere querunt. **Isti** etia sūt mi
mi z ioculatores diaboli: nō pmittentes
diaboli filios in aliq pstrari. **Osce. vij.**
In malicijs suis letificauerunt regē: ma
licias eius dicētes esse iusticias. **Ezech.**
xiij. **Ue** illis q cōsunt puluinos sub omi
cubitu man? z faciunt cernicalia sub ta
pire vniuerse etatis ad capiēdas anias.
Nā sicut ait **Greg.** Quisquis male agē
tibus adulat/ puluinu sub cubitu vl sub
iacentis capite ponit: vt q corripit ex cul
pa debuerat in ea sultus laudib? molli
ter req̄scat. **Nihil** est qd ita facile corru
pat mentē q adulatio. **Propterea** dicit
sapiēs **Eccliaſtes. vij.** **Meli?** est a sapiē
te corripit/ qz stultoz adulationib? decipi.
c **Tertio** allicit adulatio ad peti au
gmētationē. **Hec** em est oleu vel vnguē
tum diaboli/ qd ad peti inflamat. **Pē.**
Oleu autē pctōis nō impinguet caput
meū. **Exēplū:** qn nabuchodonosor dixit
principib? cogitationē suā in hoc esse/ vt
omnē terrā suo subiugaret impio: pla
cuit oib? tāq adulatib?: vt hī **Judith. ij**

Itē cū rex asuerus iratus ptra vasthi re
ginā interrogauit consiliarios suos cui
sentētiē regina subiaceret/ responderūt:
Regis iusta est indignatio: nec tempe
rauerūt furozē regis/ sed magis accende
rūt: nec excusauerūt absentē/ sed sacrum
ei? mag? aggrauauerūt: vt hī **Hester. j.**
Itē amici aman z vxoz vidētes pessimā
eius volūtātē cōtra mardocheū: nō mīti
gauerūt eū/ s; magis irā eius inflāmaue
rūt dicētes: **Iube** parare excelsaz trabē:
vt habetur **Hester. v.** **Patet** itaqz q sit
detestabilis adulatio sic in pctm inducti
nat: per cōsequēs primo valde nocina z
ire dei p̄uocatiua. **Unde** sup illud psal.
Cōuertant statim erubescētes zc. **Dicit**
glosa **Plus** nocet lingua adulatoris qz
gladi? p̄lectozis. **Et** sup illd psal. **Qm**
laudat pctoz zc. **Dicit Aug.** **Hec** est ira
dei magna vt desit correptio/ z assit adu
latio. d **Secda** est p̄sideratio vitupa
bilis seductionis: qz frequenter adulator
intēdit decipe. **Prover. xj.** **Simulator**
ore/ decipit amicu suu. **Et Hierc. ix.** **Pa**
cem cū amico suo loquit. s. adulator: et
occulte ponit ei insidias. **Ideo** dicit **Tul**
lius li. de amicitia: **Sciendū** in amicis
nullā esse maiore pestem q adulationē:
quē est oim leuiū ac fallaciū vitiū. **S; si**
cur dō **Prover. xxvj.** **Meliora** sunt vul
nera diligēt? qz fraudulēta odiētis oscu
la. e **Tertia** est cōsyderatio nre misera
bilis cōditionis: vt vicz hō semp minus
de se p̄sumat/ z in agendis semp metuat
ne qd reprehēibile inueniatur: nec plus
alijs qz soli ipsi de ipso credat. **Iuxta** il
lud: **Plus** alijs de te/ qz tu tibi credere
noli. **Et Sene. in epla. lxxvj.** **Int?** teipm
cōsydera: nō qualis sis alijs credas. **Et**
Grego. super Ezechielē. **Quid** prodest
si omnes laudent/ z conscientia excuset.
Aur quid poterit obesse/ si nobis omnes
perogent/ z conscientia sola defendat?
Quod etiam habetur **Dist. iij. c.** **Nihil.**
Et. ij. q. j. c. **In** cunctis. **Hec** de adu
latione.

Sequitur de mendacio.

D Ecima tertia consideratio est de mendacio. Adulationi quidem plerumque immiscetur mendacia. Ideo post adulationis tractatum de mendacio tractandum est. De autem mendacium falsa vocis signatio cum intentione fallendi: ut per Augustinum per li. contra mendacium. Sumitur autem ratio mendacii a formali falsitate: ut dicit Thomas 2. 2. q. 102. circa qua seculi aliquis habet voluntatem enuntiandi falsum. Unde si quis falsum enunciet credens illud esse verum est quod dem falsum materialiter: sed non formaliter: ideo non est mendacium formale. In predicta autem descriptione mendacii nominis vocis/intelligitur oculus signum. a. Ergo. autem super illud per. Perdes omnes qui loquuntur mendacium/sunt tria genera mendaciorum. scilicet pernitiosum quod fit ex malignitate/et alicui nocet: et hoc ut in pluribus est mortale: quia contra charitatem. Aliud est iocosum: quod fit placendi cupiditate: et hoc est veniale nisi dicere aliquid contra charitatem dei aut proximi: sed tunc non tamen iocosum: sed pernitiosum esset. Aliud est mendacium officiosum: quod fit pro alicuius comodo aut salute: et hoc est veniale. Et sic patet quod omne mendacium est peccatum: sicut etiam asserit Augustinus libro contra mendacium. Hoc etiam apparet per primum in quarto ethicorum. Apparet autem detestatio mendacii precipue ex triplici consideratione. Prima est consideratio assimilationis. Secunda est consideratio abominationis. Tertia est consideratio abo-

Primum punctum in quo ponitur consideratio assimilationis. Est enim homo mendax similis diabolo et filius eius per imitationem. De eo enim dicit dominus Ioan. viii. Cum loquitur mendacium/ex patris loquitur: quia mendax est pater eius. Lingua igitur mendacis/lingua est diabolica.

Secundum punctum in quo ponitur consideratio abominationis. Ad hoc enim datus est homini loquendi usus: ut conceptus suos alteri exprimat. Men-

dar autem hoc dono dei abutitur/aliud habens in corde/et aliud ore proferens. Ideo mendacium reddit hominem falsum. Et certe quantum pualet verus denarius falso denario: tantum pualet homo verax/homini mendaci. Sicut itaque unus verus florenus plus valet quam mille falsi: sic unus homo verax pualet mille mendacibus. Et sic falsa moneta non valet nisi ad ignem: sic homo mendax ad nihilum valet nisi ad gehennam. Augustinus. Merito perditur mentis: quia declinat ab eo quod est in id quod non est.

Tertium punctum in quo ponitur consideratio abominationis: quia mendax est abominabilis deo. Turpiter enim inquit membrum illud in quo magis est indecens imunditia. scilicet os. Prover. xii. Abominatio est domino labia mendacia. Hec de mendacio.

Sequitur de Discordia.

D Ecima quarta consideratio est de discordia. Solent autem ex inani gloria plerumque discordia nasci: ut tractat Gregorius xxi. mor. Habet tamen et duas alias causas. Prima est auaritia. Seneca in li. de tranquillitate. Quietissime viverent homines super terram: si hec duo per nomina tollerent Deus et Iu. Et Salustius in catilinario: Imperii et diuitiarum causa/bella atque certamina omnia inter mortales sunt. Et Lucanus li. iii. Certamine mouisti opes. Hoc nunc per experientiam quotidianam patet: quoniam propter auaritiam discordat filius a patre/frater a fratre/et amicus ab amico. Alia causa est credendi leuitas his vicis qui a susurrionibus dicuntur. Prover. xvi. Cum defecerint ligna/erit ignis: et susurrone extrahit/ignis condescendit. Ideo Prover. vi. Ser sunt qui odire deum: et septimum detestatur anima eius: et hoc septimum ponit eum qui seminat inter fratres discordias. Est etiam notandum quod discordia maxime detestabilis est. Opponitur enim directe concordiæ que ex charitate causatur. Sunt autem tria precipua detrimenda: quia proueniunt ex discordia propter quod est detestanda et fugienda.

Tractatus. III. de structorijs. De discordia et cōtentione

Prīmū est detrimentū tpalis euerfionis.
Scdm ē detrimentū spūalis offēfiois.
Tertiū est detrimentū finalis pfufiois.

Prīmū punctum in quo ponit de
trimentū tpalis euerfiois
qz vt dicit Salusti⁹ in ingurgitino: Lōcor
dia parueres crescūt: discordia maxime
dilabunt. Et Tulli⁹ de amicitia: Que
dom⁹ tā stabilis: q̄ ciuitas tā firma est q̄
nō odijs et dissidijs fundit⁹ possit euerri.
Et Lucan⁹ ondit amplissimū regnū rho
manoy fuisse depditū ppter bella ciuilia
in pñ. pmi lib. di. Bella p emarbios pl⁹
q̄ ciuilia campos. Jusqz datū sceleri ca
nim⁹ pplmz potentē. In sua victrici cō
uersū viscera dextraz. Et i. ij. li. di. Sū
me brute nefas ciuilia bella fatemur.

Scdm punctum in quo ponit de
trimentū spūalis offēfio
nis. Maxime em offendit de⁹ p discor
dia amboim. Tñ Prudenti⁹: Pax plenum
vitatis op⁹/pax sūma laborz. Pax belli
eracti pñū/pcūqz pericli. Nil placitū ē
sine pace deo nec mun⁹ ad arā. Unde ex
carthagin. cōf. li. iij. dist. c. c. oblatōes.
Prohibet ne oblatōes discordantiū re
cipiant in ecclia: qd̄ intelligit qn̄ discor
dia ē notoria. Et eadē disti. c. neqz. dicit
Lyprian⁹: Neqz ad cain/ neqz ad mune
ra ei⁹ respexit deus. Neqz em̄ hīc deū pla
catū poterat/ q̄ cū fratre nō pacē: sed zeli
discordiā habebat. Et Hiero. sup illud
Ps. Laudate dominū in tympano. ait:
Quisqz corp⁹ affligit s; p cordiā deserit/
deū laudat qd̄ ē i tympano: s; nō laudat
in choro. Et Aug. in epla. clviij. Dissen
siones nūqz debēt amari. Notandū tñ ē
qd̄ sibiungit di. Sed aliqñ tñ aut a cha
ritate nascunt⁹ aut charitatē pbat. Quis
em̄ facile inuenit/ q̄ velit rephēdi. Et vbi
est ille sapiēs de q̄ sc̄ptum est: Corripe sa
pientē et amabit e. Nunqd̄ tñ ideo non
debem⁹ rephendere frēm ne secur⁹ redat
in mortē. q. d. sic.

Tertium punctum in q̄ ponit de
trimentū final⁹ pfusio
nis: q̄ multoties secuta est ex discordia.

Est exēplū d̄ Rhemo et Rhomulo frīb:
inter q̄s orta ē discordia poqz rhomā cō
diderūt: ex qua discordia Rhomulus fe
cit Rhemū frēm suū interfici. De q̄ dicit
Lucan⁹: Nulla fides regni focijs oisqz
ptas: Impatiēs p̄sors erit et. Tandem
aut discordātes cōtra charitatē hanc cō
fusione sustinebūt: q̄ a regno celesti in q̄
par summa pfusibil⁹ excludent. Nō em̄
merent⁹ discordes ad regnū pacis admit
ti. Jō Sal. v. postqz apls int opa carnis
enūerant inimicitias/ptentioes/emula
tioes/rihas/dissenfiones/final⁹ subdit:
qz q̄ tali agunt: regnum dei nō posside
bunt. Nec de Discordia.

Sequit⁹ de Cōtētiōe.

Ecumagnta p̄sideratio ē de p̄tē
tione. Qm̄ sicut dicit Tho. 2. 2.
q. rrrviij. et Alex. in. ij. p̄sum.

Cōtētiō est qd̄ discordia siue cōtrarie
tas in v̄bis: q̄ etiam a Greg. rrrj. mora.
ponit filia inanis glie. Ideo post discor
dia de cōtētiōe dicem⁹. a **C** Est q̄ nō
tandū q̄ cōtētiō aliqñ est laudabilis: si
cut qn̄ sit ad impugnandū falsitates de
bite mēde: v̄l qn̄ pcedit ex humilitate/ si
cut fuit inter Joannē baptistā et Chrištū
Matt. iij. Joannes em̄ dicebat: Ego a
te debeo baptizari: et tu venis ad me. Et
Chrištus dicebat: Sine modo et. Ali
qn̄ aut cōtētiō est venialis: et aliquotr
cusabilis: sic illa q̄ sit p̄ impugnatione
falsitatis inordinato tñ modo. ij. Tim.
ij. Noli v̄bis contēdere. b **A**liquā
do aut cōtētiō ē mortalis et vitupabilis:
sicut illa q̄ sit ad impugnandā vitatem/
aut fm̄ modū inordinatū charitati con
trariū. Tñ dicit Ambros. q̄ cōtētiō est
impugnatio vitatis cū pfidentia clamo
ris. c **E**st aut cōtētiō fugiēda p̄ci
que ppter tria mala q̄ ex ea sequunt⁹.

Primum punctum in q̄ ponit p̄
mū malum: et est euer
fio omniū bonoy tam scz spūalium q̄ tē
poraliū. De spūal⁹ b p̄z Jac. iij. Vbi ze
lus et cōtētiō: ibi incōstantia et om̄e pra
uum opus. De tpalib⁹ aut dicit Lbryf.

li. iij. eplaz. Longa questio litigantium
nō tā anget patrimonialia q̄ enertit. Expe
riētia vtiq̄ docet quāte fias expēse: z q̄n
ta pueniāt tēporaliū bonorū detrimēta
ex cōtentionibz z litigijz q̄ magis pō
derandū est q̄ fraudes z odia inde pro
cedāt. Grego. Dū p̄ terrena re par a cor
de cū primo scindit/ apparet q̄ plus res
q̄ primus amat. Et. i. Cor. vj. Jā qdē
oīno delictū est in vob/ q̄ iudicia habet

Secundū in q̄ ponit secundū malū:
z est audiētū subuersio. ij. Timo. ij. No
li verbis contendere. Ad nihilum enim
vile est/ nisi ad subuersionē audiētum.

Tertiū punctū in quo ponit tertiū
malū: z est p̄cedentiū con
fussio. Dicit sapiens Prouer. xx. Honor
est hoi q̄ se separat a cōtentionibz: q̄ econ
trario dedecus z cōfussio est hoi q̄ se con
tentionibz immiscet. Ideo dicitur. ij. ad
Timo. ij. Stultas z sine disciplina que
stiones deuota: sciens q̄ generant lites.
Seruū autē dñi non oportet litigare/ sed
mansuetū esse ad oēs/ docibile/ patientē/
cū modestia corripientē eos q̄ resistunt
veritati. Conrentiosus igit ostēdit se nō
esse seruū christi/ s; magis ostēdit se simi
lem canibz q̄ frequēter inuicē p̄tendūt p
modico: imo z simile se reddit demoni
bus. Aug. Nihil est ira simile actibz de
monū sic litigare. Un̄ z Prouerb. xvij.
dicit: Semp iurgia querit malus: z an
gelus crudelis mittet cōtra eū. Nec de
contentione. Sequit de inobediētia.

Ecima sexta p̄syderatio est de in
obediētia. Est z alia qdā inter
Inanis glorie filias inobediētiā
vici de q̄ sepius in p̄dicatiōe loq̄ necesse
est eā maxime detestādo. Ideo de q̄a dicē
dum est. Per inobediētiā vtiq̄ vult hō
nō subesse/ s; suā facere volūtate: in q̄ exi
stimat excellētiā qdē sui manifestari/ qd
ad inanē gloriā p̄tinet. Apparet autē gra
uitas inobediētie p̄ h̄ qd dicit. i. Regū.
xv. quasi p̄ctm̄ ariolādi est repugnare: z
quasi scelus idolatrie acquiescere nolle:

Idololatria em̄ grauissimū est p̄ctm̄. Si
cur tñ dicit Tho. ij. q. cv. Illa cōpatio
nō est equalitatis sed similitudinis: qz vici
inobediētia redundat in cōceptū dei si
cut z idololatria/ licet idololatria magis
Sunt autē notāde maxime tres consyde
ratiōes: quibz induci debemus ad cauē
dam summopere inobediētiā.

Primum punctū in q̄ ponit cō
syderatio natural ob
ligationis. Nā sicut dicit Bern. In fide
lem v̄get natural ratio totū se subdere
ei a quo totū habet. Nec ille. Inobediēs
igit facit p̄tra ius nature/ qz deo resistit
qd verū est/ nō solū de eo q̄ est inobediēs
diuinis p̄ceptis/ sed etiā de eo q̄ est ino
bediens p̄ceptis ecclie z suorū superiorū
in his in q̄bz subiectus est eis. Nam vt di
cit paulus Rom. xij. Qui potestati resi
stir/ dei ordinationi resistit. Item Bern.
Si seru⁹ est/ timet a facie dñi: si mercē
narius est/ mercedē sperat de manu dñi/
si discipulus/ aurē parat magistro: si fi
lius honorat patrē. Ex his oībz resū iu
dicat ius nature illā q̄ deo obediēdo non
obtrēperat. Nec ille. Un̄ mentē in q̄ est
inobediētia/ semp rep̄hendendo mordet
ius nature. Un̄ dñs ad Cain. Bern. iij. q.
Si male egeris in foribz p̄ctm̄ tuū ade
rit reclamante scz cōscientia tua p̄p̄ia te
malū egisse: q̄ etiā inobediētia p̄traret
legi nature: patet qz oīes creature obe
diunt creatori. Ps. Omnia seruūt tibi.
In solis autē hoiē z demone inuenit de⁹

Secundū punctū (rebellionē
in q̄ ponit cōsydera
tio legalis p̄ceptionis: qz vici lex diuina
nobis obediētiā p̄cipit. Deut. xix. Obe
dias voci dñi/ illiqz adheras. Et Levi.
xix. Ego dñs/ le ges meas custodite. Et
Deut. xij. Obeyte p̄positis vestris zc.
Et Gal. v. Quis vos impediuit nō obe

Tertiū punctū in (dire veritati.
quo ponit p̄syderatio di
uinalis cōminationis: que vici ponit in
scriptura cōtra inobedientes. Deut. xj.
En propono vobis maledictionē/ si nō

Tractatus. III. de structoriij. De inuidia.

custodieritis madata dei. Et Deu. viij.
 Peribitis/ si inobedientes fueritis. Et
 xviij. Qui supbierit nolēs obedire sacer-
 dotis impio qui ministrat dño deo/ mo-
 rietur homo ille. Unde z mors venit in
 mundū ppter inobedientiā primorū pa-
 rentū: vt pater. Gen. iij. Choro autem et
 suos cōplices ppter inobediētiā terra de-
 glutiuit: vt habet Nume. xvi. Saul in-
 obediēs/ priuāt regno cū sua progenie:
 vt pater. i. Regū. vi. Propterea etiā vi-
 citur Ecclesiastici. xl. Ne vobis impj q
 dereliquistis legē altissimi zc. Et. ij. Ti-
 mo. j. Qui nō obediūt euangelio dñi no-
 nostri iesu christi/ penas dabunt in inte-
 ritum sempiternas. Nec de obedientia
 ad presens sufficiant: quia de ea alibi vi-
 simus. Sequitur de inuidia.

Et imaseptima cōsideratio ē de
 inuidia. Sup̄ dixim⁹ de inani
 glia z qbusdā filiabo eius. Nunc
 de secūdo capitali vicio qd est inuidia/ di-
 ctur sum⁹. Est autē inuidia (vt dicit Da-
 mascen⁹. ij. li. sen.) tristitia de bonis alie-
 nis. Et Aug⁹ sup̄ Gen. iij. dicit q inui-
 dia est odiū felicitatis aliene. Sunt autē
 circa inuidiā tres faciēde cōsideratiōes.
 Prima ē cōsideratio declaratiue distin-
 ctionis. Scda est cōsideratio vitupati-
 ue detestationis. Tertia est cōsideratio
 expulsiue remediatiōis. Et fin hoc sunt

Primū punctū in q (tria pūcta.
 ponit cōsideratio declara-
 tiue distinctionis. Ubi notāda est distin-
 ctio quedā declaratiua predictarū diffi-
 nitionū inuidie: vtz q tripliciter cōtin-
 gere pōt dolor siue tristitia de bono alie-
 rius. Primo/ ex cupiditate. Scdo/ ex
 simplicitate. Tercio/ ex malignitate.
 a C Primo mōdo ex cupiditate. Et b
 tripliciter. Primo ex cupiditate tēpora-
 lia vtilitatis. Scdo ex cupiditate spiri-
 tual' bonitatz. Tercio/ ex cupiditate spe-
 cialis identitatis. C Primo ex cupidi-
 tate temporalis vtilitatis/ quā alius ha-
 bet z iste cupiscit: doler igit nō q alius
 habet/ sed qz ipse etiā nō habet. Et hoc

potest esse sine peccato ppter debitū finē
 intentū: z potest etiam esse cum peccato/ si
 finis sit ordinat⁹ vel affectus imodera-
 tus. Secūdo/ ex cupiditate spūalis bo-
 nitaris: vt cū qd dolet q nō habet virtu-
 tes sicut z alij habent: nō tamen dolet/
 q alij habent. Et iste dolor est laudabil'.
 j. Co. xiiij. Emulamini spiritualia. Et
 Hiero. ad alerbā. de instructione filie/ di-
 cit: Habeat socias cum quib⁹ addiscat
 quib⁹ inuideat/ quarū laudib⁹ mordea-
 tur. Tercio/ ex cupiditate specialis idēti-
 tatis: qz vtz aliquis cupit identitate sui
 aut aliorū: z idcirco dolet de bono al-
 terius/ inq̄rū ex eo timet nocumētū vel
 damnū/ vel sibī ipsi vel alijs inferri. Et
 hūc dolorē dicit Aritto: nō esse inuidiā:
 vt habet. ij. s. uerherorice: sed effectum ti-
 moris q potest esse sine peccato. Brege.
 xxiij. moral. Euenire plerūqz solet/ vt nō
 amissa charitate z nos inimici ruina leri-
 ficer: z rursus ei⁹ gloria sine inuidie cut-
 pa p̄tristitū rudent eo quosdā bene eri-
 gi credimus/ z proficiente illo plerosqz
 iniuste opprimi formidamus. Nec ille.
 Rationabil' em̄ vnusquisqz magis de-
 bet seipsum qz alios diligere: z cōmune
 bonū multorū qz particulare vni⁹. Sic
 letabant filij israel de malo pharaonis:
 vt habet. Exo. xv. di. Lantem⁹ dño zc.
 equū z ascensozē deiecit in mare. Et ma-
 tarbias contristatus est valde de exalta-
 tione regis antiochi: qz querebat pplm
 indeorū transferre ad ritus gentiliū: vt
 pater. j. Mach. ij. b C Scdo potest cō-
 tingere dolor de bono alterius ex sim-
 plicitate: sicut simplices aliqui dolent q
 mali possideant tpalia bona dicentes eos
 indignos esse talibus bonis: nō satis at-
 tendentes ad instā dei ordinationē. In
 quoz psona dicit beatus Job. Job. xxi.
 Quare viuunt impj sublimati cōforta-
 tiqz diuitijs zc. Tandē pro respōsiōe dif-
 finitiuā ponit di. Ducunt in bonis dies
 suos/ z in puncto ad inferna descendūt: q
 dicunt deo/ recede a nobis/ sciētia viarū
 tuarū nolum⁹. Dmōi autē tristitiā pro-

hibet Psal. di. Noli emulari in eo qd pro
sperat in via sua mala zc. c **T**ertio
cōtingere pōt hmoi dolor ex malignita
te: eoq alter excedit ipm in talib' bonis
Et hic dolor pprie est inuidia que directe
opponitur charitati primi. Jo ex genere
suo ē petm mortale. j. Coz. iij. Charitas
nō emulat. Aug. Amasti bene agētem/
vixisti bono odore: inuidisti bene agentem/
mortuus es bono odore. Nec ille. Pos
sunt tamē esse in inuidia sicut etiā in alijs
peccatis aliqui pmi mortis puenientes
deliberationem rationis qd non sunt pec
cata mortalia: sed venialia tñ: qui mor
etiam aliquando reperiuntur in viris p
fectis: z etiam in parvulis. Augustinus
li. confes. Aideo z expertus sum zelā
tem puerum. i. invidentem nondum lo
quebat z intuebat pallidus amaro aspe
ctu collactaneū suum.

Scdm punctum in quo ponit cō
sideratio vituperatiue de
testationis. Apparet autem eius detesta
tio precipue ex tribus. Primo quia ē vi
tium deo aduersarium. Secundo qz
est diabolo confortarium. Tertio qz ē
subiecto suo damnificarium. a **P**ri
mo igitur quia est vitium deo marie ad
uersarium. Nam fm Dionysium. Bo
num est suūpius diffusum. Unde de
qui est summe bonus/ copiosissime com
municat bonitatē suam: quinimo etia
adeo bonus est z omnipotens: vt dic Au
gustinus in ench. qd nunq vllum malū
sinceret esse in suo vniuerso: nisi ex illo eli
ceret bonū maius. Inuidus autē est oino
contrarius. Vellet em solus habere bo
na. Nam tristatur de bonis alterius: et
de malis exultat. Greg. Inuidi deberēt
perpendere quante sint cecitatis: qd alie
no malo proficiunt: z aliena letitia cōta
bescunt: quante etiā infelicitatis: qd m
lioratione primi deteriores fiunt. Inui
di velut ceci de vitib' spinas colligūt zc.
Sequit: Et vt breuiter dicā: Sicut di
ligentib' deum oīa cooquantur in bonū:
ita inuidis omnia cooquantur in malum.

Sap. vij. Homo inuidus non erit partē
ceps sapientie. b **S**ecundo inuidia
est vitium diabolo maxime conformari
uū. Nam quid est alterius felicitati in
uideret: qz diaboli officium exercere: Jdo
inuidis phariseis dicit dominus Ioan.
vij. Vos ex patre diabolo estis. Dī em
Sap. ij. Inuidia diaboli mors intravit
in orbem terrarum. Tanta quippe ē ma
litia inuidie diaboli: qd quis ex tentatio
nibus quibus nos infestat/ augeat eius
pena: tamen potius eligit illam penā suā
am augeri qd a tentationibus desisteret
Sic z inuidus potius veller aliquo bo
no carere: qd ipsum cum alijs cōmuniter
habere. Inuidia igitur maxime est pec
catum diabolicum Et inuidi specialiter
dici possunt amici diabolit quia fm Tu
lium: amici sunt qui habent idem velle z
idem nolle. Inuidi autem cum diabolo
videntur habere idem velle z idem nolle
Uterq enim mala cupit/ z bona respuie
z de alterius ruina letatur. c **T**ertio
inuidia est vitium subiecto suo maxime
damnificarium. Infert enim ei triplex
maximū damnum. Primo/ damnum
vitupande afflictionis. Secdo damnum
abominande deformationis. Tertio dā
num formidande conclusionis. d
Primo igit infert damnū vitupande
afflictionis. Nam sicut dicit Hierony
mus: Inuidia est primuz sui mordax: in
uidia se primū infestat. Et Isidorus li.
differētiarum ait: Inuidus animo me
dullitus estuans: a semetipso liuoris p
prij semp erigit penas. Ideo Socrates
ait: Utinam inuidi in omnib' ciuitatib'
aures haberent vel oculos: vt de omniū
profectibus torquerentur. Quot em sūt
hominū felicitum gaudia: tot sunt inuido
rum gemitus. Et Hora. dicit: Inuidia
seculi nō inuenere tyranni: Maior tormē
tum zc. Inuidia itaq inchoatio quedaz
est infernalis miserie. e **S**ecdo infert
damnum abominande deformationis.
Inuidia enim maxime deformat animā
assimilans eam diabolo: quemadmodū
o iij

Tractatus tertius destructorij. De Inuidia.

dictum ē. Nec aut deformatio fit triplr. Primo p omniū bonorū puationem. Secundo p rōnis excecationē. Tertio p omniū malorū causationē. f **C**Primo per oim bonoꝝ puationem. Cum em̄ inuidia maxime cōtrariet̄ charitati z auferat eam: ideo etiā oē bonū spūale aufert/ qđ esse sine charitate nō pōt. Jō ait Aug. Pensent inuidi quantū bonū est charitas que sine labore nro aliena bona nra facit. Attende bñ fructuosam charitatis cōditionē: z inuidiē maledictā miserā. Charitas em̄ sine labore nro omnia bona nostra facit: qđ pcam z bona qđ facimus meritoria sunt: z alioꝝ bonoꝝ etiā participes efficiuntur. Inuidia vō cū labore et afflictione animi omnia nobis aufert bonis oibz animā spoliādo. Chryf. homil. ly. Nihil liuore deterius vt alium pdat inuidus z seipm pdit. Idem sup Mar. **I**nuidia qđ sibi semp est inimica. Nam qđ inuidet sibi qđdem ignominiam facit: illi autē cui inuidet glām parit. g **C**Secūdo inuidia deformat aīaz p rōnis excecationē inducēdo errores z falsitates/ sic de phis ostendit Lactan. in. iij. lib. diuini. Unus em̄ phs ex inuidia volēs extinguere nomen alterius/ aliam opinionem inueniebat contrariā sententiē alterius. Hinc etiā dicit Haymo in li. de christianorū memoria: de Origene. Plurimū admirari nō sufficio: qđ vir tam illustis z tam aperte rebellans z obuiās hereticis deuolurus sit in tam notissimā heresim qđ seraphin in Esaia: spm̄ sanctum esse dixerit: z in alio loco d penitētia diaboli scripserit: z de absolutione reproborum post mille annos: z de multis alijs que sane fidei aduersantur: cum abstinentissime vite z castissime fuerit z tam pclare vite z lucidi fimonis. Ergo sane salua fide patrem dixerim vt bec vel nō scēpserit/ sed ab hereticis ob offuscandū nomen eius z famā maligne confecta sint z nōmine eius intēculata Nec ille. Preterea pharisei ex inuidia excecati sunt: vt non crederent christum esse filium dei: vt de

terminat Tho. iij. p. q. xlvij. b **T**ertio inuidia deformat animā p omniū malorū causationē. Chryf. homil. ly. Fera venenosa est inuidia: nequitia om̄i excusatione priuata: oim causa z mater malorum. Nec ille. Inuidus quispe vidēs pspicitatē primi magis ac magis insitit cupiditati bonorū z diuitiarū: vt illi excedat. Si mulier videat aliā ornatioꝝ habere vestimenta/ inuidet z intantū molestat virum qđ inducit eum ad pcurandū similia. Inuidia etiā inducit ad multa nocumenta primo inferēda. Nam Sen. iij. Cain p inuidiam interfecit abel. Et Sen. xlvij. frēs ioseph p inuidiam vendiderunt eū. Et Mar. xlvij. Principes sacerdotum iesum morti tradiderūt per inuidiam. l **T**ertio inuidia infert dānum formidandē z clusionis. Frequēter em̄ inuidi mala morte moriunt. Exemplum. Dañ. vi. et. xlvij. de illis qđ accusauerunt Danielē: qđ eo liberato a leonibz deuorati sunt. Itē est exēplū de aman: qđ eadem morte mortuus est turpiter quā ex inuidia procurauerat mardocheo: vt habetur Hester. v. Ps. Incidit in fouēā quam fecit. Conuertetur dolor eius in caput eius zc.

Tertium punctū in qđ ponit tertia consideratio qđ faciēda est circa inuidiam: z est consideratio expulsiue remediatiōis. Sūt autem contra inuidiā tria pncipalia remedia. Primū est consideratio nre vniois. Scdm̄ ē recordatio dñice passiōis. Tertium est affectio supne remunerationis. a **P**rimū igitur remediū est consideratio nre vnionis. Habemus em̄ fraternalem vnionē. Tum rōne creationis: qđ ab vno deo creati. Tum rōne originatiōis: qđ ab vno pte pgeniti. Boetij. li. de sol. Omne hominū genus in terris sibi surgit ab ortu. Unus em̄ rerū pater est zc. Tum rōne recreationis siue regeneratiōis spūalis: qđ ab vno pte spūali. i. christo regenerati: cuius etiā nos oēs mēbra sumus. Jō congaudere inuicem es:

condolere debemus: nullatenus inuideret: sicut dicit Rhom. xij. Multi vni corpus sumus in Christo. b. Secundum remedium est recordatio diuine passionis. Si enim deus per hominem usque ad mortem crucis passus est: quomodo quis audeat hominem inuiderere? Aug. super Ioan. fratres vestri a peccato sancti crucifixi inuicemur. et Beati contra induratos. O duri et obdurati filij ad quos non emollit tanta Christi benignitas. c. Tertium remedium est affectio suppone remunerationis: ut scilicet amoris sui a terrena gloria et transuentibus rebus homo subtrahatur: et ipsum ad celestia erigatur. Nam remota causa remouetur effectus: ut dicit Petrus. Cum igitur gloria temporalis sit occasio inuidie. Iuxta illud Greg. xxi. mori. Prima namque soboles supbie inanis gloria est quod dum apprehensam mentem corrumpit inuidia mori gignit. Remoto igitur affectu inanis glorie remouebitur et inuidia. Greg. Qui fructibus inuidie carere desiderat: illam hereditare appetat: quam numerus possidentium non angustat. Hec de Inuidia.

C Sequitur de Detractione

Ecima octaua consideratio est de detractione. Dicto de inuidia: de detractione dicendum est quam ex inuidia nasci nulli recta ratione vetiti dubium esse potest. Est autem detractio denigratio fame aliene per occulta verba. De ipsa autem ad prius triplicem considerationem faciemus. Prima est consideratio abominande detractionis. Secunda est consideratio detestande auditionis. Tertia est de considerande remediationis.

Primum punctum in quo ponitur consideratio abominande detractionis. Ubi considerandum est quod abominanda sit detractio. Prover. xxiij. Abominatio hominum detractor. Et Rhoma. i. Detractores deo odibiles. Appet autem detractionis abominatio per tres principales consideraciones. Prima est consideratio grauissime offensionis. Secunda est consideratio vilissime compassionis. Tertia est consideratio difficillime repationis. a.

Prima igitur est consideratio grauissime offensionis. Per eam enim grauissime offendit deus cum sit maxime charitati contraria. Appet autem detractionis offensa triplex. Primo quod ledit ei cui detrahitur fama. Secundo quod ipsius detrahentis occidit animam. Tercio quod inficit auditoris conscientiam. b. **Primo** quod ledit ei cui detrahitur fama. Cum ergo iter bona exteriora fama gemineat diuitijs: Iuxta illud. Melius est nomen bonum quam diuitie multe: quod vix fama propinqua est spiritualibus bonis. Ioh. secundum genus suum detractio est maius peccatum quam furtum. Unam ambrosius. Tolerabilius sunt fures quod vestes et alia bona diripiunt quam detractores quod famam infamam bonarum dilaniant. Et. vi. q. i. c. Detractores. ait Anacletus papa. Detractores sunt qui bonorum famam moresque corrumpunt: his qui obstantibus aliorumque perniciem diripiunt. Isti enim ea quod extra nos sunt licet non sint auferunt: detractores vero et morum nostrorum corruptores sicut qui aduersus nos armantur priuilegia diripiunt. Hec ille. c. **Secundo** quod ipsius detrahentis occidit animam. Ultra enim aie est per charitatem cui maxime contrariatur detractio. Maxime sic dicit Thoma. ij. q. lxxij. quando fit ex deliberatione rationis in nocuum primum. Ioh. Prouer. xxiij. Ois detractor eradicabitur. Cum vero ex animi leuitate de malum de alio nec est tibi voluntas nocere: nec aggrauatur ex circumstantijs: tunc detractio est venialis. Si vero verbis sic leuiter placitum esset adeo graue quod notabiliter famam alicuius lederet ex ipso genere verborum: tunc illud esset mortale: et teneat aliquis ad restitutionem fame: sic ad restitutionem cuiuslibet rei subtrahere. Hec Thoma. d. **Tercio** quod inficit auditoris conscientiam. Quia ex audita detractio incipit male sentire et scandalizari: non solum de illo cui detrahitur: sed etiam de alijs. Unum Aug. in epistola ad plebem hispanensem. Cum de aliquo qui scriptum nomen profiteretur aliquid criminis vel falsi sonuerit instans satagunt ambiunt ut de omnibus huiusmodi credant. Hec ille. Propterea dicit Beatus. Ligna detractoris est vipera ferocissima: quod letat et

Tractatus. III. de destructorij. De Detractione.

Inficit vno flatu. s. detrahente / cui detrahitur / cui q. detractoribus delectat. e
Secunda est consideratio vilissime comparationis. Comparat enim detractor canis: porco et serpenti. **P**rimo canis. Ecce. xix. Sagitta infixi femori canis sic xbum i ore stultici. Canis enim sagitta huius infirmitas femori non cessat clamare: nec quiescit donec remota fuerit. Sic nec stultus desceat donec xbum malum quod de prior adiuvit alij retulerit. Detractores eodem sunt canes per diabolo latrantes. Unus et advocatus diaboli dicitur per: quia preter diaboli sustinet alijs imponendo falsa crimina vel xpalando mala intentione / quod etiam mortale esse potest. Si autem revelaret malum primi cum debitis circumstantijs et servato ordine correctionis charitative ut dicendo ei quod vult et potest: et eo ordine quo et ea intentione qua oportet non esset detractio: sed opus fratris. **S**ecundo detractor comparat porco: quia ad modum porci non parcat ori suo ab immundicia sicut nec pedes suis. Et sic porco lutum ingreditur et ibi ex vna parte lutum: et ex alia flores iuveniens: ne glebris floribus ad lutum et stercorea currit et os suum ibi infigit aut etiam se totum volutat in luto. Sic detractor flores alienarum virtutum pertransit et stercoreibus luto. id est periculis infidet semper os huius in luto. Unus et bene comparari potest latrine et sepulchro patenti: id est quo fetor incessanter exalat. **P**s. Sepulchrum patens est guttur eorum: venenum aspidum sub labijs eorum. Nullum perfectum sepulchrum vel latrina tantum feret in conspectu hominum: sic detractor in conspectu dei: ex cuius ore etiam tantum fetor egreditur ut inde multi moriantur. **T**ertio comparat serpenti. Serpens enim est animal perditiosum in silentio mordax et tortuose incedens. Sic detractor perditiosus est: quia occulte obloquitur primo. Ecce. x. Si mordeat serpens in silentio: nihil commodius habet quod occulte detrahatur proximo. Tortuose etiam incedit detractor: dum a laude eius incipit cui detrahatur et dicit se hoc non dicere animo detrahendi. Et sic se excusare pretendit dicens:

ut dicit Bernardus super Cantica. serm. xliij. Doleo vehementer pro eo quod diligo cum factum est et non potui corrigere eum. Et alius quod dam ait. Bene mihi compertum fuerat hoc: sed per me nunquam innotuisset. Et quoniam per alterum res patefacta est: veritatem negare non possum. Dolens dico: reuera ita est: et addit grande damnum est. nam alias quidem in pluribus valet. Nec ille. Quod qualis simulatio: quia dicit se illum diligere quem suis detractionibus morderet. Dico certe quod sic eum diligit scurridas christum dilexit. Interdum autem alii qui ex odij manifesti abominatione detrahunt quos bene describit Augustinus li. de conflictu vitiorum. Ubi detractio dicitur. Quis potest sustinere / quis silentio taceat quanta iste vel ille prava committit nisi forte qui consentit. Libertas iuste correctionis respodet. Nec tacenda sunt mala: sed charitate fraterna in faciem redarguenda: non autem occulte detrahenda. Nec ibi. Dicunt igitur detractores: Non possumus id eo bene sentire: et hoc est: quia de non dilectis difficulter bene sentimus. Nam ut dicit Seneca. ad Lucillum. Perit omne iudicium: cum res transierit affectum. Ex dictis itaque patet quod sit vilis et abominabilis lingua detractoris: id est qua etiam dici potest illud quod habetur Ecclesiastici. xviij. Utilis potius est infernus quam illa. Infernus enim solos malos devorat: lingua vero detractoris bonos et malos: et interdum vno morsello comedat detractor vnam totam provinciam vel aliam communitatem innocentes cum nocentibus diffamando. Quod periculosum est lingua male gubernata: et certe vtilis esset multis nunquam linguam habuisse. Unde Hugo. j. de anima dicit. Lingua dicitur: quia lingit adulando / mordet detrahendo / occidit mentiendo / ligat et ligari non potest: sed labitur et fallit / labitur ut anguilla / penetrat ut sagitta / tollit amicos / multiplicat inimicos / seminat discordias / movet rixas / vno ictu multos percutit et interficit. Nec ille.

Tertia est consideratio difficillime
reparationis. Teneatur enim illi qui de-
trahit/restituere famam quā abstulit di-
cendo se falsum dixisse si falsum dixerit/
vel iniuste infamasse si verum dixerit: et
hoc illis omnibus quibus dixit si recorda-
tur et os potest inuenire absque nimia dif-
ficultate: quēadmodū determinat Seco-
tus in. iij. sententiarū dist. xv. quā resti-
tutionē facere est multū difficile. Tū qz
detrabentes vir ad hoc possunt induci
propter confusionē quā recepturi sunt de
mendacio suo. Tum etiam quia diffici-
le est remouere impressionē factā in men-
tibus eorum apud quos facta est detrac-
tio. Et tam huiusmodi restitutio ma-
gis est necessaria quā restitutio furti: quāto
rebus alijs temporalibus preciosior est fa-
ma per cuius defectum impeditur ho-
mo a multis bonis. Unde dicitur Eccl.
xij. Curam habere de bono nomine. Hoc
enī magis permanebit tibi quā mille the-
sauri magni et preciosi. Item dicitur de
tractio esse difficillime reparationis: quā
est difficillime curationis. Vir enim pos-
sunt corrigi detractores. Iaco. iij. Lin-
guā hōis nullus domare potest. Unde
sepius contingit eos per totā vitam sic
perseuerare in graue periculum anime
sue. Narrat Vincētius in spe. mora. li.
ij. par. iij. dist. iij. q. in anglia religio-
sus quidā veste nō vīta/habitu non actu
detractationibz assuetus in extremis labo-
rans monitus et rogatus vt cōfiteretur/
et de anime salute sollicitē cogitaret: re-
spondit q non faceret. Interrogat quā-
re: dixit q non poterat. Cum autēz mul-
tis verbis et persuasionibz moneretur ex-
trahens linguam digito eam percussit: di-
cens. Ista lingua pessima me damnavit.
Quo dicto lingua sic intrumuit: q vltē-
rius eam reponere non potuit in os suū.
et sic horribiliter expirans omnibz detrac-
tozibus exemplū dānationis ostendit.
Homines quippe sic assueti malis locu-
tionibz: vix corriguntur. Eccl. xliij. Ho-
mo assuetus verbis impropert: omnibz

diebus vite sue non erudietur.

Secūm punctum in quo ponitur
principalis consideratio de
testande auditionis. Hieronymus ad
Rusticum monachum. Non minus au-
ribus quā lingua fugias detractationem.
Nam detractor dum te videt non liben-
ter audire ac si sagitta mittatur contra
duram materiam nōnunquā in mīserentes
reuertitur: et vulnerat vulnerantē. Il-
lud quoqz completur. Facti sunt in arcu
prauum. Nec ille. Potest autē audiens
detractationem peccare tripliciter. Pri-
mo ratione obligationis. Secundo ra-
tione delectationis. Tercio ratione in-
ductionis. a Primo igitur ratione
obligationis: quia videlicet ex necessita-
te vel congruitate vel tenetur arguere et
loqui Bern. Non licet tacere cui ex offi-
cio incumbit vitia redarguere. Unde
lxxxvj. dist. c. Facientis. scribitur. Faciē-
tis proculdubio culpam habet: qui qd
potest corrigere negligit emēdare. Scri-
ptum quippe est non solum qui faciunt/
sed et qui consentiunt: digne sunt mori.
Hecibi. Debet igit hō discretē reprehē-
dere detrahentē nisi forte mai⁹ scandalū
timeatur: exēplo christi qui vt habetur
Joh. xij. contra iudam et alios magda-
lene detrahētes rōdit dicēs: Sinite illā
et. Exēplo etiā dauid dicētis. Detra-
hentē secreto primo suo hunc persequē-
bar. Et exēplo Job qui. xxiij. c. dicit.
Contere bā molas iniqui. i. detractoris
et de dentib⁹ illis aufere bā predā. Reue-
ra multū reprehensibiles sunt qui vident
fratres a canibz lacerari et non resistunt/
saltem clamore cum possunt: et sic quasi
bestie vident. b Secūdo rōne delecta-
tionis quā. s. delectabilr audit. ppter ei⁹ odiū
cui detrahitr: et tal nō min⁹ peccat quā de-
tractor et quāqz mag⁹. Bern. ad eugeniu.
Detrahēre aut detrahentē audire/ qd sit
hōz dānabili⁹ nō facile dixerim Et iter-
idē ait. Detractor et detractiois libenter
auditor: vterqz diabolū bz. Iste in lingua
ille in aure. Et Aug⁹. Ne accommodes

aures tuas ad percipienda verba detractantis/ ne accipias mortem in aia tua. De trahenti em̄ et audienti utriusq; est detractio mortis esca. Nec ille. Cum quis igitur percipiat aliud detrabere velle/ aut incipere/ statim abire disponat/ verbaq; detractoris recidat. Nam vt ait Hiero. **Si deest auditor/ deest et detractor.** Et **Prover. iij.** Detrahētis labia pcul sine a re. Si autē nō potest cōuenienter et sine scandalo recedere/ debet detractōi vultum tristem ostendere/ qz vt dicit anthe- rius papa. vj. q. j. c. Ex merito. Nemo inuito auditori libenter refert. Et **Prover. xvj.** Ventus aquilo dissipat pluu- as/ et vultus tristis lingua detractōem. Ubi glosa. Si hilari vultu detractōem audieris/ tu illi das fomitem detractōi. Debet etiā in hoc cor suū stabilire/ qz nō omni loquēti credat/ qz rara fides/ ideo qz multi multa loquunt. Et **Ecclastici xij.** Qui cito credit levis est corde. Hiero. quosq; ait/ Si esset in nobis diligētia ne passim detractorib⁹ crederemus/ iam omnes detrabere timerent. Si autē fieri nō potest quin malū aliqd de primo cre- dat ppter veritatē rei/ debet tamē aliene miserie cōpati. Hinc. j. **Petri. ij.** Estote inuicē cōpatiētes fraternitatis amato- res. c. **Tertio/ratione inductionis/** qz si quis aliū ad detrabendū inducat/ grauius plerūq; offendit q̄ detractor. Et talis omnīū malorū que inde proce- dunt/ habet coram deo reddere rationē: qz vt dicit in c. **Siculpa.** de iniur. et dam. dato. Qui occasione damni dat/ dam- num dedisse videt. Sunt utriusq; interdū aliq; nō incipientes malū dicere de alio/ sed expectātes alios aliqua etiā bona di- cendo de alio vt alios puocent ad detra- hēdū ei/ et tūc ipsi sequunt et alia addūt. Ubi Hiero. in quadā epla. Tiliū sane hoīm et suā laudē querētū/ est alios viles faceret/ qz alterius vituperatiōe se lauda- ri putant/ qui et si suo merito placere nō possunt/ placere tamen volunt in com- paratione peiorum.

Tertium punctum in quo poni tur tertia principalis cōsideratio/ et est cōsideratio desideran- deremediationis. Magna quippe dili- gentia est adhibēda/ ne hō incidat in hūc diabolicū detractōis laqueū: q̄ adeo pe- riculosus est/ vt pauci ab eo imunes red- dantur. Ideo sup illud **Prover. xxiij.** Cū detractorib⁹ ne cōmiscaris. Dicit glosa. Hoc specialiter vitio periclitatur totū pene gen⁹ humanū. Et Hiero. ad cellantiam. Raro inuenies q̄ ita irrepre- hensibile vitā suā exhibere velit/ vt is nō reprehēdat alienā. Sunt igitur diligēter querenda remedia cōtra hoc maledictū vitū. Sunt autē tria principalia huius modi remedia tam cōtra detractōem q̄ cōtra detractōis auditiōem. Primū est remediū charitativē dilectiōis. Secun- dum est remediū exēplatiue associatio- nis. Tertium est remediū exātiue discus- sionis. a. **Primū** igitur est remediū charitativē dilectiōis. Scdm em̄ p̄bm x. mēb⁹. Cōtraria mutuo se expellunt. Si igitur in nobis preualeat fraterna di- lectio/ nullaten⁹ inuidia aut detractio in nobis esse poterit. De illis em̄ q̄s ama- mus/ semp et audire et dicere bonū desy- deramus. Ex quo etiā oriri solet amicitia. Vt em̄ secundus p̄bm. Principium amicitie est bñ loq. Maledicere/ est ini- micitiarū exordij. b. **Scdm** est reme- diū exēplatiue associatiōis. Nā si cū de- tractorib⁹ q̄s cōmiscat procul dubio etiā qñq; detrabere necesse erit. Ubi **Aug⁹. xviij. q. j. c.** Sepe. ait. Sepe malorū cō- sortia etiā bonos corrūpūt. Ps. Cū sc̄s sc̄s eris/ et cū viro inocere inno cēs es. Et cū electo elect⁹ eris/ et cū puerlo puer- teris/ vñ. j. **Reg. x.** legit qz saul inuenies cunēū p̄phetarū et manēs apud eos p̄be- tauri cū eis. Et **Jhs. li. sol.** Sc̄s puerla- tio p̄fundit inimicū/ deificat proximū/ glorificat deū. Ubi et **Tullius li. de offi.** ait. Omnīū societatum nulla prestan- tior est/ nulla firmitior/ q̄ cū boni viri mo- ribus similes familiaritate p̄iuncti sunt.

Nihil enim amabilius est nec copulatiu⁹ q³ mor⁹ silitudo bonor⁹. In q³bus enim ea de m⁹ studia eadem volūtates: i⁹ his fit vt alter altero eque delectetur vt seipso: z sic vnus fiat ex plurib⁹. Nec ille. c. **T**ertiu⁹ est remediū examiniatue discussionis: q³ vici⁹ debet hō p⁹prior⁹ peccator⁹ recor⁹ dari. **E**ccl. xviij. Sepi aurē tuā spinis: id est punge mentē tuā pungitiuis p⁹sciētie tuē stimulis: z noli audire linguā nequā. In mēte etiā vtiq³ debet q³q³ tenere q³ de se vel de alio multa dicta fuerūt de quo certissimū erat: q³ oīno fuerat oppositū vel incompatib⁹ minus malū vt sic nō leuiter credat his q³ a detractore dictū tur. **N**ec de Detractione.

¶ Sequit⁹ de Susurratōe.

Ecimā nona cōsyderatio est de susurratōe. Dicto de detractione nunc de susurratōe dicendū est: q³ a detractione differt ex pte finis: q³ detractor intēdit denigrare famā: susurro autē separare amicitia: q³ vici⁹ intēdit turbare animū vnus cōtra aliū. Ideo duabus linguis vti⁹ ad duos: vni dicēs malū de alio. Et idō etiā bilinguis d⁹ **E**ccl. xviij. Susurro⁹ bilinguis maledictus: multos enim turbauit pacē habētes. Apparet autē susurratōis grauitas ex tripli⁹ ci cōsyderatione. Prima est cōsyderatio trāsgressionis Scōda est cōsyderatio detestatiōis. Tertia est cōsyderatio cōparationis.

Primū punctum in quo ponit⁹ cōsyderatio transgressionis: q³ transgredit⁹ legē diuinē p⁹ceptū. **L**evi. xix. Non eris criminato⁹ z susurro in pplis. Criminato⁹ d⁹ q³ publice accusando vel cōiuriando p⁹ctm alijs imponit. Susurro autē occulte.

Scōm punctum in quo ponit⁹ cōsyderatio detestatiōis: q³ a hoc viciū deus specialit⁹ detestatur. **P**ro. uerb. vi. Ser sunt q³ odit de⁹: z septimū detestatur anima ei⁹. **O**culos sublimes zc. z p⁹o septimo ponit eum q³ semiat inter frēs discor dias. i. susurronē. et **P**ro.

uer. viij. Arrogantiā z viam prauā z os bilingue detestor. **I**mporatur autē detestatio plus q³ odiū: q³ vici⁹ alijs illō q³ detestatur nō pōt an se videre. **M**erito autē dei filius susurronē detestatur: q³ marie contrarius est ei in operib⁹ suis. **L**abora uir enim dei filius vsq³ ad mortē crucis: vt filios dei q³ erant dispersi congregaret in vnum: vt habetur **J**oannis. xj. **S**usurro autem laborat. vt amicos concordēs dispergat.

Tertiu⁹ punctū in q³ ponit⁹ cōsyderatio cōparationis: q³ susurro comparat⁹ lupo/serpenti/z diabolo. **P**rimo lupo/q³ ad modum lupi rapit z dispergit oues. **S**cōdo serpenti uenenofo: p⁹ quē diabolus locutus ē ad tollēdā amicitia hoīs cū deo. **T**ertioz ipi diabolo/q³ significat⁹ p⁹ inimicū supseminantē zizaniā vt dicit **M**at. xij. **P**reterea susurratio comparat⁹ detractioni z p⁹umeliē p⁹ecedentiā: q³ excedit eas in grauitate: vt pbat **T**ho. q³ inter bona exteriora p⁹eminer amicus: q³ sine amicis nullus v⁹uere eligi⁹ vt dicit **p**hs. viij. etb. **U**n d⁹ **E**ccl. iij. Amico fideli nulla ē cōparatio. **N**am z **T**heophrastus ait. Quanti ē sine corpus: tanti sine amicis homo. **U**n amic⁹ melior est q³ bonor⁹: z amari q³ bonorari: vt d⁹ viij. etb. **N**ec de Susurratōe.

¶ Sequit⁹ de Proditōe. **I**cesima cōsyderatio est de proditioe. **P**ostq³ autē de detractione z susurratōe diximus: in q³bus est proditio quedam. **C**onsequēt ali qua de proditōe dicturi sumus. **E**st autem maxime h⁹ cōsyderanda triplex proditio. **P**rima est proditio rerum. **S**cū da est proditio personar⁹. **T**ertia est proditio secretorum.

Primū punctum in quo ponit⁹ p⁹ma considerat⁹ o: z est proditio rerum. **C**um quis vici⁹ reuelat res secretas domini vel amici alijs: vt auferant eas: vel etiam cum ad id operat⁹ vt dominus amittat castrum vel ciuitatē: z hoc est graue mortale p⁹ctm quod obli.

Tracta. III. de structorijs. De proditiōe.

gat ad restitutionē omīs inde puenientz
etiam si ipse nullā ide utilitatē consequa
tur regulam Qui occasione dāni dāt
dānū deditse videt. Talis fuit pditio
absalonis contra pīem dauid: sed q̄citi
us recepit ille qd̄ meruit/ habes historiā
ij. Regū. xv. ca.

Scdm punctum in quo ponitur
scda p̄sideratio: 12 est pdi
tio psonaz: vt captant̄ vicz ab inimicis:
sicut Dalila pdidit Sālonē. Judic. xvi.
Sic. ij. Re. xx. Joab osculās amasa euz
pditorie interfecit. Sic. ij. Reg. xi. Da
uid p̄ lras pditorie fecit vziā occidi.

Tertium punctum in quo poni
tur tertia cōsidera
tio: 12 est pditio secretorū. Videlicz cū q̄s
secreta consilia vel cōtractus domini sui
vel ciuitatis reuelat inimicis vel alijs q̄
bus non debz. Prouer. xi. Qui reuelat
arcana pdit fidem amici. Si q̄s tamē cō
tra iustitiam aliqd tractaret in nocumē
tum aliquoz/ nō malefaceret eis reuelā
do: vt possent cauere ab iniust/ nocumē
tis/ modo tamē debito: 7 quātū fieri pōt
sine scandalo: vt ptz. xxiij. q. iij. c. ondir.

Exemplū in Chusi/ q̄ simulās se amicū
absalonis vocatus ad consiliū/ dissipa
uit consiliū achioophel/ qd̄ erat cōtra da
uid: 7 reuelauit ei q̄ secreta erant in cōsi
lio 7 vt sibi pvideret: vt ptz. ij. Reg. xvij.
Deliseus etiam ppha reuelauit regi isrl
secreta regis syrie: de quibz q̄rebat ei no
cere. Hoc tamē habebat ex reuelatione
spūs sancti: vt h̄. iij. Reg. vi. Cum q̄s
aut pcr̄m alicui⁹ notabile occultū mani
festat alijs publice corripiendo siue s̄bi
tus siue platus/ d̄ pditor. Aug. Si oc
cultū p̄cōrē vī publice arguerēd̄ eris
cōreprobr̄ sed pditor. ij. q. i. Si peccau
rit. S̄l̄r si sacerdos occulto p̄cōri dene
get in publico sacramentū corporis Chri
sti pditor est criminis. Et hoc h̄. vi. q. i.
c. si quantū. Et multo magis que habet
in confessione reuelans proditor est. Ex
tra de pe. 7 remis. c. Omnis. Si q̄s etiā
lras clausas alicuius aduertēter aperue

rit/ vt sciat secreta eius/ pditor est: 7 mor
taliter peccat: nisi forte ex subita quadā
leuitate vel ignorancia faciat cum scan
dalū magnū posset inde venire: 7 hoc ni
si legens esset platus eius vel alijs spem
ponens in rati habitatione/ vel nisi esset ma
nifestus aduersarius eius 7 dubitaret ne
aliquid ibi tractaretur contra eū. Nec
de Proditiōe.

¶ Sequit̄ de Cōtumelia.

¶ Tercia prima cōsideratio est
de contumelia dicto d̄ detracti
one 7 susurratiōe q̄ fiunt ocul
te 7 quali proditiōe. Consequēt̄ dicen
dum ē d̄ contumelia: q̄ sit in apto/ quam
sic diffiniūt doctores. Cōtumelia est ex
p̄ssio defectus alterius corā eo p̄ verba
ad ipm̄ de bonorandū. Et elicitur ex ver
bis Isidor̄ li. etymol. vbi ait: Contume
liosus est q̄ velox est 7 tumet verbis iniu
rie. Aliq̄ tñ contumelia d̄ in factis iu
riosis: vt proficiendo lutum in aliquem
vel h̄mōi. Differt aut cōtumelia a conui
tio 7 impropio: qz contumelia est cū re
fertur defectus culpe: puta q̄ est fur vel
h̄mōi. Conuitiū cū refertur defect⁹ pene
s. ex parte corporis: puta q̄ est cec⁹/ clau
dus 7 h̄mōi. Impropiū cū refert̄ defe
ctus indigētie reducēdo ad mēoriā fui
tiū necessitate collatū. Sepe tñ vnū ac
cipit̄ p̄ alio 7 nomine contumelie quod li
bet h̄oz hic intelligi. Est aut de p̄tume
lia triplex faciēda cōsideratio. Prima
est cōsideratio originatiōis. Scda est cō
sideratio distinctiōis. Tertia est cōsyde
ratio compatiōis.

Primū punctū in q̄ ponit̄ cōsyde
ratio originatiōis. Nā s̄m
Thom. 2. 2. q. lxxij. Quis cōtumelia p̄ se
nascat̄ ex ira tanq̄ ex p̄inquo principio
7 hoc respectu finis ire/ qui est vindicta.
Nulla cū est vindicta magis in p̄mptu
q̄ inferre cōtumeliā: ori tñ etiā ex alijs
mediate 7 directe: puta ex supbia 7 inui
dia. Un̄ Prouer. xi. Ubi supbia ibi pru
melia. 7 puer. ij. Q̄s stultū miscet̄ pru
melis. s. v̄ cas alijs iserēdo/ v̄ alijs cō

Tractat⁹. III. destructor ij de cōtumelia. De derisione. Fo. CXII

uitiantibus se intermiscendo.

Secūdm punctū in quo ponit cōsideratio distinctionis: qz potest fieri contumelia tripliciter.

a **P**rimo animo corrigēdi: z sic nō est peccatū: sed opus meritorij. Exēplū in christo qui dixit discipulis suis Luc. vi. O stulti z tardi zc. Exemplū etiam in paulo Gal. ii. O insensati galate. Tamen pro magna vtilitate z necessitate z cum moderatione hmoi oburgationes sunt faciende. b **S**ecūdo animo solatiandi: z tunc si non est in detrimentum honoris: tunc est veniale peccatū/ vt vocando cecum/ stultum z huiusmodi. Si vō ex leuitate z ludo pferret aliquis verbum qd esset contra honorem alicuius/ vel de q existimare posset ipm notabiliter irasci z ad odiū incurrere vel ad graue peccatū/ nō excusaretur a mortali etiam si hoc non intenderet. Et hoc determinatur a Thoma vbi supra.

c **T**ertio animo iniuriadi: z sic est mortale fm Tho. vbi supra. sic enim facit cōtra iusticiam z charitatem. Unde Ebray soho. super Marth. Conuictū pacis et amoris bono nocet z decem milia circū mittit proximo mala z cōtinuas inimicitias operat z christi euellit membra. Nec ille. d **E**st autem contumelia interdum sufferenda patienter. ppter temeritatē vitandā: z maxime cum cōtumelians videret incorrigibilis z nō habes auctoritatē in eum. Proverb. xxvj. Ne respondeas stulto iuxta stulticiam suā/ ne similis ei efficiaris. e **E**st tamen aliquā reprehendēda recedēte scz furore. Proverb. xxvj. Rñde stulto fm stulticiā suā: ne sibi sapiens videatur. Et hoc etiā faciendū est aliquādo ne aliorum profectus impediat quēadmodū dicit Grego. sup Ezech. Quorū vita in exēplo est posita debet si possunt detrahentū sibi verba cōpescere ne eoz predicationē nō audiant qui audire poterant. Nec ille. Et qd dicit de detrahentibz eadē ratione intelligendum est de contumeliantibus.

Tertij punctū in q ponit cōsideratio fm quā cōparationē dicit Tho. ij. q. lxxij. q. Guioz ē ptumelia q detractio: in qtu bz maiorē pceptū primi/ sic z rapina grani ē pceptū qz furtū: qz p eā nō solū inferit in rebus/ sz etiā vergit in qndā psona ignominia. Et q seqt qz ex detestatio ne detractiois/ seqt sat detestatio ptumelie. Et oēs fere ptyderatiōes que adducuntur ad detestandā detractioē/ possent etiā adduci ad detestandā cōtumeliā. a **S**i queris autē de satisfactioe seu restitutione honoris faciēda ptra cōtumeliā an in publico fieri debeat vñ an sufficiat in occulto. **D**icendū q satisfactio debet corrūdere z proportionari offense. Vñ qñ offensa facta ē in secreto/ sufficit recōpensatio in secreto. Vñ vō facta est in publico: debet etiā fieri in publico z iuxta modū z exigentiā offense. Argumentū habem⁹ in paulo cui non sufficit occulte liberari/ sed publice petijt educi z dimitti: vt habet Act. xvj. Nec de cōtumelia. Sequit de derisione.

Tercima septima cōsideratio est de derisione. Nunc de derisione dicturi sumus. Vbi primo notandū fm Thomā. ij. q. lxxij. q. peccata verborū precipue pefanda sunt fm intentionē proferentis. Ideo distinguuntur fm diuersitatem intentionis proferentis. Sicut si aliquis cōuitiando intendit honorē deprimere detrahendo diminuere famā/ z susurrando tollere amicitiam. Irridendo autem profert aliquis malum vel defectum alterius intendēs q ille qui irridetur erubescat. Et si malū illud fm se parū sit/ tunc est veniale. Si vō fm se sit magnū malū z tunc irridendo pferit quasi p ludo: sic aliquē deridere est eū oīno paruipēdere z oīno vilē existimare. Et sic est pceptū mortale grauius etiā q ptumelia: qz maior esse videtur pceptus z de honoratio. Est autem derisio vitanda precipue propter tria. Primo propter ream conscientiam.

Tractatus. III. destructorij. De falso testimonio.

Secundo ppter derisū angustiam. Tercio ppter dei reuerentiam.

Primu punctū in q ostendit quō vitanda est derisio ppter reā pscientiā. Hō em̄ scies pscientiā suā esse reā in multis nō bz vñ debeat alios deri deres sed potis vñ debet flere. Un̄ derisor similis est strutioni/q cū sit aus de formis z mōstruosa sicut dicit Job. xxxix. Deridet equū z ascēsozem eius. Itē silis est simic ad fenestrā sedēri: q cū sit marie irrissibilis cuius posteroza nuda patent trāsēntes irridet. Derisores igit sunt simie diabolice. Itē tales sunt hmōi qui nec derisiones suas in piculis pstituri dimittūt: de quibz ponit mat. la. de vitriaco duo exēpla. Primū est q qdā pnceps habebat hūstrionē secū mare trāsferatē derisionibz sic assuetū: q cū videret periculū sibi z alijs imminere z alijs flerent z rogarēt deūt: tpe incepit irridere dñm suūz dicens: Usqz modo habuistis qpphūm vestrū separatū a meo: hodie autē in cōi cypho habemus bibere. Scdm̄ est. Alius vidēs socios piclitates z flētes ait. Usqz modo pepercistis carnibz vestris falsis: modo nō parcatist: qz tā oportet vos sa-

Scdm punctū in q (ris bibere. ostendit quō vitanda est derisio ppter derisū angustiam. Quāqz enim plus affligitur hō irrisione z ludibrio qz alijs penis. Multi em̄ pzelegerūt mori qz ludibria sustinere. sicut legit de saul i. Regum. xxi.

Tertiū punctū in quo ostenditur quō vitanda sit derisio ppter dei reuerentia/q uise derisum reputat qñ deridetur hō ad eius imaginē factus/z ei⁹ sanguine redemptus. Matth. xxv. Qd vni ex minimis meis fecistis mihi fecistis. Idō grauit̄ punit dñs irrisores. Unde. ij. Parak. xxxvj. Illi subfannabāt nuncios dñi zc. Sequitur: Descendit furor dñi in populū: ita vt nulla esset curatio. Itē Ben. ix. Maledictus est cham: quia patrem derisit. Item Judi. xvj. Philistei illudētes samsoni/subita ruina oppressi

sunt. Itē. iij. Regū. ij. Pueri illudētes heliseo a duobz vrsis subito occisi sunt. Nec de derisione.

Sequitur de falso testimonio.

Falsum testimoniu ppter derisio est de falso testimonio. Et inuidia etiā nōn qz orit falsum testimoniu: vt ptz in iudeis q ex inuidia tulerūt falsum testimoniu cōtra iesum. Est autem falsum testimoniu in triplici differentia. Primo em̄ fieri pōt p dissimulatiōez/scz tacendo veritatem agnitam in iniuriam primi. Scdo per assertionē vicz asserendo agnitā falsitatē vel incertā veritates. Tercio p ipugnationē: vicz ipugnando veritatē agnitā z cōtra cā testādo. Hiero. Uterqz reus z q veritatē tpe necessitatis occultat z q mendaciū dicit: ille qz prio suo nō vult pficere/alter qz mentido ei vult nocere. Nec ille. Tribz autē pcpuis cōsyderationibz oñdi pōt falsū testimoniu esse oino cauendū. Prima est ppter deratio obseruāde obligationis. Scda est ppter deratio imitāde exēplatiōis. Tercia est cōsyderatio detestāde offensionis.

Primu punctū in quo ponit ppter deratio obseruāde obligationis: tā vicz ex lege nature q dicit nō esse aliq faciendū qd nō vult hō sibi fieri/ qz ex lege scripta. Exo. xx. Nō loqris cōtra primū falsum testimoniu. i. iniuriā primi z cōtra iusticiam.

Scdm punctū in q ponit ppter deratio imitāde exēplatiōis. s. scz tōp tā veteri q nōt testamēti q magis voluerit qñqz tormēta sustinere qz a veritate deficere. Heb. xj. Scri ludibria z xbera expri zc. Sequit. Hōēs testimonio fidei pbari in uēti sunt. Et apli dicebāt. Act. iij. Non possum⁹ ea q audiui⁹ z vidim⁹ nō loq. Et ibidē. Virtute magna reddebāt apli testimoniu resurrexitiōis iesu chisti zc.

Tertiū punctū in q ponit cōsyderatio detestāde offensionis q est in falso testimonio. Et apper ex tribz prio qz falsū testimoniu ē marie iniuriatiū. Scdo qz ē aie marie deformatiū.

Tertio qz est ire dei maxime puocatiuū.
 a ¶ Primo igit cit maxime iniuriatiuū
 Nā licet dicit Zsidor⁹. Qui falsū testi-
 moniū pferit tribu plonis ē obnori⁹. Pri-
 mo deo cui⁹ reuerentiā cōtemnit. Secū-
 do iudici quē mentiendo fallit. Tertio
 innocēti quē falso testimonio ledit: z bre-
 uiter oēs ledit q sibi credūt. b ¶ Secū-
 do qz est aie maxime deformariuū. Sūt
 em̄ in falso testimonio multe pcti defor-
 mitates quibz ania deturpāt. c ¶ Pri-
 mo deformitas mēdacij pgniciōsi. Un te-
 nēt ad restitutionē: si prim⁹ inde dānsi
 cetur vt ptz. xiiij. q. v. c. Norū sit. Scōo
 est ibi deformitas piurij qz testes nō ad-
 mītūtū nisi iurati. Tertio est defor-
 mitas iniusticie qz cōtra iusticiā facit. Itēz
 aliqū est expresse cōtra iura: q hoc phibēt
 z valde iuste ad phibendā corruptionez
 veritatis ppter pecuniā. Un dicit Aug.
 q nō licet testi vendere verū testimoniu:
 vt habet. xiiij. q. v. c. Non sane. Potest
 tamen testis recipere expēsas ab eo qui
 eum producit: puta si pro testimonio fe-
 rendo dietam facit vel etiam operaz suā
 z lucrū dimittit z hmoi: vt habet. xiiij.
 q. iij. c. Ucturis. Et vt magis videam⁹
 quō falsum testimoniu deformat animū
 dicimus sane q de christiano facit anti-
 christū. Qui em̄ aduersat veritati aduer-
 sat christo dicēte Job. xiiij. Ego suz via
 veritas z vita. Et Job. xvij. Ego ad b-
 nat⁹ sum z ad hoc veni in mūdū: vt testi-
 moniū phibeā veritati. Falsi ergo testes
 similes sunt iude qui veritatē vendidit.
 Et etiā latroni sinistro q cā impugnavit
 z indeis q contra eam tulerunt testimo-
 niū. Item hoc vitiū facit hominē filium
 diaboli. Diabolus enim fuit primus fal-
 sus testis di. Gen. iij. Nequaqz morie-
 mini. Unde duo falsi testes pducti ptra
 naborb. iij. Regū. xij. dicūt filij belial.
 d ¶ Tertio apparēt detestanda offensio
 falsi testimonij: quia est ire dei maxime
 puocatiuū. Proverb. xix. Falsus tes-
 tis non erit impunitus: z qui loquitur
 mendacia non effugiet. Et super illud

Proverb. xij. Qui novit quod loquitur
 dicit glosa. Qui falsum testimoniu pro-
 fert contra proximum z qui metu pecca-
 torū veritatē celat/iram dei supra se pro-
 uocat. Nec de falso testimonio.

Sequitur de iudicio temerario.

¶ Iccima quarta cōsyderatio est
 v de iudicio temerario. Superi⁹
 diximus de vitijs ex invidia or-

tum habentibus que cōmittūt p lin-
 guam. Nūc dicturi sumus de alijs que
 consistunt in corde scz de iudicio temera-
 rio z de odio. Et primo de iudicio teme-
 rario. De quo sunt faciente tres cōsyde-
 rationes. Prima est cōsyderatio diffi-
 nitionis. Secūda est cōsyderatio offen-
 sionis. Tertia est cōsyderatio detestatio-
 nis. Et fm hoc sunt tria puncta.

Primū punctum in quo ponitur
 cōsyderatio diffinitionis

Ubi notandum q iudiciū temerariū est
 cum quis opus proximi de quo non ha-
 bet sufficienter iudicia ad cognoscendū
 an bonum an malū sit mente sua deter-
 minat seu firmiter existimat esse malum
 Ad cuius pleniorē declarationem no-
 tande sunt tres cōclusiones. Prima est
 vituperande abominationis. Secūda
 est evitāde condemnationis. Tertia est
 notande distinctionis. a ¶ Prima est
 cōclusio vituperāde abominationis: vtz
 q valde abominabile est iudiciū q deus
 ab hoie iudicat: sicut forte qdā iudicāe
 deū iniustū in opibz suis eo q affligit bo-
 nos. Et talibz bz Malach. iij. Dixistis
 Vanus est qui servit deo. Et quod emo-
 lumentū percipimus qz mandatis eius
 obediūmus zc. b ¶ Scōda est cōclusio
 evitāde cōdēnationis: scz p futuro: vtz
 q nullatenus faciēdū est iudiciū cōdem-
 nationis in futuro. Un sup illud Ro. xiiij
 Non amplius autem invicem iudicem⁹
 Dicit glosa. Non repbendamus ea que
 nescimus quo animo flant/vel etiam si
 appta sint nō ita repbendamus: vt de sa-
 nitate desperem⁹. Nec ibi. Et fm Ale-
 xandrū accipit ibi repbendere p iudi-

Tractatus. III. de structorū. de iudicio temerario.

care. Et. xj. q. j. c. Sacerdotib. dicitur. Nescimus quis in terribili dei iudicio q̄lis sit futurus. Et enim paulus egregi⁹ p̄dicator ait: Nolite ante t̄ps iudicare. c. Tertia est conclusio norande distinctionis: viz q̄ iudiciū a suspiciōe distinguat/ vt declarat Alexan. ij. p. sū. qz suspicio dicit acceptio vni⁹ p̄ris cū formidine alterius. Iudiciū vero est certa sentētia. Tū glossa Aug. sup̄ vba illa. j. Cor. iij. Nolite aū t̄ps iudicare. ait. Si suspiciones vitare nō possum⁹: qz hoies sumus iudicia t̄s aut sentēcias diffinitiuas cōtinere debem⁹. Nec ille. Aduertendum aut q̄ suspicio potest esse malum culpe z malū pene. Malū viz culpe ppter inordinatā volūtate iudicādi de alio: qd nō expedit nec de alioz occultis malum suspicari. Malū vō pene esse pōt ppter p̄nitentē male opinādi de primo. Hoc em̄ pcedit ex corruptione nature humane.

Secūdm punctū in q̄ ponit⁹ consideratio offensionis. Ubi considerandū qualis sit offensa temerarie suspicionis z iudicationis. Ubi norandū q̄ iudiciū considerari pōt q̄tū ad r̄plicē circūstantiā s̄m quā contingit ipm̄ esse temerariū. Primo q̄tū ad circūstantiam suspicionis. Secūdo q̄tū ad circūstantiam signatiōis. Tercio q̄tū ad circūstantiā affirmatiōis. a. Primo igitur cōtingit iudiciū esse temerariū ex circūstantia suspicionis. Tū norandū s̄m Tho. ij. q. lxx. ar. iij. q̄ triplex est grad⁹ suspiciōis. b. Primo est cū q̄s ex leuib⁹ iudicijs incipit dubitare de bonitate alicui⁹. Et hoc est veniale pertinens ad tentationē humanā: sine qua vita ista agnō pōt vt habet in glossa sup̄ illud. j. Cor. iij. Nolite ante t̄pus iudicare. c. Secūdo est cū q̄s p̄ certo maliciā alterius existimat ex leuib⁹ iudicijs. Et hoc si sit de aliq̄ graui est mortale p̄ctm̄: qz nō est sine p̄ceptu primi. Cū enim quis alium contemnit vel odit: facile opinat⁹ malum de ipso. Aug. Certum est q̄ de malo incerto neminē iudicārē quē tanq̄

meipm̄ diligerē. Et Lbryf. li. de cōpunctiōe cordis. Si quid boni dicat de inimico nō credis: si autē quid mali hoc non solū credit s̄ confirmat. d. Tertius grad⁹ est cū aliq̄s inder pcedit ex suspicionib⁹ ad condēnandū aliquē: z hoc directe ad iusticiā pertinet vñ est mortale p̄ctm̄. Tū. xj. q. iij. c. Graue. dicit. Graue satis est vt in re dubia/certa det sentētia. e. Secūdo contingit iudiciū esse temerariū ex circūstantia signatiōis. Nā s̄m Alexan. ij. par. sum. tria sunt genera signorū que etiā habentur in glossa. ij. q. j. c. j. Signū temerariū. Signū pbabile. Signū violentū. Signū temerariū est vbi nulle vel pauce apparent circumstantie male. Tū Lbryf. in quodam sermone dicit. Sunt quidā perversi qui de omnib⁹ male iudicāt. Dicūt em̄ si q̄s studet z vacat humilitatis hypocrisis est/ si recreationi gulosus est/ si societati secularis est/ si simplicitati fatuus est/ si aliorū correctioni p̄sumptuosus est/ si filitio z pagi simulator est. Nec ille. g. Si signū pbabile est vbi sunt multe apparetie mali z pauce boni/ sicut cū iuuenis gradē⁹ z san⁹ ieiunia p̄cepta nō seruat. Et ex tali signo malū iudicare p̄ctm̄ est: s̄ nō ita graue vt primū. Nā veniale est q̄d iū stat in suspiciōe: si vō pueniat ad firmā assertionē cū p̄inacia presumitur esse mortale. h. Signū autē violentū est cum nulle apparēt cause boni z temalit⁹ vt cū reperit⁹ suspectus cū suspecta/ nudus cū nuda in eodē loco. Nam hoc inducit cōdemnationē tanq̄ sufficēter probat⁹: vt habet. xxxij. q. j. c. Dicit dñs. Ubi est ergo signū violentū iudiciū nō est p̄ctm̄. Sic salomō iudicauit de filio meretricis/ vt h̄. iij. Reg. iij. i. Tercio cōtingit iudiciū esse temerariū ex circūstantia affirmatiōis. Ubi norandum q̄ in his in quibus est violenta probatio affirmatiū iudiciū sine peccato fieri potest s̄m Alexan. vbi sup̄. In his etiam que sunt manifesta possumus iudicare. Unde de reg. iust. c. Estote misericordes

82. Quod em̄ scriptum ē. Ex fructibus eorū cognoscetis eos; De manifestis dictum est q̄ nō p̄r bono anio fieri; vt supra/blasphemie/surta/ebrietates & illia de q̄bus p̄mittitur nob̄ iudicare. Uerū aliud est aliena facta subtr̄ & curiose inuestigare: aliud eo q̄ manifesta sunt & mala illa p̄denare. Prīmū est rep̄hensibile. Propterea Ber. ait. Noli esse aliene vite aut temerarius iudex aut curiosus exp̄lorator. Decille. Scdm̄ vō est nō sit malū: tamen ita faciendū est vt proximū peccatori compassio habeat. Sed heu heu sicut dicit Seneca lib. ij. de ira. Aliena vitia ante oculos habem⁹: a tergo nostra. Et Martialis cocus. Ad fr̄s culpam aquile tu lumina portas. Et Ber. Multa multa sciunt & seipsos nesciunt. Alios inspicunt & seipsos deserunt. Et Aug. li. confes. Curiosum ē genus hūanum ad cognoscendū vitam alienā: desitiosum ad corrigendū suam. Sed vt dicit Cuius li. ij. inf. questi. Propter stultitiam est aliorū vitia cernere & suorum obliuisci. Ideo Mart. viij. Quid tu vides festucam in oculo fr̄is tui & trabem in oculo tuo nō vides. Un̄ dicit Ber. Caue serue dei etiam quē imitari nō vis dīnare. Caue aliene cōuersationis esse curiosus exp̄lorator aut temerari⁹ iudex etiam si perperam actum deprehendis/ nec sic iudices proximum. Magis aut̄ excusa intentionē si opus nō potes: puta ignorantia: puta surreptionē: q̄ si oīno oēm dissimulationē rei certitudo recusat suade isto modo tibi ipsi & dicito ap̄ te: Ue hominē fuit ista tentatio. Quid d̄ melius fecisset: si accepisset in me simile potestatem. Decille. Unde signum bonitatis est in hominē non iudicare proximos. Gregorius. Quantū vos in bono proficitis: tantum etiam bona de alijs sentitis. Et Chrysostomus sup̄ Mattheum Omnis homo fm̄ se existimat alterum. Ideo Eccl. x. Stultus in via sua ambulans cum nō p̄se sit insipiens omnes stultos existimat. Et Seneca in libro d̄ mo-

ribus. Hoc habet om̄is affectus: vt in q̄ ipse insanit ceteros putet insanire. Decille. Iudicare q̄ primos in malū/signus est pueri cordis & prauū. Bñ aut̄ sentire de alijs / signum est bone p̄scie sue boni animi. Exemplū reale. Aranea & apis vident sup̄ florē: & succū quē inde extrahit apis p̄uertit in mel dulce: sed aranea succū quē inde extrahit conuertit in venenū. Sic boni q̄ vident & audiunt cōuertunt in mel. i. in bonum. Sed mali conuertunt in venenum. Et Chrys. super Mar. Sicut difficile est aliquē suspicari bonū q̄ malus est. Decille. R. Nota dum ē itaq; circa predicta salubre documētū: vt vici in his q̄ sunt dubia aut q̄ ad factū aut modū faciendi: puta q̄ animo fiant: semp̄ meliorem existimemus. Iuxta regulam quē ponit in glosa Ro. xij. super illis v̄bis. Qui nō manducat manducantem non iudicet. Ubi d̄. Dubia sunt in meliorem partem interpretanda. et. xxiij. distin. ca. Habuisse. In rebus ambiguis absolutum non debet esse iudicium. Et sicut dicit Thom. Melius est q̄ aliquis frequētius fallatur habēs fidem bonam de hominē malo: q̄ q̄ rari⁹ fallatur fidem habens malam de bono: quia ex isto fit iniustitia alicui: nō autem ex primo. Ideo Seneca libro. iij. d̄ beneficijs/ait: Sanctius est prodesse etiam malis propter bonos: q̄ bonis deesse propter malos. Ideo lex etiam fauet vt patrias porius nocentē absolui q̄ innocentem p̄demnari. ff. de penis. c. Absentez. in principio. I. Et si infes quia debet homo diligere proximū sicut seipm̄: sed circa seipm̄ debet homo dubia in peiorem partem interpretari: fm̄ illud Job. ix. Verebar om̄ia opa mea. m. Responderet Tho. q̄ interpretari aliqd̄ in deteriorē vel meliorem partē cōtingit dupliciter. Uno modo per quandam suppositionem: & sic cum debemus aliquibus malis adhibere remediū siue nris siue alienis expedit ad hoc: vt securius remedium

Tracta. III. de structorijs. De iudicio temerario

opponat q̄ supponat ad id q̄s deterio: q̄ remediū q̄s ē efficac̄ cōtra deterio: est etiā efficac̄ p̄tra min⁹ malū. Alio mō dis finiedo siue determinando. Et sic in rez iudicio debet aliq̄s niri vt interptet vnū q̄s fm q̄ est. In iudicio autē psonaz vt interptetur in melius. Nec Tho.

Tertiu punctū in quo ponitur cō syderatio detestatiois siue enitrationis. Appet q̄ppe detestandū z fugiendū esse iudiciū temerariū ex triplici cōsyderatiōe. Prima ē syderatio p̄prie p̄ditionis. Scōa ē syderatio dubie dispositionis. Tertia ē syderatio diuie iniuriatiois. a **Prima** igit̄ syderatio p̄prie p̄ditionis. s. p̄prie p̄scie q̄ multoz est p̄cia p̄tōp. Jo b̄ Rom. ij. Inexcusabil es o hō ois q̄ iudicas. In q̄ em̄ alium iudicas teipm p̄demnas: eadē em̄ ags que iudicas. Debet igit̄ hō quantū p̄t semp melius de alijs sentire q̄ d̄ seip̄o. Exemplū. Legimus q̄ sanctus fr̄ Leo soci⁹ bri Fr̄acisci dū infirmaret in loco sancte marie de angelis vidit in visiōe multitu dinē fr̄trū p̄cessionat̄ incedentiū. Inter quos vidit vnū a cui⁹ oculis radij p̄cede bant lucidissimi. Et q̄rens ab vno illorū q̄s esset. Ille audiuit q̄ erat fr̄ter Bernardus de q̄nta valle p̄mns socius beati fr̄acisci q̄ semp de his q̄ videbat i alijs in melius iudicabat. Qū enī videbat aliq̄s male idutos dicebat sibi p̄st. Isti melius fuant paup̄ratē q̄ tu fr̄ter Bernardus. Cum vō inspiciebat diuites preciosa indumēta deferētes: cordis cōpunctione dicebat. Forsan illi sub vestib⁹ de licat̄ hūilliores sunt q̄ tu fr̄ter Bernardus. Ac p̄ hūc modū semp de alijs sentiebat. His vō dictis visio disparuit. Item ex vitaspa. Interrogauit ioseph abbatē pastore dicens. Dic mihi quō monachū faciā. Cui senex. Si vis redē inuenire in hoc seculo z in futuro in oi causa dic. Quid ego sum? Et neminē iudicas. Itē in vitaspa. Cum q̄dā fr̄ter peccasset in congregatiōe z argueret̄ ab alijs iuit ad abbatē antoniū. Fr̄es autē cū sequentes

z reducere cū volentes exprobrabant ei culpā suam quā ip̄e negabat. Abbas autē p̄funci⁹ talē retulit parabolā in cōspectu fr̄trū. Vidi in ripa fluminis hominē vsq̄ ad genua in lūno demersū. Venientes autē q̄dam vt eum porrecta manu extraherēt vsq̄ ad collū se misererūt: quo cōpūcti ad cenobiū dictū fr̄em redierūt. Tūc de eo dixit br̄s Antonius. Ecce hō q̄ p̄t anias in v̄itate saluare.

Scōa est cōsyderatio dubie dispositionis tam respectu futuroz q̄ p̄ntium. Respectu futuroz q̄dem: q̄z p̄ssim⁹ ē hodie: forsā cras erit optimus z ecōtra. Ideo dicit apl⁹. Qui stat videat ne cadat. Exempla. Paulus subito factus ē delupo agnus: vt b̄ Act. ix. Et martheus de publicano apl⁹: vt b̄ Matth. ix. Et ecōtra iudas de ap̄lo quasi diabolus. In vitaspa. Cum q̄dam p̄f videbat aliquem grauiter peccantē flebat dicens. Ne mihi dñet q̄ q̄s iste ē hodie: forsā cras vel deterio: sum futur⁹. Respectu etiam p̄ntiū est incertitudo: z dubietas maximē respectu int̄tionum z affectio num cordis. Ideo b̄ Joan. viij. Nolite iudicare fm facies. Multa p̄fecto q̄bz multis imponunt q̄ vera non sunt. Exemplū in vitaspa. de quadā puella q̄ s̄b habitu monachi in monasterio vixit longo tpe hoc alijs ignorantib⁹: z vocabat̄ fr̄at marinus: cui impositū est q̄ quandā iu uenculā imp̄gnasset: q̄s etiam patienter longo tpe p̄niam agens vsq̄ ad mortem sustinuit: sicq̄ factus esse credebant alijs quousq̄ post mortē comperz est q̄ mlier esset. Est aliud exemplū in vita Joānis elemosynarij: de monacho eunucho diucente mulierculā bebezā ad hoc: vt fieret christiana z vestiret atq̄ instrueret in cenobio monialiū: qui plures appeben sus est z flagellatus atq̄ incarcerat⁹ ab aliquib⁹ cristianis illū esse fornicariū. P̄z q̄ q̄m sepe fallitur humanū iudiciū. c **Tertia** est cōsyderatio diuie iniuriatiois. Qui em̄ sic alios iudicat iuriā facit sūmo iudici cui soli p̄riet

iudiciū de occultis. Ro. xiiij. Tu qd iudicas frēm tuū: Dēs stabim⁹ ante tribūnal christi. Et Hier. xviij. Prāuū est cor hoīs ⁊ inscrutabile quis cognoscer illō: Ego dñs scrutās cor ⁊ probās renes qui do vnicuiq; sū viā suā. Jō etiam dicit paul⁹. j. ad Co. iij. Nolite añ tps iudicare qd ad vsq; veniat dñs q ⁊ illuminabit abscondita tenebrarū ⁊ manifestabit cōsilia cordiū. Hec de iudicio temerario.

Sequitur de odio.

Jesumaginta cōsideratio est de odio. Nūc restat vt i hac pre de odio dicam⁹. Ubi p̄mo notandū qd nihil omnino est obediēdū nisi p̄c̄m vel p̄pter peccatū qd solū est diuine volūtati cōtrariū ⁊ quo solo debonoratur deus. Sicut ergo deū sup oīa vili gere debem⁹. sic ⁊ p̄c̄m odire sup oīa. Ps. Qui diligit dñm/odire malū. Et iter. Nōne oēs q odērē te dñe oderā zc. Ubi Cassio. Perfectū odiū ē hoies diligere ⁊ eorū vitia semp horrere. Est autē odiū triplex vitiosum ⁊ detestabilē. Primum est odium sui. Secundū est odiū dei. Tertium est odium proximi.

Primū punctū in quo ponit⁹ odiū sui scz q̄tū ad partē rationālē: de quo dicit psal. Qui diligit iniquitatē odit animā suā. Et tale odium reperit⁹ in q̄libet peccato mortali. Odium vero sui q̄tū ad partis sensitivē inclinātionē in delectabilia inordinata est vitiosum. Job. xij. Qui odit aiām suā in hoc mūdo/in vitā eternā custodit eam. Greg. Tūc bñ aiām nostrā odim⁹ cū ei⁹ carnalib; desyderijs nō acquiescim⁹: cū ei⁹ voluptatibus reluctamur.

Scdm punctum in quo ponitur odiū dei. Ubi primo notandū sūm Tho. ij. q. xxxij. qd cū deus p̄ essentia sit ipa bonitas q nō pōt volūtati hūane p̄trariari. Jō impossibile est qd deus quo ad essentia odio habeat: s; tñmō in aliquib; suis effectib; q repugnāt inordinare volūtati. Et sūm hoc pōt deo tripliciter haberi odio. a Primo in

q̄tū phibitor p̄c̄torū q scz vellēt aliq facere. Ps. Qui oderūt te extulerūt caput scz p̄ inobediētiā. Et Ero. xx. Ego sum deus de⁹ tu⁹ for⁹ zelotes visitans iniquitatē patrū in filios in tertiā ⁊ q̄tā generationē eorū q oderūt me. b Scdo in q̄tū inflictor aduerso p̄fic odiū dei dñi nati de q̄b; psal. Supbia eorū q te oderūt ascēdit semp. Multi tñ odiunt penas q nō odiūt deū: s; tolerāt eas patienter p̄pter dei reuerentiā. c Tertio in q̄tū impeditor cupitorū. Ps. Oderunt me grati. Omōsunt q murmurāt p̄tra deū cū nō p̄se succedit eis qd volūt: qd tñ vt plurimū p̄tinet ad maximū dei beneficium. Tñ. ij. Mach. vi. Nō sinere peccatorib; ex sentētia agere. i. sūm eorū desyderiū: magni bñficii iudiciū est. Est autē odiū dei maximū p̄c̄torū qd opponit dilectioni dei q ē optimū op⁹ hoīs. Optio em̄ opponit pessimū sūm p̄m. viij. et bñ.

Tertiū punctū in quo ponit⁹ odiū proximi: qd etiam semp est p̄c̄m mortale: qz ē p̄tra p̄ceptū de dilectione p̄mi. Jō. j. Job. iij. Qui odit fratrem suū homicida est. s. aie sue. Ex triplici autē causa qd solet odio hñe p̄mū. a Primo ex rōne displicētie veritatis. Theren. Veritas odiū parit. Sic achab rex israel dicebat de michea p̄pheta. iij. Reg. xxiij. Ego odi eū: qz nō p̄phetat mihi bonū s; tñm malū. Sic sedechias i carceravit hieremiā: qz in v̄itate arguebat eū: vt habet Hier. xxxij. et. xxxij. Tales odio hñt diligētes se. Cuius rationē assignat saluator Job. iij. di. Qis q male agit odit lucez. De talib; dicit Osee. v. Odio habueſt corripierē in porta loqrē p̄fecte obomiat⁹ sū. b Scdo rōne displicētie bonitatis: qz eo ipso q mali sū honos videre vel de eis bona audire nō p̄t: qz procedit ex inuidia: s; de ioseph d; Ben. xxxviij. Oderāt eū frēs eius: nec poterāt ei qd pacifice loq. Et Ero. iij. Oderāt egyptij filios israel. c Tertio rōne displicētie recepte penalitatis. Qdiunt em̄ multi p̄ximos p̄pter displicentiā

Tractatus. III. destru. De ira.

Concepta ex aliqua iniuria recepta: sicut
absalon odiebat amon fratrem suum propter
oppressionem sororis sue thamar: ut habetur
ij. Re. xij. Sic elau oderat iacob: quia ab-
stulerat paternam benedictionem: ut habetur
Gen. xxv. qd tunc iacob iuste fecerat. Est
autem peccatum istud mirabiliter multiplicatum.
Nam vir homines odium semel acceptum voluit
dimittere. Unde notandum est illud qd ait:
Aug. li. de psalterio vitiorum. Quid ait. Ab-
sit ut illi ames quem i oibz pertratum habes
qd tibi derogat: qd tibi insultat: qd te pertraxit
exasperat: qd tibi peccata tua propter qd te di-
ctis et opibz se puenire festinavit: nisi cum ti-
bi invideret nequius se tibi ita pferret. Ne-
ra charitas ruder. Nunc qd hec qd narras
odio habenda sunt in homine. Propterea non
est amanda imago dei in homine: sicut ipse qd
in cruce posuit inimicos dilexit: et ante cru-
cis tormentum admonuit dicens. Diligite
inimicos vestros benedicite his qd odit vos
et orate pro persequentibus et calumniantibus vos ut
sitis filij patris vestri qd in celis est. Et si-
cut per salomonem et apostolum dicitur. Si esur-
rit inimicus tuus: cibus illi: si sitit potum da
illi: bene enim facies coegeris carbonem ignis
super caput eius. Qui sententia apostoli ex proprio
subiicit. Noli vinci a malo: sed vince bono
non malo. Nec tibi. Et certe sic dicit boetius
lib. de pso. d. Apud sapientes nullus
prius locus odio relinquitur. Nam bonos qd
nisi ita tristissimum odit. Malos vero odisse
ratione caret. Nam sicut corporis languor: ita vi-
tiositas quasi quidam morbus est animae:
cum tamen egros corpore minime odio sed miseri-
cordia dignos arbitremur. Nec ille. Ad
decedendum autem et cavendum odium: valent psychode-
rationes qd superius posite sunt circa charitatem
dei et primi. Nec de invidia qd busda filia
b. ci. Sed de ira qd est tertium vitium capi-
tuli. Iestimata est psychoderatio (tale
v est deira. Post invidiam de ira di-
citur sum. Sicut autem dicit Cas-
sio. super illud psalmi. Domine in furore tuo
arguas me etc. Ira est motus animi con-
citatus ad penam puocans inferendum. De
qua sunt ad presens tres faciende consyde-

rationes. Prima est psychoderatio distin-
ctionis. Secunda est psychoderatio decretatio-
nis. Tertia consyderatio remediatio-
nis. **Primum** punctum in quo ponitur consyde-
ratio distinctionis. Est cum
triplex ira. Prima est ira excusabilis. Se-
cunda est ira laudabilis. Tertia est ira vi-
tupabilis. a. **Prima** est ira excusabi-
lis sicut illa qd plerisque evenit ex naturali
inclinatio: non procedens ultra finem mor-
tali: et hec nullius culpe a doctoribus existimatur.
Nam teste pho: **primum** morus non sunt in po-
testate hominis. b. **Secunda** est ira laudabi-
lis: scilicet ira per zelum qd non pergit ratione offen-
sionis divine. Et hec dupliciter. Aliqua
de offensione propria. Unde super illud psalmi. Ira-
scimini et nolite peccare etc. Dicit quidam glo-
sa. Irascimini vobismetipsis de peccatis
peccatis qd est penitere: et amplius nolite pec-
care: qd dicitur in cordibus vestris. i. de his qd tra-
ctatis in corde per spirituales nequias: et in cu-
bilibus vestris. i. de his qd voluit in carnali-
bus delectationibus: de his in quibus oibz copugni-
mini penitentia. c. Aliqua de offensio-
ne aliena sic irascitur est moyses pro idolo-
latras. Exo. xxxij. Et helias pro sacer-
dotes baal. iij. Re. xvij. d. **Tertia** est
ira vitupabilis. Ubi notandum secundum Bleram. in
ij. par. sum. et Thoma. ij. q. cly. Notum
est potest tripliciter esse inordinatus.
Primo ex parte mali qd appetitur. Tunc enim
est peccatum mortale quoniam qd appetitur iniuste
vindicta secundum deliberatam rationem vel cuius
appetit vindicta inferri non secundum legitimum
modum: puta a se vel ab alia persona privata
vel etiam si appetitur alterius puniri a iudice
non propter bonum iusticie perservandum sed pro-
pter malum eius qd sibi nocuit ut ex eo satietur.
Et quodlibet horum est mortale: quia propter cha-
ritatem et iusticiam. Si autem tale malum appe-
teretur non deliberate sed secundum subito motum
vel etiam si deliberate appeteretur paruum
malum ei inferri non esset peccatum mortale
sed veniale. e. **Secundo** potest motus ire esse
inordinatus ex parte modi quo quis
interius irascitur: puta si ardenter irascatur ita
q ex vehementia ire decidat a dilectione

dei et primi: tunc est mortale. Aug. i regu-
la. Ne ira trāseat in odiū et trabē faciat
festuca et aīaz faciat homicidā. f. C Ter-
tio ex pre facti exterioris: et tūc ira vitium
est mortale: cū qd ex ira inducit ad crimi-
nalia/ vel cū qd ex ira oīderet signa odij:
et ex hoc scandalizaret notabilr primos.
Alias aut ira est pccm veniale vt accidit i
quotidiana ira eoz qd curā gerūt domoz
ppter qd dñs dixit marthe Lu. x. Sollici-
ta es et turbas erga plima rē.

Scdm punctum in quo ponitur
consideratio delectationis.
Est aut ira triplex delectanda pcpue tri-
plici rōne. Primo rōne turbationis. Se-
cūdo rōne pcpitationis. Tercio rōne dfoz
maritōis. a C Primo rōne turbationis
Turbat em oēs potētiās anie pō. Tur-
batus ē in ira oculi me. Et Breg. Per
iram sapia amittit vt qd vel quo ordine
agendū sit oīno nesciat. Idem. v. mora.
Ira deuictus ad apram mor instantā de-
ducit rē. Sequit. Nātre sue stimulat
centum cor palpitāt/ corp tremat/ lingua
se ppediat/ facies ignescit/ exasperat oculi
li/ nō recognoscunt notū/ ore qdem fmo
nē format: sed sensus qd loquat ignorat
Hec ille. Patet aut iracundi infania p-
cipue ex tribz. b C Primo qz delectat i
eo qd est de se tristabile. Jō ira habet pe-
nā annexā. C Scdo qz pontē diuine mi-
sericordie sibi frangit: et piclirat cū velit
impedire primū: et tñ nihilo minus pōt
venire ad deū contra ipsius irati volun-
tatē. s. si peniteat. Jpe aut q vindictā q-
rit in piculo manet vt ei eneniat qd dicit
Jāc. ij. Judicium sine misericōdia fiet ei qui
nō fecerit misericōdiam c C Tercio qz sicut
dicit Aug. De aliena pena qrit sibi me-
dicamentū: et acquirit sibi grande tormen-
tū. Preterea pluf qz stultus est iracundus
qz cū sit in manu creditorū crudelissimo-
rū i carcere pessimo pctōz odit sibi pū-
cienres aur/ argentū et lapides pcciosos
qd qd pōt se redimere a carcere et coronā
sibi celēstē fabricare. Pā. Supra doctū
meū fabricauerunt pctōres. i. demōes vl

psecutores coronā. s. ppetuam si habue-
ro parietiam. d C Scdo appet ira de-
testanda rōne pcpitationis: qz ppter ve-
bementiā ire pcpitat homo in mltā ma-
la. e C Primo in iustitie obliqatē Jō
dicit Bze. q cum iudex est in ira nō debz
tūc iudicare snialiter: qz sicut dicit. xj. q. iij.
c. illa. Cōmōtiōis sue tpe mēs iustū pu-
rat omne quod fecerit. f C Scdo ira p-
cipitat in opis crudelitatē: qz vt dicitur
Eccl. xxij. Ira non habet misericōdiam neqz
erumpens furor. Tñ de alexandro ma-
gno legitur multū furibundo: vt refert
Sene. in lib. de ira: q ira succensus occi-
dit milite sibi charissimū: de quo postea
ira digesta ira doluit: q quasi seipm occi-
dere voluit. Est etiā exemplū de Saul q
iratus cōtra dauid bñficiū eius oblit
pluries qsiuit eū occidere: vt bñ. i. Reg.
xviij. g C Tercio pcpitat aliq irat
hō seipm in morte. Exemplū. ij. Re. xvij
de achitophel q ex indignatiōe suspēdit
seipm. Jē narrat Aug. in li. de ci. dei: d
Silla cōsuler hominū: q pira cū tur-
bulentissimū esset: fracta est sibi vena san-
guinis in corpe vnde mortuus est. Tñ
etiam videmus q animalia iracunda ve-
canis q de facili mordet et latrat sunt bre-
uis vite. h C Tercio appet ira de-
stabilis rōne deformationis: qz multum
deformat hoīem q fm naturā est animal
mansuetū. Tñ hoīem demonibz assimi-
lat. Nam de demone dicit Apoc. xij. Ipse
draco magnus et rufus hñs irā magnā.
Et in vita Joannis elemosynarij legit:
q ipe dicebat angeloz nullatenus est li-
tigare: hominū est altercari: s. statim re-
conciliari: sed demonū ē litigare et irasci:
et diem transire sine reconciliatiōe. Ira-
cundi itaqz qz demonibz siles sunt iō cū
demonibz tandē in infernū descēdūt euz
armis suis: vt dicit Ez. xxxij. qz. s. armati
odio et mala volūtate moriūt. sic narrat
mgr iacobus d qdā comite/ q cū in ungere
et morere et dicere ei ab iungere Par te
cū cū habuissz guerrā cū qdāz vicino suo
credidit q rogaret de pace faciēda cū eo

Tractatus. III. de structoriū. De maledictione

Cū aut totis viribz reclamaret z tradideret facie de paci illa traditioe spm exbalauit. Et sic cū odio z ira armat⁹ malitia ad infernum descendit.

Tertium punctū in q̄ ponit cōsideratio remediatio. nis. Sunt aut maxime notāda cōtra irā tria remedia. Prīmū ē meditatio dñice passiōis. Scdm cōsideratio notāde ope ratiois. Tertiu ē sberactio cauēde occasiōis. a **Prīmū** igit remediū est meditatio dñice passiōis: qz sic dicit Greg. Si passio saluatoris ad mēoriā reuocet nihil ē tā dūx qd nō ēq̄ aio tolleret. Ad b etiam faciunt exēpla scōz apłorum z martyz. b **Scdm** cōsideratio notāde opationis vitz fm Gre. y. moz. **Uti** alienos excessus aspicim⁹: nra in dñe excellimus delicta cogitem⁹. Cōsiderata em infirmitas pñat: mala nobis excusata aliena. Patientē q̄ppe illatā iniuriā tolerat q̄ pie meminerit q̄ fortasse adhuc habeat tolerari. Nec ille. Est ḡ de rōnis dī cramine: q̄ hō q̄ vult sibi ignoscere deo i magnis offensis velit etiā ipse ignoscere primo i quibz: qz vt dicit Aug. Inuolūta talē indulgentiā acceperunt est a dō q̄lem ipse dederit primo. c **Tertiu** remediū est sberactio cauēde occasiōis cuius modi sunt pba dura: z alia q̄ magis accēdunt irā. Tū in vitaspa. Cū abbatimoy si dicta fuisset magna p̄tumelia: interrogatus si fuisset iratus rēdit illd pō. Turbatus sum z nō sum locut⁹. Cauendū ē tñ ne qd iō taceat cōtra dure loquentem z turbatū vt ex taciturnitate sua illū magis accēdat: qz hoc malū ēēt: s; pot⁹ loquēdū ē cū mansuetudine. Proverb. xv. Rissio mollis frangit irā: sermo dur⁹ sufcitat furore. Nec de ira.

Sequitur de maledictione.

¶ Icesima septima cōsideratio est de maledictioe. Maledicere p̄ ut ex ira nascit⁹ ē malū dicere cui affectu desiderariuo: vitz p̄ pba optatiui modi. Est aut cōsideranda ad pñs triplex maledictio. Prīma ē maledictio na

ture irrōnalis. Scda est maledictio creature intellectualis. Tertia est maledictio nature diuinalis.

Prīmū punctū in q̄ ponit maledictio nature irrōnalis sicut cū qd maledicit terre/arboribz/ z huiusmodi. Ubi notandū fm Tho. 2. 2. q. lxxvi. q̄ maledictio creature irrōnal⁹ potest fieri tripl^r. Uno mō ad creaturā referendo in q̄tū scz est creatura dei. Et b ē mortale pñes ad blasphemā: hoc ē em detestari deū in illo ope suo. Alio mō ad ipam creaturā fm se: vt qz aliqd brutūz nō mouetur vbi vult hō/vel sibi nocet z hōmō ex q̄ irascit appetēs sibi penam: s; hoc est vanū z ociosum z pccm veniale. Tertio mō referēdo ad hōiem ad quē talis creatura ordinat⁹. Sunt aut creaturę irrōnales ad hōiem ordinate tripl^r.

a **Uno** mō p modū sbuentionis. Et hoc mō Gen. iij. de⁹ maledixit terre vt p eius sterilitatē puniret hō. Hoc mō aut maledicere creature irrōnali ex malinolētia ad possessore eius esset mortale: qz cōtra charitatē. b **Alio** mō p modū signatōis in q̄tū ea q̄ sunt circa irrōnalia signat⁹ ea q̄ hōibz eueniūt. Et sic dñs maledixit siculnec. Mat. xxi. ad signandū reprobationē iudeoz in q̄b erant folia cerimoniaz sine fructu meritoum. Sic etiā mōres gelboe maledicti sunt a dauid vt nec ros nec pluuia stillaret sup eos: vt bñ. ij. Re. j. fm Greg. expositio nē ad signandū q̄ in monte superbie vbi corruerunt fortes isrl: angeli mali z pmi parentes/nec ros gfe/nec pluuia descēdit a deo. c **Tertio** mō p modū contriuentis. s. epis vel loci. Et sic iob maledixit dīci in qua natus erat ppter culpā originalem quā cōtraxerat: ita q̄ illa maledictio nō arguit in eo aliquam impatentia: sed tñ explicat q̄ die qua natus contraxit originālē culpā: q̄ radix est omniū passiōū quas i hac vita patimur. Sic etiam de hoc dicit Greg. iij. moz. Non est illa maledictio ira cōmoti: sed doctri na tranq̄lli. Dies ḡ i qua nat⁹ ē designat

oē tps mortalitatis. Pereat g dies in q
natus sum. i. deficiat tempus mortali-
tis z appareat status eternitatis. Nec il-
le. Sic etiam ad istam intelligi pōt Da-
uid maledixisse montibz gelboe ppter ce-
dem ppli isrl que a Philisteis facta est in
illo loco.

Scdm punctum i quo ponit ma-
ledictio creature intel-
lectualis q est triplex. a **C** Prima ē infer-
nalis q est diabolus cui in qstū est creatu-
ra: z qstū ad naturā suā nō licet male-
dicere: sūm qo culpa; q est in eo maledicti
pōt: seu etiā vt dicit Alex. psona sua vt ē
causa pccī z deformata p pccm. A male-
dictioe digna: qz pccm in se nō est illō qd
punit: sed p quo punit. Qd autē dicit Eccl.
xii. Cū maledicit impi⁹ diabolū; male-
dicit ipse aīam suā. Hoc ē qz cū pccōz ma-
ledicit diabolū ppter culpā: sūm rōne ostē-
dit se maledictioe dignū: cū in culpa ma-
net. Quāvis autē pdicto mō liceat male-
dicere diabolo: cauere tñ debem⁹ qz si ex
leuitate vel ira fiat pccm est: sicut cōiter
accidit. Tñ ab hoc abstīere docemur exē-
plo archangeli: de quo in epla Jude: Cū
altercaret michael cū diabolo d corpore
moysi nō est ausus i eū iudiciū iferre blas-
phemiē: qnto magis nos ab oī maledictio
abstinere debemus. Air Hiero. sup hoc
vt patet. xxiij. q. iij. c. si g. Altercatio au-
tē illa vt dicit glosa erat i qz deo volente
post mortē moysi ignorat vbi sit corpus
eius: et diabolus volebat vt sciret vt sic
traheret pplm ad idolatriā: sed angelus
phibebat: nec tñ fuit ausus maledicere
diabolo licet certe maledicēdus: vt dicit
Hiero. vbi s. b **C** Scda creatura itel-
lectualis est terrestris. s. hō cui maledi-
cere cōtingit triplr. c **C** Primo ex amo-
re iusticie: sic Act. viij. petrus maledixit
Simoni: z siles maledictiones in plibz
locis scripture legunt. Scdo ex quada
leuitate vel surreptioe: sicut solent mul-
ti facere q nesciunt loq socio sine maledi-
ctione: z sic quotidie parentes filijs/ma-
gistri discipulis/domini seruis ex subita

ira maledicūt: q tñ nō oprant illis mala
z sic est pccm veniale: qz peccata hboruz
maxime ex affectu iudicant. Tñ Aug. in
lib. de igne purgatozū dicit Ad minuta
pccā ptinere cū omni facilitatez temerita-
te maledicimus. Tercio ex liuore vindic-
te odio z animo malo: z sic est mortale.
qz hoc repugnat charitati proximī. Jō.
i. Cor. vi. dicit: Neqz maledici regnū dei
possidebunt. d **C** Tercia creatura itel-
lectualis est celestis. s. angelica: cui nul-
lo pacto maledicere licet: qz sicut hono-
rēis exhibitus redūdā in honore dei/ q
sctificat eos: ita iniuria q fit sanctis etiā
in deū redundat. Unde hoc ad blasphē-
miā pertinet.

Tertium punctum in quo ponit
tur maledictio natu-
re diuinalis. Et hī includit blasphemias:
iō semp est pccm mortale. Ps. Maledi-
centes autē ei disperibunt. i. diuersis mo-
dis peribunt. Hoc autē tantū horribile ē
qz truofo non audent illud. pzio nomine
nuncupare isrl p cōtrariū nominādo bñ
dictionē pro maledictioe: vt prz Job. i.
Ne forte peccauerint filij mei z bñdire-
rint deo. i. maledixerint. De hmoi male-
dictioe siue blasphemia statim dicturi su-
mus. Neū heu qd dicam: Tāta ē chris-
tūz corruptio vt pro nibilo ducant blas-
phemare deum z sctos. O ingratissimi
pccōres. O venenata lingua. O pccatissi-
mi hoies: vrinam fuaret illud qd dicit
Statuimus. erra d malefic. scz q pub-
lice blasphemantes deū vel xginē scitiss-
mā vel aliquē sanctoz publicā pnia p se-
piē hebdomadas punirent: in quaz qli-
bet sexta feria in panet aqua ieiunaret: z
diebz dñicis starent in foribz ecclie dñi dñ
missa: ita q in vltima sine pallio starent
z sine calciamentis z corrigiam haberēt
ad collum: z quolibet dictoz diez refici-
ant duos vel tres paupes aut salte vñū.
Etsi hoc non possunt cōinuerē in aliō: z
si pdicta renuerent sustineret debet eis in-
terdici ingressus ecclie: z in obitu ecclia-
stica carere sepultura. In foro tñ pñe nō

Tracta. III. de structorijs. De Blasphemia

operet illā pñiam iniūgere / s; arbitraria ē:
sicut 2 de alijs pñis fm Hostien.

Hec de Maledictiōe.

Sequit de Blasphemia

Vicesima octava cōsideratio est de
Blasphemia. Expientia teste ex
ira plerūq; puenit blasphemia.
Ibo de ipā in hac pte dicendū est. Circa
quā faciende tres cōsiderationes. Pñia
est cōsideratio diffinitōis. Scda ē cōsy-
deratio distinctiōis. Tertia ē cōsydera-
tio de refectione.

Primū punctum in quo ponit cō-
sideratio diffinitōis Ubi
notandū q; blasphemia ē qñ pumeliosa
vba cōtra dei vel sanctorū reuerentiā pfe-
runt. An dicit Thom. 2. 2. q. xiij. q. no
mē blasphemie importare videt quandā
derogationē alicuius excellētis bonita-
tis: 2 pcepue diuine. Est tñ notandum
q; blasphemia nō solū fit p vba: imo tri-
pliciter fieri pōt Primo corde. Scdo ore
Tertio ope. a **Primo** corde tñ: qñ
scz aliq; corde negat de deo qd ei puenit
vel debeat quasi volēs illud ei nō cōue-
nire. Sicut siq; veller deū nō oīa scire 2
bmōi: vel etiā qñ d deo corde asserit qd ei
nō cōuenit. Nat. xv. De corde exeūt co-
gitatiōes male blasphemie 2c. b **Se-
cundo** cōmittit blasphemia ore: qñ vicz
ex puerfo corde pgregit in vba contume-
liosa cōtra deū. vñ Hier. iij. Verbis su-
perbie blasphemasti. Quēcūq; aut blas-
phemia ex deliberatiōe pcedens mortu-
le pccm est 2 grauissimū. Pōt tñ cōtinge-
re q; aliq; absq; deliberatione ex surre-
ptiōe pferat verba blasphemie. Et b du-
pliciter. Uno mō q; nō aduerat illud qd
dicit esse blasphemā: puta qñ subito ex
aliqua passione in vba imaginata prum-
pit: quoz significatiōē nō cōsyderat: et
tunc ē veniale: nec pñie habet rōnē blas-
phemie. Alio modo qñ scit 2 aduertit b
esse blasphemiam considerans significata
vboz: 2 tunc (vt dicit Tho. 2. 2.) non ex-
cusat a pccō mortali: maxime si ex pue-
rudine pessima imo execrabili corruptela

subito sine deliberatiōe in talia vba pñ-
pit: si nec ille q; subito mortu ire aliquē
occidit iuxta se sedentē / excusat ab homi-
cidio. c **Tertio** cōmittit blasphemia
ope: sicut cum q; vsurpat quod soli dei
est: vt cum se facit tanq; deū adorare / vel
sibi vsurpat honores diuinos vt Nabu-
chodonosor Iudith. iij. Et Herodes a-
grippa Act. xij. vel etiā cū q; facit scpta
cōtinentia blasphemā: vt pñ de alcho-
rano mahumeti: 2 de scriptis arrij 2 ali-
orum hereticoz.

Scdm punctum in quo ponit cō-
sideratio distinctiōis Ubi
notandū q; triplex ē blasphemia. Pñia
est blasphemia diuine negatiōis. Scda ē
blasphemia aliene attributiōis. Tertia
est blasphemia cōtumeliose iniuriatiōis.
a **Prima** igit est blasphemia diuine
negatiōis quā cōmittunt hi q; negant de
deo illud quod ei cōuenit / v. letiam q; ne-
gant ipm deum expñse: d; b; dicit domi-
nus Nat. x. Qui negauerit me corā ho-
minib;: negabo 2 ego enim corā pñe meo
Er. i. Tim. ij. Si negauerimus eū / ipse
negabit nos. D q; maledicta cōsuetudo
multoz chñanoz q; deo in baptismo si-
dē pmiserūt: tñ ex leui cā qñ passim de-
um negāt. Pensate qm grauissimū ē b
pccm: cū etiā ex timore mortis eū ore tñ
negare grauissimū sit: quod patere pōt p
tale exemplū. Ep̄s qdam timore mortis
chñm negauit: ppter quod pccm vt ei do-
min⁹ dimitteret fugit ad solitudinē in q;
p. xl. annos vixit nudus de radicib; her-
barū 2 oīonib; 2 lachrymis insistens: quē
(sic legit in vitaspā.) cum qdam sc̄tū pñ
in spelunca inuenisset dixit ei q; necdum
inuenerat apud deū q; pccm illud esset ei
dimissum: nisi penultimo anno an mor-
tē suā. Qui cum ei hoc dixisset: egressus
est foras ad oīonē fletis gemitū 2 eleuāt
ad celū oculis 2 manib; pariter iunctis:
facta ē facies ei⁹ splēdēs sicut sol: 2 oīo-
ne emisit spm: quē sc̄tū ille q; eū inuen-
erat sepeliuit. b **Scda** est blasphemia
aliene attributiōis: cū. s. illud qd est deo

attribuēdū attribuit creature: sic blasphemā illi q̄ solēt dicere: facias h̄p dia bolū: diabol⁹ te ipozzet: laude⁹ de h̄ dia bol⁹: z h̄ mōi: vel etiā q̄ seipos dāt diabo lo. Ad cui⁹ pccī de refectionē nos p̄cipue horzant tria. c. Prīmū est amittēda dei benignitas: q̄ tot nobis z tā ampla bñficia p̄stitit. Serū. Illi te totū debes a q̄ te totū habes. d. Scdm horrenda diaboli crudelitas cui te reddis: z q̄nto pl⁹ ei te reddis: tāto crudeliorē inuenies. Hierē. vi. Crudelis est z non miserebit. Crudel⁹ est bonis/crudelior suis/crudelissim⁹ sibi: ut dicit qdā glo. Jē crude lis ē suis in vita/crudelior in morte/crudelissimus post mortē. Jē ptz eius crudelitas: qz in introitu seruos excecāt. si gura. j. Reg. xj. de naas amonite q̄ dixit viris iabes galaad. In h̄ feriā vobiscū fē dus vt eruaōm v̄m oculos dextros zc. vide. Jē qz seruis suis nunq̄ requiē dāt Hierē. xvj. Seruietis dñs alienis q̄ non dābūt vob requiē zc. Dñs āt requiē dāt seruis suis. Mar. xj. Venite ad me zc. seqt. Et inueniet⁹ requiē aiab⁹ v̄. Tercio qz seruos suos eterne mortis mācipat. Ro. vi. Stipēdia pccī mors. c. Cler tiū est abominanda pccī hui⁹ pueritas. Magna em̄ infamia z pueritas dñm māiestatis p̄tenere z tā turpi dño se red dere. Jof. xxiij. Absit a nobis h̄ scel⁹ vt re cedam⁹ a dño zc. q̄ maledictū aūt z q̄ piculosū sit h̄ pccm ptz p̄ exēplū qd nar rat Helinand⁹: Archidiacon⁹ qdā aure lianē. romā itur⁹ qndaz canonicū suū rogauit vt ei pcederet clericū suū Natalē noie/fidelē dispēsatorē dom⁹ sue. Lū q̄ cleric⁹ ille cū archidiacono romā pge ret z tā ppe romā venisset/ archidiacon⁹ ille auarus cepit a clerico illo rationē ex pensatū petere ita districtaz/ vt veller ad singulos obolos p̄curari. Qd cum il⁹ le molestē ferrer/ cui⁹ fidelē dñs suus oia solebat cōmittere/ neq̄ posset incōsuetaz nūmōz rationē colligere prurbar⁹ se de monib⁹ cōmēdauit. Et eodē die in trāsi tu cuiusdā fluminis submersus est. In

ierat aūt p̄dictus clericus pacū cū dño suo canonico/ q̄ qui ex ipsa duob⁹ p̄ior moreret infra triginta dies ad sociū redi ret: nihil ei terrois incutēs/ sed cū blan de de statu suo certificans. Sequenti er go nocte cū p̄dictus canonicus in lecto suo ardēte coram eo lampade vigilaret/ ecce Natalis clericus eius coram eo assi sit/ indutus capa sicut ei videbat⁹ pul cherrima: nihilqz territus: sed festino ei⁹ reditu congratulans/ ait: Natalis bene veneritis. Nunq̄ iam redit⁹ archidiacono: Nō inq̄t dñe: sed ego veni iuxta cō stitutū. Mortuus em̄ sum: z p̄cor vt suc currat⁹ mibi: qz in tormētis magnis sū. Cur inquit ille: satis enim honeste apd me viristis: Dñe inquit verū est. Bene enim mibi esset nisi hodie subira puen tus ira me demonib⁹ cōmēdasset. Ro go aūt vos vt quoscūqz portueritis mo neatis ne vnqz hoc faciāt. Qui em̄ demo nib⁹ se cōmēdāt/ dant eis potestātē sup se sic z ego feci quē eodē die submerferūt z ppter nihil aliud torqueor. Quō ait tā pulchrā capā habet⁹ si in tormēt⁹ estis? Dñe/ grauior est mibi qz turris magna si eam habere sup me. Pulchritudo m̄ est spes venie quā ego habeo si mibi si desiter succurrat. Certe (ait ille) in quib⁹ potero libēter succurrā. Et sic ille post pauca disparuit. Hec Helinad⁹. Jē ali ud exēplū narrat cesari⁹: Miles qdā p uincie tolen. cū videret in occidentali pte aerē obscurari q̄si tonitruū futurū air: Ecce diabol⁹ iterū vult venire. Erāt em̄ tūc frequētia tonitrua. Vir sermonē fini erat z ecce orta tonitrua filiū suū in sing matris seu nutricis p̄cusserūt ipā incolu mi pmanēre: sed z in edificijs z iumētis blasphem⁹ ille flagellat⁹ est: vt disceret de cetero nō blasphemare. Valde enim stultū est vt moralis hō cinis z vermis ponat i celū os suū. Hec cesari⁹. c. Tercia ē blasphemia p̄meliose iniuriatōis J̄ deū aut sc̄os. Esa. j. Blasphemaueūt sc̄m isrl. Tales vtiqz dentē infigūt i pa trē celestē. Prover. xix. Est gñatio q̄ p̄

Tractatus. III. destructorij. De blasphemia.

suo maledicit et q̄ p̄ dēribz gladios habz.
Tertiu punctu in q̄ ponit p̄ de-
 ratio detestatiois. Est em̄
 hoc p̄ctm̄ blasphemie detestabile triplr.
 Primo/qz est sceleratissime offensionis.
 Secundo/qz est ingratiissime cōditionis.
 Tertio/quia est acerbissime punitionis.
 a **C**Primo igit blasphemia ē p̄ctm̄ sce-
 leratissime offensionis p̄ q̄ro est maxie cō-
 tra dei reuerentiā. Rich. de scrō vii. Sce-
 leratissimū gen^o p̄cti est qū q̄s in vitupe-
 rio dei delectat. Et glosa sup̄ illo verbo
 Esa. xviij. Ad pplm̄ terribilē zc. dicit:
 Om̄e p̄ctm̄ blasphemie cōparū leui^o est.
 Et itez ibi. Nihil est horribili^o blasphe-
 mia q̄ ponit os suū in celū. Assimilat. p̄ se-
 cro h̄ peccatū hoies diabolo: cui datū est
 agere os suū in blasphemias cōtra deum
 z scōs: vt d̄r Apoc. xiiij. z eiusdem. xviij.
 Bestia coccinea erat plena noibz blas-
 phemie. Blasphem^o vtiqz est fistula vel
 os diabolici: sicut d̄r in colla. patrū li. xij.
 sicut q̄dā testari sunt p̄ os arr̄q: z euno-
 mū z alioz hereticoz impiū dogma p̄-
 tulisse. b **C**Itē h̄ p̄ctm̄ assimilat homi-
 nē dānat^o q̄ in inferno blasphemāt. Lo-
 quela q̄ppe dānato z blasphemia ē. Ubi
 notādū fm̄ Tho. ij. ij. q̄ dānati in infer-
 no retinēt p̄uersam volūtatē auersam a
 dei iusticia in hoc q̄ diligūt ea p̄ q̄bz pu-
 niunt^o: z vellēt eis vti si possent: sed pe-
 nas odiūt q̄ hm̄oi p̄ctis infligunt. Do-
 lent ergo de peccatis q̄ cōmiserūt: nō qz
 ip̄a odiāt: sed qz p̄ eis puniunt. Si ergo
 talis detestatio diuine iusticie est eis in-
 terior cordis blasphemia. Et credibile
 est q̄ post resurrectionē in eis erit blas-
 phemia vocalis: sicut in sanctis vocalis
 laus dei. vnde Apoc. xvj. dicit: Estua-
 uerūt hoies estu magno/ z blasphemā-
 uerūt nomē dñi habētis potestātē super
 has plagas. vbi dicit glosa q̄ in inferno
 positi/ q̄uis sciāt se p̄ merito puniri: do-
 lebunt tñ q̄ de^o tantā potētā habeat q̄
 tales plagas eis inferat. Ut aut ampli^o
 appareat huius peccati detestatio: dici-
 mus q̄ blasphemia superat tria execrā-

da p̄ctā. c **C**Primu est p̄ctm̄ infidelita-
 tis: qz vt ait Tho. vbi supra. Infidelis
 ea de deo dicit z loquit^o: q̄ licet falsa sint/
 tñ credit esse vera. Chūstian^o ho blasphe-
 mās loquitur p̄tra veritatē quā credit.
 d **C**Secūm est p̄ctm̄ homicidij: qz sicut
 dicit Tho. vbi supra. Homicida licet in-
 terficiēdo offendat deū: tñ p̄ncipalit̄ intē
 dit offendere hoīem. Sz blasphemus z
 maledictus intēdunt p̄ncipalit̄ offendere
 z nocuentū inferre honori diuino.
 e **C**Tertiu est peccatū crucifigētū chri-
 stū. Aug. sup̄ illud Matth. xxvj. Blas-
 phemauit. Magis peccat blasphemān-
 tes deū/ triūphantē in celis/ q̄ crucifixe-
 rūt eū ambulantē in terris. Cuius ratio
 triplex est fm̄ Alexā. in. ij. p. sū. P̄ia ē rō
 amplioris cognitiōis: qz chūstiani blas-
 phemātes cognoscūt chūstū esse deū. Ju-
 dei hō crucifigētes nō cognouērūt ip̄m eē
 deū. vñ paulus. i. Cor. ij. Si cognouis-
 sent nunq̄ dñm glie crucifixissent. Se-
 cūda est rō maioris obligatiōis: qz chri-
 stiani pl^o obligāt chūsto q̄ iudei: qz vic-
 timiserūt eis fidē in baptismo: nō aut iu-
 dei. T̄tia ē rō nobilioris p̄ditiōis: qz in
 statu nobiliori nūc ē chūst^o q̄ ad corp^o q̄
 esset qū crucifix^o ē. Glosa sup̄ ps. lxviij.
 Graui^o peccat p̄ptor sedēt in celo q̄
 q̄ crucifixerūt ambulantē in terra. Hec
 ibi. Huius aut criminis reatus nō solū
 inuoluit ip̄os blasphemātes: verūctiaz
 oēs plētiētes z oēs q̄ possent z deberēt
 corrigere z sciētes dissimulāt. Tales em̄
 infideles sūt dño. Nō enī sustinerēt fide-
 les milites q̄ dicere impune p̄umelia
 regi suo vel dño tpali. Narrat Vincē. in
 spe. mo. li. iij. par. v. q̄ miles q̄dā cū pari-
 suis trāsiret p̄ magnū pontē/ audiuit fi-
 liū cuiusdā magni burgēsis blasphemā-
 tē deū: qd̄ nequaq̄ sustinēs inultū dedit
 ei magnā alapā. qd̄ videntes burgenfes
 duxerūt eū ad regē philippū accusantes
 eū. Lū aut rex irat^o q̄reret si verū esset: z
 causam rati ausus: rñdit miles q̄ causa
 erat summi regis fidelitas: quia euz ipse
 iudicaretur infidelis/ si clausis oculis

transiret humilia ei sine vindicta: mul-
to fortius debuit viciſci cōtumeliā regis
summi. Quo audito rex fidelitatē eius
cōmendauit et pcepit q̄ vbiq; i regno suo
cū filia audiret puniret. ¶ **S**ecūdo blas-
phemā est p̄c̄m ingratissimā conditio-
nis: p̄ quanto ē contra dei clemētiā: q̄
viciſ hūmis vilis et seruus neq̄ssim⁹ sic cō-
tumeliā infert dño suo p̄ri et redemptori
coram oculis eius: et debonorat eū d̄ mē-
bro illo qd sibi datum est ad laudandū
deum: et in quo ceteras creaturas corpa-
les p̄cessit Iaco. iij. In lingua bñdicim⁹
deū celi. Ingratus etiam est blasphem⁹
q̄ plerūq; deū inonorat in mēbris illis
q̄ p̄ humani generis salute assumpſit cū
p̄ mēbrū c̄r̄i et eius sanguinē turpis iu-
rat et blasphemat. Bern. In nullo magis
ingrati esse p̄nt q̄ tantū bñfici ingratū
existunt. Nec ille. Et certe quicūq; vel au-
dim⁹ vel nominam⁹ corpus aut sangui-
nē c̄r̄i aut mēbra ipsius statim nos viciſ
ad terram p̄ reuerētiā p̄sternere debem⁹
Nigrit blasphemū maledictū. Diabo-
lice homines crudeliores vtiq; et peiores
cane rabido. Canis em̄ rabidus iūctis
se h̄ri in rabie domū dñi sui fugit: ne for-
te cōpellat eū rabies mordere dñm suū
vel domesticos. Blasphemus autē domi-
no suo summoz p̄ri celesti dentē audet i-
figere. ¶ **T**ercia blasphemā ē p̄c̄m
acerbissime punitionis p̄ quanto marie
puocat dei iustitiā. Job. xxxiij. Qui ad-
dit sup̄ p̄c̄tā suā blasphemā: sermonib⁹
suis puocat deū ad iudiciū. Uñ fm legē
diuinā blasphemus erat a poplo lapi-
dandus: vt h̄f Levi. xxiij. fm leges ciui-
les capite plectendus est: fm legē mabu-
meri blasphemator mabumeri filr snia
capitali puniē. fm iura canonica puniē-
dus est excoicationis snia. h̄ ¶ Item
quāq; de blasphemos occidit hostili gla-
dio: vt p̄ iudib⁹ holofernē. Iudib⁹. xij. p̄
david goliam. i. Re. xvij. et p̄ iudam ni-
canorē. j. Mach. vii. Quāq; p̄ sc̄os ange-
los: sicut patz de exercitu Sennacherib
Esa. xxxvij. et. iij. Re. xij. Itē quāq; p̄ r-

alios sanctos: vt iulianū apostatā p̄ san-
ctū Mercurianū: sicut legitur in mira-
lis br̄e h̄ginis. Itē quādoq; diuersis iu-
dicij⁹ punit eos dñs vltionū. De quodā
militē d̄r vt refert Vincentius in speculo
mo. li. iij. pte. v. q̄ cū in ludo aleaz p̄ocu-
los dei iuraret/ subito oculi eius in aleā
cecidērunt. ¶ **I**tem narrat ibidē q̄ in
diocesi remēsi cū miles qdam in die cene
luderet ad tarillosz deum enozmī blas-
phemaret/ p̄cussus est morbo caduco co-
ram hominib⁹ cadens: et p̄ totā sequentē
diem sediscerpens ad terrā se allidens et
spumans animā miserā sic euomit.
¶ **I**tem narrat ibidem q̄ semel Parrhi-
sius cum qdam quadrigarius duceret i
quadriga multas personas de Parrhi-
sius ad sanctū dionysū: cū aliqd aduer-
si accideret ei in viā et turpiter deū blas-
phemaret: subito fulgur de celo corruie-
t eum p̄forans occidit/ equis/ p̄sonis/ et
alijs rebus illeſis. ¶ **I**tem narrat Gre-
go. in. iij. dia. d̄ puero quinquenni blas-
phemo/ qui suffocatus est a demonibus
Item narrat Vincentius vbi s̄: q̄ cum
qdam blasphemaret brām h̄ginē: man⁹
eius sinistra distenta est: et cum p̄ hac am-
plius blasphemaret/ dextra eius cōsimi-
lis facta est: et cum p̄ doloribus despans-
plus et plus blasphemaret: et in alijs mē-
bris plus et plus p̄cussus est. Cum autē
p̄ vētrem eius iuraret: ventre ei⁹ inflato
subito crepuit medius. Nec de
Blasphemā.

¶ Sequitur de Acidia.

¶ **A**ccidit manona cōsyderatio est de
acidia. Supra diximus de ira et
q̄busdam eius filiabus: nūc tra-
ctare intēdimus de acidia: q̄ fm Dama-
scenū est qdam tristitia aggrauans q̄ se-
ita deprimit animū hois: vt ei nihil libe-
at agere: sicut ea q̄ sunt arida infrigida-
ta sunt. Et idō acidia importat qdam
tediū bene opandī. Potest autē mor⁹ aci-
die esse quāq; p̄pter repugnātiā carnis ad
sp̄m: et tunc est p̄c̄m veniale. Quādoq;
autē p̄tingit viciſ ad rōnem: q̄ consentit in

Tractatus tertius destructorij. De Acidia.

Augam et horrore et detestationes boni di-
uini: et tunc manifestum est quod est peccatum mor-
tale quoniam vicia est ibi fecerunt a bono spirituali
cui oportet mentem inherere de necessitate sa-
lutis. Ad curandam autem acidia valent
aliqua que supius scripta sunt: cum de ociosi-
tate tractauimus. Et preterea tria sunt he-
re consideranda que nobis ostendunt facilitatem
boni operandi: et acidia summe curandam
Primum est liberi arbitrij predictio. Secundum
est diuini adiutorij preparatio. Tertium est
eterni premij promissio.

Primum punctum in quo ponitur li-
beri arbitrij predictio: quod vicia
in voluntate nostra et arbitrio est bonum ope-
rari. Aristoteles. v. ethicorum. Iustum operari boni vo-
luntarium est. Seneca. ad Lucanum. Valerius o-
fortuna animus? in vitiis preterite res su-
as ducit beateque ac misere vite sibi causa
est. Et Salustius in iugurthino. Dux ar-
bitrij impator vite mortalius animus? est. et Ecce-
xv. Deus ab initio constituit hominem et reli-
quit eum in manu consilij sui. Et paulo post:
Apposuit tibi ignem et aquam: ad quod volue-
ris porrigere manum. Et Hieronymus. in questione-
bus ad heluidium: Homines suo arbitrio de-
relictii sunt. Neque enim bonum necessitate fa-
ciunt: sed voluntate ut credentes coronam
accipiant: increduli supplicium mancipen-
tur. Et Augustinus. de liberi arbitrij. Peccatum asserit ut
quod adeo voluntarium esse: quod si non esset volun-
tarium nullum esset peccatum. Hoc autem quod di-
ctum est confirmatur per exempla. Audiamus ergo
primo Augustinum. in libro de liberi arbitrij. et notat in de-
cretis. xxiiij. q. iij. c. nabuchodonosor. ubi ipse
Augustinus asserit in medium exemplum pharaonis
et nabuchodonosor. Nabuchodonosor. penam merui-
t fructuosam. Nonne post innumeratas impietates
flagellatus iste rex vere penituit: et
regnum quod perdiderat rursus accepit. Pha-
rao autem ipsis flagellis durior effectus est et
perit. Sic mihi rationes reddat quod diuinum
consilium nimium alto et sapienti corde diiudi-
cat. Cur medicamentum vnius medici ma-
nu confectum alij ad interitum: alij ad vitam va-
luerit: nisi quod christi bonus odor est: alius
est odor vite in vitam: alius odor mortis

in morte. Quantum ad naturam ambo ho-
mines erant: quantum ad dignitatem am-
bo reges: quantum ad causam ambo capri-
ui dei premissum possidebant: quantum ad medi-
cinam ambo flagellis elementarum ammoniti.
Quid ergo fratres eos fecit esse tam diuersos: nisi
quod vnus manu dei super se sentiens in recor-
datione proprie iniquitatis ingemuit: Aliter
libero preterea dei misericordiam vitare
pugnauit arbitrio. Nec ille. Sic autem di-
cit Nico. de lxx. Dan. iij. Nabuchodonosor
mortuus est: quia scriptura historia et termi-
nat in salutem eius. Neque alia causa potuit assi-
gnari quare ad deum auertit cor suus: nisi
quod voluit. Nabuchodonosor. igitur volens non inui-
tus post peccatum penituit: et salutem est assecu-
tus. Volens etiam Pharaon mentem indura-
uit et perit. Sunt filia exempla discipulorum
christi petri negantis et iude predictoris: quo-
rum alter post peccatum filio misericordiam inuenit
alter autem desponsus damnatus est. Audiamus
igitur peccatores quam difficultas est vi saluati
tur: quod cum volunt possunt saluari. Si ergo peccata
tua relinquere nolueris: tuam accusa duris-
simam voluntatem. Intellexit hoc Augustinus.
postquam ad deuilex venerat: quod in libro. psalmi. di-
cebat ad deum: Vocasti me dicens et non
erat quod responderet tibi dicenti mihi: Surge
quod dormis: et exurge a mortuis. Ligatus enim
erat non alieno ferro: sed mea ferrea volun-
tate. Nec ille. O quantus est numerus pec-
catorum quod cathena diaboli trahuntur ad in-
ferna volentes. O miseri. O negligentes
O vobismetipsis crudelissime belue. O
impietas humane mentis tam dulcis est via
salutis omnibus populis: et tamen paucissimi illam
ingrediuntur.

Secundum punctum in quo ponitur diuini
adiutorij preparatio. Pa-
ratus enim est deus sua gratia adiungere omnes
volentes bene facere. Sicut enim dicit Itho.
i. q. cxxij. Licet preparatio ad gratiam finem quod
est a liberi arbitrij. nulla habeat necessitatem ad
gratiam persequutionem: quod donum gratie excedit omnem
preparationem virtutis humane: tamen finem quod est a
deo monente sic necessitatem habet ad id ad quod
ordinatur: non quodem coactionis quod non cadit in

Dei s; necessitate infallibilis? q; iterio
 dei falli nō pōt. Tū Aug. sup illud Ro.
 v. Justificari ex fide zc. ait: Deus recipit
 cōfugiētes ad se; alit in eo esset iniquitas.
 z Zach. i. dicit dñs: Cōvertimini ad me
 z ego puerar ad vos. Q indeciēs pela
 gus diuine charitatis q tanta est vt oib;
 se offerat: neminē abijciat nisi nolentē et
 respuētē. Hinc Eyprian⁹ in epla ad do
 narū: Profluēs largis spūs nullis finib;
 pmit; nec vllis coercētibus claustris ini
 tia certa metarū spacia refrenat; manat
 ingiter/eruberat affluēter: nfm tñ pecc⁹
 sitiat z pateat: q̄tū illic capaxis fidei af
 ferim⁹ tātū inde gfe inundāter aurim⁹
 Decille. Quā gercusatiōez hie poterūt
 q bene opari nolūt/q deū sciūt ad se ad
 iunādū parūt: qd negari nō pōt/cū in pm
 ptu sint tot scōz exēpla q carnē suā cru
 cifixerūt cū vitijs z concupiscētijs leiuān
 do/vigilādo/orādo/z ferocissimos cru
 ciatus etiā vsq; ad mortē ferēdo. Q vere
 dānabilis multoz malicia q suā fragili
 tatē accusat: sup addētes q deus saluat
 q̄s vult sine eoz dispositiōe: sed audiant
 Aug. in li. de libe. ar. dicentē: Qui fecit
 te sine te/nō iustificabit te sine te. Lū tñ
 in eodē lib. dicat virtutē de⁹ in nob sine
 nob opat. Lausat em de⁹ virtutē in nob
 p̄sentētijs sine nob efficiētib;: iō q fecit
 te sine te efficiēte: nō saluabit te sine p̄sen
 tiēte. Exp̄m̄ Aug. ordinē gfe z libe. ar.
 in lib. de ecclasticis dogmati. di. Initiū
 salutis nfe deo miserāte habem⁹: vt ac
 q̄scam⁹ saluari inspiratiōi nfe prāt; est
 vt adipiscamur ad qd acq̄rendū āmoni
 nitiōe cognouim⁹/diuini est muner; vt
 nō labamur iā adepro salutis nfe mune
 rense sollicitudinis z diuini pariter adiu
 torij. Decille. Sicut g claudēs fenestrā
 ne lumē solis videat est inculpādu;: qz
 lumē recusat z nō ipse sol q q̄tū i se lucet
 ei ita rephēbilis est hō q resistit gratie
 dei quā ipse est dare paratus.

Tertū punctū in q oñdit facili
 tatē boni operis: z est eter
 ni pmij repromissio. Hiero. Nullus la

bor durus: nullū tempus longū videri
 deber q gloria eternitatis acq̄rit. Hec il
 le. a ¶ Nā si rer terrenus dare vellet p
 quolibet pater noster florenū. Q quot
 pater noster diceret. Similiter si dice
 ret tibi: vigila mecū hac nocte/z crasti
 bi dabo centū florenos. Q q̄libenter fa
 ceret. Sed xps p vna hora q qd vigilas
 secū/z s̄līr p vno pater noster deuore di
 cro plus dabit q totū regnū tpale vale
 re pōt: qz eternū pmij dabit pro q̄libet
 etiā minimo ope in charitate facto. Et
 qd est tā iners z delicat q libeter nō la
 borat/qñ p̄syderat acq̄rēdi lucri magni
 tudinē. Est em vt ait Aug. labor cū sine
 z merces sine sine. Iō dicit Hiero. ad eu
 stochiū. Quotiescūq; vana seculi re dele
 erat ambitio: q̄tiēs in mūdo aliqd vide
 ris gloriōsū ad padisuz mēte trāsgrede
 re. Esse icipe q futura es z audies a spō
 so tuo: Pone me sic signaculū brachio
 tuo. b ¶ In vi. pa. legif q brūs arseni⁹
 cū moreret a fratrib; redit⁹ vt puls⁹ mi
 graret relinq̄ret eis vnum edificatoriū z
 memoriale kbū. Dixit eis: Ibi/vbi. q di
 cro emisit spm. Post cuius trāsītū solli
 citi frēs de intelligētia verbi/miserunt ad
 aliū quēdā sc̄m q rescripsit eis: Hec est
 puto verborū intelligētia. Ibi nra fira
 sint corda/vbi vera sūt gaudia. c ¶ Eo
 syderet itaq; q vult acidia fugere/q mo
 dico tpe z nō multo labore z quasi p ni
 hilo lucrari pōt qd valet plusq; oīa re
 gna mundi scz gratiā z gloriā. Ad hoc
 nos excitare debet labor quem volunta
 rie sumunt mūdani/z gaudenter pro cō
 modo temporali: z interdum miseri pec
 catores pro suis perueris volūtariis
 implendis. Augustinus lib. de paciētia
 Intrucamur quāta in laboribus z dolo
 ribus hoies sustineāt pro reb; q̄s vitiose
 diligunt: quanta pro falsis diuitijs: qn
 to p vanis honorib; q̄ta p lubricis affe
 ctioib; piculossima z molestissima pa
 tiētissime tolerāt. Pecunie/gfic/lasciue
 cupidos videmus vt ad desyderata per
 ueniat/optatq; nō careāt/soles/imbres

Tractatus. III. destru. De bonorū agendorū dilatione.

niues z glacies/ fluct⁹ z pcellosissimas
repestates/ aspera z incerta belloz ima-
niū vulnera nō inenitabili necessitate: s;
culpabili volūrate pferre: z pagris scele-
ribus nō vt ea puniātesd vt perpetrent
hoies mlti grauissima pferūt. Et Bern.
Quid ignauic est fratres? Ardētius em
appetūt homines pñctiosa q̄ nos vrilia.
Blacrius currūt ad mortē q̄ nos ad vi-
tā. Et iterū Aug⁹. Q si possemus hoies
excitare/ z cū illis pariter excitari: vt ta-
les essemus amatores vite pmanētis q̄
les sūt amatores vite fugiētis. d. ¶ In
vita pa. legi/ q abbas pambo vadēs in
alerādriā videns ibi mulierē saltatricez
amare fleuit. Requisitus de causa/ ait:
Due cause mouāt mei: vna est damnatio
huius mulieris: alia negligētia mea: qz
roto tpe vite mee nō habui tale studium
placendi deo quantū ista placēdi homi-
nibz. e. ¶ Itē ibidē legi/ de pelagia me-
retrice cuius ornatum z curā venādī scz
aias diabolo cū videret palā ep̄s helio-
polcos in cōcilio ep̄oz alte suspirās: de-
misso capite grauissime fleuit. Causam
reddens qz vni⁹ diei meretricis huius
ornatus vite mee superauit totam indu-
striam placendi deo.

Hec de accidia.

Sequit^r de bonorū agendorū dilatione.
¶ Riceſima cōſideratio est de bo-
norū agendorū dilatione. Ex a-
cidia qdē primū nasci solet bene
agendi dilatio: puta dilatio puerſionis
ad deū/ penitentie/ cōfeſſionis/ impletio-
nis boni p̄ſſi. Poſſunt aut assignari
tres rōnes/ ppter quas est acceleranda z
nullatenus differēda p̄cōr̄is conuerſio.
Prima est rō horrende offeſſiōis. Secū-
da est ratio canēde piclitationis. Tertia
est ratio timende vānnificationis.

¶ Primū p̄c̄tū in quo ponit ratio
horrede offeſſionis. Per
talē em dilationē offeſſit diuina maie-
ſtas. Sic em differens diuine maieſta-
tis irā incurrit triplici de causa. Prio-
rōne repulſionis. Secōdo rōne adulteri-

neretentionis. Tercio rōne p̄ſumptiōis
a. ¶ Primo rōne repulſionis: quia denz
pulsantē z vocantē nō audit. Lantico. v
¶ Uox dilecti mei pulſantis: apti mihi zc.
z Broca. iij. Ecce ego ſto ad oſtiū z pul-
ſo. Si quis aperuerit ianuā/ et audierit
vocē meā/ intrabo ad illū z cenabo cum
illo z ip̄e mecū. Leui. xj. Quē coruini
generis a tota ſpecie crāt p̄hibite ne co-
mederēt. Audiat hoc indurati peccato-
res voce coruina vtentes/ penitentiā p-
craftinātes. Audiant putridi luxurioſi/
fures/ periuri/ blaſphemī zc. Si igitur
diu dimittat/ merito irāſcatur Eccl̄. v.
¶ Ne tardōs cōuerſi ad dñm: ſubito enim
veniet ira illi⁹ in tpe vindicte diſperdet
te. Irāſcit merito dñs cōtra excuſatio-
nē dicentiū. Eſa. xxiij. Māda reman-
da/ manda remāda: expecta expecta zc.
¶ Talis erat expeccatio auguſtini ante cō-
uerſionē/ vt ip̄e ait loquēs ad dñm. Nō
habebā qd tibi dicēti ſurge qui dormis
rīderē/ niſi verba ſomnolēta z lenta ſine
modo/ ſine paululum: z illud modo nō
habebat modū: z illud paululū prende-
bat in ſongū. Tales ſunt ſiſes his q in-
uitati ad cenā patrūſfamilias oēs diuerſi
mode ſe excuſabant z venire nolēbant.
Luc. xiiij. Tales igit intq̄ ſunt in deū z
incurrūt irā eius. Ideo talibz imprope-
rabit dñs illud Prover. j. Vocauī vos
z renuiſti/ deſperaviſti omne cōſilium
meū zc. Sequit^r: Ego q̄q̄ in interitu ve-
ſtro ridebo zc. z Ro. ij. Ignoras qm be-
nignitas dei ad penitentiā te adducit/ tu
aut ſm duriciā tuā z impenitēs cor tuū
theſauriſas tibi irā in die ire zc. b. ¶ Se-
cūdo rōne adulterine retētiōis: qz vide-
licet ſponſus extra dimittit ſed adulter
inter amplexus tenet ſpōſo p̄tēpto: quia
diaboli delectatiōes momētaneas z res
caducas deo p̄ponit amando. Oſec. ij.
Auferat adulteria ſua de medio vberū
ſuorū: ne forte ſtatū eā nudī. c. ¶ Ter-
tio rōne p̄ſumptiōis: qz de futuro qd p̄ po-
ſuit in ſua p̄tate diſponere p̄ſumit. Lūi⁹
diſpoſitionē nec etiā ipſis ap̄lis cōceſſit.

vt prz Bc. j. Non est vñ mōsse tpa zc. Et talis profecto lōge vite repromissio multos dampnavit. Eccl. xxviii. Repromissio neq̄ssima multos pdidit.

Secundū pūctū in q̄ ponit rō canēde piclariōis. Periculosa q̄pe multū est talis dilatio ppter tria. Prio ppter mortis dubietatē. Scdo ppter status q̄litatē. Tercio ppter dilate pversōis difficultatē. a **Primo** ppter mortis dubietatē. Bern. Quid in rebz hūanis certū mortis: sed qd hora mortis incertū inuenit. O q̄ fallax vita pñs/q̄ fragilis / q̄ mutabilis. Tuius exitū nullus p̄scire mortaliū pōt. Eccl. ix. Nescit hō finē suū. S; sic pisces capiunt hamo z aues cōphēdunt laq̄o: sic capiunt hoies in tpe malo. s. mort. De q̄ etiaz dicit Scñ. Iuvenes mortē hñt a tergo: senes añ oculos. b **Scdo** ppter statū q̄litatē: qz pctoris status multū est piculosus. Est em̄ inter inimicos suos. Baruch. iij. Quid ē isrl̄ q̄ in terra inimi corz es: Habet etiā pctor gladiū ire dei sup se vibratū. Ps. Nisi pueri fueris gladiū suū vibravit zc. Itē infra se habet infernū quē meruit: z tā iuxta portā ei⁹ est. Ps. Appropinquerūt vsqz ad portas mortis: qz videlz int̄ aīaz pctoris z infernū nullū est mediū / nisi egressus a corpe z in pūcto restat descēsus ad infernū. Job. xxi. Ducūt in bōis dies suos. z in pūcto ad inferna descēdūt. Itē retro sebz pctor tps pteritū qd inutilit̄ expēdit. Bern. Nihil p̄ciosius tēpe: s; heu hodie nūc vilis reputat. Itē ante se habet mortē z futurū iudiciū vbi de oībus redditurus ē rōnē. s. Loz. v. Qēs nos manifestari opozet ante tribunal xp̄i vt accipiat vnusq̄s p̄out gessit zc. Periculosissimū igit̄ est pctoris status. Tū Bern. iij. legimus dñm q̄suissē ab adā cū peccasset: Adā vbi es: ad denotādū qz pctor debet p̄siderare suū piculo sum statum: z p hoc ad pñiam excitari. Propter p̄dicta bñ dicit Aug. li. de v̄bis dñi. Audacior ē q̄ cū vno pctor mor-

tali dormiri q̄ cū septē hostibz p mor te sua inuicē obligat⁹ p̄ligit. c **Tercio** ppter dilate cōuersionis difficultatē. Habet em̄ multa impedimēta q̄ viderē potes in sermo. de morte.

Tertū pūctū in q̄ ponit rō timē de dānificatiōis. Multiplicit̄ em̄ dānosa est h̄mōi dilatio: z maxime triplicit̄. a **Primo** ppter amissionē multiplicis vtilitatis q̄. s. puenit ex acceleratiōe cōuersionis. Thren. iij. Bonū erit viro cū porrauerit iugū ab adolescentia. Vide septē p̄cipuas h̄mōi vtilitates in ser. de brō Martino / pte p̄ma p̄ncipali. b **Scdo** ppter implicatiōē multiplicis iniquitatis. Preter em̄ iniquitatē q̄ iniquus est in deū / de qua taz dictū est / tripliciter iniquus est ille q̄ cōuersionē suā differt. Primo in p̄imum quē malo exēplo corūpit: z cui in bello spūali adiutorū nō impendit: s; se et inutile reddit z qñqz ei⁹ pctor p̄mū punit: vt filios isrl̄ ppter p̄ctm Achoz: vt h̄ Josue. vij. Scdo iniquus est in angelis suis cui⁹ monitiōē p̄tēnt z apud quē ir reuerētē se gerit. Bern. In quouis angulo / in quouis diuersorio reuerentiaz habet angelo tuo: nec corā eo audeas qd me p̄ntē nō auderes Tercio est iniquus in seipm: qz pctor se vult malū esse q̄ bonū / infirmū q̄ sanū / seruū q̄ libez / mortuū q̄ viuū / in statu larronis q̄ reg⁹ / cōsore dēmonū q̄ ageloz / inutile q̄ multū valētē / nihil hñtē por⁹ q̄ bonor oīuz p̄cipē / mag⁹ se vilipēdēs q̄ aliqd suoz qz nihil rez suaz veller esse malū. Aug. Quid est qd velis h̄re malū: dices mihi: nihil oīno: nō vroz / nō filiū / nō acilā / nō tunicā: postremo nō caligantē tñ vis habere malā vitaz. Rogo te p̄pone aīaz tuā calige tue. Decille. c **Tercio** ppter inuolutionē multiplicis fatuitatis que pōt apparere tripliciter. Primo ex p̄sideratione lutose inhabitatio nis: qz iacet pctor i luto z surgere nō curat. Bern. Ladit asina z est q̄ subleuere perit pctor z nō est q̄ euret. d **Scdo**

Tracta. III. de impeditione bonoz.

ex p̄sideratiōe ruinose dep̄ditiōis quē ad modū fatū ē deferre in igne excutiēdo a domo q̄ cōburit: et subuenire vāsi cui⁹ vinū effundit: et fugere ab hoste q̄ euaginato gladio insequit. In tali em̄ dilatio ne ē ruina et p̄ditio. Bern. Abscōdi ignē in sinu meo/ et exusto iā latere iā sanie effluere adhuc p̄sulendū est an illū excutiā: e. **Tertio** ex p̄sideratiōe piculo se expositiōis. Qui em̄ p̄niaz nō facit cū pōt: exponit se piculo illam se facere nō posse cū credit et h̄ meret. Hiero. ad Saluinā de nebridio et viduitate ait. Cuius dū est vulnus qd̄ piculo et dolore curat. Aliud est integra navi et saluis mercatibz portū intrare salutis aliud nuduz berendo tabulis et crebris cursibus fluctuū ad asperrima saxa collidi. Nec ille Ille certe q̄ p̄niaz differt magno dānatiōis piculo aiaz exponit. Fatū em̄ est male vinēdo credere ad finē bonū puenire: vt Balaam dicebat. Rume. xxiij. Moriat anima mea morte iustoz: et si ant nouissima mea boz filia q̄ tū male vivebat. Contra quē nora hos versus. Viue pius/ moriere pius/ vitamq; bonoz. Quere pius/ si posterius mortē cupis boz. f. **Ille** vtiq; qui sic tardat exponit se piculo inueniendi ianuā paradisi sibi clausaz. Via em̄ est difficilis. Matth. viij. Angusta est via q̄ ducit ad vitā. Via etiā est lōga: qz magna distātia inf̄ statū hui⁹ vite et statū vite beate. Tps aut breue est: et impedimenta vie multa. Tiaroz aut debilis et cito fatigatus et ianua cito claudenda. Ideo q̄ tardat et differt/ exponit se piculo habendi malū hospitii. s. infernū: aut saltē purgatorii. Ideo bñ dicit sapiens Eccl. i. Noli cūctari in tpe angustie. Faciamus igit qd̄ hortat apls Heb. iij. Festinem⁹ ingredi in illā requiē. **Hec** de bñ operandi dilatiōe.

Sequit de bonoz impeditiōe.
e Ricessimapma p̄sideratio ē impeditiō bonozum: et orit̄ ex acidia. Ex eo nāq; q̄ acidioso bo-

na spūalia sunt insipida et amara/ displicet ei in alijs videre qd̄ ipse facere p̄tendit. Ideo ne bonus fias nitiū impedire. Adh̄ aut vitii cuitandum valet p̄cipue triplex cōsideratio. Prima est cōsideratio mēorāde exhortatiōis. Scda est formidāde assimilatiōis. Tertia est cōsideratio cuitāde puocatiōis.

Primū punctū in q̄ ponit cōsideratio mēorāde exhortatiōis: qz. s. scriptura hortat ad fugiendū et cauendū h̄ vitiiū. Prouer. iij. Noli phibere bñfacere eū q̄ pōt: si vales ipse bñfac. Et Mat. xix. Sinite puulos venire ad me et nolite verare.

Secundū punctū in q̄ ponit cōsideratio formidandae assimilatiōis. Hoc em̄ vitiiū facit hoies filiez diabolo: qd̄ bonū semp nitiū impedit. 1. Thes. ij. Impediunt vos satan. Et Lu. viij. Venit diabolus et tollit semen de corde tē. Un̄ et dñs Petro volēti impedire bonū p̄positū suū: eūdi ad passiōē dicit. Mat. xvj. Vade post me satana: scan salū em̄ mihi es. Tales viri q̄ bona impediūt/ sunt ancupes diaboli venātes sibi aiaz. Diere. v. Inuēti sūt in p̄lo meo viri aucupes. Tales erāt scribe et pharisei qd̄ dñs dicit Mat. xxiij. Ne vob scribe et pharisei q̄ clauditis regnū celoz aī hoies: nec em̄ intratis nec alios intrare p̄mittitis. Itē sunt filies illis maledictis gētibz q̄ impediēbant ne filij isrl̄ intrarēt in terrā p̄missiōis: vt Amalech. Exod. xvij. Et Seon et Og. Numeri. xxi. Itē illis q̄ impediēbāt edificationē tēpli. j. Eldre. iij. et. iij.

Tertiū punctū in quo ponit cōsideratio cuitandae puocatiōis: quia p hoc peccatum puocatur ira dei et vindicta. Exempluz Ero. xxiij. in submersiōe egyptioz qui volebant impedire filios isrl̄ ne exirēt de egypto. Et Ero. xvij. in debellatiōe Amalech. Et Numeri. xxi. in maledictione Seon et Og.

Hec de impeditione bonoz.

Sequitur de ignorantia.

In Ricissima secunda consideratio est de ignorantia. Ignorantia etiam ex acidia plerumque contingit. Circa quam notandum quod ignorantia aliquando excuset totaliter peccatum aliquando diminuit siue excusat a tanto licet non a toto: et aliquando ipsa est peccatum. **a** **Primum** patet: quia ut dicit Augustinus. De peccatis est voluntarium: scilicet ignorantia causat inuoluntarium: ut Damascenus. et philosophus dicunt. Et hoc est intelligendum de ignorantia que antea dicitur se habere ad voluntatem que si non est voluntaria: est causa volendi eo quod alias homo non veller quod vult: sicut cum ignorat aliquam circumstantiam actus quas non tenet scire: puta cum aliquis diligit adhibita nesciens aliquem transire per viam per quam sagitta qua interficit trahentem. **b** **Secundum** patet: quia quicquid est ratio remissionis peccati/alleuiat peccatum: scilicet ignorantia est homini. **i.** **Timotheo. i.** Misericordiam consequutus sum: quia ignorans feci. Et hoc est verum de ignorantia que est causa peccati: scilicet non totaliter tollit peccatum. Cuiusmodi est ignorantia eius quod tenet homo scire: que tamen non est ignorantia affectata. Si enim ignorantia sit voluntaria siue affectata: quia videlicet aliquis negligit scire quod tenet et placet ei nescire. Talis videtur augere voluntarium et peccatum: quoniam videtur est voluntaria directe: quia videtur actus voluntatis ferre super ea: cuiusmodi est ignorantia eorum quod dicunt illud **Iob. xxi.** Scientiam viarum tuarum nolumus. **Quoniam** enim contingit aliquos velle ignorare ne retrahantur a peccato. Si autem esset voluntaria tantum ignorantia indirecte videtur ignorantia eius quod quis potest debet scire: tamen non vult ad hoc laborare ut sciat licet bene veller scire. Talis ignorantia diminuit voluntarium et peccatum. **c** **Tertium** probatur: quia quicumque negligit habere vel facere quod tenet/peccat peccato omissionis. Ideo ignorantia eorum que quis scire tenet secundum statum suum que. scilicet sunt ei ad salutem necessaria est peccatum: et imputatur homini ad ne-

gligentiam si fuerit ignorantia vincibilis: id est si homo possit homini addiscere et sic ignorantiam vincere. **Apparet** autem detestabilis homini ignorantia ex triplici consideratione. Primo ex consideratione periculose conditionis. Secundo ex consideratione ruinosae dispositionis. Tertio ex consideratione rigorose abiectionis. Et secundum hoc sunt tria puncta.

Primum punctum in quo ponitur consideratio periculose conditionis. Est enim homini ignorantia multum periculosa: quia per ea peccat homo et tamen ignorat peccatum esse. Ideo non curat de remedio. Unde Ambrosius super illud **Rom. ii.** An ignoras quia etc. Grauiissime peccas si ignoras. Quod aliquid quicquid exponitur/grauiissime: id est periculosissime. Facit enim ignorantia hominem insensibilem sic quod non percipit periculum suum: **Prover. xxiij.** Eris quasi dormiens in medio mari et quasi sopitus gubernator amisso clauo: et dices.erberauit me et ego non dolui: traxerunt me et ego non sensi. **Ecce** contra scia facit ut homo sentiat mala in quibus est. **Ecce. i.** Qui addit sciam/ad dicit et dolor. Iuxta quod etiam dicit Augustinus. **domini in modo.** Scia conuenit lugentibus quod didicerunt quibus malis iuncta sunt que quasi bona perierunt. Tres talis ignorantia eorum videtur quod quis debet et potest scire excusat rationis oculum quod videtur periculosissimum est et turpissimum: et maxime in placet ecclesie. **Esa. lvi.** Oves bestie agri venire ad deuotandum etc. **Sequitur.** Speculatores tui ceci oves nesciunt vniuersi. **Ger. i.** Irridendus est speculator cecus/dux claudus/peccator mutus/et medicus ignarus. **ij. Ps. ij.** Hi sunt velut irrationalia pecora etc.

Secundum punctum in quo ponitur consideratio ruinosae dispositionis. Talis enim ignorantia disponit ad multa peccata ruina. **Osee. iij.** Non est scia dei in terra. Ideo maledictum est in mendacium et homicidium et furtum et adulterium insidauit et sanguis sanguinem tetigit. **Et esa. v.** prope captiuus ducitur est populus meus: quia non habuit sciam. Ideo etiam **Ps. dicit.** Nesciunt neque

Tracta. III. destruc. de avaricia.

intellexerunt deo in tenebris ambulat.

Tertiu punctu in q ponit p sidera
tio rigorose abiectionis:
qz tales i gñantes abijciunt a deo. Osee
iij. Quia scias repulisti/repellā te ne sa-
cerdotio fugar? mibi. Et eph. iij. Alie-
nati sunt a vero deo ppter i gñatiā q in eis
est: z ppter cecitātē cordis eoz. Ideo etia
dī. i. 1. Cor. iij. Ignorās ignorabīs. Di-
cet em deus ignorātibz eū: eos a suo z
sanctoz p sortio excludēdo. Nescio vos:
vt habet Matth. xxv. Nec de aci-
dia z aliqbz filiabus eius.

T Sequit de avaricia. C.
Ricefmatertia p sideratio ē de
avaricia. Post p dīcta nunc de
avaricia dicām. Est aut aua-
ricia fm Tull. imoderatus amor habē-
di vel imoderatus amor pecunie. Et dī
avaricia qñ auiditas auri: vel qñ auidi-
tas eris. a Si aut amor diuitiaz in
tantū crescat vt pferat charitati: vt. i. p-
pter amorē diuitiaz aliq nō vereat fa-
cere amorē dei z. primi sic avaricia est
peccm morale. b Si vō inordinatio
amoris infra h sīstāt: sic avaricia ē peccm
veniale. Est aut avaricia turpe atqz de-
forme peccm: qz videlz appetit avari sū
cū minimo z vilissimo bonoz homīe. s.
terre/quā calcandā deus pedibz homi-
nū dedit. Ideo dī Eccl. x. Avaro nihil
est scelestius: qz videlz pferat bonū cōmu-
tabile minimū bono incōmutabili sum-
mo. Et ibidē subdi. Nihil iniquius q
amare pecuniā. Ideo etiā dī Eph. v. q
avaricia ē idoloz seruitus. Qd vt dicit
Nico. de Tyra/ intelligendū est p quādā
pformitatē: qz ita se bz avarus ad num-
mū: sic idolatra ad idolū. c Pro-
pterea qz avarī oēs spem suā z p fidētiā
ponūt in diuitiis: qñ tñ veluti bona vi-
liora deberēt calcare z ptenere: nō autē
est hoc intelligendū p equalitatē: qz ido-
latra grauior est avaricia. Ea aut que
iam supra in pmo libro diximus de va-
nitate mundanaz diuitiaz valent ad
detestandā z fugiendāz avariciā: pter

que ad pñens notāde sunt tres p sidera-
tiones ad hoc idē valētes. Prima est
consideratio exemplaris instructionis.
Scda est p sideratio moralis p ditiōis.
Tertia est cōsideratio spūalis dānifica-
tōis. Et fin hoc sunt tria puncta.

Primu punctu in q ponit p side-
ratio exēplaris instructio-
nis. Primo habemus exemplū phoz.
Un dicebat Plato. Nō est dign⁹ deo q
opes nō ptenit. Et Hieron. narrat de
Socrate pho. Et habet. xij. q. ij. c. So-
crates. q cū Athenis ad philosophan-
dū pficisceret/ magnū pōdus auri secuz
ferēs p dētās q nō posset possidere au-
rū simul z virtutes: illud a se abiecit di-
cēs. O diuitie abire pcul a nobis. Itē
legit de Diogene/ q in dolo degēs locū
pletē ducebat paupratē. Ad quē qdam
aulicus cū mūdaret olera sua accedens
ait. Tu cū sapiēs phs sis si mibi credi-
disses z regibus seruire voluisses nō ole-
ra tua lauares: s; in aula regis mecū ma-
neres. Cui rñdens ait: Et si mibi credi-
disses z pauprate vti voluisses/ nō opor-
teret t regibus adulādo mētiri. Sup-
oia aut exēpla est exemplū xpi z aploz.
Sic em dicit Aug⁹ li. de vera religioe.
Tota vita xpi in terris quā p hoīez gel-
sit: disciplina mox fuit. Ipse aut sic pau-
per esse voluit p nob vt nō haberet vbi
caput suū reclinaret: vt dī Barth. viij.
Ideo dicit Berni. Magna siquidē abu-
sio z nimis magna vt diues fieri velit
vermicul⁹ vilis p q dñs mactat: s; paup
esse voluit. Et Lbryso. sup Matthēu.
Si bonū esset aux: s; vtiqz dedisset apo-
stolis xps/ q eis ineffabilia p tulit bona.
Nō aut nō solū nō dedit: s; z hīe phibu-
it. Un z Petrus in pauprate gloriā di-
cēs: Argentū z aurū nō est mibi. Nec
Lbryso. Un Matth. x. dicit xps aplis
Nolite possidere aux neqz argentū neqz
pecuniā. Et Paulus ad Phil. ij. dice-
bat. Nō arbitratūs sum vt stercoza zē.

Scdm punctu in quo ponit p si-
deratio nre mortalitatis

Aditiōis. Hiero. Facile p̄tēit oīa q̄ sem per se cogitare esse mortuū. Tū sicut iumentū defendit se ab importunitate muscarū cū cauda sua / z aues z pisces cum cauda sua se regūt: sic hō defendere se debet ab auaricia z ceteris vitijs cōsideratione finis z mortis. Job. xij. Interroga iumenta z docebūt te: volatilia celi z indicabūt tibi. Debet utiqz homo cōsiderare qm̄ vita p̄ns assimilāz feno / ymbre / flori / nebule seu vaporī z h̄mōi. Ps. Homo vanitati similis factus est: dies eius sicut ymbra p̄tereit. Quanto em̄ aliquis magis sequit ymbra suā: rāto magis ymbra fugit. Et Esa. xl. Omnis caro fenum: z omnis gloria eius q̄ si flos feni. Eructatum est fenum: z cecidit flos zc. Sequit. Vere fenum est populus. Et Jaco. iij. Que ē em̄ vita nostra: Vapor est ad modicum parens: z deinde exterminabit. Cōsideret igit auarus miserabile mortalitatem suam: z qz nihil sibi p̄derit diuitie in morte z iudicio dei: neqz secū eas asportare poterit. Prover. xi. Nihil p̄derit diuitie in die ultionis. a **E**t Bern. Mūdu inextorabile constituit ianitorē. I. morte q̄ de oībus rebz nihil asportari p̄mittit. Et Hiero. Si habeas sapiāz Salomōis / z pulchritudinē Absalonis / si fortitudinē Samsonis / lōgeuitatē Enoch / diuitias Cresi / prātē Octauiani / fecunditatē in sobole Bedeonis / agilitatē Asaelis / strenuitatē Iulij / successuz Alexandri / delicias Asueri / graz Liti / qd tibi p̄dest si caro det vermibus z anima demonibz: cū diuite epulone in eternū crucianda. Decille. Et Lu. xij. ponit exemplū notabile de diuite q̄ dicebat. Anima mea multa bona habes zc. Cui dictum est: Stulte hac nocte animā tuā repetent a te: nullas. s. tibi dātes inducias: q̄ autē cōgregasti cuius erūt: Sic est oīs q̄ thesaurizat z non est in deum diues. Ps. Dormierūt somnū suū z nihil inueniēt omnes viri diuitiarū in manibus suis. b **E** Legit q̄ quidā rex francie laborās

ad mortem z a medicis desperatus: vocari fecit omnes p̄ncipes z p̄latos quibus dixit: Ecce ego q̄ sui diuissimus nobilis z potentissimus p̄ omnibus diuitijs meis z potentia: immo nec ab amicis possum errorqueri a morte: nec inducias ab hac infirmitate p̄ vnam diem vel horam impetrare. Quid ergo valēt hec oīa tpalia? Et hec dicens oēs astantes concitauit ad fletum.

Tertiu punctū in q̄ ponit cōsideratio spūalis dānificatio. Multa em̄ dāna spūalia z incōmoda facit auaricia. Ecce. v. Est infirmitas pessima quā vidi sub sole: diuitie cōgregatē in malū dñi sui. Percūt em̄ in afflictioe pessima. Generauit filius q̄ in summa egestate erit. Sic egressus ē nudus de utero matris sue: sic reuertet z nihil auferet secū de labore suo. Miserabilis p̄sus infirmitas quō venit sic reuertet. Decille. Sz vt clarius videamz qz p̄niciosa siue dānosa sit auaricia dicimus q̄ ex auaricia puenit multa neq̄tia / multa stulticia / z multa miseria / siue multa iniditas / multa fatuitas z multa penaltas z infelicitas. a **P**rimo ex auaricia puenit mltā neq̄tia siue iniditas: qz vt dicit ap̄ls. j. Timo. vj. Qui volūt diuites fieri incidūt in laqueum zc. Et s̄bet. Radix em̄ oīz maloz cupiditas. Et Eccl. x. Nihil inidius qz a mare pecuniā. b **P**rio utiqz ex auaricia orit̄ p̄cept̄ dei z oīm diuioz. Aug. Qui verā fidē hz de deo nō cupit in his miseris diues fieri: nec pl̄ ē ei denari qz dñs. Et sic dicit Chrysos. Quid terribilius qz si p̄ pecuniā dicamur a seruitio xp̄i excedere. Itē ex auaricia orit̄ supbia. Tū Prover. viij. dicunt opes superbie: qz sūt occasio supbie. Itē ex ip̄a orit̄ inobediētia. Principiū em̄ reprobationis Saul videt̄ eē cupiditas quā habuit ad p̄dā Amalech. Tū dicit ei Samuēl. j. Reg. xv. Quia nō audisti vocē dñi sz cōuersus ad p̄dā es. Itē Echan cupiditate seductus cōtra dñi p̄bitionem

acutus et penetratiuus: quia est ignis de quo
 Prover. xxx. Ignis nuncius dicitur sufficit.
 Item est morbus continuus. Eccl. xliij.
 Unus est et secundum non habet non filius/
 non frater: et non laborare non cessat: nec la-
 rianus est? oculi diuitiarum nec recogitat di-
 cens: Cui laboro et animam meam defrau-
 do bonis. n. Item est morbus diffi-
 cillime curandus. Eccl. xxxij. Qui aurum
 diligit non iustificabit. Sicut enim dicit
 Seneca. Insuper salutis est notitia peccati:
 quia videlicet qui se peccare ignorat/corrigi
 non vult. Pauci autem se auaros esse reco-
 gnoscunt. Unde Seneca ad Lucium. Nemo se au-
 rum intelligit/nemo cupidum. Ceterum
 ducem querunt/nos sine duce erramus
 et dicimus: Non ego ambitiosus aut cu-
 pidus sum/sed nemo potest aliter vive-
 re. Non ego sumptuosus sum: sed verba
 ista magnas expensas erigit. Et sequitur.
 Quid nos decipimus? Non est extrinse-
 cus malum nisi intra nos est in visceribus
 ipsis latet: et ideo difficulter ad sanitatem
 venimus: quia nos egrotare nescimus.
 o. Item auaritia morbus est periculoso:
 quia multos inuoluit. Hieronimus. Per ma-
 iorem visum ad minorem omnes auaricie stu-
 dent. p. Item semper processu tempo-
 ris aggrauat morbo iste. Seneca. Auari-
 tia in senibus iuuenescit. q. Item auari-
 tia est morbus multipliciter affligens:
 nec tamen miser auarus miseriam suam re-
 cognoscit. Augustinus. Quid miserius misero
 non miserare seipsum. In futuro autem in-
 copabiliter fiet miserior. Iacobus. v. Agi-
 te nunc diuites/plorate vultates in mis-
 riis quae adueniunt vobis etc. Thesauriza-
 tis enim vobis iram in diebus nouissimis.
 Ubi glossa. Nescis miser cum thesauro the-
 saurum iracundie dei pariter cumulari.
 Zacharias. i. Ira magna irascatur super gentes
 opulenter. Quoniam enim creaturis dei au-
 rus male videtur: ideo contra eum omnis creatu-
 ra armabitur/perens a deo vindictam. Aba-
 cuk. ii. Lapis de pariete clamabit. Unde
 excludent turpiter auari a regno dei. i.
 Cor. vi. Auari regnum dei non possidebunt

Et Epistolae. vi. Auarus non habet hereditatem
 in regno christi et dei. r. Propter quod
 etiam comminatur auaris scriptura maledi-
 ctionem multiplicem. Esa. v. Neque contu-
 gis domum ad domum: et agrum agro copu-
 latis. Et Amos. vi. Neque opulenti estis.
 Et Luca. vi. Ne vobis diuitibus quod habetis
 hic consolationem vestram. Et in epistola Iude.
 Ne his qui in via cain abierunt quod auaricia
 secuti sunt etc. Et Apocalypsis. viij. Ne ve-
 habitantibus in terra. Habitantibus in ter-
 ra ad modum talpae sunt auari.

Sequitur de auaricia nego-
 ciatorum siue mercatorum.

Tercissima quarta consideratio est
 de auaricia mercatorum. Quoniam in
 auaricia mercatorum multa solent
 vitia implicari. Idcirco de ea speciali-
 ter dicendum est: de qua primo norande
 sunt tres conclusiones.

Primum punctum in quo ponitur prima
 conclusio/z est quod mercantie
 temporalis exercitatio de se est licita. Patet
 triplici lege. Primo lege nature: secundum
 Scotum. in. iij. di. xv. q. ij. ex manifestis ne-
 cessitatibus et comodis hominum comuni-
 tati proueniunt ex ipso exercitio mercan-
 di. Constat enim vni patrie vel vbi mul-
 ta deficere que in alia superabundant.
 Ideo reipublice satis expedit quod huic ex-
 ercitio aliqui insistant ad res deferendas
 de patria in patriam quibus vitis per emo-
 lumento aliquid lucri debeat. i. Cor. ix.
 Quis militat suis stipendiis vniuersis? Et
 Mat. x. Dignus est operarius mercede
 sua. Secundo lege scripta. Nam si hoc de
 natura sua esset peccatum/expresse scriptura sa-
 cra hoc prohiberet in aliquo loco: et mari-
 mecum totus fere mundus in hoc semper
 et publice occuperet. Tertio ex lege gra-
 tie. Nam tempore gratie auctoritas vniuersalis
 ecclesie mercatores sub congrua mensura
 lucrantes minime damnat.

Secundum punctum in quo po-
 nitur secunda conclusio/z
 est quod mercatia est multum periculosa. Pro-
 bat: quia licet de se bona: tamen ex aliquo circū-
 stantia

Tracta. III. destruc. de auaricia mercator.

Etia de facili maculat: idō a plurib; vi-
cupat. Leo papa de pe. di. v. Difficile ē
int' videris emētisq; cōmerciū nō infue-
nire petm. Et b; pēpue vey ē cū exercef
negociatio nō p'f cōtaris necessitatē s; p'
lucru: sic em deseruit cupiditari lucri
nō pncipaliter naturali nece. litati.

Tertiū punctū in quo ponit ter-
tia cōclusio / 2 est q' nego-
ciatio multis modis reddit' illicita. Pri-
mo rōne finis. Secō rōne p'sone. Ter-
tio rōne tempis. Quarto ratione loci.
Quinto rōne appreciationis. Sexto rō-
ne modificationis. Septimo rōne frau-
dis. a **¶** Prima ps. s. rōne finis patet
q' cuius finis malus est / ipsum quoq;
ergo finis negociationis pncipaliter in-
tentus si est cupiditas / q' est radix omni-
um maloz: negociatio erit iniqua. S;
p' huius declarationē notandū fm Tho.
2. 2. q. lxxvij. 2 fm Alex. de Nales q' so-
lum repit triplex licite causa mercatio-
nis. a **¶** Prima est causa p'prie satisfi-
cōis: cū. s. cum aliquis mercat' vt sibi
2 familie sue fm cōdecēciam sui status
satisfacere possit. b **¶** Secōda est causa
p'prie op'atiōis: vt cum quis mercationem
exerceat: nō ad necessitatē 2 sustentationē
p'p'ā / s; vt lucret' ad distribuēdū paup'i-
bus vel ad impendendum in alias pias
causas. **¶** Tertia ē causa publice auxili-
atiōis. i. cum aliq's mercationē exercet
p'f reipublice vtilitatē: vt dictū ē. Qñ
aut finis ponit in lucro: illicita cā mer-
cations efficit. An. xiiij. q. iij. c. Quicū-
q; ait sic Iulianus. Quicūq; tpe mes-
sis vel vindemiē nō necessitare / s; p'f cu-
piditatē compar' annonā vel vinū 2 con-
seruat vsq; quo vendat' denarijs q'rtuoz
aut septē aut amplius / hoc turpe lucrū
dicimus. c **¶** Secōda ps. s. rōne p'sone
excellētis patet: q' mercatio aliq'bus p-
sonis spūalibus. s. clericis 2 cōctis reli-
giōsis a iure phibet. An. ij. Timoth.
ij. Nemo militās deo / simplicat se nego-
cijs secularib; . Et Hiero. ad Neporia-
nū. Negociatorē clericū / ex inope diui.

et / 2 ex ignobili g'iosum qñ qñdā pestes
fuge. Et Bug' in. q. no. 2 v. te. Anteq;
q's eccl'asticus sit negociari licet: facto
aut iā nō licet. Pena aut clericoz q' ne-
gocijs secularib; se imiscēt / est q' si se nō
correxerint debent deponi. Un' extra ne-
cle. vel mo. c. Scdm: dī sic. Scdm insti-
tuta p'decessoz n'roz sub interminationē
anathematis phibem': ne clerici v'l mo-
nachī lucri causa negociant'. Si q's autē
oppositū huius p'stututiōis fecerit depo-
ni d; / ita tñ q' religiosi strictius q' ceteri
puniant'. In vt dicit Tho. 2. 2. q. lxxvij
licet cleric' vti cōmurationē q' ordinat' ad
necessitatē vite emēdo v'l vendēdo: s; nō
illa intētiōe aliqd emere vt carius ven-
dat'. d **¶** Tertia ps. s. rōne t'pis patet:
q' illicitum est mercari diebus festiuis
Exo. xxj. Nē opus seruile nō facietis in
eo. S; negociari est opus seruile. Dicit
tñ aliqui q' in nundinis negociari licet
auditis diuinis: nō quidē causa auari-
cie / s; aliquo fine honesto. Possent etiā
tales excusari ex quo plari eccl'esiaz sci-
unt 2 tolerāt. e **¶** Quarta pars. s. ra-
tione / i. patet cū sit in loco diuino cul-
tui dedicato. Un' dñs Mar. xxj. De tē-
plo eiecit vendentes 2 ementes. Unde
in. c. Decet. de immunitate eccl'esie. lib.
vj. Cessent in eccl'ijs 2 ear' cimiterijs
negociationes: 2 p'cipue nundinaz 2
foi cuiusq; tumultus. Omnis etiā in
eis iudicioz secularium strepitus con-
quiescat. f **¶** Quinta pars videt' ra-
tione appreciationis patet: vt puta si p-
ciū excedat valorem q'ritatis rei vel ecō-
uerso: quia p' hoc tollit equalitatis iusti-
cie. Un' si sit p'cium excessiuū vel defecti-
uum notabiliter fm Tho. vbi sup. Et
Scotus in. iij. di. xv. ibi est iniusticia: 2
p' consequens peccatū mortale 2 restitū-
tio faciēda q'ntū ad cū p' quem sit dece-
prio aduerteret. Et licet lex civilis dicat
q' contrahentes seinuicē decipe possunt
circa medietatē iusti p'cij. In eccl'esia in-
contractibus dolū facere non p'mittit.
Lex cū civilis vt dicit Tho. ea solum

phibet et punit q̄ humanū modū viuēdi
destruere cōgscunt. Ideo dūtaxat ma-
gnos excessus punit: vt cū aliq̄s decipit
vltra dimidiū iusti p̄ci: vt patet extra d
emp. 2. v. c. Cū dilecti. Lex autē diuina
nihil impunitū relinquit q̄ sit virtuti cō-
trariū. g. ¶ Est tñ notandū q̄ si res mi-
nus iusti p̄ci p̄ media cōpar est in po-
testate emptoris iusti supplere p̄ciuz vlt
a cōtractu recedere: vt patet in dicto. c.
Cū dilecti. Si q̄s autē in emēdo vel ven-
dēdo excedat aliquā tulum limites non
agēs ē iusticiā: qz. s. credite illud esse sa-
tis iusti p̄ciū: et si rigidus nō peccat: tñ
nec tenet ad restitutionē. Et tñ h̄z locū
q̄d aliq̄ dicūt: factū cōtractū cōcomita-
ri aliquā donationē et sibi inuicē pres re-
mittere modicū plus vel min⁹ iusto p̄-
cio. h. ¶ Si q̄s cōtra p̄ciā vendat
plus vel min⁹ iusto p̄cio: et si in modico
nō pōt excusari a p̄cto: saltē veniali: tūz
oīa fraus et deceptio sit peccatū: et etiam
tenet ad satisfactiōē. Sz ex q̄ tales mi-
nurie sunt innūere: et inde etiā p̄p̄ ledi-
tur primus debet illud sic iniuste acq̄si-
tū dari paupibz. Nec ē necesse restitui-
onē fieri: q̄d p̄bat Geraldus ordinis fra-
truz eremitaz: et Job. de ripolis tripli-
ci rōne. i. ¶ Primo rōne pacis: qz ex-
pedit tēpali paci: qz infinite q̄rimonie et
litigia ex hoc oriunt. Hoc etiā expedit
spūali paci cōficiāz. Secōdo rōne mutue
cōcordatiōis. Propria nāq̄ forma et rō
cōmutatiui cōtractus ex vtriusq̄ p̄cis
libero ac pleno p̄sensu p̄cedit: ita q̄ vter-
q̄ intendit a se alienare dominiū rei sue
illud in alium totaliter transferēdo. Et
si in aliquo p̄rer intentionem et p̄p̄iam
existimatiōē defraudat: citra tamē ex-
cessum enormē vult nihilominus con-
tractū ratū et firmū esse. Tertiō rōne in-
certitudinis hūane existimatiōis ad mere-
iusta p̄cia p̄tarāda. Ideo licet p̄cium in
aliq̄ excedat vel deficiat: nō tñ debet cē-
seri p̄ enormi excessu vel defectu. Patet
itaq̄ ex dictis: quō defraudatio iusti p̄ci
reddit negociationem illicitā. ¶ Sexta

ps. s. rōne modificatiōis siue cōmunis
damnificationis declarāz notando fm̄
doctrinam sup̄ in. iij. dist. xv. q. ij. q̄ tria
sunt genera hominū q̄ cum vtilitate rei
publice cōmode in mercatiōibus exer-
cent. k. ¶ Primi sunt mercii appor-
tores d̄ vna patria illis abūdare ad aliā
cui merces ille necessarie sunt. l. ¶ Se-
cūdi sunt mercii cōseruatores: q̄ illaz
nō modicā q̄ntitatē enū vt venales ab
emptoribus citius inueniant. Nā mer-
cantias de longinquo portātes non sine
illoz magno discrimine illas semp ven-
dere possent. m. ¶ Tertiū sunt mercii
imuratores seu melioratores. Isti ergo
oēs inde lucrū licite habere p̄nt: mode-
ratuz tñ cōpensata arte et industria atq̄
labore et piculis. Oēs autē aliq̄ negocia-
tores nō solū p̄niciōsi sunt: sz deo et homi-
bus odiosi. et h̄mōi fm̄ L̄yso. et Sco-
tū expelli atq̄ exterminari deberēt et in
exiliū dari: cū duo vel tres tales ciuita-
tē destruat et corumpāt. n. ¶ Septima
ps. s. rōne rei empti patet in illis q̄ res
vendūt q̄ ad nihil viles sunt nisi ad pec-
catū: vt q̄ vendūt taxillos et sagittas in
torcas et venenū zē. Patet in illis q̄
emūt furtū vel rapinā. Ubi sciēdum q̄
q̄ scit vel p̄babiliter credit rē esse furatā
et emi/peccat graviter et piculose q̄nq̄
modis. .o. ¶ Primo: qz semp tenet rez
reddere etiā si auferat sibi siue ignoran-
ter siue violēter: etiā si ante decē annos
emisset aīal/ et codē die sibi mortuū fuis-
set/ adhuc tenet restituere si veraciter
vult penitere: nisi in vno casu si obtulis-
set rē dñi ipsi rei et noluisset. p. ¶ Se-
cundo: qz tenet reddere oēs fruct⁹ p̄ce-
pros et q̄ medio tempe p̄cipi potuerant.
q. ¶ Tercio: qz restitūda ē fm̄ ei statū
si tpe veditiōis esset melior. r. ¶ Quar-
to: qz nō pōt repetere p̄ciuz q̄d dedit ab
illo cuius res est: nec etiā pōt agere con-
tra veditorē: qz ei obstat sua turpitudō.
s. ¶ Quinto: qz expēsas etiā p̄dit volun-
tarias. Si autē emat bona fide/ b. na si
des sibi cōfert q̄ttuor. Primo nō tenet

Tractatus. III. de structo.

restituere durate bona p̄sciētia: s; si sci-
uerit postea rē fuisse furatā/ tenet resti-
tuere. S; dō pōt rē alienare z v̄dere itā
te bona p̄scia: s; si aliq̄d lucruz ex h̄mōi
venditōe cōsequi/ debet illud restituere
dño venienti. Tercio non tenet resti-
tuere si perierit durante bona consciē-
tia. Quarto post restitutionē rei potest
agere cōtra venditorē de p̄cio: z vendi-
tor tenet restituere p̄ciū. ¶ Nec de auaricia mercator.

¶ Sequit̄ de fraudulentis mercator.

T Ricefima quinta p̄sideratio est
de fraudulentis mercatorum.
Speciali⁹ aut̄ tractādū ē frau-
dulētis mercator q̄ ex auaricia pcedūt
z ex amore z desiderio inordinato luci-
cpalis. Nā sicut dicit Bag⁹ sup̄ p̄s. De
siderio tuo locū facis diabolo. Ecce em̄
diabolus pponit lucrū z inuitat ad frau-
dem. Lucrū habere nō poterit nisi frau-
dem feceris. S; lucrū efca est: fraus la-
queus. Sic attende efca/ vt videas pa-
riter z laqueū: q; lucruz habere nō po-
teris/ nisi fraudes feceris. Fraudē au-
tem si feceris/ capieris. Nec ille. Ois au-
tem fraudulentia negociationem red-
dit illicitā. Leni. xix. Nō decipiet vnus
quisq; primū suū. Et. j. Thetia. iij. Ne
quis sup̄grediat̄ neq; circūueniat in ne-
gocio fratrem suum. Et Leni. vj. Red-
det oia q̄ p fraudem voluit obrinere. Et
finis aut̄ doctorū sub. vbi sup̄. Tria req̄-
runt̄ ad hoc q̄ nō sit circūuēctio v̄l frau-
dulencia in emptione z venditione. a
¶ Primo vt nō sit error in substantia:
vt si def̄ aurichalcum p̄ auro: vel vinuz
lymphanū p̄ vino puro. b ¶ Scdo vt
nō sit error in q̄titate/ siue res mēsuret̄
p̄ pōdas/ siue p̄ aliu modū. c ¶ Ter-
tio vt nō sit error in qualitate: vt. s. non
def̄ corrupta p̄ sana. ¶ S; vt clari⁹ di-
camus notandū q̄ in vendendo z emē-
do z artificia faciendo mercatores z ar-
tiste multiplices opant̄ fraudulentias
z deceptiones: z p̄cipue septem sunt hu-
iusmodi fraudulentie.

Primū p̄ctū in q̄ ponit̄ fraudis
lēta circūuēctiois. Sunt
em̄ q̄ mercant̄ in tanta malicia/ vt semp
in emēdo z vendēdo q̄rat̄ primū circū-
uenire: et em̄ simplicibus hoib; insidi-
ant̄/ sicut insidiat̄ aranea muscis. Cū
vilius solent emere q̄ res valeat cū ali-
quē vident in necessitate: z tales tenent̄
ad recōpensandū damnuz. primo. Hoc
multi nō aduertūt q̄ libenter emerent p
vno floreno q̄d valet duos v̄l tres: z de
hoc nulli volūt formare cōsciam. La-
rius etiā v̄dere solēt trāscūtib; q̄ mer-
catorib; viris discretis atq; mansuris/
plus ignariis q̄ exp̄tis/ plus simplicib;
q̄ astutis. Cōtra quos in. c. Placuit. de
emp. z ven. sacrum consiliū statuit/ di-
cēs: Presbyteri moneāt plebes suas vt
hospitales sint atq; nō cari vt transeū-
tib; v̄dēt q̄ in mercato v̄dere possent.
Et fm̄ Bern. glossatozē sup̄ hoc. c. Pla-
cuit. p̄ excoicationē cōpelli p̄nt: q̄d v̄p ē
fm̄ Innocē. si hoc notoriū esset z moni-
tise penitus emendare nollent. Indese-
quit̄ fm̄ Rich. nostrū/ q̄ sit p̄ctū mor-
tale: q̄ nō nisi p̄ mortali culpa tam gra-
uis pena imponit̄. b ¶ Itē h̄mōi sunt
qui diffamant alioz merces vt suas ca-
rius vendāt: q̄d q̄d p̄niciosum est men-
daciuz z mortale: z de illato dāno obli-
gant̄ satisfaccere: q; in. c. Si culpa. de
iniur. z dā. dā. dñi: Qui occasione damni
dat/ dānū dedisse videt̄. c ¶ Itē h̄mōi
sunt pleriq; q̄ tā astute q̄ba sua cōponūt
q̄ ad plures sensus etiā cōtrarios q̄nq;
applicari p̄nt: z h̄mōi exp̄ientia teste co-
rā deo z hoib; odibiles sunt. Eccl̄i. xxx.
vj. Qui sophisticē loquit̄ odibilis ē. Sūt
z aliq; q̄ alios faciūt res suas in merca-
to teneri z ad vendendū exponi z mer-
catorib; ad emendū veniētib; ipsi sup̄-
ueniūt simulātes se nibil ī illis reb; ha-
bere: s; forte aliqñ potius eas emere vel-
let: z plerūq; faciūt z tarāt ipsimet p̄ciuz
rei sue simulātes etiā se fauere emptori
cū tñ decipiat eum. d ¶ Sūt z ali q̄
quosdā boni fidei viros s; specie amici

te decipiunt: et tales sunt proditores. **E**t **S**icut super alij qd maliciose in filiis conueniunt qd vno precio vendant: et certe tale patet pccu illis: sed em faciunt vt apli vendant et iniuste lucrant qd fm lege monopolij nuncupant. **E**t **N**am monopolij sunt qd bus duntaxat licet alijs merces vendere: et habet penultimam legem. Et qd faciunt pccu bonis expoliari exilio pperuo sunt eodem modo vt pater. ff. de monopolis. l. 1. §. 2. c. eo. l. vnica. vbi dicit. Si qd aut monopolij ausus fuerit exercere / bonis pccu spoliari pperuitate dant exilij. **D**icit aut monopolij singularis negotia in ciuitate vna et certo modo facienda: vel qn alijs solus vult esse emptor et venditor in ciuitate.

Secundū

pccu in qd ponit fraudulencia simulare ostensionis vel occultationis: qn. s. aliud ostendit et aliud vendit. Res em sanas ostendit et corruptas postea tribuit: res bonas pmitit et minus bonas tradit: malū sub bono occultat / et superius in aspectu ponunt qd bonū est: et inferius aut in medio qd deterius. **A** **M**ōi sepius sunt venditores pannorum qui bonū caput panni faciunt / et reliquū nō ita bonum: et aliqui etiā loca tenebrosa querunt / et lucem dici obtenebrant: vt res aliter appareat qd sit. In quo se ostendunt filios tenebrarum **M**at. xxij. Mittite eos in tenebras exterioris. **J**oh. iij. Ois qui male agit odit lucem. **H**omō em fraudulencia cōpedit macellaris qd noie vitelle carnes vendit bonis antiq: et sub noie castrati / carnes nō castrati ostendentes capita suorum animalium fm suū bnplacitū. **B** **P**leriq: etiā inueniunt qui res venalium defectus celant et occultant: qui si sciunt aut nullatenus aut non tā caro precio emeretur. Nec sufficit dicere. Oculi pascat te et siliā: qd hec oia fraudulencia sunt verba: etiā venditor siat certitudinaliter defectum rei quē tenet dicere qn est occultus emptor: et ex hoc dari pōt emptori occasio dāni. Qn aut defectus est manifestus

festus emptori: vt qn equus ē monoculus: et p tali defectu venditor de precio subtrahit: talē defectu venditor dicere nō tenet: vt patet p doctr. sub. in. iij. di. xv. q. ij. Et sanctū **I**bo. 2. 2. q. lxxvj. Et ad hūc emptor obligat qn venditor se decipere puta qn credit res suaz minus fore precio: sam qd sit: verbi gratia: vendit aux minori precio: qd credit illud esse aurichalcū. **N**ā si emptor hoc cognoscit / iniuste emit: et restitutionē facere tenet. **I**sti aut sic faciētes et fraudulentis suppositis vretes dicuntur duplices. **E**ccl. ij. Ne duplici corde labijs scelestis et manibz malefacientibus. **C** **U**bi notandū qd duplicitas ē mendaciū cū quādā dolo sitate et imagine veritatis ex multiplici sensu sermōis. **N**el etiā duplicitas dicitur qn cū aliud habet hō corde: et aliud prēdit ore et opere. **E**st tñ aduertendū qd triplex est duplicitas. **P**rima est sancta et inspirata. **S**ecunda est pmissa. **T**ertia est exhibita. **D** **P**rima ē sancta et inspirata. **N**ec fuit in **J**acob qn dixit se pmo genitū: vt declarat **A**ug. xvj. de ciuit. dei. **S**ecunda ē pmissa: puta si qd vadens ad aliquē locū: vt aliqua tractet cum aliquo: ad hoc tamē celandus vult ibi orare: et interrogatus dicit: veni huc causa orandi. **H**oc aut bn fieri pōt / nisi fieret causa malignandi: et ideo p simulara verba pōt liberari innocens qñsus ad mortē. **L**uius res sunt rationes. **E** **P**rima: qd nullus tenetur manifestare illā veritatē quā morie occultare debet: s; pdere innocentē qñsus ad mortē esset homicidiū. **F** **S**ecunda: qd licet illa nō sit causa pncipalis / est tñ scđaria et min⁹ pncipalis. **I**deo dictū est vey. Sic em fecit samuel missum vngere dauid in bertheleem tanq; p causa pncipali inqñtibus / ait: Ad sacrificiū dño veni. **E**t timore regis saul / ne eū occideret. **G** **T**ertia rō: qd in tali rñsione accipit causam pncipalē signari a sua existimatione. ppa et decipit: nesciens discernere inter pncipale signatur et scđariū. **E**t qd vis vulgus sepe p talem duplicitatem

Tracta. III. destrue de fraudulentis mercator.

deceptas: tñ veritas et innocentia in esse co-
seruas. b. **T**ertia est duplicitas phi-
bita. Ps. Tota die iniusticia cogitavit
lingua tua: sic nouacula acuta fecisti do-
lū. Un Joab q inimic⁹ interpretas tenēs
mentū amale qñ osculari volēs cū occi-
dit vt habet. ij. Reg. xx. Omōi duplici-
tate hñt fraudulentī mercatores tā fm
suppositas fraudulentias qñ fm sequē-
tes. Jaco. iij. Purificate corda vestra
duplices animo.

Tertiu pñctū in q ponit fraudu-
lencia terminatiōis: qñ. s.
ppter dilationē solutionis res cari⁹ ven-
dūtrales sunt vsurarij: extra de vsu. c.
Cōsulit. nisi dubiū sit q tpe solutiōis
deberet plus vel min⁹ valere. Vide in-
fra de vsura. a. **Q**uarta est fraudulē-
tia diminutiōis. Sūt em pleriq q gros-
sos argēteos vel ducatos aureos dimi-
nuūt: de illis q sciēter p solvūt fallam
monetā: se excusant q receptorū p tali
pñcio. Quidā etiā aliqñ diminuūt sortez
maliciose numerādo. Contra hñmōi di-
cit dñs p Esa. lxxv. Nūcabo vos in gla-
dio et oēs in cede corruetis. b. **Q**uin-
ta est fraudulentia transgressionis. s. si
dei pmissē. Et accipit hic fides p cōuē-
tionali securitate: vt dicit Hostien. q eti-
am hosti seruāda est: qd dictum notat a
Gratiano. xxiij. q. j. c. Noli extimare.
c. **S**exta est fraudulentia false pon-
deratiōis aut mensuratiōis. Leui. xix.
Nolite facere iniquū aliqñ in iudicio/in
regula/in pōdere/in mēsurā/in statera.
Iusta et equa sint pōdera/iustus modi-
us/equusq serrarius. Ego dñs de⁹ ve-
ster zc. Notandū q in pōdere et mensu-
ra cōtingit deficere tripliciter. d. **P**ri-
mo qñ quis habet diuersa pōdera sic q
emit ad maius et vendit ad min⁹. Deu-
te. xxv. Nō sit in domo tua modius ma-
ior et minor. Ibidē. Nō habeb in saccu-
lo tuo diuersa pōdera maius et minus.
Et Prouer. xx. Pōdus et pōdus/mēsu-
ra et mēsurā vtrūq abominabile ē apud
deū zc. e. **S**ecūdo qñ qd habet mēsu-

rā et pōdus iustū: s. sciēter male mensu-
rari vt q digitū mēsure imponit: vel qui
statērā p volūtate sua trahit ad alteraz
pē maliciose. Un. xxiij. q. j. c. Nō afferā
mus. dicit Hiero. Nō afferamus stare-
ras dolosas: vt appēdamus qd volum⁹
p arbitrio dicētes: s. grane/ s. leue est.
Sūt pñctide aliqñ cū pollice vñā re-
trahūt: et sic ptingere pōt in mētis alijs.
f. **T**ertio cū qd habet librā iustā et
mēsurā et dat candē: s. facit vt res pōde-
rosior sit tpe veditiōis: vt q lonā aspicit
aqua vel piper vel crocū/ vel ad cellariū
portat et voluit de latere ad latus vt pō-
derosior fiat. Nec vtiq sunt petā abo-
minabilia. g. **S**eptima est fraudu-
lencia mēdacij et pñtationis. In tantaz
vitiq abusiōne ipa mercatio deducta ē:
vt nemo sit q sciat vendere aut emere si-
ne mēdacij. Et sicut dicit Raymūdus
Quoties causa decipiēdi sciēter qd mē-
tis peccat mortalit: et tenet ad restitutio-
nē. Et idē etiā dicēduz ē de alijs dupli-
citatibz et fraudibz: videlz q sine morta-
lia petā vbi intendit notabilis deceptio
prim⁹ et obligant etiā ad restitutionem
dāni p Billari. S. beu beu multi nō so-
lū mētiunt: s. et iuramētis mēdacia sua
asserūt et vendēdo et emēdo quasi in ver-
bis singulis piurāt. Chyso. sup. Dar-
theū. **M**ercatio sine mēdacio et piurio
esse nō pōt. Et hoc equidem faciunt: qz
nō est timor dei ante oculos eoz. Q. in-
sanā nimia avaroz. Hinc. lxxvij. dis-
c. Quoniā Cassiodorus ait. Negociato-
res abominabiles existimant qui p im-
moderātū pecunie ābitū iusticiā dei mi-
nime cōsiderātes: polluit merces suas
pl⁹ piurijs onerantes qñ pñcis. Hecille.
Ideo de eis dici potest illud Ps. Non
est in ore eoz veritas: cor eoz vanū est.
Sepulchrū patens est guttur eoz: lin-
guis suis dolose agebant: venenū aspi-
dū sub labijs eoz. g. **S**ūt et multi
q rē quā emere volūt mēdaciē vilipēdūt
Prouer. xx. Valū est/ malum est dicē
ois emptor: et cū recesserit tunc glābiat/

les se primū decepsisse. Sic faciūt carni-
fices dñi pecora emere volūt. i. **H**is
sup̄dicis et alijs plurimis fraudulētis
implicari solent negotiatores et q̄ prin-
cipit q̄ nō meliores sint furibus et rapto-
ribus. Impletum est itaq; hodie illud
Apocal. xij. de bestia quā vidit Johā-
nes ascendēte de terra et q̄ facit oēs pu-
llos et magnos et ditites et paupes et li-
beros et seruos habere caracterē in ma-
nu dextra aut in frōtibus suis: et ne q̄s
possit emere aut vendere nisi habeat ca-
racterem aut nomen bestie. **B**e-
stia ascendens de terra/ auaricia est que
facit adorare bestiam p̄mam: id est dia-
boli obediendo p̄uauis eius suggestio-
nibus: et omnes pusillos et magnos et. q̄
a maiore vsq; ad minorem omnes auar-
icie student: et facit ne quis possit eme-
re aut vendere nisi habeat caracterē be-
stie: id est diaboli/ cui⁹ caracter est falsi-
tas et fraus. Joh. viij. Ip̄e mendax est et
pater eius. Sed attende quid subiūgit
Apocal. xij. Quicūq; acceperit cara-
cterē bestie/ biber de vino ire dei et cru-
ciabit igne et sulphure in conspectu an-
gelo et sanctorum et ante conspectum ignis
et fumus tormentorum eius ascendet in se-
cula seculorum. **H**ec de fraudulētis
mercatorum.

Sequit de auaricia iudicij.

Ricissima terra p̄sideratio est de
auaricia iudicij. Iudices inter-
dum p̄pter auariciam ferūt in-
iustas sententias/ ideo Esa. xxij. Bea-
tus q̄ excutit manus suas ab omni mu-
nere. Per munera enī frequēter puerit
iudicium. Ista autē auaricia habet tres
ramos. Q̄m iudex p̄ferat iniustā sen-
tentiam: hoc contingit tripliciter.

Primū punctū in q̄ ostendit quō
ex pura auaricia cū. s. p̄-
pter pecuniā corrumpit: talis tenet de
omni dāno et interesse p̄ri lese. Ac etiam
fm Hostien. et Ray. Iudex qui tulit ini-
quā sniaz sciēt ex quacūq; causa tenet
leso ad omne interesse. i. satisfacere de oī

dāno: nisi ille a q̄ corruptus induci pos-
sit ad integrā restitutionē: et p̄ter h̄ est et
iniūgēda gravis p̄nia: de q̄ qdē p̄nia dī
extra de sen. et re iudicata. Lū eterni ver-
bi sic dī. Si iudex ecclesiasticus ordina-
rius v̄l delegatus p̄scias in grauamē
p̄ris alterius q̄q; fecerit ab executione
officij p̄ annū nouerit se suspensū: ad estī-
mationē litis p̄ri quā leserit nihilomin⁹
p̄demnādus. Et si durare suspēsiōe in-
gerit se diuinis/ irregularis est: et cū eo
solus papa disp̄sat. Cōtra tales etiam
iudices dī Esa. i. Omnes diligūt mīe-
ra/ sequuntur retributiōes/ pupillo nō iu-
dicat et causa vidue nō ingredit ad eos.
Et Esa. i. Den p̄solabor et. Et si q̄ras
an p̄p̄ iustā sniaz ferēdā possit iudex ac-
cipe pecuniā. Certū est etiā q̄ nō. Nam
ait Aug⁹. xj. q. iij. Nō licet iudici vēde-
re iustū iudiciū. Et ibidē. c. Qui recte
ait Bz. Qui recte iudicat et p̄mū reus
neratiōis expectat/ fraudē in deus p̄pe-
trari: q̄ iusticiā quā gratia impartiri de-
bit/ acceptiōe pecunie vēdidit. c. **S**e-
cūdo p̄tingit iudicē ferre iniustā sniaz ex
adiūcta ignorātia: qñ videlz ignorās ē
in his q̄ ad officiū iudicis p̄tinet: et tñ ex
auaricia tenet locū iudicis. Vel etiā qñ
ex negligētia vidēdi libros p̄fert iniustā
sniaz ignorāter: tñ ex auaricia bñ ve-
lit recte pecuniā: et tñ etiā tenet de dā-
no p̄ri lese: extra de iniur. et dāno dato. c.
Si culpa. c. **T**ertio ex malivolētiā
qñ. s. odio vel amore inordinato hoc fa-
cit: aut etiā timore hūano. Contra hoc
dī de reg. iur. li. vj. Accipe p̄sonā in iudi-
cio nō est bonū/ imo p̄hibēt: dicēte dño
Ue magnū ita et p̄uū audietis. Debent
enī iudices sup̄mum iudicē imitari: de
quo Deute. x. Paral. xix. Ro. ij. Eph.
vj. Col. iij. Act. x. j. Pet. ij. Apud deū nō
est p̄sonarū acceptiō.

Scđm punctū est de auaricia assi-
stētū. Paucis dicis cir-
ca auariciā iudicij: nūc et pauca dicenda
sunt circa auariciā assistētū in iudicio.
Sūt autē qñq; gñā boiuz ibi cōcurrent

Tracta. III. destruc. de auaricia assistentiū in iudicio

titū. a **C**Primo est ibi actor z pcurator z accusator: q si aliquis accusat falso de crimine vel petit indebitū sciēter tenet de oi dāno qđ inde puenit aduersario/ etiā de expēsis: z est grauiter puniendus: vt notat extra de calūniatoribus. c. vlt. Peccat etiā actor z si habeat iustā causam criminalem siue civilem si pcedit p indebita media/ vrēdo mēdacij in iudicio: vel falsis testimonijs z instis z p bationibz alijs ne amittat causas qđ etiā am mortale est fm Tho. Tñ si obtineat nō tenet ad satisfacionem alteri pso, ne nec etiā in expensis placiti/ cum ille verauerit eū iniuste. b **C**Secūdo est ibi reus qui. s. accusat seu impetit: qui pōt peccare mortaliter tripliciter. c **C**Primo dicēdo falsitatem z tacēdo veritatē: vel negādo cū interrogat a iudice. facit etiā cōtra debitū iusticie: qđ est mortale fm Tho. 2. 2. q. lxx. d **C**Secūdo calumniose se defendēdo: nā isto mō etiā si haberet iustā causāz piuraret: qđ semp est mortale. Nā in causa criminali etiā iuramentū de calūnia pstandū est: ex de iura. calū. c. Inherētes. e **C**Tertio p appellatiōē iniustā: vt cū quis appellat a snia causa afferēdo mox ne contra eū iusta snia ferat z peccat mortaliter: qz b est calūniose se defendere. Talis em agit cōtra iusticiā: qz officiū iudicis impedit. Tñ ei iniuriā facit z etiā aduersario suo: z tenet ad satisfaciendū de dānis z expensis. Secus si appellat ex pfidentia iuste: qz credit se habere iustā causam. Dec Tho. f **C**Tertio est ibi testis qui multipliciter pōt peccare: sed de eo dictum est sup de falso testimonio inf illi as inuidie. g **C**Quarto est ibi iuriscōsulcus: q sciēter pstat malū p siliū vñ ius hñs pdat causam/ siue sit ille cui cōsulit siue alter tenet de dānis inde secutis. Si autē fideliter cōsulit put scit non tenet. Extra de reg. iur. Nemo ex consilio. li. vi. Si autē causa est dubia vrū. s. ptimeat iusticiā/ vel nedū sibi remāet dubia vsqz ad diffinitionē cause/ licet aduo

cato z pcuratori z iuriscōsulto iuuare fm Tho. vbi sup. Quāuis autē (vt Augustin⁹ ait) liceat aduocato vendere iustū patrociniū/ z iuriscōsulco vep p siliū. rñ q. v. c. Nō sane. non tñ debet perere immoderatum stipēdiū. Attenditur autē moderamen salarij fm Raymū. circa quattuor. Primo circa quantitatē. Secūdo fm laborem aduocationis. Tertio fm scientiam z facundiam aduocantis. Quarto fm pueritū regionis. Scdm hōz p siderationē pōt maius vlt minus salariū taxari: vt pater. iij. q. vij. §. vbez. Quinto est ibi aduocatus: de quo notandū q tripliciter peccare possunt aduocati in officio suo. Primo p negligentiam. Secundo p ignorantia. Tertio p maliciā.

Tertiu punctū in quo pmo ostēdit quō aduocati possūt peccare in officio suo p negligentia: qñ scz negligens est circa ea que ptiuent ad defensionem iuste cause assumptę: vñ si p negligentiam amittat causā/ obligat aduocatus ad restituendum. b **C**Secūdo p ignorantia: qñ. s. ignorans aduocatus ex affectiōe pñij cōmodi causam assumit defendendā/ quā tñ defendere nescit. Si ergo sic amittatur iusta causa/ tenet ad restitutionē. c **C**Notandum tñ q ignorāter defendere iniustā causam pōt esse qdrupliciter. Aut illa ignorantia nec auget nec diminuit voluntariū: sed solū cōcomitāter se habet: qz. s. licet ignoret eā esse iniustā/ tñ etiā si sciret nihilominus eam defenderet: talis ignorantia nullo mō excusat. Aut ignorantia diminuit voluntariū: qz. s. aduocatus ignorat illā causāz esse iniustā/ z si sciret nullo modo vellet eam defendere. Ignorātia tamē illa est ex aliqua negligētiā: qz. s. negligit sollicite discurre re causam: z hec excusat a tanto/ non tñ a toro. Aut illa ignorantia facit omnino inuoluntariū: qz. s. est ignorantia inuincibilis: z si sciret causā esse iniustā/ nullo mō vellet eā defendere: z diligentia sufficē

se adhibet ad cognoscendū veritatē: et bec oīno excusat. Aut illa ignorātia ē volū-
taria et affectata: qz. si non vult discutere
merita cause/ imo vult iurare causas ef-
se iniustas: et talis ignorātia aggrauat.
¶ **T**ertio peccat qz maliciā. Et h tri-
plicit. Vel p iniustā cāz iniustā sustinē-
do aut iniuste pcedēdo: etiā in causa in-
sta pponēdo. s. falsas allegatōes/ leges et
iura puerse exponēdo vel falsa instirura
aut falsos testes pducēdo: vel mēdacia
fallacī offerēdo: vel dilatiōes friuolas
maliciose qreōdo. Ps. Gladus in labijs
eor. Itē. Lingua eor gladius acutus.
Hier. ix. Extēderūt lingua sua qsi arcū
mendaciū. O dampnanda abusio officiū.
Aduocatiōis qpe officiū bonū est dese-
et honestū: qz videlz ordinatū ad defensi-
onē iusticie et veritatis et falsitatis repul-
sionē. Sz forte multi aduocati nūc sunt
aduersarij veritatis et iniusticie defenso-
res. ¶ **E**t aliqñ plus nocet aduoca-
tus vna die q possent oēs larrones vel
pdones in anno: auferē do. s. alicui epi-
scopatū/ vel abbatiā/ vel hereditatē. De
illis implet illud Esa. lxx. Lōuersus est
iudiciū retrosum: et iusticia lōge stetit.
Corruit in plateis veritas: et eqtas non
potuit ingredi. f. ¶ **E**t aut noranduz
(sicut dicit Tho. 2. 2. q. lxx.) q si qd sciē-
ter iniustam causam defendit/ absqz du-
bio grauissime peccat: et ad restitutionē
tenet eius damni qd contra iusticiam p-
eius auxiliū altera ps incurrit. Si autē
in pncipio credit cām esse iustā et postea
sibi appareat eā esse iniustam/ nō debet
causaz pderet: vt habet. ij. q. iij. v. s. aliā
ptē iurē/ et secreta sue cause alteri par-
ti reuelat: debet tñ causaz deserere vel eū
cui? causaz agit ad cedendū inducere si
ue ad cōponendū sine aduersarij dāno.
Hec Tho. q si suadeat ei cui? causam
agit ptē qrele accipe et aliam aduersario
relinqre cui? totā nouit esse debere in h
psulit alienū accipe. Itē etiā ad restitutio-
nē tenet et grauit peccat. ij. Paral. xix.
Impio pbes auxiliū/ idcirco irā dñi me-

reber. Et Ro. ij. Digni sūt morte nō so-
lū q faciūt/ sz etiā q faciētibz pferiūt.
¶ **I**tem aliqñ peccat et deficiūt p pna-
ciā/ ppter quā pceptētes et aduocētes cau-
sas qd iā defendere ceperūt nō esse iustas
nolūt desistere ne succūbere videant: sed
ad sensuz pueriūt leges et iura. De his
dic Ber. ad eugenū li. j. Hi sūt q docu-
erūt linguas suas loq mēdaciū: diserti
aduersus iusticiā: crudeli p falsitate: sa-
piētes sūt vt faciāt mala: eloqntes vt ve-
ritatē ipugnēt. Nec ille. Deberet pfecto
puersus aduocat? atredere qsi sibi vi-
ciū illud ps. Quid glīar? in ma. q po-
tēs es in iniquitate. Tota die iniusticiā co-
gitauit lingua tua: sicut nauacula acuta
fecisti volū. Dilexisti maliciā sup beni-
gnitatē iniquitatē mag? q loq eqtatē. Di-
lexisti oīa vba pceptatiōis lingua dolo-
sa: ppta deus destruet te in finē tē. b.
¶ **I**tem aliqñ peccat et deficiūt p purā aua-
ricia. Facit em auaricia eos a misericōdia re-
cedere nolēdo. s. dare patrociniū causis
pauper. Notanduz tñ fm Tho. 2. 2. q.
lxx. q aduocat? nō semp tenet dare pa-
trociniū cause pauper: sz solū ad boc ce-
net qñ aliqd est in tāta necessitate q nō
in pmpu apparet quō ei aliter sbuenire
possit: p aliā psonā mag? pūcā aut ma-
iorē facultatē habētē. Itē auaricia facit
eos causas iniustas scienter defendere.
Itē causas in lōgissimuz tps pperare.
Unde multū dñificāt lingantes. i.
¶ **I**tem imoderatū salariū erigere: qd nō
cōpetit psone sue aut labori aut psuetu-
dini regionis aut psone cui pstat patro-
ciniū. Itē auaricia facit eos scpturas in-
utiles pficere/ vt sic occasiōē habeant
erigēdi pecuniā. Itē qñqz ab vtraqz pre-
accipit: et insatiabilem mūera recipit. R.
¶ **E**t q semp in eis puerit rōnis iudi-
ciū et sbuerit affectio iusticie: q maxime
deberet in aduocatis regre et nō affectio
cōmodi Sz ben ben ex cupiditat? ardo-
re qsi corrupti sūt oēs et abominabiles fa-
cti i studijs suis. i. ¶ **C**ir em inuenit ali-
qd q studeat i iure ppter iusticiā exeqndā

Tracta. III. de struc. de acceptione munerū

vel tuendā/s ppter lucrū. Et vir est ali-
qua causa ita iniqua q̄ nō inueniat. ppe-
cunia defensor. **O** excecari homines
attēdire sinē vestruz/ z timere ne qz sic p
linguā offenditis z veritatē subuertitis
ab vsu lingue/ cū vobis necessarius erit
puemini p dei iusticiā. **m** **N**arrat
Buil. Lugdunē. in sū. de vitijs. qz cu-
iusdā aduocati lingua in morte visa est
velocius moueri arūdine: alteri⁹ ar lin-
gua exiuit extra os. **n** **N**arrat autē
Cesari⁹ de quodā in cui⁹ ore lingua nō
est inuēta post mortē. Et merito linguā
pdidit moriēs/ qui sepe eā vēdidit vinēs
causis iniustis patrociniādo. **o** **T**re
narrat Vincētius in spe. mo. li. iij. par.
vij. de quodā q̄ cū esset de infimo gene-
re fuerat aduocatus actus z officialis
cuiusdā magni epi. Cū autē grauissima
infirmirate laborās iaceret in lecto feri-
cis ornato z moneret ad penitentiā/ ait
Ego egressus de infimo genere p peri-
ciā aduocatiōis volui exaltari totū ge-
nus meū: z ecce hic sum dep̄ssus. Et cū
vzgeret eū infirmitas/ abiecit ornamē-
ta sua a se nudatusqz dixit: Vodo de⁹/
modo diabolī pugnatīs de me: modo
videbā quis vestruz fortior p̄ualebit: z
post hec verba mortuus est. **O** q̄ misē-
rabiliter torquent in inferno pueri ad-
uocati quoz patrociniū veritas corru-
it z iusticia. In his habet locū quod dī
Apo cal. ix. Potestas eoz erat in ore ip-
soz. Ideo sicut ibidē habet: De ore eo-
rū pcedit fumus z ignis z sulphur. Et
Apo cal. xvj. Vādūcauerūt linguas su-
as p doloribus suis. Per que em̄ quis
peccat: p hec z torquet. **E**legit in qua-
dā tragedia Sen. qz quidā vir vidit vi-
sionē quandā: vbi videbat ei qz videbat
Merone apud inferos se balneantē: z mi-
nistros inferni aurū bulliēs infundētes
circa eū. Et cū videret choz aduocato-
ruz circa se dicebat: Venite huc venale
gen⁹ hoīuz aduocati amici mei: venite
huc vt in h vase balneamini meū. Ad-
huc em̄ sup̄est locus quē vobis seruauī.

Hec de auaricia aduocatorū.

Sequitur de acceptione munerū.

Ricissima septima consideratio
est de acceptione munerū. **A**cce-

prio munerū ex auaricia plerū-

qz nascit. Est autē acceptio tribus mo-
dis reprehensibilis. **a** **P**rimo qñ sine
indigēcia accipiunt. Hiero. ad damasū
papā. Clerici qui de bonis suis sustēta-
ri possunt/ si qd pauper est recipiūt sa-
cilegiū cōmittūt: z p abusione talē iudī-
ciū sibi mādūcat z bibūt. Prosp. de vi-
ta cōtēplatiua. Habētes vñ sustēte-
tur nō sine grandi pctō id vñ paup vi-
cturus. **a** **t** accipiūt. **b** **S**ecūdo
qñ accipiūt ab his q̄ tenent restituerē.
Hiero. Qui a raptoribz simoniācis fe-
neratoribz mūera accipiūt/ similes sunt
illis q̄ minores pisces a magnis deuora-
tos deuorāt. Nec ille. Hoc vitio labo-
rāt interdū religiosi figurati p Bede-
nē. Judicū. viij. qui in aures ex pda pe-
tīt z accepit/ qd postea factū ē illi z do-
mū ei⁹ in ruinā. Isti etiā sūt siles Sau-
li q̄ regē amalech tulit z meliores d̄ ouī-
bus zc. **j**. Reg. xv. Isti itaqz p̄ phibiti-
onē legis mortuū comedūt a bestiis
captuz. **c** **T**ertio qñ accipiūt p cau-
sa p qua nō licet sicut iudices vt iusticiā
deserāt: vel etiam vt iusticiā faciāt quaz
gratis facere debēt: qz vt habet. xj. q. iij.
Nō licet iudici vendere iustū iudiciū.
Munera autē accipere vt deserat iusti-
cia/ est quasi pctm̄ Jude. Vere lauda-
bilis est cōditio nō accipe mūera marie
in eo q̄ iudicis exercet officiū. **d** **L**e-
gimus multos munera recusasse recte
aduertētes q̄ piculosa sit munerū acce-
ptio: vt statim diximus. Abzā em̄ recu-
savit mūera q̄ obtulit sibi rex Sodome/
licet optime mervisset: vt h̄ Sen. xiiij.
s. Samuel/ qui dicit. s. Reg. xij. Lo-
quimini de me coram domino. Sequi-
tur: Si de manu cuiusqz mun⁹ accepi.
e **R**efert etiā Bern. j. ad Eugeniū:
qz Martinus p̄sbyter cardinalis lega-
tione functus in dacia raz pauper inde

redijt q̄ equis r̄ expensis bene deficienti
bus cū puenisset florētia episcopus loci
dedit ei equū quo vsq; romā i vebereur.
Securus aut̄ eū ep̄s (erat em̄ ei cā eū ad
perfarior̄ z agendi erat dies) cepit req̄re.
re suffragiū amicoꝝ. Cūq; sollicitaret sin
gulos ad martinū ventū est in quo fidu
cia maior erat q̄ nō posset esse in memor re
cētis bñficij. Cui martin⁹. Decepisti me
inquit. Negociū enī tibi imminere nescie
bam. Tolle equū tuū: ecce in stabulo est
Et eadē hora reddidit illū equū suū.
S; si scētōs miramur munera recusasse
lōge ampli⁹ est mirandū q̄ gētilēs antiq̄
ea recusasse legunt. ¶ Sicut in gestis
romanoꝝ legit q̄ lineas missus romā a
pyrrho cū donis ingēribus ad pacem et
amicitiā cōfirmādā neminē inuenit cui⁹
dom⁹ munerib; aperiret: imo omnes si
bi clausērūt hostia ne cū muneribus in
troirer. S; heu heu lōge aliter nūc res
est. Hodie nemo bñ venit nisi q̄ cū mu
nerib; intrat. Esa. j. Dēs diligunt mu
nera. Et sicut dicit Isidor⁹. Paup̄ dū
nō habet quid offerat iudicio nō solum
audiri cōtemnitur sed etiā cōtra verita
tem opprim̄. Nec ille. Heu q̄ amarū
est videre q̄ curia que debet esse refugij
pauperū r̄ afflictōrū/loc⁹ iudicij/libra
iusticie/nunc sit pauperū spoliatio/affli
cto r̄ desperatio/subuersio iudicij/loc⁹
iniurię ubi null⁹ audiri pōt nisi qui mu
nera portat. O q̄ felix q̄ laudabilis qui
munera nō recipit vt hominib; faueat.
Esa. xxiij. Qui erexit manus suas ab
om̄i munere iūte in excelsis habitat. Ubi
dicit Grego. Ab om̄i munere inq̄t: nā
aliud est mun⁹ ab obsequio/aliud ama
nu/aliud a lingua. Munus ab obsequio
est subiectio indebita: mun⁹ a manu est
pecunia/munus a lingua est fauor quē
querit inanis gloria scz adulator laudis
Proverb. xv. Qui odit munera viuet.
Et p̄ oppositū detestabilis est munerū
acceptio maxime ppter tria. Tum quia
excecat rationem. Tum quia peruerit
affectionē. Tū qz incurrit maledictionē

Prīmū punctū in quo ostenditur
quō acceptio munerū ex
cecat rationē. Exo. xxiij. Non accipies
p̄sonā nec munera: que etiā excecat pri
dentes; mutant verba iustōꝝ. Multis
sunt mercatores qui sciētē accipiūt
vnde spiritualis ocul⁹ excecāt. Narrat
Tin. in spe. mo. li. iij. par. vij. q̄ aduoca
tus quidā causam pauperis assumens
in iudicio defendendā p̄ra q̄ndā milite
illum iniuste verantē excogitauit ratio
nes p̄ causā pauperis que sibi multum
valide videbant. Videns autē miles se
esse in piculo confusionis: eo q̄ eius ad
uocatus debili⁹ erat rogauit predictū
aduocatū q̄ staret pro eo; quo totū faci
nus abhorrēte r̄ pecuniā oblatam recu
sante/miles cyphū argenteū clam dimi
sit in eius camera illo penitus ignorāte.
Quē inuētū inspiciens eiusq; p̄cio pul
chritudine allectus in magna fuit alter
catioē posuit an remitteret vel retineret.
Interim autē diligētē inquirēs an ali
quas rationes pro causā militis inueni
ret: plures leges r̄ rationes p̄ milite in
uenit q̄ pri⁹ p̄ paupē que sibi gñificaces
valde videbantur. Quo viso tandē re
diēs ad cor r̄ aduertēs se cupiditate ceca
tum atq; in se iudiciū rōnis peruersum
donū r̄ dantē execrans/donū cū festina
tione remisit. Ecclesiastici. xx. Exentia r̄
dona excecant oculos.

Secūm punctū in quo ostēdit quō
acceptio munerū peruer
tit affectionē. Multi nāq; post munera
accepta laudāt/sustinet/ r̄ accusāt quos
prius vituperare solebāt. Sic custodes
sepulchri dñi munerib; corrupti verita
tē occultauerūt. Per munera vtiq; amit
titur affectionis libertas; q̄ nobilissima
res est. Juxta illd. Munera sūpra ligā.
Et Greg. dicit. Non pōt constanter ar
gui a quo accipit munus. Tū qui acci
piūt/sūt sicut canes muti nō valētes la
trare vt dicit Esa. lvi. Multi profecto
sunt sicut canes qui abiecto cibo māsue
scūt; nec pōt pmissio aures mulcere nisi

Tractatus. III. destructorij. De furto et rapina.

viderint donū pñs. Et tunc pro munere
bus falsitari fauent et iniusticiā faciunt.
Impossibile est em̄ seruare iusticiā et seq̄
pecuniā. Uñ. j. Reg. viij. dicit de filijs
samuelis. Declinauerunt post auariciā
acceperūtq; munera et iudiciū puercefr.
Hiero. Sicut matrona nō est casta que
munera accipit cū rogat; sic iuder mu-
nuscula accipies imunis a corruptione
nō iudicat. Jō dicit ierho moyli Ero.
xviij. Provide de plebe viros potentes
et timentes dñm; in quibus sit veritas et
qui oderūt auariciā et cōstitue ex eis tri-
bunos et centuriones et quinq̄genarios
et decanos qui iudicēt populū omni tpe.

Tertiū punctum in quo ostendit
quomodo acceptio mune-
rū incurrit maledictionē. Esa. v. Ne qui
iustificatis impiū pro muneribus: et iu-
sticiam iusti auferitis ab eo. Et Prover-
bio. x. xviij. Et qui iustificat impiū et qui
condēnat iustū: abominabilis est vterq;
apud dñm. Et Job. xv. Ignis deuora-
bit tabernaculū eorū q̄ libenter munera
accipiunt. Ignis in q̄ cupiditatis anias
cupidozū epaliter inflāmantis/ et ignis
infernī anias et corpora eternaliter cru-
ciantis. Nec de acceptione munerū.

Sequitur de furto et rapina.

¶ **R**icesima octaua consideratio
est de furto et rapinā. Furtum
et rapina ad auariciā pertine-
re nulli dubium est. Conueniūt quippe
in uicem furtum et rapina in tribus. Pri-
mo qz utrūq; est acceptio iniusta rei alie-
ne. Secūdo/ quia utrūq; cōtrariat iusti-
ciā et dolum includit. Tercio qz utrūq;
est peccatū mortale: qz cōtrariat dilectio-
ni proximī. Differūt autē quia furtum fit
occulte: rapina vero manifeste per violen-
tiam. Ideo rapina grauior est furto: qz
vergit in quandam persone iniuriā.
Merūq; tamen pro eodem accipiūtur.
Uñ in illo precepto. Nō furtū facies/ in-
telligitur prohiberi omnis iniusta occu-
pacio rei aliene iniusto dño. Dicit autē
Gratianus. xiiij. q. vi. c. vi. qz fur nō solū

in maioribus sed etiā in minoribus iudi-
catur. Non enim qd furto ablatū est sed
mens furantis attēditur: qz scz intendit
insorere nocumentū proximo credēs et exi-
stimans facere contra voluntates eius.
Sūt autē maxie notāde tres p̄syderatio-
nes qbz apparet qd diligēter canēda sine
hec vitia. **P**ria est p̄syderatio vitupabilis
cōditiois. Scda ē p̄syderatio detestabilis
offensiois. Tertia ē formidabilis punitiois.

Primū punctū in quo ponit p̄sy-
deratio vitupabilis cōdi-
tionis. Est em̄ latronis cōditio in rapto-
ris ignominiosa/ pudorosa/ et timorosa.
a **P**rimo sua cōditio est ignominio-
sa. Est em̄ fur et raptor inter hoies sicut
milu⁹ et bubo inter aues. Et sicut magne
nobilitatis est dare quod etiā maxime
p̄tinet ad summū largitorē: sic econtra
magne ignominie et rusticitatis est fura-
ri et rapere. Uñ per hoc probauit magi-
ster alanus apud montē pessulanū mili-
tibus qui scholas intrauerant: in quib⁹
incipiebat legere de theologia qz ipsi es-
sent maxime rustici. b **S**cdo sua con-
ditio est pudorosa. Maxime etiā cōfun-
ditur fur et totū genus suū qñ in furto
deprehendit. Ecclesiastici. v. Superfu-
rem est cōfusio. Et Ecclesiastici. xij. Ma-
gnam verecundiā habet fur cū cōuin-
citur inter vicinos. Dicitur qz lupus vo-
lens capere ouem que ponit in pedica:
ad capiēdū lupū quādo cadit in eā adeo
verecū datur se ita deprehēsus: esse in fur-
to: qz licet esuriat nō tñ tangit ouem: sed
in furto deprehensus erubescit hūanos
aspectus: nō audēs ad intruendū hoies
caput erigere: q̄ro magis hoies debent
erubescere dei et sanctorū inuitū coram
quib⁹ furta faciūt et alia mala. c **T**er-
tio sua cōditio est timorosa siue metico-
losa. Semper enim timent deprehendi.
Ro. xiiij. Uis nō timere potestare: bñfac
et habebis laudē ex illa. Si autem male
feceris time. Non em̄ sine causa gladiū
portat. Uñ de cain qui fuit caput et ini-
tiū predonū et latronū et ad hoc ciuitatē

murant ut esset eorum refugium: ut scribit Iosephus: dicitur quod percussus tremore capitis dicitur domino. Quicunque inueniet me occidet me. Ben. iij. Ero vagus et pfugus super terram. Qui inueniet me occidet me.

Secundum punctum in quo ponitur consideratio detestabilis offensionis. Tunc propter offensionem crudelitatem. Tunc propter culpam concomitantium diversitatem. Tunc propter emendationem difficultatem. a Primo detestabilia sunt hec vitia propter offensionem crudelitatem. Nam fures et raptores in scriptura sacra comparantur crudelissimis feris videlicet lupis/leonibus/versibus/et draconibus. Soph. iij. Principes eius me dicitur quasi leones rugientes. Iudices eius lupi vespe. Et prover. xvij. Leo rugiens versus esurientes/ princeps impius super populum pauperem. Et certe multi raptores peiores sunt et crudeliores leonibus esurientibus: quia secundum quod dicit Solinus. Leones praestratis parantur tam viris quam mulieribus: infantes non nisi in magna necessitate comedunt. Sed tales raptores nulli parantur: nec pauperibus/ nec viduis/ nec pupillis. Tales autem sunt lupo similem quod intras ovile non est contentus una tantum ovem stragulare/ quamvis una non posset totum comedere/ quod facit eius appetitus inordinatus. Item sunt similes diabolo quod (ut dicitur per. v.) tanquam leo rugiens circumit querens quem devoret. Sic et isti inimo peiores sunt diabolo: quia diabolus solum torquet malos et secundum demerita/ hi autem sepe bonos. Esa. lix. Qui recessit a malo prode paruit. Item diabolus timet angelum hominis custodem et signum crucis et aquam benedictam. Sed raptores nec timeant angelos/ nec deum/ nec sanctos. b Secundo sunt homines vitia detestabilia propter culpam concomitantium diversitatem. Homines enim vitia frequenter concomitant medacia/ perjuriam/ excoicationes/ perditiones/ homicidia/ et alia multa. Sap. xij. Via comixta sunt sanguis homicidii/ furtilium/ fictio/ corruptio/ infidelitas/ plurius et cetera. c Tercio propter emendationem difficultatem: quia non libenter re-sistunt aut nimis differunt: etiam mora

est periculum tunc oblivioni tradunt/ aut red-dere continent/ aut non integre reddunt: et sic semper in peccato persistunt: quia nunquam dimittunt peccatum nisi restituat ablatum. scilicet si possibiles assit. Neque oportet dicere reddam: sed oportet dicere reddo: quemadmodum dixit zacharias Lu. xix. Si quid aliquem defraudavi reddo quadruplum: et propterea a domino iustificatus est.

Tertium punctum in quo ponitur consideratio formidabilis punitionis. Puniriunt enim tales tripliciter. Primo puniuntur spiritualiter. Secundo puniuntur temporaliter. Tercio puniuntur eternally. a Primo est punitio spiritualis. Hec spiritus est anchora furoris rapientis: quia videlicet fures et raptores a diabolo capiuntur et detinentur. Rapine enim sunt quasi hamus diaboli quod caput diabolus cum trahit ad se. Prover. xix. Rapine corrum detrahet eos. Aug. O lucra danosa inveniisti pecuniam/ perdidisti iustitiam: perdis si des/ perdis animam: perda quam rapere cupis misericordia: detinetur alienum detineris a diabolo. b Secundo est punitio temporalis: quia divi no iudicio multipliciter aliqui in hac temporalis vita puniuntur in bonis temporalibus a personis. Unde iij. Reg. ij. legi quod latroculi syrie excecari fecerunt belie. et ij. Mach. iij. beliodorus generat ad spoliandum templum percussus est et cecidit et cetera. Item narrat Vin. in spe. mo. li. iij. par. vij. tale exemplum perigisse apud marticonum fuit ibi quidam propositus raptus comitatus Gerardi perdis inhiat/ raptor malitiosus. Cum autem frequenter perdas accipiet hominem et ecclesiam: antequam rex comitatus illum emeret a comite Joane et eius uxore ad quam iure hereditario pertinebat. Cum accepisset ergo semel perdas tempore guerre et duceret: quidam vacca remanebat alicuius forsitan vidue vel pauperis. Et dices cuidam garcioni. Tace vacca: dei iudicio sic percussus fuit quod postea nihil aliud loqui potuit. Et cum taceret aliud loqui se solum dicebat. Et hoc notissimum fuit toti terre. Item quicunque fures in filiis suis puniuntur. Legitur in vita spsa. Cum beatus ammon in secreta cremo moraretur: quidam iuvenis morsu canis rabidi in rabiem

Tractatus tertius de structorij. De Usura.

ligatus catenis ad eum deducit psequē
ribus parentibz p eo rogantibz. Quibz
ait. Quid mihi molesti estis o homines?
Supra merita mea est qd petitis. Verū
tamē illud vobis indicare possum: qz in
manibz vestris ē eius sanitas. Reddite vi
due bonum quē attulistis z sanabit filius
vester. At illi valde timuerunt videntes
p̄cie sue secreta nō latere hominē dei ga
uisti sunt: z quia sic eis viam salutis ostē
dit. Cum igitur sine mora furtum resti
tuisent subito filio suo sanitas est restitu
ta. c Tertia ē puniōe eternalis siue
infernalis Zach. v. Omnis fur sic ibi scri
ptum ē iudicabit. Scitane q̄ppe erit iudi
ciū taliū. Nā si damnat eos q̄ sua non de
derunt egenis eos vt ptz Mat. xxv. q̄
liter dānabit q̄ aliena abstulerūt: Et Lu
ce. xv. de diuitē epulone dicit glos. Si
sic torquetur diues qz nō dedit sua: quō
torquebit q̄ abstulit aliena.

Hec de furto z rapina

Sequitur de Usura.

Ricesimanona cōsideratio est
de usura. Supra q̄qz metapho
ricebz supercrescentia bonorum
spūalium quā erigit deus volēs vt i bo
nis acceptis ab eo semp pficiamus nō ad
suam sed nram vtilitatē. Luc. xiv. Qua
re nō dedisti pecuniam meā nūmularijs
z ego veniēs cū vsuris eregissē illam.
a Proprie autē accipit usura p super
crescentia quā accipit aliqd vltra sortē in
p̄ciū pecunie mutuate. Cū em̄ vsus pecu
nie sit ipsa eius consumptio. s. translatio
ei⁹ in aliū. Ideo illicitū est aliqd p vsu
eius vltra ipam pecuniam. b In cō
tractibz autē multiplē p̄ingere pōt vsu
ra p quo ad p̄ns notanda est regula illa
quam ponit Sco. in. iij. dist. xv. vics q̄
q̄ aliqd in cōtractendo cū alio ponit p̄e
suā in tuto sic q̄ de cōi cursu nō pōt p̄de
re z totum p̄iculum remanet in alia p̄e
tunc contractus ille est contra equalita
tem iustitiē z vsurari⁹. c Notādi sūt
etiā aliq casus in q̄bz mutuant pecuniā
licet recipere aliqd vltra sortē. P̄io rōne

pene conuentional si accipies mutuum
nō restituat tpe statuto: dū tñ non fiat in
fraudē vsura p. i. q̄ mutuas non velles
transgredi terminū vt plus acciperet.
d Scdo rōne interesse. Nā debitor
ex cui⁹ nō solutiōe creditor notabilr dā
nificat tenetur illi creditori de interesse.
Creditor autē nō posset h̄e actionē cōtra
eū de hoc nisi essent pacta vel munimen
ta licet in foro p̄cie teneat debitor vltra
sortē ad interesse. e Tercio q̄ vtrūqz
scz z capitale z supfluum ponit s̄b incer
to: quod pbat extra de vsu. in c. navigā
ti. q̄ aut aliter nō liceat de mutuo ex pa
cto recipere vltra sortē: cū sit usura: patz et
ex nouo testamēto. Lu. vi. Date mutū
nihil inde sperantes. Et ex veteri testamēto
Eze. xviij. Ad vsuram nō cōmodauerit
Ire p̄bs j. poli. dicit q̄ vsuraria acquisi
tio pecuniaz est maxime p̄ter naturā No
tandū tñ q̄ licet non licitū sit cōmodare
alteri pecuniā sub vsuris: tñ vt dicit Tho.
2. 2. q. lxxvj. ab eo q̄ paratus est vsuras
exercere licz mutū accipere s̄b vsuris p̄t
subuentionē sue necessitatis vel alteri⁹.
Sicut etiā licz vti iuramēto illi⁹ q̄ fal
sos dgos iurat p̄pter bonū pactū ei⁹ quo
fidem seruat: non tñ inducere eū ad tale
iuramentū Nec etiā licz inducere aliquē
ad mutuantū sub vsuris: sic dicit Bug.
rīdens publicole de hoc q̄renti. Sūt āt
p̄cipue notande tres p̄siderationes q̄bz
ostendit detestabilis et fugienda usura.
Prima ē cōsideratio irridende fatuita
tis. Scdo ē cōsideratio cauēde iniqtatē
Tercia ē p̄sideratio timēde penalitatis.
Et fm hoc sunt tria puncta.

Primum punctum in quo poni
tur p̄sideratio irridē
de fatuitatē. Fatu⁹ em̄ mltū est vsurari⁹.
Cū em̄ lucrū desideret pot⁹ vult fenera
ri vbi modicū est lucz cum p̄cō magno
q̄ fenerari deo cū magno lucro z sine pec
cato. Aug. Miser homo cur fenerat⁹ bo
mini: fenerare deo z centuplum accipi
es z vitam eternam possidebis. Item fa
tuus est quis accipit lucrum sup melius

vadium qđ habet scđ super animā suā que perdenda est nisi restituat vsure. Item vile officiū exercet quod nō aude^t corā hoīb⁹ confiteri. Unde similis est ca⁹ ro qui noī suo vocatus fugit & solus in^{ter} animalia nomen suū abhorret. Turpe vtiq³ est officiū vsurarij. Unde dicit *Guil. lugo. in sū. vi. q. antiquus* in vna ciuitate vix inueniebat⁹ vnus fenerator qui nō fenerator nisi data fide q³ nō publicaret. Si autē fieret manifestus tūc dicebat⁹ domus eius domus diaboli⁹ vinea eius vinea diaboli⁹; & sic de alijs rebo suis. Oculū pacis nō dabatur ei in mis^{sa}. Ignis a vicinis suis in domo sua nō sumebat⁹. Pueri pangebāt ad eius occursum & eum cu³ digito demonstrabant. Nunc vero nostris temporib⁹ vsurarij honorant⁹; eis ab omnibus assurgit qđ absurdum multū est. Nō licet eis exterius exhibeat⁹ reuerētia; testis tñ est eis conficiētia q³ indigni sūt honore & ipimet qui eos honorant reputant eos viles et honore indignos.

Secūm punctū in quo ponit consideratio cauende iniquitatis. Est em̄ vsurarius iniquus tripliciter. Primo in seipm. Secūdo in primū. Tercio in deū. a **Primo** in seipm q³ pro vilipicio animā venalē exponit & intima cordis sui i terrā pñcit. Eccl̄. x. Bua ro nihil est scelestius. Hic em̄ animā suā venalē habet in terrā pñcit intima sua. b **Secūdo** iniquus est in primū; q³ facit ptra legē nature qđ dicit *Lu. vi. Quicūq³ vult vt faciat vobis hoies/ & vos facite illis.* Cū em̄ oīs creatura ppter hoīem facta subueniat indigēti pura sol/luna; & stelle gratis dant lucē; aer/rore: nubes/pluuiā; aer/flatus; aqua/portū & lauacru⁹; terra/fructū; & sic de alijs; miser vsurari⁹ iniquissimus nullū vult primo exhibere solatiū aut beneficiū. Et cū p⁹orimur exco⁹riat; negādo ei misericordiā dicit se ei misericordiā facere; cū tñ nullaten⁹ velit eius necessitati subuenire nisi p lucro suo cōtra id qđ dñs pcpit Deu. xv. Ca-

ue ne auertas oculos tuos a paup⁹ fra⁹ tre tuo/nolens ei qđ postulat murū cōmodare/ne clamer cōtra te ad dñm & si ar tibi in pccm/sed dabis ei. Nec ages quippiā callide in eius necessitate subleuādis; vt bñdicat tibi dñs deus tu⁹ omni tēpore &c. c **Tercio** iniquus est in deū; q³ tēpus qđ dedit deus cōmune oib⁹ ipse sibi appropriās vedit. Ideo iusto dei iudicio frequēter auferitur ei tēp⁹. *P⁹. Viri sanguinū & dolosi nō dimidia bunt dies suos.* Item vult q³ cōtra deū & naturam nūm⁹ pariant alios nūmos. Et qm̄ sic iniquus est ideo & oblationibus suis magis ad iracundiā deū prouocat q³ placere possit. Eccl̄. xxxiij. Immolātis ex iniquo oblatio eius maculata &c. Et post. *Qui offert sacrificium de substantia pauperis; quasi qđ victimar filium in conspectu patris.* d **Narrat** Celsarius q³ parisijs quidā magn⁹ vsurarius cōpunct⁹/magistrū Mauriciū tūc ibidē episcopū consuluit quō saluus fieret. Ille in edificationē eccl̄ie bē⁹ Marie virginis cernēs p⁹sulit ei vt pecunias suas ad illi⁹ eccl̄ie structurā daret. Consilio tñ hoc aliq³ talū sibi suspecto; magistrū petrū cantore adq³/qui dixit ei. Va de & fac clamare q³ paratus es omnib⁹ restituere. Et factū est ita. Deinde rediēs ad cantorem dixit: Omnia iniuste ablatā teste psciētia oib⁹ ad me veniētib⁹ restitui/ & adhuc sup⁹sunt plurima. Tunc ille ait. Modū poteris elemosynas facere. Ipse etiā postea p plateas ciuitatis nudus in femoralib⁹ incessit seruo cum virga ipm̄ impellente clamāte. Ecce quem p pecunijs suis principes honorabant. Sed heu heu q³ pauci sunt qui velint iniuste acquisita restituere & veram penitētiā agere/imo insatiabiles semp sunt vsurarij similes inferno seu magis detest⁹ o⁹res; q³ virtute passiōis christi infernus restituit ea qđ iniuste detinebat; sed vsurarij audita passiōe & resurrectione dñi restituere nolūt/sed poti⁹ fructu passiōis & resurrectionis dominice carere.

Tractatus. III. destructorij. de usura.

Tertiu punctu in quo ponit cosy
deratio timende penalita
tis scz per qua puniendi sunt usurarij. Est
autem triplex huiusmodi pena. Prima
est pena tpalis faciende restitutionis. Se
cunda est pena finalis timende puen
tiois. Tertia est pena infernalis horrende
damnatiois. a ¶ Prima est pena tpa
lis faciende restitutionis: qz ad eam obli
gant sub pena danatiois. Unde fm ius
canonicu: si qs p miserit soluere vsuras
cogi non debet ad soluendat: quia vsure
sunt idebite. Extra de vsu. c. Debitores
Et qcuqz potestates/retores/psules/in
dices officiales qui statuta faciunt scri
bunt/dictant/ p que copellatur qs solue
re vsuras vel non repetere iam solutas/
vel qui obseruant ista statuta/ vel fm ea
iudicat: ipso facto sunt excomunicati sen
tentia maioris excoicationis. Un refert
magister Jacobus q quida probus sa
cerdos patre suu usurariu monuit: vt re
stitueret. Qui cum noluisset acquiesce
re: eo mortuo cu faceret sacerdos ille ab
solutione pro mortuis in ecclesia sua di
cebat. Nolite orare p anima patris mei
qui restituit prepsitqz sepultus est in in
ferno z de cetero faciem dei non videbit.
b ¶ Secda est pena finalis timende puen
tiois. Sepius em pueniunt usurarij mor
te iprouisa z turpiter moriunt in sua ini
quitate obstinati. c ¶ Narrat Un. in
spe. mo. lib. iij. p. vij. q parisijs usurarij
quid i ad eccliam bre Marie deportat
in lecto (peo q i aliq sui mebro illo igne
q sacer dicit affligebat) a sacerdotibz et
clericis monebat q vsuras z male acqsi
ta restitui piperet vt bra virgo illu libe
raret ab illo durissimo cruciatu: q tn nec
bladis sermonibz/nec minis/nec vitupe
rijs acqseuit. Ipsiqz videtibus ignis ille
toru corpus cocremas deuorabat: adeo
vt totu inflatu z in nigridine versuz esset
oculqz de capite suo defluerent. vn ele
ctus de ecclia quasi canis vilis z ferid
in ipa hora psumptus ab igne in sua ob
stinacione pmanes expirauit. d ¶ Ad

ide est exemplū de chrisaurio/qd Greg.
narrat. iij. dial. q cu esset plen⁹ vitijs et
in rebz acqrendis auaricie facibz infatig
biliger succensus/ infirmitate percussus
eadē hora qua de corpore exiturus erat
vidit deterrimos spūs volentes eum ra
pere quos vbicūqz se verteret videbat.
Et dū vocasset filiu noie maximu (quem
dicit Greg. se vidisse monachū) nihil va
lebat ei. Et dū clamaret inducias vsqz
mane in ipso clamore de tabernaculo
corpis euulsus est. Usurarius enim nō
debet habere inducias quas alijs vendi
dit. e ¶ Terc narrat Un. vbi sup se vi
disse aliquē qui de mensa surrexerat vbi
satis comederat/ qui in medio domus
sue subito mortuus cecidit. Terc de alio
q in nuptijs percussus morte subita pre
uēctus est. Terc refert Grego. in dial. de q
dam cui dum per somnia longa vite spa
cia promissa fuissent multas diuitias co
gregans euulsus est. Usurarius enim nō
subito mortuus eas intactas reliquit.
f ¶ Tertia est pena infernalis horrende
damnationis. Quia em misericordiam
abnegauerūt ideo sine misericdia iudicabū
tur ad penā ignis eterni. Ja. ij. Iudiciū
sine misericdia fier ei qui nō fecerit miseri
cordia. Et Soph. i. Argentū z aurū nō
valebit liberare eos in die furoris domi
ni. Cōsueuēbāt em efficiēt a societate ho
norū z demonibz sociabunt. Apoc. xij.
Foris canes z venefici z idololatre. Sūt
em usurarij canes: qz vt canes famē insa
riabilē patiunt nec alioz indigētie cōpa
tiunt elargiēdo qd habent. Sunt etias
venefici qz alios venenoso exēplo z con
silio inficiūt. Sunt et idololatre qz pe
cuniā vt deū colūt. Nā ad Eph. vi. auari
cia dicit idolorū seruit. Nec de usura.

Sequitur de Simonia.

Uadragesima pcyderatio est de
q simonia. Simonia dicitur stu
dia voluntas vendēdi vel emē
di spūale vel spūali annexū. Et dicit a si
mone mago q ad hoc voluit emere spū
tuale potestātē vt eam postea venderet.

vt dicitur i. q. iij. a. **E**st tñ notandū qd cū ex concessione iuris vel pie consuetudinis et pia intentione p sacramentorū dispensatione aliqd recipit vel erigit; honesta tamen forma seruata; vt scilicet non requiratur qñ officiū exhibitionem ne pactum intervenire videatur sed expleto officio nō cōmittitur simonia: vt dicit brūs Tho. in quadam qñtione de quodlibet. Sic em̄ idem dicit. 2. 2. q. c. quod sic accipit non accipitur tanq̄ pciū mercedis seu tanq̄ necessitatis stipendium. Juxta illd apōstoli. i. Cor. ix. Quis militat suis stipendijs vnq̄? b. **A**lter autē recipiendo cōmittit qd simonia: et ipso facto incurrit ex cōmunicationē. Nihil em̄ pro sacramentorū dispensatione est exigendū: vt h̄c extra d. simonia. c. non satis. et sequenti. **U**n̄ Mat. x. Gratis accepistis gratis date. c. **U**nde etiam siq̄s sine gratia ep̄s sa vel eractione cōfert aliquid spūale pncipaliter hac intentione vt ppter illd recipiat r̄pale: puta audit confessionē/ vel dicit missam: et sicut qd dat r̄pale pncipaliter vt recipiat spūale/ simoniam cōmittit mentale que pccatū mortale est s̄m Richard. Tho. Ray. Host. et Inno. sed talis simonia mentalis tollitur p pñiam. extra d. simonia. c. mandato. **Q** quantum derurpatur hodie eccl̄asticus status p simoniam: que pficit tot ignaros/ indoctos/ inhabiles/ et indignos ad curam animarum et eccl̄asticas dignitates. **Q**ui bene cum ezechiele foderet templi parietes videre posset templū. i. eccl̄iam/ plenam animalibus immūdis reptilibz et idolis: q̄ les sunt illi qd hñt simoniacū ingressum. **S**unt em̄ animalia immunda p luxuriam: reptilia p auaritiā ad terrā pectore et vētre reprimendo. **S**unt etiā idola quia sculpti et ornati p supbiā et ceci p ignorātiā. **S**ūt autē ad pñs norande tres p̄pue p̄ydera: iōes qd apper qd diligēter cauenda atq̄ fugiēda sūt hec pessima p̄p̄is/ q̄ simonia dicitur. **P**rima est cōsideratio derelicta de offensionis. **S**cda est abomināde p̄cipitationis. **T**ertia est cōsideratio

formidande punitionis. **E**t s̄m hoc sunt tria puncta.

Primum punctū in qd ponit cōsideratio derelicta de offensionis. **E**st em̄ simonia derelictabilissima offensa cōtra deū: qz vicz sp̄m sc̄m venalem exposuit quasi seruū vel iumētū vilissimū. **U**n̄ sup illud Ioan. ij. Carbedras vendentiū colūbas euerit. **D**icit Glosa: qd p columbā intelligit sp̄s sc̄m. **L**icet igitur simoniacus deus iumē bonū fateat. **V**bo: tñ facto eum vilissimū reputat: p̄stiuens eū venalem p vilis p̄cio dū dona eius p pecunia exponit. **U**n̄ Act. viij. dicit Petrus simoni mago. **E**xisti masti donū dei pecunia possideri. **I**tē simonia iniuriā illam christo facit vt simonē magum cōstituat ostiariū ecclesie: cum tamen ch̄s dixerit Joā. x. Ego sum ostium etc.

Scda punctum in quo ponitur cōsideratio abomināde p̄cipitationis: qz simonia p̄cipitat in multa facinora. **E**st em̄ simoniacus fur et latro. **J**o. x. Qui nō intrat p ostiū in ouile ouīū s̄c̄ ascēdit aliunde/ ille fur est et latro. **U**n̄ sup illud Mat. xxi. **V**os fecistis illā speluncā latronū: dicit glo. **L**atro ē qd lucra secrat qd nō dantes corpāl̄ psequit et dantes spūāl̄ necat: et dū lesionē primi cogitat quāq̄ sedet in spelūca. **I**tē sacrilegus est qz circa sacra latrocinij suū exercet. **I**tē ad mlt̄a facinora trahit simonia: pater p̄ceptū Jasonis. ij. **M**ach. iij. qd cū emisset ab antiocho summū sacerdotiū intrusus p̄ eū in illud: cepit trahere statim tribules suos ad ritū gēiles et iura legitima destruens praua instituta sanciebat. **D**e cuius sceleribz p̄la leguntur. ij. **M**ach. iij. et. v. **S**il̄ de menelao et sceleribz eius p̄t. ij. **M**ach. iij. et. v. **I**tem Judas vendens dñm ex hoc cecidit i crimen pditionis et desperationis et occisiōis suiipsius. **I**tē simō mag⁹ qd (vt dicit Actū viij.) credēs baptizatus adhibebat apostolis: ex quo obrulit pecuniā p miracul faciendis maledictionē Petri suscipiēs

Tracta. III. destructorij. De Simonia

in sinistra cecidit scelera et christiano facit
est christi et suorum maximus persecutor.

Tertium punctum in quo ponitur consideratio formidande punitionis. a. Nam fin iura puniunt simoniaci pena infamie et depositio nis si sint clerici et excommunicationis si sint laici: ut patet. ij. q. i. c. si quis episcopus. Item fin in nocet. Ray. et Tho. simoniacus qui ad beneficium simplicia vel curata perdit fructus nec potest illos recipere et receptos tenet restituere deductis expensis factis in utilitatem ecclesie et gratia fructuum colligendo et hoc quod est et latro in illo beneficio.

b. Item notorii simoniaci suspensi sunt ab ordinibus et beneficiis simoniace suscepti ut patet. ij. q. i. c. Statuimus. Sed omnis his penis a iure ecclesiastico inflicte dicimus quod simoniaci iusto dei iudicio multipliciter solent puniri et in hoc mundo.

Parer primo in Hieronymo qui (ut habetur. iij. Reg. v.) ab Heliseo maledictione susceptus lepra percussus mortuus est plaga sue heredes suos successores relinquens. Item in alchimio qui intrusus in summum sacerdotium per demeritum. ij. Mach. viij. post multa ei flagitia percussus est paralisi et obstructum est os eius: et sic obmutescens interfectus mortuus est: ut habetur. ij. Mach. ix. d. Item in Iasone qui emittit sacerdotium ab antiocho. ut habetur. ij. Mach. iij. de cuius cladibus infortunio habetur. ij. Mach. iij. et v. quod vagus et profugus de ciuitate in ciuitatem infelix et illamentatus abiit.

Et Menelaus supplantans iasonem. ij. Mach. iij. et emens ab antiocho sacerdotium precipitatus est de summo turris in cineres: ut habetur. ij. Mach. xij. De cladibus autem antiochi qui sacerdotium vendidit iasoni et menelao. ij. Mach. ix. quod uiuus coputruit et carnes eius scaturiebant in uis. Item est exemplum in iuda vendente dominum qui manibus propriis suspensus crepuit medius: ut dicitur. Act. i. Item in Simone mago qui (ut dicitur in passione beati Petri) a demonibus oratione apostolorum precipitatus et attritus est. Et ut dicitur Egippus in libro de cladi

bus iudeorum: cum adhuc uiueret fractis cruribus et corpore contritus et uellet eum populus rhom in ins occidere: impediuit petrus dicens. Sinite magum ut corabescens videat aliquod regnum dei crescere eo inuito. Unde ut idem dicit extra vires deportatus in agello aliquod uixit corabescens inuidia et doloribus simul et languore et malitia. Hec de Simonia.

Sequitur de Gula

Quadragesima prima consideratio est de gula. Supra diximus de auaritia: nunc de gula dicendum est. Est autem gula ut dicit Hugo de sancto Thoma. li. ij. de sacramentis inordinata appetitus edendi vel bibendi. Et quia sit virtus capitale: non est tamen mortale nisi quando per delectationem gula homo auerit ab ultimo fine: quod fit cum inheret tali delectationi ut finis propter quem deum premit: paratus. scilicet facere contra dei precepta et ecclesie ut homines delectationes assequatur: alias autem est veniale: quod contra accidit cum in ea peccat. Ad corrigendam autem gulam valent precipue tres considerationes. Prima est consideratio naturalis additionis. Secunda est scripturalis instructionis. Tertia est consideratio bestialis conditionis.

Primum punctum in quo ponitur consideratio naturalis additionis: quod simpliciter et medicos natura morbis contraria est. Unde repantia est amica nature et superfluitas inimica. In signum huiusmodi natura primum os dedit homini. Item natura cetera animalia defecit ad pastum terrenum: hominem crepit ad sidera ut erigatur ad supernas: non inferiores delicias appetendas. Ite dicit Oui. Os homini sublimis dedit celum: videre iussit et erectos ad sidera tollere vultus. Et certe si quis bene meditare delicias illas celestes: non queret unquam carnis delicias. Bre. Si consideremus fratres charissimi qui quanta sunt que nobis promittuntur in celis: vilescunt aio omnia que habentur in terris.

Secundum punctum in quo ponitur consideratio scripturalis illustra-

ctionis. frequens enim sumptio cibi spūa-
lis interdum obliuione inducit et prem-
ptū cibi corporalis. Tū tentanti sarane do-
minus dicit Bar. iij. Nō in solo pane vi-
uit homo: sed in oī verbo quod pcedit d
ore dei. Hiero. Ama sciam scripturarū: et
vitia carnis nō amabis. Huius etiā ra-
tio natural' h'f: Nam scia physica et natu-
ralis ē q dum vtutes animales intrēdun-
tur: naturales remittunt: et ecōtra. Ani-
males sūt cogitativa/imaginativa et me-
morativa. Naturales sunt digestiva/ et
expulsiva: et bmoī. Quando q homo va-
cat meditationi: tunc vtutes naturales
in sua actione remittunt. Jō nōm appe-
tit hō cibum corporalem. Cum aut studio
se remittit: puta cum qscit et dormit na-
turales intendunt. Tū Arist. li. 8. som-
ni et vigi. Somnus ē repitio vtutum aialū
cum intertione naturalū. Ex qō etiā se-
quitur q bonum gule remediū ē deuora-
ad deum oīo. Hōraū aut nos scriptura
ad sobrietatē multipl'r Rom. xij. Nō in
comestationibz et ebrietatibz. et. ij. Timo.
iij. Sobrius esto. et. j. Tim. iij. Iuue-
nes simul hortare vt sobrii sint. et ad Ti-
tum. ij. Sobrie et iuste et pie viuam' et.
et. i. Pet. v. Sobrii estote et vigilate et.
In huius mysteriū cū peccasset adam p
gulam: eiecit eū dñs de paradiso voluptatē
dicēs ei Gen. iij. Comedes herbas ter-
re. In sudore vult' tui veleris panetuo
In q designat q nō delictis: sed necessa-
rijs vtendum est ad vite sustentationem
non gule delectationē.

Tertiu punctū in q ponit confide-
ratio bestialis conditionis
q scz gulosis conuenit: qz vira bestiali vi-
uunt. Sene. Quosdam ventri obediē-
tes loco animalū numerem' nō hominū
Idem: Qui post carnē ambulant in de-
syderijs pni quasi irrationalia iumenta re-
putant. Hmōi aut bestialis pditio gule
tria maxima damna infert. a Primum
est damnu corporalis dispositionis: qz vltz
infert detrimentū sanitatis. Ecce. xxxvij.
In multis escis erit infirmitas et auidi-

tas appropinquabit: qz ad coleram. Pro-
pter crapulā em multi pierunt. et Chry-
sostomus de pse. di. v. Sufficiēcia nutri-
mēti sospitatē procreat simul et volupta-
tem: et uberantia hō morbum facit et mole-
stias ingerit. Hieron. Libos regios se-
quuntur morbi regij: vt lupus et gutta/
q non libenter reqescūt in hominibz par-
cis et laboriosis. b CSdm est damnu
moral' conuersationis. Destrut em ho-
nestatē morz p vilissimū ventris officiū.
Sene. Voluptates inter res vilissimas
reputa. Jō maxime sunt contrarie bone-
stati conuersationis. In hoc aut maria ē
vilitas et turpitudō gule: qz ptem corpo-
ris vilissimā deificat. De gulosis em di-
cit Phil. iij. Quoz deus venter est. vbi
glo. Quod p ceteris diligit et colitur: b
vnicuiqz deus est. Ideo etiam sup illud
i. Cor. x. Siue comeditis siue bibitis si-
ue qd aliud facitis: omnia in dei gl'am
facite. dicit glo. Si ventris sit nimia
voracitas: si re vino ingurgites quantas
libet laudes ligna resonet/ vita blasphe-
mat. c Jtē tollit gula honestatem cō-
uersationis: in multa alia vitia picipitan-
do. Precipitat em sepe in luxuriā. Hiero.
Venter mero et cibis estuans cito de-
spumat in libidinem. Jtē in auaritiā.
Hiero. Delitie et epularū varietas auar-
itie fomēta sunt. Item in immiscēdā
pater de diuine epulone. Jtē in loquaci-
tatem. Sre. Abundare in vitijs loqci-
tas solet: aliquando de deo et sanctis blas-
phemando: aliquando turpissima et bar-
criminalia proferendo: aliquando etiaz
primis detrahendo. d Cōtra quos
Aug' in mensa scribi fecerat hos versus
Sicis amat dictis absentum rodere vi-
ram. Hanc mēsam vitiam nouerit esse
sibi. Propter pdicta sunt gulosi habita-
culum dmonis: in cuius figura et legio
demonū obstruit a dño vt intraret i por-
cos: vt h'f Mar. viij. glo. Nisi qd mo-
re porcivixerit i eo diabol' prātē non ha-
bebit. Modo porcino viuūt q gule et lu-
xurie immūditijs dediti sunt. e Ceter

Tractatus tertius destructorij. De Ebrietate

etiam est damnum spiritualis privationis. Inducit enim gula triplicem privationem bonorum spiritualium. Prima est privatio spiritualis illustrationis. Gula enim sensum obnubilat. Job. xxviii. Non inuenit sapientiam in terra suauiter uiuentium. Unde et hebetudo mentis ponitur a Gregorio filia gula. Secunda est privatio spiritualis delectationis: quod incompatibiliter excellit corporalem. Beatus. Quod ignis et aqua simul esse non possunt sic nec spiritualis delectatio et corporalis. Quarta fatuitas guloso: quod plus quam vilissimam et turpissimam carnis voluptatem quam dulcissimam et dignissimam atque castissimam spiritus in deo delectationem. Beatus. Sic stulti existimatores de minimis maximam: et de maximis minimam curam gerunt. Tertia est privatio eterne consolationis: quod ut dicit Hieronymus. Impossibile est ut presentibus et futuris quod fruatur bonis: ut hic uenerit et illic mentem impleat: ut de delictis transeat ad delicias.

Hec de Gula in cōi.

Sequitur de filiabus eius.

Quadragesima secunda consideratio est de filiabus gula. secundum Beatum. xxxi. morales. Ex gula quoniam maligne filie procedunt. Prima est metus hebetudo. Secunda est scurrilitas. Tertia est imunditia. Quarta est inepta letitia. Quinta est multiloquium.

Primum punctum in quo tangitur de prima filia gula: et est mentis hebetudo: quod est defectus penetrandi spiritualia: per quod etiam indicat bonum bona spiritus esse mala: eo quod sunt aspera carni. Ecclesiastes. i. Excreatio peccatoribus cultura dei. Et quoniam hebetudo mentis inueniatur cōi modo in omni peccato: quod omne peccatum mentem obscurat. Iuxta illud Proverbia. xiii. Errant quod operantur malum. In spirituali modo ponitur filia gula: eo quod propter fumositates cibi et poris prurientes caput obscurat et ingrossat intelligentiam. Beatus. quanto magis cibi ventrem pascunt: tanto magis sensum mentis obtundunt. Unde Ecclesiastes. ii. Cogitavi in corde meo a vino abstrahere carnem meam: ut animum meum transferrem ad

sapientiam. b. Secunda filia est scurrilitas: que idem est quod iocularitas quidam vel iocunditas: pueniens ex defectu rationis: quod sic non potest verba cohibere: ita nec gestus extergere: ut dicit Theodosius. 2. 2. q. cxlii. Impossibile est scurrilitas gestum vel locutionem continere ad inonestatem: que subiungenda est. Beatus. Verbum scurrile et iocularare non sufficit pegrinari ab ore peccatoris sed etiam ab aure relegandum. Sene. Licetia verborum turpium impudicitiam nutrit. Socrates: Que facere turpe est ea ne dicere honestum puta. c. Tertia est imunditia quod secundum Alex. dicitur hic appetitus quod hominem ingurgitat cibariis: ex quo sequitur fedestas in vomitu et eructatione a qua sequela nomen trahit et dicitur imunditia. d. Quarta est inepta letitia. Ubi notandum secundum Alex. quod licet inepta letitia consequatur omni peccato: maxime quod puenit ex habitu iniquitatis scilicet malus letatur de actu peccati. Iuxta illud Proverbia. ii. Letantur cum malefecerint etc. In talis letitia quod est vaga et incognita ut plurimum procedit ex inordinata sumptione cibi et potus unde vigor affectus animi resoluitur: et inaniter hilarescit. Lucas. vi. Ne vobis quod nunc ridetis etc. Ubi dicunt coiter expositores: quod ridetis scilicet per ineptam letitiam ad peccatum mortale declinantem: vix per inordinatas delectationes seu complacentiam deliberatam in aliquo quod de se peccatum mortale est. e. Quinta filia est multiloquium. Quoniam sicut dicit Gregorius. Abundare in conuiuiis loquacitas solet. Idem. Qui per multiloquium exterius se sparserit: vim intime considerationis amittit. Que mala quia ex multiloquio pueniant diximus in primo libro tractatu de religione: vide ibi de silentio.

Hec de filiabus Gule.

Sequitur de Ebrietate.

Secundum punctum est de ebrietate. Ebrietas est defectus vius rationis in homine pueniens ex inordinata sumptione vini: quod tunc est cum peccato mortali: quoniam quod beatus aduertit potum esse immoderatum et inebriare potentem: et tunc magis vult ebrie-

ratē incurrere q̄ a poru abstinere. Sic
em̄ volēs z scīs puat se vsu rōnis. Esa.
v. Ne q̄ potētes eitis ad bibendū vīnū z
miscendū ebrietatē zc. Si q̄s ergo aliū
inuitat ad potandū z se ingurgitandū
intendēs euertere statum mentis peccat
mortaliter: vt dicit Alēx. ij. par. sum. et
Tho. ij. ij. Sic em̄ plus ei aufert q̄ si au
ferret aliq̄s tēporale. Sunt autē multa
mala puenientia ex ebrietate. Primū est
corporalis debilitatio. Secundū est sen
sus infatuatio. Tertiū est piculosa preci
pitatio. a **C** Primū malū est corporalis
debilitatio. Aug. Ebrietas inuoluit lin
guā/corrupt sanguinē/ōiam morā debi
litat/vitā dimīnit/z corporis salutē exter
minat/cōplexionē immutat/z torū corp⁹
desiccāt. Unde mlti in sobrietate muin
cibiles/in ebrietate vincunt. Pater. iij.
Reg. xxi. de benedab rege sirie: z similr
Judith. iij. de holoferne. b **C** Secū
dū malū est sensus infatuatio. **Aug.**
Ebrietas ita hoīez excecāt vt vbi sit ne
sciat. Idē. Ebrietas aufert memoriā/dis
sipat sensum/cōfundit intellectū. Nec
ille. Ebrius pfecto recte dī fatuus dia
boli. Cito em̄ facit z loquit stulta q̄cuq̄
ei diabolus suggesserit. Ebrius etia; sic
fatu⁹ est q̄ totaliter brutalis esse videt/
imo bruto villior. **Bern.** Nihil bestialis
homine q̄ est rōne vīgens z nō rōne vtēs.
Et **Gene.** Nihil aliud diffinitio ebrieta
tē q̄ voluntariā insaniā. c **C** Tertium
malū est piculosa precipitatio. Precipi
tat em̄ ebrietas in multa peccata. **Aug.**
Ebrietas multos subuertit/inflammat
ad libidinē/impellit ad verbera. Nec il
le. Sal. in alēxan. Rixas z bella morari
imperat z suadet rōnis vile sepulchru;.
Ebrietas vtiq̄ est seruus omnīū vicio
rū. Nulli em̄ vicio resistere pōt q̄ ebrieta
te captus est. Diabolus q̄ppe tenet eū
ducēs eū quo vult. **Brege.** Ebrietas
est blandus demon/dulce venenū/sua
ue peccatū/quā qui in se habet/se nō ha
bet/sed totus est in peccato.

Nec de ebrietate.

Sequit de frequentatione tabernarū.
Tertiū punctū est de frequen
tatione tabernarū. Frequen
tationē tabernarū ad gulā p̄tinere mini
me dubitam⁹. Licer autē taberne possint
esse laudabiles/si teneant ad subuient
dū necessitati viarū sive peregrinorū:
tamen valde sunt vituperabiles taberne
que gulosis z ebriosos patent. Et hoc
maxime ppter tria. Primo qz sunt re
cepracula latronū. Secūdo/qz sunt la
tribula draconū. Tercio/qz sunt taberna
cula demonū. a **C** Primo/qz sunt rece
pracula latronū. Qū de eis dici potest il
lud Job. xxxiij. Nudos dimittunt bo
mines vestimenta tollentes zc. Taber
na quippe dici pōt decipula seu musci
pula diaboli in qua capiūt simplices dī
uersis deceptionū laqueis. Et taberna
rū z tabernas frequentantes sunt aucu
pes laqueos ponentes z pedicas. i. fra
des diuersas ad simplices capiendos.
Niere. v. Inuēti sunt in populo meo in
sidiantes quasi aucupes laqueos ponē
tes z pedicas ad capiēdos viros. Sicut
decipula plena anib/sic domus eorum
plene sūt dolo. b **C** Scōs tales taber
ne sunt latibula draconū. i. hoīm q̄ sunt
stāntuomi z venenosi. vñ de taberna di
ci pōt illd Esa. xxxiij. Erit babilon cu
bile draconū zc. Ibi nāq̄ post ebrietatē
sūt pugne/rixe/dissentiones: ibi se mor
dent vituperijs z rictib/ ad modū canū.
Phil. iij. Videte canes malos operari
os. c **C** Tertio sūt tabernacula demo
num sive templa diaboli/ad que conue
niūt parochiani diaboli: qui sunt sicut
babilonij colentes bel exterius aureū/
interius vō luteū: vt habet Danie. xliij.
Huius tēpli cultorē sunt potatores z
aleatores qui pro laudibus habēt dei z
sanctorum blasphemias.

Nec de tabernis.

Sequitur de luxuria.

Quadagesimatercia consydera
tio est de luxuria fugienda.

Dicto nāq̄ de gula que vt se

Tractatus. III. destru. De luxuria.

pius pambula est ad luxuriā. Nūc de luxuria dicendū est q̄ peius est valde mortifera q̄ multa milita hominū p̄cipitat in infernū. Unde Aug. li. de agone christiana. Inter omnia christianoꝝ certamina duriora sunt p̄elia castitatis/ vbi quoridiana pugna/ z rara victoria. Et idē lib. de decē choridis. Ad hoc dilepsa ē humana peruersitas: vt p̄ viro habeat q̄ vici⁹ est a libidine: z nō habeat p̄o viro qui libidinis est victor. Sūt autē circa hoc vitiū faciēde quinq; p̄cipue p̄syderatiōes. Prima est p̄syderatio fugiēde occasiōis. Scda est p̄syderatio querēde remediatiōis. Tertia est p̄syderatio horrende detestatiōis. Quarta est consyderatio intelligēde distinctiōis. Quinta est p̄syderatio cauēde originationis.

Primū punctū in quo ponit p̄syderatio fugiēde occasiōis. Sunt autē p̄cipue septē occasiōes q̄bus generari soler augeri z foueri luxuria. a **Prima** est occasiō gulose repletionis: scz cū q̄s gula seruit p̄ cibi z pot⁹ intēperantiā. Therenius in eunucho. Sine cerere z bacho friger fenus. Hiero. Uter p̄o z cibus est nās facile desumat in libidine. z Eph. j. Nolite inebriari vino in quo est luxuria: nō formaliter/ sed casualiter. b **Scda** est occasiō ociose vacatiōis. Ezech. xvj. Nec fuit iniquitas sodomie sororis tue supbia/ saturitas panis/ z oculi filiorū z filiarū eius. Quid⁹ de remedio. Querit egistus q̄re sit factus adulter. In promptu causa est/ desidiōsus erat. c **Tertia** est occasiō vitiose exēplationis. Eccl. xix. Qui se iungit fornicarijs neq̄ erit. Et ap̄lus j. Cor. v. Scripsi vobis in epla: Ne cōmiscamini fornicarijs zc. Et infra. Lūbmōi nec cibū sumere. Licet em̄ malum exēplū vniuersaliter sit timēdū: p̄cipue tñ in hoc pctō vbi nō ē de facili accidere q̄ aliq̄s videret q̄n tētare. c **Quarta** est occasiō curiose inspectionis. Nam Ben. xxij. Lū vidisset dinā sichen filius emor/ adamauit eam z rapuit. Et Ben.

xxij. Iniecit dñā oculos suos in ioseph z ait: Dormi mecum. Et. ij. Re. xj. Vidit david bersabee lauante se z missis nuncijs tulit eā. Hiero. xj. Ascendit moꝝ p̄ fenestras nostras. Ideo iob dicebat Job xxij. Pēpigi sedus cum oculis meis: vt nec cogitare quidē de virgine. Et Aug. dicit z habet. xxij. q. v. c. Nec solo. Non dicatis vos pudicos habere animos: si habetis oculos impudicos: qz impudicus oculus impudici cordis est nūcius. Nec ille. Unde z ex aspectu pōt q̄s peccare mortaliter/ cū scz ea interione aspiciat vt cōcupiscat. Matth. v. Qui videt mul̄rē ad cōcupiscendū eā/ scz vt cōcupiscētia trāseat in affectū z consensum rationis/ iam mechatus est in corde suo. c **Quinta** est occasiō fastuose ornatōis. Sicut em̄ predones qñ volunt vnā villā cōburere/ ponūt ignē in vna domo z p̄ illā alie succēdunt: sic facit diabol⁹ ignē luxurie ponit in vna ioculatrice q̄ or nata decurrēs p̄ villā oēs in se aspiciētes comburit. De sunt vulpecule samsonis habētes ignē in caudis: vt habet Iudic. xv. Deu deu puniūt iudices eos qui domos cōburūt: z nō puniūt cōburētes aias imo rēpla dei. Ps. Incēderūt igni sanctoriū tuū in terra. Quidius de remedio: Decipimur cultu/ gēmis aureq; tegunt. Dia/ ps nimia est ip̄a puella sui Talis itaq; ornatu/ fagina est diaboli ad capiēdas aias. Proverb. vj. Ecce mulier ornatu meretricio p̄parata ad capiēdas aias garrula z vaga quietis impatiens: nō valens in domo sua consistere pedib; suis/ nūc in plateis/ nunciurta angulos insidiās zc. Vt inā tales fierēt similes cuidā iuueni/ de quo legit in valerio maxio. Iste iuuenis pulcher erat spurina nomine: cuius pulchritudo fuit mulieribus occasiō multarū cōcupiscētiarū: qui iuuenis ē intelligēs scipm̄ lesit in facie vt sic deformis fieret ne alijs occasiōe peccandi daret. Vt inā sic deponerēt fatue mulieres vanum ornatū. Sed beu beu tā viti q̄ mulieres ornati

cupiunt ut alijs placeat ab alijs concupiscant: quod constat esse mortale peccatum Aug⁹. Non solum appetere: sed appetere vellemus criminofum est.

Secundum punctum in quo ponitur occasio piculose conuersationis. scilicet familiariter conuersando in verbis aut contractibus aut cantilenis et choreis et huiusmodi. Ecce. xxvi. Qui tener mulierem quasi quod apprehendit scorpionem. Et. i. Tim. v. Adolescentiores viduas deuota. Hieron. Si iuuenes cum mulieribus habitet: non debeat viscarum diaboli. Prima tentamenta clericorum sunt frequens accessus mulierum. Ideo ipse Hieron. in epistola ad nepotianum et huiusmodi. dist. c. hospitio. ubi ait: Hospitium tuum aut raro aut nunquam mulierum pedes terat. Des puellas et uirgines huiusmodi aut equaliter dilige aut equaliter ignora. nec sub eodem tecto mansites: nec in preterita castitate perfidas. Nec enim dauid sanctior: nec samson fortior: nec salomone potes esse sapientior. Memeto semper quod paradisi colonum de possessione sua mulier elegerit. Et Aug. circensis archidia. Beate in inimicum confortata est castitas: cui non solum resistendum: sed potius admissio equo: ut de ab eo longe fugiendum. Breuis igitur sermo et rigidus cum huiusmodi habedus: nec minus cauende sunt: quia bone indolis sunt: vel quia pie conuersationis esse comprobatur. Quanto enim mulieres meliores fame sunt citius alliciunt: quia sub affectu pietatis se supponit viscus libidinis impie: quod solum est pernitiosum mortis venenum propinans. b. Expro corde fateor episcopus enloquor coram deo non meritis. Cedros libani et gregum arietes sub hac peste cecidisse repit: quorum certe casu non magis suspectus est de Hieronymi vel ambrosii impudica libidine. Nec ille. Si itaque ceciderunt aliquid in libidine occasione uerborum deuotionis: et sic amor spiritualis degenerauit in carnalem: quanto magis piculosa est colloquutio uiri et mulieris in uerbis uanis et lasciuia et cantilenis ad libidine de se putocariis Ecce. xx. Colloquium illius quasi

ignis erardescit. c. Nota Murilegus alba pelle iuxta ignem coibuit: et papilio iuxta candelam uoluntas comburit: sic huiusmodi iuxta mulierem sedes. Nulla securitas est se non vel stupe esse iuxta ignem: sic nec securitas est uix esse iuxta mulierem. Esa. xl. Omnis caro fenit. Nix licet frigida sit iuxta ignem liquefit: sic uirgines colloquuntur et familiaritate mulierum perit. Et si murus non coibuit a candelam iuxta se posita: tam me denigrat. Hieron. Femina est viscus renacissimus ad illa quodandas aias. Item ex duobus lapidibus si inuicem colliduntur erit ignis. Et quod mirum igitur si ex tactu uiri et mulieris erit ignis concupiscentie et luxurie. Ecce. xij. Qui tangit piecem inquinabit ab ea. Prover. v. Nunquid poterit aliquid abscondere ignem in sinu suo: et vestimenta eius non comburi? Ad hoc facit quod narrat Bie. iij. dial. de quodam sacerdote qui ex quo suscepit ordines remouerat a se concubinam suam amans eam ut fororet: nec per quadraginta annos sustinuit quod ad eum accederet uel ei in aliquo ministraret. Cum autem laboraret in extremis dicta mulier accessit et aurem suam eius naribus applicauit ut sentiret si plus esset in eo aliter: quam sentiens spiritum colligens ait: Recede mulier/ tolle paleam. Adhuc igniculus uiuit: et deinde apparentibus sibi apostolis emisit spiritum.

Tertium punctum in quo ponitur occasio malitiose siue pernitiose inductionis: quod fieri solet per uentilatas diabolicas. Quia enim aliquid non per accendere ignem in uiridi ligno/ accipit lignum siccat ut facilius succendat. Sic facit diabolus quia non potest in iuuenibus ignem accendere luxurie/ accipit uentilata siccat et per ea facit quod se non potuit: sic et diabolus decipit mulierem per serpentem habentem uultum uirginis similem sibi. a. Tales itaque uentile officium diaboli exercet deficiendo iuuenulas in peccatum. Tales uidentur deterioris iuda qui uendidit sanguinem innocentem. Illi enim aias peritioso christi sanguine redemptas vendunt uilissimo pretio non ad mortem coram

Tractatus. III. destructorij

poris / sed anie. Jobel. iij. Puellā vendi
derūt p vino. Immo etiā deteriores sūt
z ad decipiendū efficaciores demonibus
Ubi em̄ demōes nihil faciunt p setaliqñ
anno vno vel plibz p bñmōi verulas aliqñ
faciūt vna hora. Hec est g lingua tertia
de qua dicitur Eccl. xxviii. Lingua tertia mu
lieres viratas. id est viriles siue etiā cōu
gatas deijcit. Etiam sequit: Utilis po
tius infer us q illa Prima enim lingua
est diaboli suggerentis. Secda ē lecaro
ris petentis. Tertia xō verula seducens.
b **I**ste itaqz verule sunt ancille diabo
li. Sunt etiam retia laquei z canes vena
tici diaboli ad venādū aias diabolo. Itē
sunt folles diaboli qbz accēdit ignis ifer
nalis ferentis z ventis luxurie. Itē ples
bñmōi sunt pibeterisse diaboli q filias su
as immolāt demonijs qñ eas pñtunt.
c **E**ū itaqz dicat Greg. nullm sacrifici
um eē qd pl^o placeat deo qz zelus aiaz z
cōuersio eaz ad deū: z ad bñliū misit in
mundū: z ad hoc misit aplos z pdicato
res vt essent venatores z piscatores aia
rū. Ideo patz quātū ei displicet pctm ta
liū verulaz q venant aias ad pñdū z
diabolo mancipandū. O femine india
bolate / qd faciet dñs in terribili iudicio
suo ad punitionē iniquitatis vestre

q **C**ladagesima qrtā pñ deratio ē
de remedijs luxurie. Sūt autē se
ptē pñcipua remedia cōtra luxuri
am. Primū ē cordis obfervatio. Scdm ē
fomentoz luxurie sbractio. Tertiū ē pe
nalis disciplinatio. Quartū ē mort^{is} pñ
deratio. Quintū ē pene infernal^{is} imagia
tio. Sextū ē laboriosa occupatio. Septi
mū ē deuota oīo.

Primum punctum ē cordis ob
servatio. Prover. iij
Vi custodia suae cor tuū: qm ex ipso vita
pcedit. Serua in quā ne tibi inimic^{us} lu
xuriosas cogitationes ingrat: et si mise
rit / statim expellas: nec eas ibi ludere si
nas. a C Bern. Cogitatio male cū in
aia ludūt illudūt. Et Hiero. ad Eusto
chiū. Qd impossibile est in sensum hoīs

nō irruere motū medullarū calozē. Ille
laudat ille pñdicat bñs q statim vt cepe
rit cogitare interficit cogitatus z altidit
eos ad petrā. Petra autē erat chrs. Hinc
Quis. de re. amo. Principijs obsta se
ro medicina parat Lū mala p longas cō
ualuere moras. Sicur em̄ corui in hoz
to tuo nidificantes facile expellunt a pñ
cipio: cū sola ligna siue stipulas cōpor
tare cepint: difficilius autē si oua genue
rint: s; difficillime cū iam pullos habue
rint. Sic etiam cogitationi facilis qd ressi
stir: difficilius delectationi: sed difficilli
me post cōsensum siue opus. Optimus
igit est gfa stabilire cor: vt dicit Heb. vltia
b **L**egitur in vitraspa. q qdam tētar^{is}
a spū fornicationis rogauit quēdā san
ctū srem vt oraret pro eo: qd cum fecissz
assidue z sepe z ille diceret se ab illa tenta
tione non esse alienatū / cum admiraret
sener se nō esse exaudītū / vidit illū mona
chū quē tentabat diabolus sedentē z spi
ritū fornicationis añ illum ludēre z ipm
cū eo delectari: z angelū dei astantē gra
uiter indignatū cōtra eū: qz nō faciebat
iuxta cōsiliū suum: sed magis delectaba
tur in cogitationibus a diabolo imissis
Quē arguit senex de negligentia dicēs:
Impossibile ē hunc fornicationis spm a
te expelli: nisi tu cogitationes ab eo imis
sas reprimere studeas diligenter. Diero
nymus ad Eustoch. Nolo sinas cogita
tiones crescere. c **S**cdm est fomento
rum luxurie subtractio: cuiusmodi sunt
cibi z potus calidi / visus / tactus / audi
tus / z cohabitatio mulierum. Ecclesia
stici. ix. Auerte faciē tuam a muliere com
pta. Et sicut deridendus foret q diceret
displicere sibi domū suā incinerari: z ta
mē accense domui cōtinue fasciculos flā
migeros inijceret: sic deridendus ē q lu
xuria ardet: z tamē carnes z vinū z cete
ra supflua nō vitat. Nam fm ligna siue
exardescit ignis: vt dicit Eccl. xviij. Pro
pterea suber aplos. j. Ez. vj. dicēs: fu
gite fornicationē. vbi Ambros. Lū alijs
nempe vitijs potest expectari conflictus

Hanc fugite ne appropinquetis: qz nō potest aliter melius vinci. In cuius exem-
plū ioseph fugiens palliū in manu mu-
lieris reliquit: vt habetur Gen. xxxix.

Secundū punctū in q̄ ponit
terciū remediū p̄tra
luxuriā z est penalis disciplinatio: pura
flagellando se forriter: vel capillos aut
barbā trahēdo vel se infrigidādo in niue
vel aqua frigida vel aliquid h̄mōi faciē-
do. Eccl. xj. Malicia vnus hore obli-
uionē facit multe luxurie. Sic in vi. pa.
legit q̄ quidā bonus p̄ter qui mulierē
hospicio et pietate receperat tentationē
carnis in se sentiens candela accensa oēs
digitos cōbussit/dicens: a C̄ hunc
ignē sufferre neq̄s/quō sustineres infer-
nalē: Sic z de beato Benedicto narrat
Breg. in dialo. q̄ a spū fornicatiōis ve-
ratus inter spinas z v̄ticas nudum se
p̄ficiēs volubatur: sic victor euasit. S̄
heu heu multos ignis luxurie cōcremat:
qz aquā tribulatiōis z discipline abhor-
rent z fugiunt. b Quartū remediū
est mortē p̄sderatio. Breg. Nihil adeo
valeret ad domāda carnis despectia sicut
frequētē cogitare q̄lis futura sit mors
tua. Idē. Cū culpa animū tentat/necel-
se est vt breuitatē sue delectatiōis aspi-
ciat. Unde de serō colūbano legit q̄ co-
rā filio regis scotie vt magis in eo excita-
ret libido ip̄a puella pulchra nimis/suit
totaliter denudata: qui statim ad predi-
cā mortis p̄sderationē recurrit/dicēs
Pulchra es s̄ mortalis/z a mortali ge-
nita z ad mortē: ideo p̄pter te deū q̄ est vi-
ta mea nō dimittā. c Quintū reme-
diū est pene infernalis imaginatio. Iſi-
do. li. soli. Proponet tibi aduersus car-
nis ardores eterni supplicij ignes. Me-
morā ardoris gehenne/ardorē excludit
luxurie. Breg. Que maior infamia q̄
delectatione momentanea obligare se ad
eterna supplicia/z amittere regna cele-
stia: Nec ille. Cogita igit de mēbris tu-
is q̄ grauis dolor erit illa eternā igne
gehēnali cōburi. Et iuxta quartū p̄ce-

dens remediū cogita q̄uilla futura sunt
post mortē/z q̄uile est totū corpus tuū
ante mortē in hac mortali vita: z non ti-
meas illud macerari ieiunijs/abstinen-
tijs/vigilijs z alijs disciplinis: iuxta ter-
tiū p̄cedens remediū: vt sic saluā facere
possis animā tuā. d Sextū remediū
est laboriosa occupatio. Hiero. ad rusti-
cū monachū. Ama studia scripturarū z
carnis vitia non amabis. Nec vacet tua
mēs varijs p̄turbatiōibz q̄ si in pectore
tuo sederint/dñabunt tui/z te ducēt ad
delictū maximū. Sēp facito aliqd boni
opis vt te diabolus sp̄ iuuiat occupatū.

Tertiū punctū in q̄ ponit septimū
remediū cōtra luxuriā: et
est deuota oīo. Sap. vij. Sciui q̄ non
possum aliter esse p̄tines nisi deus det.
Et hoc ip̄m erat sapiētia scire cui⁹ esset h̄
donū. Adh̄ dñm z depectus sum illum
zē. Specialiter p̄ hac causa virginī vir-
ginū seruiciū est. Sed a votis stultis
indiscretis cauendū. Sed heu heu mul-
ti hoc pestifero morbo laborāt: sed reme-
dia nō curāt: ideo semp in sua fetiditate p̄-
seuerāt. Sunt pleriq̄ excecati z infla-
ti vt dicāt se cōtinere non posse: in q̄ gra-
uissime peccāt/deū inuolūtes in culpa
sua. Jō dicit H̄ero. Anathema sit qui
deū aliqd impossibile p̄cepisse dicit. Cō-
tra eoḡ igit ostendendū est q̄ si ad predi-
cta remedia recurrerēt/satis facile conti-
nere possent. Hunc autē possibilitatem
tria maxime ostēdūt. Primū est sacre au-
toritatis scriptudo. Scōm est ergipientie
certitudo. Tertiū est irrōnalis creature
filitudo. a Primū est sacre autori-
tatis scriptudo. Nā Gen. iij. dicit de⁹ ad
cain. Subter te erit appetitus tu⁹ z tu
dñaberis illius. Et Eccl. xv. Apposui ti-
bi ignē z aquā: ad qd volueris porrige
manū. Ante hoīem vita z mors/bonū
z malū qd placuerit dabit illi. Er. j. Cō-
r. Fidelis deus q̄ nō p̄mittit vos tentari
supra id qd potestis. Ad hoc etia⁹ facit
auctoritas philosophi. iij. ethicorū dicē-
tis. Sumus domini omnium nostrarū

S.
Columba
m̄s

Tractatus. III. destructorij. de luxurie detestatione.

operationum a principio vsq; ad finem.
Secundū est experientie certitudo.
 Nā ab actu luxurie facit cessare verecū-
 dia de visione paucorū hominū. *Eur* er-
 go nō attendit imaginata visio dei & oīm
 angelorū & scōrū. *Prover. xrv.* In omni
 loco oculi dñi cōtemplant bonos & ma-
 los. *Legit in vi. pa.* q̄ transire abbate
 effrem quedā p̄stitura imissa est ad eum
 vt incitaret eū ad turpē coitū vel ad ira-
 cundiā: q̄ eū nullus videret irascentem.
Cui ad hoc eū incitanti ait: Sequere me.
Et dixit eā ad locum populosum/ & ait:
Hic para te. Et illa ait: Quō possum co-
rā tot hominib; hoc facere? Et ille: Et
quō inq̄ nō erubescas oculos dei & san-
ctorū? Que cōfusa recessit. **C**Ad idem
 p̄inet exēplū de thaide meretrice/ q̄ su-
 pra positiū est p̄mo lib. tracta. de cōsyde-
 ratione diuine sciētie. Itē experientia docet
 q̄ ab actu fornicationis cessare facit ti-
 mor mutilationis vel mortis corporis in-
 tensē imaginatus. *Eur* ergo nō idē face-
 ret timor mortis eterne & vtriusq; hoīs.
Prover. x. Dolor vulneris absterget
 mala. Item ab actu luxurie cōpesceret
 amor pecunie: vt si ex continētia lucrari
 q̄s deberet castrū vel mille marcas. *Eur*
 ergo nō p̄tinebit p̄pter regnū celorū. Nā
 p̄pter id q̄dā se castrauerūt: vt dī *Nat.*
xix. Ideo dicit *Bern.* Ignosce dñe ercu-
 samus tergiverfamur: vix est aliq̄s q̄ in
 eis q̄ ad te p̄tinent velit expiri qd possit:
 etiā qd p̄mptissime pōt fm carnē vl' secu-
 lū suet timor īpulerit siue cupiditas tra-
 xerit. **T**ertiu est irrōnalis creature
 similitudo. Nā piscis se tēperat ab esca
 si hamū suspicāt: auis a cibo si retis do-
 lū imagināt: a talia etiā laqueo cauēt ab
 scōdito. *Eur* ergo qd tēperabit hō a ve-
 neno luxurie/ a cibo delectationis/ & a la-
 queo demonis/ cū talia vere cognoscat.
Un. Eccl. vij. Inueni mulierē amariorē
 morte: mulierē. i. voluptatē q̄ corpus ne-
 car & animā. *Aug.* Omne seminariū vo-
 luptatis venenum puta. *Prover. xxij.*
 Ingredietur blandes in nouissimo mor-

debit vt coluber: & sicut regulus venena
 diffundet. *Ps.* In via hac qua ambula-
 bam absconderunt laqueum mihi.

Sequitur de luxurie detestatione.

Tradagelima quinta cōsyde.

q ratio est de luxurie detestatione.

Apparet autem manifeste q̄ sit
 fugiendū atq; detestandū hoc vitū si
 p̄syderent tria. **P**rimū est vilitas abo-
 minationis. **S**cōm est infelicitas conse-
 cutiōis. **T**ertiu est acerbitas punitiōis.

Primū luxurie fugiendū p̄pter vi-
 litatē abominatiōis. Est enim luxuria
 turpissime & vilissime atq; abominande
 p̄ditionis itū respectu diuine maiestatis.
 cum respectu angelice sublimitatis/ cum
 respectu rōnalis humanitatis. **C** **P**ri-
 mo igit est abominabilis luxuria diuine
 maiestati: q̄ templū dei polluit & violat
 sp̄m sc̄m inde expelles & imū dū sp̄itū
 introduces. *j. Cor. vj.* Nescitis q̄ mē-
 bra vestra tēplū sūt sp̄s sc̄i q̄ habitat in
 vobis. *Empti* em̄ estis precio magno &
 nō estis vestri. In hoc aut tēplo ponit lu-
 xuriosus idolū veneris: sicut dicit *beatus*
Bern. q̄ sacerdos luxuria inq̄nat? iuxta
 filiū virginis ponit idolū veneris: & dū
 ore suo polluro carnē ch̄risti sacratissimā
 recipit/ quasi in luto platearū p̄ficat: & dū
 ore suo polluro ei benedicit/ quasi in fa-
 cie saluatoris sp̄uit. *Et Ysido. xxiij. q. vij.*
c. Nō solū. ait: Inter cetera vitia virium
 fornicationis. i. luxuria maximi sceleris
 est: quia per carnis immūdictiā dei tem-
 plum violat. Dicit autē esse maxime sce-
 leris extēsiue: quia imaculat tam corp⁹
 q̄ animā. *j. Cor. vj.* Qui fornicatur in
 corpus suū peccat. Unde & hoc est mari-
 me deo abominabile q̄ hominis corp⁹
 ratione creationis & redemptionis deo
 debitu tante seditati luxurie implicat &
 subicit. *j. Cor. vj.* Corpus non fornicā-
 tioni debet/ sed dño. *Idem.* An nesci-
 tis q̄ corpora vestra mēbra sunt ch̄risti.
 Tollens ergo mēbra ch̄risti faciā mēbra
 meretricis? *Ab sit.* Vere ē abomiabilis

Deo luxuria: que de templo dei et membrum diaboli. Un̄ Matth. viij. et Luc. viij. Legio demonum et promissioe christi intravit in gregem porcorum: precipitavit eos in mare. Ad signandum qd demones delectantur habitare in luxuriosis signatis per porcos: qui delectantur versari in ceno: et inde precipitavit eos in mare. i. in abyssum inferni. Apocal. xvij. Facta est babilon habitatio omnis spiritus immundi. Et de ve hemorib legit Job. xij. Sub umbra dormit in locis humentibus. i. diabolus in gula et luxuria requiescit ut sus in luto. b. **Secundo**/est luxuria abominabilis angelice sublimitati. Per luxuriam enim fit angelis iniuria multipliciter. a. **Primo**/qz luxuriosus contemnit angelum benevolentiam: quam scz angelus exhibet homini ipsum custodiendo et dirigendo: et eo spero ludic et delectat cum turpissimo peccato fornicationis. Un̄ et spiritus ille immundus maxime de luxuria gaudet. Un̄ glosa Aug. sup. Leuit. Demones maxime de idololatria et luxuria gaudent. et Ecclesiastici. xvij. Si prestes anime tue concupiscentias eius dabis te in gaudium inimicis tuis. c. **Secundo**/qz luxuriosus contemnit angelicam reverentiam: qz in presentia angeli fedissimum illud peccatum committit/quod non faceret in presentia vilissimi mancipij: cum tamen peccatum istud maxime fecerat coram angelis. Un̄ in vita pa. legitur qz mortuo peregrino in silva/angelus apparuit eremite dicēs qz iret secum ad sepeliendum peregrinum illud. Qd cum fecisset et vellet eum sepelire/eremita naves suas obcurabat non valens ferre fetorem cadaueris/angelus hoc non. Quo sepulto obuiaverunt cuidam iuveni compro et ornato. Et tunc angelus naves suas obturbat dicēs qz fetor luxurie eius erat ei gravissimus ad tolerandum: et cadauer peregrini suavissimi odoris. D igitur qz debet homo timere fornicari in presentia angeli. B. In quovis angulo/in quovis diversorio reverentiam habet angelus tuo

ne audeas illo presente/qd non audeas me videre. d. **Tercio**/qz luxuriosus contemnit et offendit angelicam mundiciam: quia videlicet plus eligit assimilari brutis vivendo secundum carnem/in qua convenit cum brutis qz conformari puritati angelice vivendo secundum rationem in qua convenit cum angelis. Un̄ patet qz ignominiam facit angelis: qz vici animam que est de genere creaturarum spiritualium: et quasi de progenie angelorum tante turpitudini et fetiditati se subiicit querendo voluptatem carnis que est de genere porcorum et aliorum animalium brutorum. Psal. Non cum in honore esset. i. in quo cum similibus angelis non intellexit comparatus est iumentis insipientibus et similibus factus est illis. Quia vici ut dicit glosa. super illud. i. Cor. vij. Qui fornicatur in corpore suo peccat. In fornicationis opere tuus homo absorbetur a carne/ita ut dici non possit animus suus esse/sed totus homo dici possit caro. Un̄ etiam dicit in. iij. ethicorum. qz peccata intemperantie sunt maxime exprobrabilia: qz sunt circa delectationes communes nobis et brutis. Un̄ quidam modo per illa peccata homo brutus efficitur. Et ideo etiam dicit Greg. qz peccata carnalia sunt maioris infamie. c. **Tercio**/abominabilis est luxuria rationali humanitati: qz videlicet per eam homo fit brutalis: ut dictum est. Unde et hoc peccatum maxime est subsecutivum/qd signum est magne indecentie. Hiero. Nihil vilius qz a carne vincit nihil gloriosius qz carne vincere. Nam etiam sicut dicit Aristot. in epla ad alexandrum. Coitus est proprietas porcorum. Et Grego. Qui voluptati succumbit/non homines/sed iumenta appellat. Et super illud Jobel. ij. Putraverunt iumenta in stercore suo. Grego. dicit: Iumenta in stercore suo coputrescere/est homines carnales in fetore luxurie vitam finire.

Secundum punctus qd ostendit luxuriam esse detestandam/dicit infelicitas consecutio. Multiplex enim miseria siue infelicitas consecutio luxurie: precipue triplex miseria.

Tractatus. III. destru. De luxurie detestatione.

Prima est miseria dissipatiois. Secunda est miseria precipitationis. Tertia est miseria indurationis. a **P**rima igitur est miseria dissipatiois. Nam etsi superbia dissipet bona anime/nō tamē bona corporis et nature. Avaricia hō et si dissipet bona spiritalia/conseruat tamen et cōgregat temporalia. Luxuria autem omnia bona cōsumit/et nullis bonis parcir. Et ideo de filio prodigo dicitur Luce xv. q̄ peregre profectus est in regionem longinquā est in peccatū et dissipauit ibi substantiā suam uiuendo luxuriose. Hiero. ad Damasum papā de filio prodigo. Luxuria inimica deo/inimica uirtutibus/perdit omnem substantiam patris/et a patris uoluntate delirans futuram paupertatē cogitare non finit. Hec ille. Luxuriaz ergo sequit̄ dissipatiois boni. b **P**rimo/dissipatio ois boni temporalis: quod inutiliter expendit in uelutamentis et ornamentis/ in comestationibus et ebrietatibus dando meretricibus et alijs inhonestis personis. Pro. uerb. xxi. Qui nutrit scorpiū/perdit substantiam. Inter autē bona exteriora temporalia precipuū est fama et que maxime deturpat per hoc peccatū/quod (ut dicitur est fm Grego.) maioris est infamie. c **S**cdo/dissipatio boni corporalis. Seneca in epla. xxiij. Libidines tremores manuū ac pedum/et articulum generant deprauationem. Idem. Plures occidit uoluptas q̄ gladius. Tū etiam quid am in magna dignitate cōstitutus deditur luxurijs cū meretrice inuentus est mortuus: uenarrat ebrietas martiriana. d **T**ercio/dissipatio boni spiritalis: scilicet boni pertinentis ad animum. Tum boni gratie. Sene. In uoluptate nihil est magnificū/nihil qd̄ proxiā dō faciat naturam. Et Job. xxiij. Sed deceptor est cor meū p̄ mulierē et c. Et post Jgnis est vsq̄ ad cōsumptionē deuorans/et omnia eradicans genimina et c. Benimina bonorū operū/sunt dona spiritalia sancti et uirtutes. Tum boni

glorie. Q̄ breuis est concubitus hora pro qua amittitur uita eterna. Et Apocal. xxi. Non intrabit in eam. s. in ciuitate celestē/aliqd̄ coinquinarū aut abominatiōem faciens. Et ca. xxiij. foris canes et impudici. f **T**um boni nature pura memorie et intelligentie. Sene. in j. declamationū. Nihil est tam mortiferum ingenijs/q̄ luxuria. Siquidem rationē perturbat/intellectū hebetat/memoriam eneruat/obliuionem immittit/errorem infundit/ignoratiā inducit/et hominem quasi bestiaz facit. Hec ille. Luxuria itaq̄ execat et insatuat hominē ut etia nec deum timeat/nec homines uereatur. Hiero. contra Iovinianum. Atq̄ or semine rationis obliuio est et insani. proximus. Et Quidius in epistolis. Quid deceat non uidet ullus amans. Propter eas apud antiquos impudicus amor cecus depingebatur. Ideo etiam a Gregorio. xxiij. moral. p̄ma luxurie filia ponit̄ cecitas mentis. De hoc est creplum salomonis: de quo dicitur. iij. Regum. xj. Auertunt mulieres cor eius et c. Et quid dicemus? Nonne insaniunt ipsi luxuriosi nunc coreizando/nunc cantando/nunc componēdo uestes/nunc cupit eleuando ad fenestras muliercularū/nunc uana et ociosa loquēdo/et huiusmodi. Que omnia quid aliud (dixerim) q̄ uanitates et insanice falsas. Q̄ perditio temporis: o deprauatio sensus: o cecitas fatue mētis. Et quis enarrare sufficiat quot labores et inedia/quot vigilias/quot timores et picula/quot sollicitudines et angustias/quot estus et frigora: et multa huiusmodi sustinent miseri insatiati pro breuissima et uilissima detestatione complēda: que si pro deo et animarum salute sustinerent/vere martyres essent apud deum. Unde manifestū est q̄ excecavit eos malicia eorū: ut illud quod turpissimum est/uideatur eis pulcherrimum et quod molestum/delectabile. Job. xxx. Esse sub sentib⁹ delicias reputabāt. Illicitus enim amor omnia

hec facit eis esse leuia. Virgili⁹: Omnia vincit amor. Pater itaq; quanta sit cecitas in luxuriosis ⁊ carnalib⁹. Qst consyderarent q̄transitoria sit carnis voluptas: ⁊ quanta sit infernalis acerbitas: cui se obligant / horrent profecto illaquea rilaqueis maledicte luxurie. Est autem triplex p̄cipua consyderatio necessaria ⁊ vtilis contra luxuriam: ⁊ vt auferatur ce-
 ciras mētis ab eo qui luxurie subiect⁹ ē. Prima est consyderatio carnalis mortali-
 litatis. Secunda est consyderatio infernalis acerbitatis. Has duas vide supra inter remedia contra luxuriam. Tertia ē consyderatio abominabilis vilitat⁹. U-
 de hanc supra in prima parte huius ter-
 tic p̄ncipalis consyderationis. **S**equitur em̄ ex luxuria plima scandal⁹ ⁊ p̄cipi-
 tar in multa peccata. Quot ex ea p̄ces-
 serunt ⁊ p̄cedunt homicidia. Quor mi-
 lia hominū tam Grecoꝝ q̄ Romanoꝝ
 rum gladio corruerunt: ⁊ post bellū de-
 cēnale Troia magna incendio perit p̄-
 pter raptum Helene a Paride: vt scribit
 Phrygius vates. Amon etiam p̄ vio-
 lentiam Thamar sororis sue ab Absalo-
 ne fratre in conuiuiū occisus est: vt h̄f. ij.
 Regum. xiiij. et sicut habet Gen. xxiij.
 Sichen ⁊ Emor cum omni populo suo
 p̄pter violentiam Dine occisi sunt: et in
 captiuitatem ducti. Semiramis regia
 post mortem viri i libidinem exardescēs
 a p̄rio filio cognita p̄pter horrorem faci-
 noris ab ipso tandem est occisa: prout re-
 citat Paulus hystor⁹. Abominabil⁹
 iniquitas quot mala ex te p̄cedunt. Uñ
 ⁊ Hiero. dicit in epistola ad Eustochiū.
 Pudet dicere quot quotidie virgines ru-
 ant: quantas de suo gremio perdat ma-
 ter ecclesia: super quot sydera superbus
 inimicus ponat thronum suū. quot pe-
 tras excanet vt habiter coluber in for-
 minibus earum. Videas plerasq; añq̄
 nuptas infelicem conscientiam mentita
 tū veste protegere: quas nisi tumor vte-
 ri ⁊ infantum prodiderit vagitus: erecta

cervice ⁊ ludentibus pedibus incedunt.
 Alie vō sterilitatem prehendunt: ⁊ necdū
 nati hominis homicidium faciunt. Nō-
 nulle cum se senserint concepisse de scele-
 re abortiuo venena meditantur: ⁊ frequen-
 ter etiam ipse cum mortue fuerint: trun-
 criminum rec ad inferos pducuntur ho-
 micide sui / christi adultere / ⁊ nondū nati
 filij p̄ricide. Hec ille. O femine repro-
 bate. O mulieres indiabolat⁹ O anime
 damnat⁹: quanta mala facitis p̄pter
 ignominiam vestram cooperendā. Pre-
 terea luxuria p̄cipitat in idolatrationē.
 Nam sicut dicit. xxiij. q. iij. ca. In eo. Per
 viria fornicationis maxime demōes inco-
 luntur: quanta enim sortilegia / quot cō-
 iurationes demonum / quot maledicia fi-
 unt ad consequendum huius maledicte
 libidinis effectum: in quibus omnibus
 adoratur diabolus. Uñ ⁊ Salomon cū
 iam senex esset / p̄pter luxuriam factus est
 idolatra: vt habetur. iij. Regum. xi. Jo-
 dicit Ecclesiastici. ix. Sp̄m mulier⁹ aliene
 multi admirati reprobifaci sunt. et. xij.
 Unum ⁊ mulieres faciūt apostat⁹ ere-
 am sapientes. **T**ercia est miseria
 indurationis. Indurantur enim mari-
 me corda ex hac maledicta luxuria. Est
 enim maxime adherentier difficile ab eis
 potest homo eripi. Insatiabilis enim est
 delectabilis appetitus: vt dicit Pbs. iij.
 Ethioꝝ. Ideo dicit Augustinus. Effi-
 cacissimū glutinum ad capiendas anias
 mulier. Hec ille. Hoc em̄ glutinum vi-
 scosissimū est ⁊ tenacissimū. Under in eo
 etiam aliquando inuisantur anes. i. vi-
 ri sp̄uales quando appropinquant ad il-
 lud. Et quos inuiscauit / efficaciter deri-
 net. Vñ est q̄ diabolus vitium hoc ele-
 git cum Balach regem p̄ Balaam p̄be-
 tam suam instruere vellet quomodo fili-
 os isrl⁹ deuincere posset: vt habet Nume-
 ri. xxiij. Propter hanc igitur inuisationē
 maxime accipit diabolus p̄tatem in eos
 q̄ huic p̄cō dediti sunt: ita q̄ vt possint
 a viscario diaboli eripi. Ideo indurant
 eorū corda nō curātes de correctioe sua

Tractatus. III. de destructorij. De luxurie detestatione.

Osee. v. Non dabitur cogitationes suas
ut reuertant ad dominum: quia spiritus forni-
cationis est in medio eorum. Propter luxu-
riam quippe multi non confitentur: alij si-
cut confitentur et coicant in peccato morta-
li. Propter luxuriam multi heretici sunt
non credentes infernum/negantes para-
disum: et homines. Sicut enim ait Beatus. Que
luxuria semel cepit/nihil aliud cogita-
re permittit. Unde Daniel. xiiij. de senibus impu-
dicis dixit: Quierunt oculos suos ne vi-
derent celum: et recordarentur iudiciorum in
superis. Unde patet quod hoc vitium maxime
elongat hominem a patria: quia captum est
fortiter tenet. Ideo manus mulieris di-
cuntur vincula: et ipsa dicitur morte amarior.
Ecclesiastes. viij. Lustrari vniuersa ani-
ma mea ut scirem et considerarem: et que-
rerem sapientiam et rationem: et ut cogno-
scerem impietatem stulti: et errorem im-
pudentium. Et inueni amariorum mor-
te mulierem: quae laqueus venatorum est:
et sagina cor illius et vincula manus illius.
Hec ibi. Hinc est quod aliqui in excusa-
tionem sui allegant impotentiam abstine-
di: et propter hoc moriuntur multi impeni-
tentes. Hinc etiam est quod multi non solum
nolunt ab hoc vitio resilire: sed nec dei
verbum et salutis exhortationes audire Ec-
clesiastici. xxi. Cor fatui quasi vas fractum
cum omne sapientiam non tenebit. Verbum
sapientis quodcumque audierit/in scientia
laudabit: et ad se adificiet. Audiet luru-
riosus et displicebit illi/et proiciet illud
post dorsum suum. Hec ibi. Hinc est etiam
quod non solum nolunt corrigi/ sed correctio-
nes plerumque persequuntur aut verbis iniurio-
sis aut factis: sicut Herodes et eius ad-
ulteri fecerunt decapitari Joannem ba-
ptistam: et habet Mat. xiiij. O igitur ma-
ledicta luxuria quis enarrare sufficiat im-
pietates/infelicitates/ et miseras que ex
te modis infinitis pueniunt. Idcirco sic
exclamat Hieronymus. O ignis infernalis
luxuria: cuius materia/gula: cuius flama/
superbia: cuius scintille/prava col-
loquia: cuius fumus/isamia: cuius cinis/

inopia: cuius finis/gebenna.

Tertium punctum in quo ostenditur luxu-
riam esse detestandam: et
acertitas punitionis. Iusto enim dei iu-
dicio acerbissime multipliciter puniuntur luru-
rii. Circa quod ad presens considerandum
est triplex exemplum. a Primum est ex-
emplum generale. scilicet de diluvio quo genera-
liter propter peccata carnis omnes perierunt: ex-
cepto noe cum vxore sua: et Sem Cham
et Japhet cum vxoribus suis: et per Beatus.
viij. O terribile iudicium. O aspera vindi-
cta: quae sequitur in tam innumerabile multitu-
dine hominum et animalium: et volucrum celi.
Et dicit Nemo. de lyra: quod interfecta sunt
animalia terre et aves celi/nos autem pisces:
ad detestandum peccata hominum que facta sunt
in terra et in aere/non autem in aquis.
b Secundum est exemplum speciale de ince-
dio sodomae. Beatus. xix. Pluit deus super
sodomam et gomorram sulphur et ignis de ce-
lo: et subvertit civitates et omne circa re-
gionem vniuersos habitantes urbium et
cuncta virentia terre. Secundum etiam magnum
historiarum speciale punitum fuit luxurie vi-
tium in sodomitis nocte natiuitatis christi
in qua omnes subita morte perierunt. Unde
Hieronymus. super illud Esa. ix. Habitantibus
in regione umbræ mortis lux orta est eis.
ait: Lux illa omnes isto vitio laborantes
extinxit: ne natura quam sumplerat tan-
ta immundicia fedaretur. c Tertium
est exemplum parziale: primum. scilicet ad
aliquas particulares personas. Narrat
Hozosius de Sardana palo ultimo re-
gebabylonis: qui ita libidinosus fuit et
effeminatus: quod inter scortorum greges
cum muliebri habitu nendo: et alia opera
muliebria faciendo vivebat: qui propterea
instantum demeruit coram deo: et regnum
suum exterminatum fuit et translatum ad
medos: quia arabicus prepositus suus
princeps medorum videns eum ita turpiter
vivere/ipsum occidit. Similiter regnum
hibernie finem habuit in rodrico rege libi-
dinoso. Et breuiter quicunque libi-
dini va-
cat/confusionem inueniet. Ecclesiastici. ix.

Ne des mulieri potestare aie tue/ne co-
fundaris. **D** **C** **J**re narrat vincē. in spe.
moral. li. iij. pte. ix. De quodā magno co-
mite: qui cū inter alia flagitia sua fuisset
enormiter luxuriosus: arripuit euz gra-
uis infirmitas: et inrumuerūt ei⁹ gen-
italia admodū olle grandis: in quibz gra-
uissime afflic⁹ deū pre doloribz blasphemabat:
et aliquā dicebat se ideo talia i ta-
libus locis pati: qz de mēbris illis enor-
mia egerat: nec tñ a deo penitens veniaz
perebat: sed forti⁹ blasphemās imūduz
spiritum emisit sine aliq⁹ ecclie remedio.
E **C** **J**re ibidē narrat de qdā alio maxi-
mo principe q⁹ p⁹dicto fuit contēporane⁹
et finaliter cū ipe in vitasua se effudisset
in omne gen⁹ luxurie: cecidit in lan⁹ no-
rem grauē: in tabefaciē: et desperatio⁹ ez/
et ferorē intolerabilē. Cui⁹ feroribz hor-
rorem sui ferre nō valētes pre⁹ fusione/
in cameris suis cū claudēbāt et occultab-
bant: nullū ad eū ingredi permittentes.
Quedā autē psona multa affinitate et fa-
miliaritate sibi cōiūcta: cui nō sunt ausi
custodes resistere: transiens ostia et cu-
stodias: ait: volo scire quō est dñs meo.
Et intrās camerā inuenit eū solū super
cubile suū quasi super q̄tuor pedes pro-
cumbentē: et oia interiora eū intestinis et
fecibz et ferore maximo emittentē: et sine
aliquibz penitētiē signis animā exhalā-
tem: quod sui occultantes alia finxerūt.
Hoc terribile gen⁹ morte vidit: et sciuit
illa psona que sic eū inuenit: deū timens
diuinoqz perterrita iudicio aliquibz deū
timentibz revelauit. **F** **C** **J**re narrat pe-
trus damian⁹: q⁹ quidā princeps saloni-
tanus cū quadā die p̄sperisset de monte
de quo videbat flammās erūpere: p̄orti-
nus ait: Proculdubio aliq⁹ diues scele-
ratus morturus est: et in infernū descen-
surus. Est em̄ talis cōsuetudo i partibz
illis: vt imminente morte diuitis repro-
bi: mone ille flammās euomāt piceas et
sulphureas. Sugueniēte igit⁹ priā no-
cte dñi idē princeps securus cū mererri-
ce concumberet: expirauit: quem illa vt

postea referebat diuitius pertulit: et vir-
tandē nō hominē sed cadauer a se proie-
cit. **J**re refert petrus cluniaccē. in. lib. ij.
de visione cuiusdā monachi a corpe edu-
cti et reuocati ad vitā: qui inter alia que
vidit et retulit de supplicijs perōrū. **L**ux-
ducere⁹ ab angelo: audiuit sonitum de-
monum cachinnatiū et trahentiū secum
quandā animā de mundo sublarā quasi
proſciantes ad alterutrū. et cum furcis
igneis discerpētes eam ad infernū rapie-
bant cū improprio factorū suorū. **H**ec
fuerat meretriz. Tandē ramen cōfessa/se-
ram acceperat penitētiā de qua parū fe-
cerat. **G** **C** **L**ū hec itaqz agerent/ sub-
ito lux de celo descēdit ministris tenebra-
rum terrēs: cū qua descēdit chorus vir-
ginū cū deco: e mirabili. Inter quas be-
ata margareta apparuit: quā ipsa spe-
ciali deuotione dilexerat: corā altari suo
luminaria exhibens de suo singulis die-
bus sabbati. Ad quā cū clamaret: ei⁹ ad
iutorium petens: ad precem beate mar-
garete omnibz etiā virginibz orantibus
pro ea: cōcessum est ei vt in fouea que ili-
co apparuit in loco tormentorū peniten-
tiam consummaret. Beata igit⁹ marga-
reta cū manu abigens demones: ait ili:
Hic penitentiā tuā cōplebis per merce-
ptura plura beneficicia: et tandē hic pur-
gata venies ad beatorū consortiū. Quo-
dicto ipsa letantissime aquā bullientem
subiit. **V**irgines autē brē sunt i celū rece-
pre. **H** **C** **J**re narrat Greg. in. iij. dyal.
Quidā curialis filiōlā suā quā de fonte
sacro sabbato pasche tenuit: inebriatus
nocte corrupit. Mane autē timēs intra-
re portas ecclie/ balneo se lauit: post ve-
recundans nō intrare: cū timore intra-
uit. Die septima iā fac⁹ securus/ subita
morte defunct⁹ et sepultus est. Post lon-
gum temp⁹ de ei⁹ sepulchro flamma eru-
pit: et cunctis vidētibz ossa ei⁹ et sepulch⁹
cōsumpsit et totā terrā sup ei⁹ tumulum
cōgregatā. Ex qua cōsideratione colligi-
mus qd anima p̄reatu suo patit/ cuius
ossa insensibilia sic cremant. **H**ec Greg.

Tractat⁹. III. destructorij De speciebus luxurie.

Uadagesimalisera cōsyderatio
q est de speciebus luxurie. Supius
 pposita circa luxuriā/est cōsyde-
 ratio intelligende distinctionis. Ubi cō-
 syderāda ē distinctio inter species luxu-
 riet⁹ sunt septem. Prima/est fornicatio.
 Scda/stuprū. Tertia/raptus. Quarta/
 adulterij. Quinta/incestus. Sexta/sa-
 crilegiū. Septima/perit cōtra naturā.
 Et hī hec distinctio. xxxvj. q. i. §. Cū §.
Prīmū punctū in q tangit pma
 species luxurie/que est for-
 nicatio. a **¶** Notādū tñ q tripl^r accipi-
 tur fornicatio. Uno mō large/pro qua-
 cūq culpa mortali: qz vix p eā recedit
 a deo legitimo suo spōso. De hac intelli-
 gi pōt illud qd dicit Hier. iij. Tu forni-
 cata es cū amatoribz multis: tñ reuer-
 te rē. Aia cū tot amatoribz fornicat/et
 creaturas inordinate cōtra deū diligit.
 b **¶** Scdo mō accipit special^r p idolo-
 latra siue infidelitate/p quā oīno re-
 cedit a deo. Osee. iij. Fornicati sunt a
 deo suo idolatri. Tercio mō p^rie d^r
 fornicatio acc⁹ venere⁹ inf solutū z solu-
 tū: hūis etiā aliqū largi⁹ ex noīe fornica-
 tionis intelligat oīs acc⁹ luxurie: sicut
 j. Cor. v. Audite inter vos fornicatio
 qualis nec inter gentes. Et tñ illud pro-
 prie erat incestus. Tñ ad maiore distin-
 ctionē dicit hic fornicatio simplex. s. in-
 ter solutū z solutū vsu naturali. Et in-
 telligit solue⁹ vel soluta a vinculo vniū
 cōsanguineitatis/affinitatis/ordinis/re-
 ligionis/vel voti cōtinentie. Talis autē
 fornicatio simplex oīno absq dubio est
 perit mortale qd parer triplici ratione.
 c **¶** Prima est ratio transgressionis. In
 ea enim ē transgressio diuini mādari.
 Erg. xx. Non mechaberis. Et vt dicit
 Aug. xxij. q. iij. c. Meretrices. Profe-
 cto noīe mechie oīs illicit⁹ cōcubie⁹ atqz
 illorū mebroz. nō legitimus vsus pbi-
 tus debet intelligi. Et. xxij. q. iij. c. Ne-
 mo. dicit: Nulli licet cognoscere mulierē
 preter vxorē. Ideoqz cōiūgi tibi datum
 est ius/ne in laqueū incidas/et cū aliena

muliere delinquas. c **¶** Scda est ratio
 contrariationis. Ut enim dicit Rich. in
 in. iij. dist. xxij. Cōcubie⁹ fornicari⁹ est
 ptra legē naturālē: nō a natura generis
 sed specie. Est em in notabile p^reiudiciū
 z damnu boni proliis nasciture. Qd est
 sicut dicit Aug⁹. ix. sup Gen. vt aman-
 ter suscipiat/benigne nutriet/z religio-
 se educet. c **¶** Tertia est ratio exclusio-
 nis. Nullus em excludit a regno celozū
 nisi propter peccatū mortale: p simplicē
 autē fornicationē excludit hō a regno ce-
 lozū. j. Cor. vj. Nolite errare. Neqz for-
 nicarij rē. regnum dei possidebunt. Et
 Eph. v. Oīs fornicatoz aut imūdus rē.
 nō habet hereditatē in regno christi. Et
 Ap. cal. xij. Timidis z recreatis z ho-
 midis z fornicatozibz rē. erit pars illo-
 rum in stagno ardenti igni z sulphure.
 f **¶** Scda species est stuprū. Notādū q
 stuprū aliqū accipit large p alijs etiā spe-
 ciebus luxurie: vt Num. v. d^r: Later adul-
 terij z testib⁹ argui nō pōt: qz non est in-
 uenta in stupro. Stuprū tñ proprie sum-
 ptū/est virginit⁹ illicita defloratio: qñ vi-
 delicet non precedente cōiugali pactione
 vtriusqz voluntate/virgo corumpitur.
 Est autē ibi specialis deformitas: quia
 ex hoc impeditur puella a legitimo ma-
 trimonio cōtrahēdo: z p hoc ponitur in
 via meretricandi. Fir etiā iniuria paren-
 tibus puelle. Satisfactio autē stupri ha-
 betur Ero. xij. Si seduxerit quis virgi-
 nē necdū desponsatā/ dormieritqz cum
 ea/dorabit eā z habebit eam in vxorē rē.
 h **¶** Est autem aduertendum qz hoc
 pceptū iudiciale est/ideo illud nō plus
 obligat nisi forte sic institutū esset i aliq
 civitate. In foro autē cōscientie sic agen-
 dum videt fm xvi. Si deflorat eam vo-
 luntariā/tenet ad aliquā satisfactionē: qz
 iniuriā fecit ei/z si nō ad tantā. Inuitam
 autē aut seductā si cōstuprauit/iniungē-
 dum est ei q satisfaciatur ad arbitriū boni
 viri/vel cū ea cōponat. i **¶** Tertia spe-
 cies est raptus: qñ videlicet puella violē-
 ter a domo patris abducit/ vt corrupta

In vxore habeat: siue puelle solūmodo/
siue parentibz tm̄/siue vtrilqz vis illata
p̄stiterit: vt dicit Gelasius papa. xvi. q.
i. c. Lerilla. Et sic dicit Alex. ij. p. sūme
Licz quis in rapiendo nō habeat intenti
onē contrahendi/raptus tamen dē. Qd
sūt dē in p̄dicta diffinitione (vt corrupta
habeatur in vxorem) dē ad minorationē
iniurie. Et sicut dicit Tho. 2. 2. Non li
cet rapienti contrahere m̄rimonium cuz
raptus: n̄ si p̄stiterit restituta patri suo:
tamen raptus erit impediāt m̄rimoniū
contrahendū: non tamen dirimēt s̄a con
tractum. R. Quarta spē est adūtre
rium: quod (sicut dicit Hostien. in sum.
li. v.) est alieni thori violatio v̄l p̄p̄i de
turpatio. De adulterio diximus s̄a p̄b̄
castitare coniugali in primo libro. So
let autē hoc peccatū iusto dei iudicio mul
tipliciter puniri/etiam in hac vita. Undē
ij. Regum. xij. dicit Harban ad David
postq̄ adulterium cōmisit. Non recedet
plaga de domo tua/qs̄ in sempiternum
zē. l. Quinta est incestus: que dē lu
bricum carnis contra consanguinitatē
v̄l affinitatem cōmissum. Et aliquando
largius sumitur: vt cōprehendit i se lu
bricum carnis: quod est contra votum/
vel vbi est iustitia publice honestas. Est
autem spēalis deformitas: qz transgre
ditur limites a ratione/vel a lege dei aut
auctoritate ecclie determinatos post mul
tiplicatam naturam. Alijs autem omis
sis/hoc notare debemus: q̄ in noua le
ge per determinationem ecclie sunt de
clarati quattuor gradus consanguinei
tatis z affinitatis in quibz non potest cō
trahi m̄rimonium: vt p̄z in c. Non de
bet. extra de consanguinitate z affini
m. Primus gradus est in linea colla
teraliū: vt sunt germani/seu forores car
nales/seu frater z soror germani. n
Secūs est illorū qui sunt filij duoz ger
manorū: z dicunt̄ consobrii. Tertius il
lorū qui sunt filij consobrinorū. Quar
tus illorū qui sunt filij p̄dictorū. In
nullo horum graduum potest contrahi

matrimonium/z nullum esset: sed conti
nens incestus: z excommunicati essent
sciēter hoc agendo/z essent filij illi. gū
mi. In linea autem ascendentiū z de
scendentiū fm̄ docto. est perpetua p̄bi
ditio: vt inter aui z neptem z b̄mōi. Affi
nitas etiam habet quattuor gradus /in
ter quos contrahi non potest m̄rimoniū.
o. Nam ex matr̄ monio inter duos ce
lebrato contrahitur ista coniunctio: que
dicit̄ affinitas inter vxorem z consangu
neos mariti: z inter consanguineos vx
oris z maritum suum: z in eodem gradu
ita q̄ consanguinei mariti in primo gra
du efficiunt̄ affines vxori etiam in p̄mo
gradu: z sic vltra.

Secūm punctum in quo ponit̄ se
cūda spē luxurie: z est sacri
legium qd fm̄ Raymundū dē sacre reile
sio. Sacrilgium ḡt vt est spē luxurie
dē coitus exercitus p̄ personam sacram: vt
puta per clericum in sacris ordinibz con
stitutum siue per personam religiosam/
siue p̄ aliquem voto continentie deo mā
cipatum/ v̄l etiam si in loco sacro coitus
exerceatur/sacrilgium dē. Et est graui
us q̄ adulterium fm̄ Rich. in. iij. dist.
xxv. quia in cognoscendo monialem sit
iuria collegio: z violatur castitas firma
ta voto quo erat sponsa dei z defloratur
p̄go: oia sole virgines debent benedic/
z dehonozat̄ b̄ndictio. Un̄ dicit Augu
li. de sancta viduitate: Plane non dubi
tauerim dicere lapsas animas in castita
te sanctiore que venetur deo/adulteris
esse peiores. b. Item aggravat̄ h̄ pec
catū rōne scandalī: qz vt dicit Hierony.
Clericus aut est honestior ceteris aut alijs
est fabula. Item aggravat̄ ex scia que de
bet esse in his q̄ sunt in sacris ordinibz cō
stituti. Bre. Ubi maior ē donū scie trās
gressor maior sibiacer culpe. c. Item ag
gravat̄ ex eo q̄ ipsi dec p̄iit p̄m p̄q̄ de
bēt deū rogare: qz fm̄ Greg. Cūis q̄ dis
plicet ad intercedendū m̄rtis irati anim⁹
ad deteriora puocat̄. Bern. Ne q̄ in car
ne ambulāt/placere deo nō p̄nt/et place
s iij

Tractatus tertius destructorij. De filiabus luxurie

re velle psumat. Hec ille. Tales etiam magna iniuriā irreuerentiā christo faciunt cui se dicunt ministros: cum tamen sint prius indigni ministrare deo. **Leui. xxi.** Non quod habuerit maculā non accedet ad ministerium dei sui.

Tertium punctum in quo ponitur septima species luxurie: est vitium contra naturā de quo magis tacendū videtur quam publice predicandū. Tū propter rei turpitudinem. Tū etiam propter periculum audientium: quod forte possent audiendo discere et facere quod antea ignorabant. De ipso tamen interdū cautā est inquisitio facienda in confessione. Est autem hoc peccatum grauissimum: quia in eo transgreditur homo id quod est secundum naturā determinatū circa vsum venereum: post quod est incestus qui est contra naturalem reuerentiā quā personis coniunctis debemus. Per alias luxurie species transgreditur id solum quod est secundum rectam rationem determinatū. Sicut autem dicit **Thom. 2. 2. q. clxij.** quattuor sunt species siue modi vitij contra naturā. a. **Prima** dicitur mollicies: cum quod causa delectationis veneree in seipso tactibus imundis pollutione puratur: et hec est minus grauissimum inter vitia contra naturā: est tamen peccatum grauissimum. i. **Leui. vi.** Neque molles regni dei possidebunt. Legitur in summa de septem donis quod fuit sacerdos quidam qui per verā vniuersalia disposuit vitare mulieres: et cepit de culre committere peccatum mollicie: et per verecundia non confitebatur: et tamen accedebat ad celebranda iustis sed secuta est diuina ultio in membris puniendis: quod primo ei intumuerunt et putruerunt et sanies fetore mirabili effluere succensa sunt et denigrata sunt sic carbones. b. **Secunda** species dicitur imodalitas quod si non seruatur cum muliere naturalis modus: vel vterio vase non concessor marie turpi quod pessimum est: vel seruato loco naturali cognoscendo vroz modo bestiali et porcino: vel cum succumbit vir loco femine et femina incumbit locoviri. Et istud fuit vnum de vitijis propter quod factum est diuinitus: quod dicit magister in bistro: schol. quod mulieres supgredebant viros. Vel etiam cum vir cognoscit mulierem in vase debito: sed in resolutione semen efficit. Sic legimus **Gen. xxiij.** de Ona filio iude quem ideo percussit dominus. Vide ibi. Fuit enim aliqui peccatus enormes et turpissimi. Legitur in libro apum quod in ciuitate Lameracen. quidam vxoratus erat cui non sufficiebat coitus cum vxore: quicquid contractibus illicitis eam molestabar inuitam. Igitur vbi nocte quadam reclamante vxore et vindictā impetrante diuinā maritus perpetrato violenter scelere cum ad ventris officium surrexisset: mox soluto vxore per secreta nature in cloacā eius viscera descenderunt. Nec mora clamans repperit ad lectum et publica voce confessus cum dirissimo manuum cruciatu quas quasi ignibus verentem abscondi petijt: ac miserialiter in hora diei tertia expirauit dignā tali opti vindictā recipiens. d. **Tertia** species dicitur sodomia: quod est concubitus masculi cum masculo: vel femine cum femina. De hoc legitur apostolus **Rom. i.** Tale est proprium vitium quod sodomiter gomozreani exercebant. e. **Quarta** species dicitur bestialitas: quod est concubitus hominis cum bestia: et hec est grauissima species in cuius destructione dominus etiam mandauit bestia occidi: ut patet **Leui. xx.** Hec de speciebus luxurie.

Sequitur de filiabus eiusdem

Quadragesima septima consideratio est de filiabus luxurie. Superius circa luxuriā posita est consideratio cauende originatiois. Ubique considerande sunt maledicte filie que ex luxuria originantur: quod secundum Gregorium. xxi. moza sunt octo. **Prima** est cecitas mentis. Secunda est inconsideratio. Tertia est inconstantia. Quarta est precipitatio. Quinta est amor sui. Sexta est odium dei. Septima est amor presentis seculi. Octaua est horroz sine desperatio futuri seculi. a. **Prima** igitur est cecitas mentis quod excludit cognitionem gustatam spirituum bonorum: de qua ait Gregorius. Cecus est qui lumen superne cogitationis ignorat. Et quod inter corporales delectationes veneree sunt maxime: ideo